

James W. Hammond
Secretary
of the
Department of
the Interior

Wash DC

Received for the
Department of the Interior

אלשיך

על

מסכת אבות

למרנא ורבנא אביר האבירים. ראש הגבורים. הרב המופלא שבסנהדרין.
כל רו לא יאמס ליה. מגלה סעפני מסהדין. ה"ה הגאון הקדוש האלקי.

רבינו משה אלשיך זצוקל

הנקרא בשם ירים משה

ולשלימות יקר תפארת המלאכה

הוספנו פירוש הגאון המובהק מופת הדור והדרו. הרב המופלא וכבוד
ה' מלא עיר וקדיש מן שביא כמהר"ר היים יוסף דוד אזולאי
הספרדי מעה"ק חברון תוב"ב

נקרא בשם חסדי אבות

ווארשא

ברפוס הרבני מה' נתנאל דוד זיסבערג נ"י.

בחדש המנוח מ"ה משה צבי ז"ל.

לפ"ק

תרל"ה

שנת

Сеферъ Алшихъ аль Аботъ, т. е. Комментаріи на книги
пророковъ и сочиненіе Аботъ.

Въ типографіи Н. Д. Зысберга. Варшава
улица Францишканская № 9.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or address, written in a cursive script.

Second line of handwritten text, appearing to be a continuation of the top section.

Доаволено Цензурою
Варшава 25 Янв. Я. (16) Февраля. 1874г

Third and fourth lines of handwritten text, likely the beginning of a letter or document.

Fifth line of handwritten text.

Sixth and seventh lines of handwritten text.

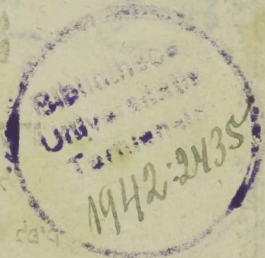
Eighth line of handwritten text.

Ninth line of handwritten text.

Tenth line of handwritten text.

Eleventh line of handwritten text.

Twelfth line of handwritten text.

Видя Адамъ въ Адаме, т. е. Коммунаризмъ, въ видѣ
продолженіи и совершеніи Адама.
Въ типографіи Н. Л. Шибера, Варшава
Льва Францишевскаго № 9.

Handwritten numbers: 16289

פסוק ונות בית חלק שלל כי המורה הנקראת
 בית בית חילקה חלק לכל הנפשות כמבואר אללנו
 במקומו . וכוונת המזל דומר אל יקשה לחים
 הגנת העולם הבא כי הגנה ידמה לעיר שפינויחים
 דרכים רבים אין מספר
כל ישראל יש רחם חלק לעולם הבא ונכל אחד ויך איש עדיה
 כולם צדיקים לעולם כן ככל דבר שיאחז דיק
 חור' ומזה כי רוצה הקב"ה יירשו ארץ נצר סעיו מעשה ידי להחפאר : הוא דרכו ללכת לעולם
 לזכות את ישראל יש יאחז
 בזה ויש בזה וכל ח' מהנה

בעולם הזה בנריך אל המתיחס אליה כי הוא
 חלקו לבא אל עולם הבא וזה אומר לו ישראל כל
 להם חלק לעוה"ב שהוא לבא בחלק הסוף לעוה"ב
 וע"כ לא אחר בעולם הבא . והביא ראיה שנאמר
 ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ שהיא
 ארץ העליונה שירושחו עולמית ושמה חמור א"ך
 יתכן יהיו כל ישראל צדיקים והלא כמה וכמה
 רשעים בעולם הזה אחר נלך מסעי כו' לומר
 אל חתמה כי אם יש בלתי צדיקים כמה הלא לא
 ינצר מהיות צדיק כל איש ואיש מישראל כי אם
 הם עבדים ופמאלים חלחט עון עשה הכס הנפש
 להיוחס מנר מסעיו יתברך העליונית אשר האזיל
 ונסע כנודע מחכמי האמת על פסוק ישבעו עני
 ה' וכי' (תהלים ק"ד) וגם אומרו מוכן לחקן
 אחר שמראשיתו כשנצר עפרו וברא את אדם
 שמש' כלנו להיותן מעשה ידיו ג"כ מעשה להספאר
 הנפש והחומר המכר מחלאתם יש עודנה בתיים
 ויש ע"י בלגולים עד ד אשר יסגר ויהיה צדיק .
 נמצא הסבוב אשר דבר באומרו כולם צדיקים כי
 כן הוא בהמשך הזמן שכולם מתקדשים ומתהרים
 עד יהיו צדיקים לבלתי ירח ממנו נדח ויוצתו
 ליתקן ולהספאר ע"י מה שלכל ישראל יש להם
 חלק לעולם הבא כמדובר :

אך יאמר נלך מסעי כו' . כמאמר ז"ל למה
 צדיקים דומים בעוה"ז לליין שהוא נסופ
 במקום טהרה ונפשו נטפה במקום טומאה נקץ
 נפשו נמצא כולו במקום טהרה . שהוא כי הנפש
 שבאדם שורשה בתיים נפועה בקדושה הגדולה
 והנוף הוא הנוף שהוא נטפה במקום טומאה הוא
 העוה"ז נקץ ומת הנוף נמצא כל הנפש במקום
 טהרה . כי החלק אשר נחשט אל חוץ הנוף
 נחשט וחוזר אחר הכל : ונבא אל הענין אחר
 הלא אמרתי כי עמך כולם צדיקים שהוא כמדובר
 שלא יספיקו הוא יתברך עד שכל אישי ישראל יהיו
 צדיקים כי חושב' הוא ית' מחשבות בלתי ידח
 ממנו נדח ולא בלבד יתקן את החומר כי אם גם
 את הנפש כי הגם נלך מסעי שהוא הנוף של
 המטעות הם של נפש ורוח ונשמה שהן שלש
 מטעות אשר נפש ה' שורשם למעלה כאשר נשא

פירוש רבנו הגדול ז"ל נפרשת שמיני על האי
 משנה כל ישראל כו' ז"ל . הן אלה
 שנעה למודי ה' אשר בזה חיי רוח בני האדם
 העולה הוא למעלה ולא בלבד אשר יזכה לכולם כ"א
 גם אשרי שיאחז בזה
 בא' בו שמן חלקו בעוה"ב
 כי הלא ע"כ הרבה לנו ית'
 חור' ומזה כי רוצה הקב"ה יירשו ארץ נצר סעיו מעשה ידי להחפאר : הוא דרכו ללכת לעולם
 לזכות את ישראל יש יאחז
 בזה ויש בזה וכל ח' מהנה

הלא הוא עולם מוצב ארץ' וראשו מגיע השמימה מן
 העוה"ז ועד העוה"ב והוא מאמר המנצל אשר אחר
 כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנה' ועמך
 כולם צדיקים . והוא בשום לב . ח' אל או' לעולם
 הבא ולא אחר בעולם הבא . ב' מה ענין החלק הזה
 ויותר היה נורק יאמר זוכים לעוה"ב . ג' הראיה
 שמביא באומרו ועמך כולם צדיקים וכו' שארצנו
 מענין הכבוד יראה כשהם כולם צדיקים יירשו
 ארץ אך לא שיוכיבו יהיו כולם צדיקים שאם כן
 בעת הבחירה . ד' יקשה בין לאשר אחר כל
 ישראל יש להם חלק לעוה"ב בין על הפסוק עלמו
 שאוצר ועמך כולם צדיקים שהרי כמה רשעים יש
 בכל דור . ה' אומרו נלך מסעי מה הוא הנלך
 ומה הם מסעיו ית' . ו' שאפי' יראה בלתי מקושר
 אל האומר . ז' אומרו מעשה ידי להספאר כי אם
 הוא על הנלך הנזכר למה חתמה קראו נלך הבלתי
 נעשה בידיים ואח"כ קראו מעשה ידיו ואם הוא דבר
 אחר מה ענינו פה . ח' מה הוא הספאר הזה
 ואימת הוא שבו תפאר : אך הדבר הראשון שיפול
 לב אדם עליו הוא לומר אל יתייאש איש מלזכות
 לעולם הבא כי הלא דע כי כל ישראל יש להם
 בעולם חלק לזכות בו לעולם הבא הוא הנפש
 הרוחניות כי היא חלק אלוה ממעל שהיא חתקנהו
 עד יזכה לעולם הבא . ושיעור הענין כל ישראל
 יש להם בעולם חלק הוא חלק אלוה ממעל לבא
 לעוה"ב זולת המשחית נפשו מהיותה מתייחסת
 אל היות חלקו ית' כשהיא הפיקורסים כו' . או יהיה
 במה שיראה הרואה נתינות מחולפות לאישי ישראל
 יש חשקה נפשו בחורה ויש בנדרה ויש בגמילות
 חסד וההיקף ביתר מזה . וגם ביופשי החורה
 יהיה חילוף זה חושק בחורה וזה במשנה וזה
 בשלמד וזה באגדה וזה במעשה מרכבה וזה
 נשמתו זה מזה : אך הגם ידענו מרז"ל כי כל
 הנפשות אשר התעמדו לבא בעולם עד סוף כל
 הדורות הם במעמד הר סיני היו ושמ נמצאו וכל
 נפש ונפש מישראל יש לה אחיזה בחורה זה בבחינת
 חלק מצוה זו וזה בזולת וההיקף בכל השאר .
 וכל אחת מהנה בחלק שאותה בו הוא חקונה
 ואושרה לקנות בו חיי העוה"ב . וכמארז"ל על

המשל אל חילן שנטעו במקום סהרה ונפו נטפה למקום עומאה כי המטעות הן שלשה חלקי הנפש והנצר שלהן הוא הנוף שהוא הנוף עם כל זה למה שהוא נשאר ונקצץ במקום עומאה עם כל זה למה שהוא מעשה ידיו יתברך כד"א נעשה אדם (בראשית א) שגבלו בידיו ית' ע"כ גם שיראה שהוא נקצץ ומה וכלה בשאר אל יאבד כי אם מוכן הוא להספאר כי ע"י המות יוחך בדרך כזהב חוך כור עד תחום הלחם וזהמה נחש ויאל אח"כ זך וזהיר להספאר כי הוא ית' גם מה שברא מן העשר מזדקק עד היחוס כרוחני ממש וזהו נצר מטעי מעשה ידי להספאר :

עוד פירש רבינו הגאון זל"ה על משנה (בישעי' סימן ס' ססוק ב) ח"ל ועמך כולם לדיקים וכו' הנה ידוע מהרז"ל בנמצא למה לדיק דומה בעולם הזה לחילן שהוא נטעו במקום סהרה ונפו נטפה למקום עומאה נקצץ נטפו נמצא כולו במקום מהרה וכו'. והוא כי נפש כל איש ישראל למעלה נטועה בשורש העליון ונטפו הוא הנוף נטפה למקום עומאה הוא בעולם הזה נקצץ נטפו שנסחלק הנוף נמצא כולו במקום סהרה כי גם חלק נפש אשר הוא בנין נמשך אחר השורש למקום נטועמה שהיא מקור סהרה : **ונבא** אל הענין והוא כי בא להשיב על קושיא שמקשים בני אדם כי אחר שהלדיקים הם בעולם העליון באור החיים הם ה' אלהיהם מה בלע להושיבם הוא ית' מה על עולם הזה לעתיד לבא : אמנם הן אחת כי מרוב קדושת חשבון נפש הלדיק למעלה למה שהוא ית' אינו מקפח שבר כל בריות ע"כ גם אם הנוף אשר סרח בעוה"ז עם הנפש לא ייתנו ריקם הוא ית' ע"כ ישוב ויבאחו ויפיעהו הוא ית' בעוה"ז משויח ומסוחר זך האיכות כאשר היה אדם טרם יחטא והוא יבא בו חוטא מגזע כל אחד משורשיו שהם שירשי הנפש הרוח והנשמה ויעשה אותם לאחדים ויחנהו בנין להשתעשע בו עם ה' בעוה"ז אך שורש כל בחינה מהם לעולם יעמוד למעלה בשורשו העליון. וזה ענין הכתיב והוא כי אחרי אומרו כי ה' יהיה לך לאור עולם שהוא בעולם הזה אשר הלא כמו זר יחשב בנין לומר מה לדיק עוד טובה מהיות' נטועה למעלה במקורה ומה לה עוד לעצבים שינרצוה מציח מענוגיה מהיכל מלכו של עולם להלבישה בחומר עפר מן האדמה. דע איפא כי הנה ועמך כלם לדיקים לעולם ירשו ארץ העליונה כי עיקר נפשוחם ורוחם ונשמתם שמה ישארו בבית מענוגיהם וזהו לעולם ירשו ארץ א"ל נצר מטעי שהוא ענף מחובר ממטעי יבש ונפש ורוח ונשמה שהם מעטותיו ית' נקטועים במקום סהרה הקודש העליון נצר וענף

מהמטעות ההם וגם מעשה ידי הוא הנוף שהוא מעשה ידיו מאז נבר עפר מן האדמה ועשה את האדם בידיו כביכול אשר נעשבר ע"י חטא אדם אשר עשה עתיד להספאר כאשר היה טרם יחטא אדם וכמו שארז"ל שלא חסרו ממנו כ"א זיוו וחיוו וקומתו ויפיעבר חומריו ואז יספאר ע"י טובו אל העולם הזה וזהו ועמך כולם לדיקים לעולם ירשו ארץ היא ארץ העליונה כי שם ישארו קבועים יורשים אותה הלא שגנר מטעי מעשה ידי להספאר מה לעמיד למען גם הנוף יזכה ואשר גדול ורב כמדובר :

ואמר עוד הקטן יהיה כו' אחרי אומרו כי יספארם ה' באיכות כאומרו מעשה ידי להספאר אחר כי גם יבורכו בכמות כי הקטן יהיה לאלף כו'. ולא יהיה הריבוי ע"י המסך הזמן רב כי אני ה' בעשה אחישנה את ההפכה הזאת. והנה ארז"ל זכו אחישנה לא זכו בעשה. והנה ח"כ מהרז"ו היה יאמר אחישנה בעשה. ואפשר לומר כי בעשה הוא ודאי שלא יבצר ממנו אך אחישנה הוא ספק שהוא אם יזכו על פי הקדים הוודאי חתוק. או מעין זה כי היית בעשה הוא כשלא זכו שאז עושה למען שמו אך אחישנה הוא למענו וע"כ אמר אני ה' כלו' למה שאני ה' עושה למען שמי הוא בעשה וגם שלא למען שמי שהוא למענם אחישנה ויחכן לפי דבריהם כי מתחילה הזכיר שני הקי"ן אמר ועמך גם יהיו כולם לדיקים לעולם יירשו כלם ארץ שהוא אם יזכו ואלם לא יזכו כולם רק נצר מטעי שהם הנשאר בנין וכו' שהוא כולם שלא זכו שיהיו א' מעיר כו' עם כל זה מעשה ידיו להספאר באיכות וגם בכמות כי אם מטעי יהיו ארבה אותם כי הקטן יהיה לאלף וכו' וזה שאני אומר אני ה' הוא בעשה ואשר אמרתי ועמך כולם לדיקים וכו' שהוא אם זכו מעצמם הוא כי אחישנה קודם אל עמה שהוא הקץ והוא כי על מאי דסליק מיניה אמר בעשה ועל מאי דפחת ביה אמר אחישנה : **וא** שיעור הכתובים ועמך כולם לדיקים שהוא דור שכולו זכאי לעולם יירשו ארץ בין בכמות בין באיכות כי כל אחד בין מזה נפשו שהוא נצר מטעי שבעולם העליון ובין מעשה ידי שהוא הנוף שהוא מעשה ידי באדם הראשון כד"א נעשה אדם שכל הגופים נמשכים ממנו ליקרא מעשה ידיו יתברך גם הוא עתיד להספאר וגם באיכות כי הקטן יהיה לאלף כו' אל יסלא בעיניכם כי ה' בעשה שהוא בעת קץ שבידו לא יהיה בעשה גם אחישנה קודם אל העש כי אשלי

כח לעשות בעשה יכול להחישם :

משה קבל תורה כו'. פי' רבינו זל"ה על משנה זו כס' שמיני וז"ל. עוד יחבן באמרו כי ה' נראה אליכם להורות לישראל כי לא יעלה על רוחי כי שווי הערך הם עם הארץ כי כמוהו כהם לריכוס

ולומר ונביאים לאנשי כנסת הגדולה. ה' לדקדק מלת הם אמרו שהי' די יאמר ואמרו ג' דברים. ו) מניינה למה לי. ז) כי מה שמיני דברים אלו בקצור ובייחוד לא יואמרו כי לא אמרו וזל"ה וז"ל לא נאמרו רק להיות

הקרבנות הנז' לשיראה ה' **א משה** קבל תורה מסיני ומסרה להיושע ויהושע לוקנים וקנים בלעדי זה אהרן ראוי לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת אסנם הנה על קושיא ליראות ה' אליו כי הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו פתונים השניית יש אמרו כי"א הוא וחשוב לפניו ית'

שכיון לומ' שמה שזכה משה לקבל התורה היה המכחינה שזכה סיני שהנחן בו שהוא על היותו נמוך ושפל כמ"ש ז"ל על פסוק למה תרצדו כו' מאותה הבחינה זכה משה לקבלה שהוא להיותו עניו מאד ואפשר לנו לומר שמה שכחצנו על פסוק ויחן שם ישראל נגד ההר (שמות יט) ועל מאמר המגיד אלו קרבנו לפני הר סיני ו'א נתן לנו את התורה דיינו כי הלא כמו זר נחשב המאמר הלו כי מה צ"ע בהתקרב לפני הר סיני אם לא לתת לנו את התורה : אך הוא כי ע"י שבת ישראל ששת ימים נגד ההר אשר שם האלהים שע"כ פסקה זוהמתן שהיתה מתחלקת חלחלה יום יום עד תומו ביום הששי קבל משה את התורה לישראל ש"ס לא כן לא היה מקבל' כי הלא גם לכל אחד מיישראל היה הנתינה וע"כ הוצרכה הכנתם לשיקולא משה וזהו אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו כי בלעדי התורה דבר גדול קמו שם שהוא פיסוק הזוהמא וזה מארז' באומרם ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן כי יראה כי הר סיני היה סיבת הפיסוק כי היה ה' נגד פניהם כהר וזהו ויחן שם ישראל נגד ההר :

ע"כ צ"ע למה לאמר אליהם קחו שעיר וכו' ושור ואילו וכו' וכל זה אחס לריכוס למה כי היום ה' נראה אליכם כלומר כי ליראות אל אהרן אין לר"ך הכנת קרבנות כלומר כי קרבנות אהרן הם לעלות במעלה וימיר מוזה למתן בקדושת כוונה גדולה כי כל אחד מקבל שפע לפי הכנתו עם היות פעולת ההשגה שזה בכל. כזהב הניחך בחורך הכור שכל הזהב עולה ומודרך לפי הכנת ערכו. וזה ענין משנה ראשונה שבמסכת אבות והוא משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לוקנים וכו'. והוא בהעיר ראשונה כי ע"ד כל סדר הקבלה שבמשנה שמזכיר המלמד באמרו ליהושע ויהושע לוקנים וכו' היה ראוי גם בהתחלה יאמר הקב"ה נתן תורה למשה ומשה ליהושע. ב) אומר מסיני ולא אמר מהקב"ה כי לא מההר קבל. ג) שמחול בקבלה ומסיים במסירה ומזכיר במשנה שאחריה אל לשון קבלה. ד) למה לא אמר ויהושע מסרה לוקנים ואם הוא כי סמך על המסירה המזכיר משה ליהושע וע"כ לא מזכיר מיהושע והלאה ח"כ יקס' על אומרם ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה שגם פה היה לו לקצר

למסרה וכו'. כנר כתבו המפרשים דמכנת זו נקראת אבות כי המוסרים אשר הם אבות לכל המוסרים אשר בעולם ומאבות עיקר המדות הטובות היא הענוה ואשכחן דמשה רבינו לא אהרנים קרא אלא כה והוא עיקר כל מעשה טוב אי נזאח מראש מקדמי ארץ רמו התנא מרש הענוה. וקדים מרז"ל פני משה כו' יהושע לפני לבנה וקנים שברוך אומרים אוי לה לאותה בושח לה לאותה ענוה ושמעתי להלמה ושמעתי להלמה וכו' וזהו ויחן שם ישראל נגד ההר דינו וכל יום מקחן הספקים ומכרז בות המדרש וכו' וזהו ויחן שם ישראל נגד ההר דינו וכל יום מקחן הספקים היו בושים לשמש בית אולפנא כמעשהו ממנו ולכן נסוגו אמרו וז"ל פני משך כפני חמה פני יהושע לפני לבנה שזכה יהושע לירש כתרו וזו אקונין שלו גורת הלכנה. אז ביום ההוא וקנים כנאות סדור שסיו מתביישם לשמש למש"ר כיוסע ורוא שלא כיוון יפה היו משערים ואומרים אוי לה לאותה בושח וכלימה שחיוו מתביישם לשמש למשה שאלמלא שמשטו כיוסע הלא לנו יורשים כתרו והיו מתאוננים לשעבר ע"כ שמעתי :

חסי אבות

א משה קבל תורה מסיני ומסרה וכו'. כנר כתבו המפרשים דמכנת זו נקראת אבות כי המוסרים אשר הם אבות לכל המוסרים אשר בעולם ומאבות עיקר המדות הטובות היא הענוה ואשכחן דמשה רבינו לא אהרנים קרא אלא כה והוא עיקר כל מעשה טוב אי נזאח מראש מקדמי ארץ רמו התנא מרש הענוה. וקדים מרז"ל פני משה כו' יהושע לפני לבנה וקנים שברוך אומרים אוי לה לאותה בושח לה לאותה ענוה ושמעתי להלמה ושמעתי להלמה וכו' וזהו ויחן שם ישראל נגד ההר דינו וכל יום מקחן הספקים ומכרז בות המדרש וכו' וזהו ויחן שם ישראל נגד ההר דינו וכל יום מקחן הספקים היו בושים לשמש בית אולפנא כמעשהו ממנו ולכן נסוגו אמרו וז"ל פני משך כפני חמה פני יהושע לפני לבנה שזכה יהושע לירש כתרו וזו אקונין שלו גורת הלכנה. אז ביום ההוא וקנים כנאות סדור שסיו מתביישם לשמש למש"ר כיוסע ורוא שלא כיוון יפה היו משערים ואומרים אוי לה לאותה בושח וכלימה שחיוו מתביישם לשמש למשה שאלמלא שמשטו כיוסע הלא לנו יורשים כתרו והיו מתאוננים לשעבר ע"כ שמעתי :

וע"ז א' אשר שזו רמו התנא משה כפי הענינה שבו הרמוזם באותיות משה כמ"ש חכמי האמת לזה קבל תורה וביהה הכנת הענוה מעין סיני עינתה בו תורה כמ"ש ביהה הענוה כמ"ש וגם מסכת הענוה מסרה ליהושע שסיה עניו וערך לשמשו ולא לוקנים שלא הי' ענוה ולא שמשו כי היו מתביישם ויהושע מסרה לוקנים שהיו עם משה ומי גרם לזה הענוה של יהושע ולא רמו התנא תחילת דיבור כי העניה היא יסוד הכל ובתלמא סו"א חוקים משה יהושע וסיני דכזו ע"י מדת הענוה לכל הכבוד יותר מולאת כדבר האמור :

ומר וקניו הרב חסד לאברהם ז"ל פי' דאמרו ומסרה ליהושע כלומר דאף יהושע לא הי' מלמדו הכנה שיוכל לקבל כל מושגיו התורה כולה לולי השתדלות משה רבינו שהשתדל בו ומסרה בידו ע"ל :

ואפ"ר כפי דרך זה לדקדק אחזי לא קמי ויהושע מסרה לוקנים וקנים מסרוה לנביאים ונביאים מסרוה רבינו כמ"ס. וקדים מ"ס פ"ב דהענינה הלכות ודקדוקי תורה שכתבו בינו אבולו של משה רבינו וכתבין עתה"ל שכיון שפ"ב הם בעלמם כגלפולס א' להציר חלק מה מסרה ואפשר דגם הניבאים

ואח

א יאמר כמה שידעו מז'ל כי לא היו ישראל מקבלים את החורה עד שפסה עליהם הוא ית' את ההר בניגות ואמר להם אם תקבלו וכו' והלא כמו זר נחשב כי אשר הקדומו עשייה לשמימה מאזו לקבל את החורה עד שזמו יתברך עליהם את ההר בניגות . אך פירשו ז"ל בתנחומא פ' נח כי לא מילאו לקבל ישראל אלא חורה שבע"פ ולא בשנאה הרסו כי אם להיות רעים דקדוקיה אליו לא יוכלו לקיים את כולם כי רבים המה ויקצוף אלהים על קולם וכסה עליהם ההר לקברם בו אם לא ישמעו . הנה כי חורה שבע"פ היא אשר קבלו על יד הר סיני שפסה עליה' הוא ית' את ההר והנה הקבלה הזאת אשר במשנה זו ידבר של שבע"פ וזה יאמר פה משה קיבל תור' באיזו אמרתי הלא הוא מסתא סיני כי הוא חושב"ע וי'א מסיני :

עוד יתכן והוא הנרצה אל עיני הפרשה ובו יותרו כל הפסיקות שהזכרנו והוא בהעיר שד קושיא אחרת כי הלא משנה זו מקומה היה בתחלת סדר זרעים כי ואמרו קבל והיא חורה על כל שיטת סדרי משנה ידבר . אמנם הנה ארז"ל בגמרא הלא מאן דנבי להו חסידא לקיים מילי דאבות והנה היה מקיים יאמר נא ישראל מי יעמוד כח לקיים את כל אלה כי רבים המה ע"כ היחל ואמר אל תחושו כי הנני עם את כלם לפניכם וכל אחד יקבל לפי הכנתו אם מעט ואם הרבה כי מהקבלה של חושב"ע תרזו ותלמדו לעשות כן כי הלא משה קבל חורה וכו' לומר אינו אומר הקב"ה נחן חורה למשה כי הלא היה נראה כי לו ילדו נתנה ולא כן הוא רק לכל אחד ואחד מישראל אלא שפס שכולם שבעו בסיני כל דבר ודבור וכל חורה שבעל פה החלויה בכל דבור עם כל שאר החורה כי כלה כלולה שבע"פ הדברות כוודע עם כל זה משה היה לבדו אשר קבל משח"כ כל שאר ישראל כי לא עלרו כח לקבל . והוא מארז"ל שאמרו כי כל מה שתלמיד ותיק ה' עתיד לחדש בחורה בכל דור נאמרה בסיני אלא שישראל לא עלרו כח לקבל כ"א משה לבדו אך ישראל היו שומעים ושוכחים מיד כמ"ש ז"ל . או לאומרים שפרחה נשמחם לא נשאר בידם דבר והזו קבל חורה והוא כי גם שהוא ית' את הכל עם לפני משה וישראל עם כל זה לא אחד מקבל לפי הכנתו וגם במשה אינו אומר למשה נחסרה החורה מאת הקב"ה כי הלא אל' לומר שלא תזדק לשון מסירה מאתו ית' אל משה למה שהוא נשך ודם כאשר נצטר כי מסירה הוא כאשר היא ניד המוסר כי הוא דבר בלתי אפשר יקבל משה החורה לגמרי כאשר היא בתכמתו יתברך אך קבלה תזדק גם בבלתי מקבל כמות שהוא ניד המוסר אוחה . כי אם שד אני אומר כי גם

במשה לא יזדק בעצם לומר קבל חורה מהקב"ה שהוא כתלמיד השומע מפי רבו כי אם קבל חורה מסיני . והענין הוא כחאמר רש"י ז"ל בפ' חומש על פסוק וישמע את הקול מדבר אליו שהוקשה לו ז"ל מדבר בחירק המ"ס ואומר כי אינו כבוד כלפי מעלה לומר שהי' מדבר הוא ית' עם ב'ו כאשר ידבר רבו עם תלמידו כי אם שהיה הקול יולא מפי ית' כאלו אינו מדבר עם משה ואחרי כן הקול בעצמו היה כמדובר מאליו עם משה והוא מאמרנו על פסוק וישמעו את קול ה' אלהים מהלך בנן והוא כי אחר ששלשה זיהמה נחש בחדם ובאשמו לא עלרו כח לשמוע קול ה' ממנו ית' אליהם כי אם שהיה הקול יולא מאתו יתברך וכמהלך בנן ואח"כ היה מתפשט כמאליו אליהם וזהו קול ה' מההלך בנן ועד"ז יאמר פה משה קבל חורה ומה שאינו אומר לשון מסירה הלא הוא כי גדול כבוד ה' כי אפי' אינו מייחס הקבלה ממנו ית' כ"א מסיני כי היה הקול יולא כמהלך בסיני ומתדבר עם משה על דרך וישמע את הקול מדבר אלה כפי"ש ז"ל כמדובר . וא"כ אם אפי' שמיטת הקול היה בלאחר יד למה שהוא ב'ו ומה גם עתה ליחסר החורה ממנו ית' אליו לגמרי כאשר היא אליו ית' שהוא חואר מסירה . הנה כי ג' הדרגות היה א' מדרגת משה שאם שלא תחייסם קבלתו בעצם מהקב"ה כי אם מסיני לפחות גדלה השגתו לפי הכנתו שקבל החורה כולה משח"כ כל יתר ישראל כי רבה היא גדולת משה על כל הסוין ישראל . אך יהושע לגדול הכנתו כי היה נער לא ימשי מחוק האהל עזר כח לשתימסר לו חורה לגמרי ממשה וע"כ ואמר ומסרה ליהושע ועד זה היה ממנו והלאה עד אכנז"ג כי עד הדור ההוא עלרו כח לגמרי ללמוד זה מזה אך מהם והלאה היה הפרש הדורות הרבה בידיד' מדור לדור כי כשמתו חגי זכרי' ומלאכי שהיו מאנשי כה"ג פסקה זכויות לבנה ע"כ מהם והלאה לא נאמר לשון מסירה כי לא עלרו כח לקבל זה מזה לגמרי ע"כ מאז והלאה נאמר קבלו מהם כי לשון קבלה יזדק גם בבלתי מקבל לגמרי בלי מגרעת כמדובר . וע"כ גם כי לא נאמר וקיים מסרות לנביאים כי לא הזכירו המסירה כי במך אל המסירה הנז' עם כל זה חזרו לומר לשון מסירה מנביאים לאנשי כה"ג ואמרו מסרוה לאנשי כה"ג לומר עד כאן הגיעה מדרגת מסירה כי לא רבה מדרגת ידיעה ירידת דור אחד לשאחריו כ"כ שלא תזדק בהם מסירה משח"כ מהם והלאה הנה כי בשעת מתן חורה ומאז והלאה בכל דור ודור חמיד היה הפרש בין המקבלים כי כל אחד מקבל לפי הכנת השגתו ע"כ בגלל הדבר הזה פירד רבינו הקדוש סדר הקבלה בתחילת מסכת

זו למען ממנו נקח אל כל מילי דאבות כי כאשר
 נקבלת החורה שבע"ט כל אחד קיבל לפי הכנתו
 ולא יאסר על מה שלא עזר כח לקבל כן במילי
 דאבות אל יאמר איש מי יוכל לקיים את כלם
 כי רבים המה כי הלא
 לא יחוייב כל איש לקבל ברין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סיג
 מעטלי ממון כ"ט והעמידו את כולם כי את איש רחורה: ב שמעון הצדיק היה משירי את משוללו העמדה
 ואיש לפי הכנתו. והנה בנסת הגדולה הוא היה אימר על שלשה להקים לעסיק בחורה
 ברחות אנשי כנה"ג כי דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה כי הם עיקר:

שמעון הצדיק וכו'.

הדורות מתמעטים כי מחני זכריה ומלאכי בעלה
 זכוכית לבנה ולא היה עוד מי שיעזר כח שמשך
 ותמכה כל הקבלה בידו לומר ומכרה לפלוני
 רק לשון קבל. ע"כ אמרו הנה יש שני עיכובים
 לקיים החורה והמשפט שנים ללימודים ואחד אל
 כל העם אשר לומדים כי למיעוט הלכנות מעדר
 אמינית ההוראה לאחד משתי סיבות או מחמת
 שכחה שישכחו תלמודם או שלא יעזרו כח לקבל
 הכל כי רב הוא. שלישיית אל הסמוך בכל כליות
 החורה שיוכרה שלא יבצר מעדת ישראל שיטנו
 להעדר מהם כל פרטי הדת כי אין מספר לגדודם
 ויבטו במעשה המוות. על כן על ה"ה אמר הו
 מחונים ברין ועל השני אמר והעמידו תלמידים
 הרבה שמה שלא יעזרו כח לקבל אחד יקבל חבירו
 ובין רבים ימלא הכל ועל השלישייה אמר ועשו
 סיג לחורה ולהיות כי גדורות שלפניהם לא
 נלעטרו כי ראה כי גם בשאחריהם מקבלים
 גדולים שתדק בהם מסירה אך אנשי כנה"ג כי
 המה ראו כי מהם וסלחה טעם חורה על העדר
 רחויים למסור חורה בידם כראוי על כן נגע אל
 לבם ובקשו לתקן. ח"ה הם אמרו הם בייחוד
 שראו נזקך שעה על כן הם אמרו כו"י הם הם
 אשר הרגישו האצ"ל ובמה שכתבו יתורן מה
 שהערכו מניינא ל"ל שהוא שהיה נראה אם לא
 היה אומר מנין שהיתה הכוונה או זה או זה לז"ה
 שאומר שלשה דברים לומר כי שלשון כח" לריך

חסדי אבות

זאת עשו להכי לא קתני ויבטע מסרה לוקנים וקנים מסרום לנביאים להורות דוקנים בלי מסירה יבטע זכו
 בחלק מה מפלסול וזכו הפסך הלשון משה קיבל חורה וכו' השתדל ומסרה ליבטע וע"ז יבטע לוקנים כי יבטע
 לא מסרה כולה לוקנים כי הם שאלום החיבור אבידתם וקנים לנביאים אך הנביאים מסרום כולה לאנשי כנה"ג
 הגדולה כולה כמו שהוא:

ב

על החורה ועל העבודה ועל ג"ה. פי' מו"ט בעל ה"ה י"ל כי ע"י מתשנה ודיבור ומעשה ותיקומו כל הלקי
 בעולם כי על ידי הדיבור בחורם מתקיים עילת היצירה וע"י העבודה שכלל שהוא המתשנה קדושה שבעולם
 התקיים עולם הנביאים וע"י המעשה רסיונו גמילות חסדים מתקיים עולם העשייה ו"ט על ג' דברים העולם קיים ע"ד:
 ואפשר כלפי מתי דכתיבנא בעניונון כספרי הקטן אורו קרהו ראש זוד פ' אמור כי מקור ה"ה דרע הוא
 ס"מ ולילית גי' תרי"א ולכן נלטינו לעסוק בחורה וכו' התנין לז"ה ר כי חורה גי' תרי"א ונס
 עיקר הכל יבא שמים כי יבא גי' תרי"א וגם נלטינו גמילות חסדים גי' תרי"א גאופן שהעיקר לבעל
 סו"כר במתשנה ודיבור ומעשה במתשנה יבא הש"ס כלבו ומתשנהו לבעל הנוכר גי' יבא"ט וגם נדיבור ע"ס חורה
 גי' הנוכר להכניעם ולעשות גמילות חסדים ס' שהוא גי' הנו' להסביבה במעשה ומה חידשנו בעניונון כפה חולדות
 וסירטנו כמה כתובים ומאמרי רז"ל ע"פ כס"ד ואפשר שזה רמו שמעון הצדיק על ג' דברים העולם עומד על החורה
 נדיבור חורה ועל העבודה בלב שהוא יבא ד' גי' הנו' ועל גמילות חסדים שהוא גי' הנוכר לבעל
 וכו' קיום העולם:

על שלש אלה תורה כו' וישת עליהם תכל והוא כי הנה ידוע כי התורה היא מעולם העליון ועל כן להוריד שפע מלמעלה לררך זכות התורה ולשלטו ע"י שפע המלאכים ומה גם על ידי עבודה ב"ה של מעלה כנווד אשר הוא בעולם המלאכים לררך זכות העבודה ולשלטו בעולם הגלגלים לררך זכות ג"מ מעין עולם ההוא שאין בו רוחניות שכלי ליהנות ע"י עבור בו כי הלא נשמתי הוא ולא יהנה נמצא כי הנאה הנאה לעולם על ידו לגמילות חסד תהייהם ע"כ לררך זכות ג"מ . וזה יהיה ענין הכתוב כי הנה ביום השמיני ההוא היה קיום העולם כי ע"י שפע העליון אז היה בעולם בהתשקפות שכינה לארץ וירידת אש מן השמים שהוא קיום העולם בעצם ע"כ הורכחו שלשתם . והנה תחלה עשה אהרן את העטרה זריקה דם והקטר ההלבים המזבחה וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכס ברכת כהנים שגם היא נקראת עבודה ולא ירד האש והוא כי למה שהשפע ההוא הוא מעולם העליון וגם להורידה עד לארץ ע"כ הוצרך זכות התורה המחיימת בעצם למשה וגם להיות שהוא היה אשר הוריד השכינה מרקיע הראשון הוא וילין לארץ כנווד כי שבעה הורידו אברהם מהשביעי לפשי ועד' זה יחק ויעקב לוי קתה עמרם משה ע"כ לא ירד' שכינה המקיימת העולם עד שנשקף משה עם אהרן כי להיות השפע ההוא מעולם העליון הוצרך משה שהוא זכות התורה ולשלטו דרך עולם הגלגלים עד לארץ הוצרכה עבודה וג"מ מ"כ בהחבר עם משה נמצאו מעמד שלשה העמודים תורה ועבודה וג"מ כי לאהרן היה ג"מ שהיה משים שלום חכות עבודה למשה זכות תורה וז"ל כי הנכרה שנידך משה עם אהרן היתה ויהי נועם ה' וכו' שהוא נועם שפע העליון שבא ע"י שלש אלה כמדובר . והנה בדרך הזה המתבונן בן בינה יסקיף וילא כי בו הותרו כל ההערות הראויות להעיר :

ועוד יתכן דרך אחרת קצרה במשנה זו ויותרו ההערות הראויות הלא המה . א' כי אשר שכלל כל אנשי כנה"ג כאחת ולא הזכיר כי אם מה שהיה מאמר כללי אח כולם באומרו הם אמרו ג' דברים ט"כ לא היה לו להביא רק מאמר מי שקבל פהם ולא מאמר אחד מהם שאם הוא בא להשמיעו פרסות כל אחד מהם היה ראוי יביא מאמר כל אחד ואחד מכלם כי לא יאומן ששום אחד מהם לא אמר אפילו דבר אחד שהיה' ראוי ליאמר . ואם הוא כי זה לא לבדו נשאר אחר כלל והביאו לשלש בו סדר הבאים אחריו אישגנום קבל משמעון הדיק א"כ לא הלא' משיירי אלא שמשון הדיק היה שיער לכנסת הגדולה . ב' אומרו

הוא היה אומר ולא אמר הוא אמר ג' דברים מעין המשנה הקודמת שנאמר הם אמרו ג' דברים . ג' מניינא למה לי . ד' השמיקו במלה על בין כל אחד ואחד ולא אמר תורה ועבודה וג"מ . ה' למה סידר בשדרן הזה ומה גם למאמר רז"ל גמילות חסדים קדמה לשלשון כאשר מזכיר בס"ד : **והנה** פרס נדבר בענין כוונת המשנה נכאר ארבע חובות אלו שאמר היה משיירי כנסת הגדולה ואומרו הוא היה אומר ולא אמר הוא אמר . אך הנה רבינו הקדוש י"ע מסדר המשנה ראה והנה מדברי אנשי כנה"ג יראה כי דעתם כי למוד גדול לבדו כי לא שחו לב לחקן עולם על הנוגע אל המעשה כלל כי אם על התורה לבדו ששל כן כל אהרחה היתה עליה כאומרו הנה מתומים בדין והשמידו תלמידים הרבה ועשו סיג לתורה . על כן אמר אל תלמד מהם בדבר הזה כי הלא שמשון הדיק היה משיירי כנה"ג ולא האחרון שבכולם אלא בכלל שזויהם וגם לא אמר דבר זה פעם אחת כי אם הוא היה אומר שהיתה מרגלא בפניהם לעיני כל הנשארים מהם עמו ולא חלקו עמו ואדרבא הוא הוראה כי גם כלם מסכימים בדבר כי על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל ג"מ הנה כי מלבד התורה שהיא עמוד אחד יש שני עמודים עוד עמה השלום במעשה וז"כ אין לומר כי הסכמת אנשי כנה"ג היתה שהאורה לבדה היא העיקר כי לא כן הוא כי אם גם המעשה והוא מאמרם ז"ל באומרם למוד גדול שמביא לידי מעשה הנה כי אם לא היה מביא לידי מעשה הוא בלי מעשה אינו שלמות וכמאמר התורה לשמור ולעשות כי שניהם יצטרכו :

ונבא אל ענין כוונת המשנה וזהו בהזכיר מארז"ל בשמות רבה וז"ל קודם מ"ח ה' העולם עומד בג"מ כשיחנה תורה ה' שני דברים והיה העולם רותח עד שהיסק המשכן והיה ג' ע"כ . וראוי לשים לב אל על שלשה העולם עומד אך היה זמן שעמד בחדד ואח"כ בשנים . ועוד ח"ך אל ה' לא היה רותח עד שהיו שנים ונהפוך הוא : אמנם הוא כי קודם מ"ח עמוד א' מספיק כי לא היו עינות כי עדיין לא נלעוו כי אם אין תורה אין מלות ע"כ לא היה העולם רותח בחדד אך בהמתן התורה היה רותח על עוברי מצויה כי אין התורה מקיימת לעוברים ע"כ באה עבודה לכפר על החטאים בה :

ונבא אל הענין והוא כי הנה האורה כנסמה אל העולם לקיימו וע"כ עליה מתקיים אך יש עוברים שנג ויש מזיד ואיך מוציאה העולם כי אשם כי לא יתדלו ועברי מוציאה על כן על השוגג לררך עבודה שהיא באה על השוגג ולחקן המזיד

המזיד כל יתבטל עליו העולם היה ה'ח' כי
 הלא אין עשם לשיחוקים העולם זהו ענינים
 במזיד אם לא בחורה חסד ע"כ צריך ב"ח מדה
 כגד מדה שזכותם יעשה חסד הוא ית' ולא
 יניח אל המזידין וז"ל
 על ג' דברים וכו' לומר ועל במירות חסדים: ג' אנטיגנום איש טוב וכו' (ו) אומר אלא הו
 הלא חראה זמן עמוד אחד קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל וכו' והול' לקצר ולומר
 שעתה זו זמן נשחים תהיו בעברים המשמשין את הרב על גנת אלא כמשמין את חס הרב
 דע לך כי בזמן הזה צריך לקבל פרס אלא הו בעברים המשמשין את שלא כו' (ז) אומר לקבל
 מעמד שלטון כלאחד זהו הרב ולא חס הדבר בעתן

על ג' דברים העולם עומד וז"ל עומד על ההו
 כי עשה צריך שלטון כמדובר . וגם אין ההתחלה
 מנ"ח ל"א מההורה שהיא עיקר כי אין צור ירא
 חסא והשנים חוקיו העובדים עליה א"ל מניינא .
 ולהיות שלכ"א ענין בפ"ע הטיל מלח על בין כאז"ל
 כי התורה היא העיקר אך כל השאר הם כל אחד
 חוקון על דבר אחד מעובדי התורה זה על שנג
 זה על מיד על כן לא נחברו יחד . זה לחשוב
 היתה כוונה רז"ל בש"ר לומר על משנה זו שקודם
 מתן תורה היה באחד וכו' כי הוקשה למו מה
 שהקשינו במשנה ואמרו דע כי קודם מ"ה היה
 חסטיק אחד אך אח"כ היה העולם רוחת על
 עובדי מלואיה כמדובר והוצרך השלישית כלומר
 כי בזה נבין אומר מניינא ועשותו עיקר מהמורה
 להחיל בה לומר כי גם שעתה בזמן בא' זמן
 בשנים עתה על ג' עומד כי הב' צריך לחיזקן
 כל יהיה רוחת משא"כ מקודם :

עוד אפשר כמה שכללם ואח"כ מפרידם במלח
 על כי בערך כללות העולם צריך ג' דברים
 אלו ימצאו בו אך לא יחוייב ימצאו שלטון בכל
 איש ואיש זהו על בכל אחד :

אז יהיה ענין הכתוב כי בראות משה שצריך
 אהרן את ישראל ולא ירדה שכינה אמר
 אינו דומה זכות יחיד לזכות רבים כי אינו דומה
 מועטים העושים את המלוא למרובים העושים
 את המלוא ע"כ נחבר עמו לבך את ישראל
 שיהיה זכות שניהם יחד והו יוכרעו את העם
 ואז בזכות שניהם מיד יירא כבוד ה' וכו' .
 ולימוד זה למדנו התנא באומר אנטיגנום איש
 טוב קבל משמעון הצדיק וכו' והנה ראוי לשיח
 לב. א) אל החילו בלשון שלילה אל תהיו כעבדים
 וכו' ומהראוי יאמר הו כעבדים המשמשים שלא
 ע"מ לקבל פרס . ב) אומר שני חלוקות כי מכלל

לאו היה נשמע הן . ג) אומר כעבדים
 המשמשים ולא אמר כעבדים העובדים שהיה
 לזדק יוסר . ד) אומר ל' רבו אל תהיו כעבדים
 המשמין ולא אמר כעבד המשמש . ה) אומר
 לשון פרס ולא אמר
 פרס

לומר על מנת שימו לו פרס . ח) סמיכות ויהי
 מורא שמים עליכם אלא הקודם . ט) אומר
 מורא שמים ולא אמר מורא ה' עליכם . י) כי
 הלא טוב טוב הוא לעבד מההנה ולמה עשה
 עיקר מהיראה :

והנה בדברו דרך כלל בלשון רבים השרישנו
 בשורש משורשי העבודה את ה' והוא
 האמור בענין הכתוב הלא הוא כי טוב לגבר
 ישחקו עמנו עם הרבים בכל מלוא ומלוא אשר
 יעשה כי גדול זכות הרבים כמאמרנו על פסוק
 ועבדתם את ה' אליכם וכו' שהוקשה לנו בו
 החילו בלשון רבים ולאחיו בלשון יחיד באומר
 וברך את לחמדך וכו' אך הוא כי ילמדנו דעת
 כי בעבוד את ה' יהיה רבים כי אינו דומה
 יחיד או מועטים העושים את המלוא למרובים
 העושים את המלוא אך בשכר לא כן אנכי
 עמדי כי לא אתן בשכר דרך הכלל כי אם
 לכל אחד ואחד בפ"ע זהו וברך את לחמדך וכו'
 והוא כי אלף יחד העושים את המלוא כלאחד
 אין אחד מהם יקבל שכר כשיעור חבירו כי פלם
 ומאזני משפט לשקול בחינת עבודה כל אחד אשר
 מדרגו בה מחבירו אז אשר שמח בה בלבו
 מזולתו או אשר היה פניו מהשאר וכיוצא על כן
 גם התנא על זאת פקה עיניו לבלתי אומר אל
 שהיה כעבד המשמש את הרב וכו' כי טוב לגבר
 יעבוד את ה' בחברה ולא ביחיד : ונבא אל
 ענין המשנה והוא כי הנה הוא ית' קרא את
 ישראל בני כד"ל בני בכורי ישראל בני אדם
 לה' וגם ייחס אותנו לשכירים כמאמר ית'
 לאברהם שכך הרבה מאד וגם קראנו עבדים
 כד"ל כי לי בני ישראל עבדים . והנה אין
 שירות ג' אלה שויס כי הלא שירות הן אינו
 מחמיד כי הלא כל בן יבטח באב לישמע
 מעבודתו

חסדי אבות
 א) אפשר לפרש דיש ג' מדרגות עובד ע"מ לקבל פרס וכו' עובד שלא על מנת לקבל פרס .
 והנה אנטיגנום של דווקא עבד על מנת לקבל פרס אכל את יעמוד כן עוב הוא אכל במדרגה המוכרת
 להיות עין בעלמו שלא ע"מ לקבל פרס . וכונה אמרו אלא הו כעבדים המשמשים את הרב שלא ע"מ לקבל פרס
 כינתו שלא יהיה לקבל פרס אלא יהיו כמלאכים דעובדים ע"מ לעשות לוי אחר כמ"ש ע"פ גבורי כח עושי דברו לשמוע
 בקול דברו וכאמרם שכר גמול מלוא :

א"ג אפשר כמו שידוע שהעבוד צריך שיהיה בחילו ודחיו וז"ל הו כעבדים המשמשים שלא ע"מ לקבל פרס
 אלא

מעבודתו יום מיומים או יותר ולא יעניבו אצלו ולא זו הדרך לעשות איש כן לאצלו בשמים חלילה וכן אשר יעבוד כשכיר לא עוב כי הלא אם שכיר הוא בא בשכרו ואם אמור יאמר אי אשפי להשכיר עמי כ"א

לא חייב בתלבושת מה הרב שלא ע"מ לקבל אססיד אם לא שלא יותן לו שכר לא הן ולא שכרן אך אשר הוא עבד איש מקנת כסף לא יעזור כמו ליבטל מעבוד אחר רבו בלא כסף ובלא מחיר כי כספו הוא. והנה אשר יבחר ותקרב איש היא הנחיה השלישית הזאת. והנה בה צניעות מחלפות יש עבדים יעבדו את הרב לפתח ולשדד אדמתו ולזרוע זרעו ולקטור קצירו ויש לרעות את אצלו שורו ותמורו ויש להטוב עמו ולשאוב מימיו ויש לשום כל משא בית עליהם לספוק רב ולתם ומזון לרקד ולזרור ולפתח צנזורה וכיוצא בכל עבודת עבודה ועבודה משא ויש למעלה מכל אלה והם אשר בחר בהם לבלתי שים את כל מיני עבודות המ' עליהם כי אם לשרת את הרב לבדו כענין ענוך שלחן לפניו ושים לחם ויין ובשל מצושת וליתוק מים על ידיו ולמנוח לו את הכוס ולהושיטו לפניו או להלבישו וככו והיות אחר עמו בצואו ובנחתו ללוהו ולמשו וכיוצא באלה. והנה שמים המה הספרשים שבין השירות הזה האחרון ובין הראשונים. האחד כי הראשונים כולם יחזרו בתואר עבודה אך הסוג האחרון הלו לא יקרא עבודה רק שימוש כענין גדולה שימושה יותר מלימודה ולמדו הדבר מפסוק אשר יק מים ע"י אליהו. (3) כי העובד את האדוני מהסוגים הראשונים הנקראים עבודה אין מדרך האדון לתת לאחד מהם לא שכר ולא מתת. לא שכר כי כספו הוא ולא מתת כי לא מהסוג המוציא הן ביותר המה לתת להם מחנות חנם כי אם מזונו וכסותו. אך אשר המה מסוג האחרון כי מאלו הן בעיניו לקרב אליה ולהיותם משמשים לפניו ומאכלי שלתנו בכלל מליאת החן יהיה כי יראה בעיניו יתרון זריות ושמוש בשמחה ובטוב לבב ומה גם כי יהיה אחר עמו בעת אכלו ושתייתו ועוב לבו ינשאלו לבו לתת פרס הוא מתנת חנם לפי ערך שמושו ואחר זהו כי חרגום ערך הוא טורסן ע"כ פרס יקרא. והנה גם בהלוקה זו והוא בשמשין את הרב בעלמו יש בכני אדם שתי חלוקות. יש רב בלתי נותן גם לבעלי סוג זה שום פרס באומרו כי עבדיו המה קנין כספו ומה

לו עוד מתת להם מלחם לאכול וצנד ללבוש ויש רב נותן פרס לסיג זה המתהלכין לפניו. ובעבדים המשמשין את הרב הנותן פרס יש בהם ב' חלוקות אחד בשם הוא לא יעבוד רק לחמדת הפרת. ב' יש אשר כי מרבו משמשים מרבו משמשים בעליוה על לבו אהבתו את רבו ואשר הוא חייב לו וגומר בלבו כי לו יונה שלא ינאן לו פרס משמש חמיד כענד החייב מאהבה לבו :

הנה כי שבעה המה חלוקות צניעות שרת איש את הזולת. (א) צניעות הבן את האב שימנע ימים רבים מלשרתו כי יבטח לבו באצלו כי לא יקפיד עמו. (ב) שירות השכיר כי גם שלא ישמש כ"כ כבן כי יאהב את השכר. (ג) העבד כי לא יוכל לישמש כי מקנת כספו הוא וגישו קניו בלא כסף ובלא מחיר. (ד) בעבד עלמו יש עבודות לעבוד עבודה עבודה ועבודה משא ויש עבד שימש את הרב עלמו כערוך לפניו שלחן וכיוצא. (ה) כי גם בצניעה זאת שהוא לשמש את האדון במחלל שולחנו והלבישו וסכו וכיוצא יש בלתי נותן פרס ויש אדון נותן פרס. (ו) כי יש עבד שבידעו כי רבו יתן לו פרס ישמש לאהבת הפרס. ויש חלוקה שביעית והיא של העבד שגם כי ידע כי יותן לו פרס לא יכונן צנזרות וכהן כי אם כאילו לא היו נותנים לו כלום. והנה כוננת התנא ללמדנו דעה יחידה נעבוד את ה' ובחר בצניעה השביעית הזאת והמתיק הדבר בלשון באומרו הוו כעבדים כו' לומר אל תהיו מסוג הבן או השכיר כי אם הוו כעבדים הרי דחה השני סוגים הראשונים ובחר בשלישי. והנה עדיין היה אפשר נהיה מסוג העבדים העובדים אדמת עפר רבם לחרוש ולזרוע או לרעות מקנה קיימו אשר רכש או נהיה כעבדים המשמשים את הרב בעלמו בהאכילו והסקותו וכיוצא לז"א המשמשים את הרב וכו' כלומר לא כעבדים המשמשים במלשכות הקשות כי כל אחת מהנה עבודה הקרא לא אם כמשמשין את הרב עלמו כי הוא יקרא שמוש ולא עבודה כמדובר. וזה עיקר גדול בצמונה שהוא כי כל מצוה ומצוה שישתלל עושים הם כמשמשים את הרב עלמו ככה כניכיל באלקים נעשה הול וכמאמר הנביא ואני מלאתי כח את רוח ה' ומפליגים בקדושה כאשר כל ספרי חכמת האמת מלאים מזה על כל גדוהה כנודע :

חסידי אבות

אלה מאהבה כמ"ס רבינו עובדים ויסי מורא שמים עליכם כי בזה תהיה העבודה שלימה מאהבה ומיראה. ומ"ס פי' ויסי מורא שמים עליכם שהיו מרבה לשיניה הנקרא מירא שמים ותהיו כסא לה ועליכם חורק השפע ותהיו כגור לעולם עבד. ואשר לרמוז כי ס"ח ויסי מורא שמים עליכם גי' ז"ל כמנין שם הוי' אדוני לרמוז שכל יסיה לקיים :

וזה כיון באמרו כעבדים המשמשין את הרב
 הנה כי בזה דחה הסוג הד' ובאמרו שלא
 ע"מ לקבל פרס ולא אמר שלא ע"מ שיטמו לו
 פרס בזה דחה א' ממניחות הנחלאות בניו אדם
 שהוא גם במשמשים
 את הרב עמו יס בלתי שמים עליכם: ד' יוסי בן יועזר איש צרידה ה' שלא יהיה על מנת
 נוהן פרס לז"ל שלא ע"מ ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו פרסם לקבל פרסם אך פונ טוב
 לקבל כלומר אין ספק יוסי בן יועזר איש צרידה אומר יהי ביתך הוא לעבוד בבחינת בן
 שיוסן לך פרס אך בקבלה בית ועד לחבמים והוי מתאבק בעפר את אביו כי תהיה
 הוא הספק את תכיון

ע"מ לקבלו את אין. והוא ענין הסוג החמישי
 וגם אודיעך כי גם בסוג השני תגעל נספך
 שהוא ע"מ לקבל אלא שלא ע"מ לקבל והוא אשר
 היחל בחלוקה הראשונה באמרו אל תהיו
 כעבדים וכו' ע"מ לקבל פרס שהוא הסוג השני
 רק בשבועי והנה עתה יגדל הכתב בייסור כי
 כל החלוקה הראשונה בלתי נריכה כלל כי כל
 אשר בחר בחלוקה השניעית ודחה השאר הכל
 היה בשנית :

ואמר אלא הוה כעבדים וכו' לומר כי בכלל
 הניוויו הוא יהיו משרתי ה' בבחינת עבדים ולא
 בבחינת בן או שכיר. ועוד כיון לומר שלא יהיה
 כוונת המקבל לזה אלא היו כעבדים המשמשין
 את הרב ע"מ שלא לקבל וכו' כי אם היה וכו'
 שלא על מנת לקבל כלומר כי לא יבצר כי יש ויש
 פרס ודעתו לקבלו אלא שלא יהיה השימוש על
 בחינת הפרס משא"כ באמרו ע"מ שלא לקבל שיראה
 כגועל בו חלילה כי מי אשר הוא לא יחסוך לדבקה בו
 ית' צטו"כ שהוא סכר האמתי :

אבנם לזה נדקדק באמרו הוא היה אומר

ומהכרחו יאמר הוא אמר מאי היה אומר
 אך הנה שמעון הדריך רבו היה אומר כי על ג'
 דברים העולם עומד שהוא כי השמים הנ' דברים
 מקיימים את העולם והנה ידענו מרז"ל כי אסור
 לאדם לעשות מצוה כדי לקבל טובה או סכר בלבד
 כי בדבקה בלבד אמרו שמואל לומר כדי שיחיה
 בני וכו"ל באופן כי העוסק בתורה ועבודה
 וג"ח שעליהם העולם עומד אם יכוין בעסק
 התורה או בעבודה או בג"ח כדי שייקב לו או
 אפילו כדי שיתקיים העולם על ידו לא יספיקו
 לקיים עולם רק שיעשו מאהבה וזה היה ענין
 אבשינוס כי כאשר רבו היה אומר מרגלא
 בפומיה על ג' דברים העולם עומד כו' בא תלמידו
 והי' מרגלא בפומיה גם הוא שהוא היה אומר אל
 תהיו כו' לומר הן בלילה יתקיים העולם אך
 בזאת שאל תהיו כעבדים כו' על מנת לקבל פרס
 שהיא החלוקה השנית שכתבנו אלא הוה כעבדים
 כו' שהיא החלוקה השניעית. ואם לא היה אומר
 החלוקה הראשונה רק הוה כעבדים כו' היה
 נראה כמזווה להם להתנהג בחסידות אך לא
 שנתנו היו דבריו כי אך בזאת יקיים המקיים
 את העולם בשלשה דברים על כן היחל ואמר
 אל תהיו וכו' לומר אשר שמעתי את שמעון
 הדיק שהיה אומר מרגלא בפומיה על ג'
 דברים וכו' הוא בתנאי שאל תהיו וכו' אלא
 הוה וכו'. ועדיין היה אפשר לומר כי לא היה בזה

והנה בכלל הדבר היה אפשר לומר כי בא
 להשיב על הקושי הנופל על הכלמי
 משיס לב אל משמעות דבריו באמת ובתמים
 באמרו כי יראה סותר דברי התורה האומרת
 את בחוקותיו תלכו וכו' ונחתי גשמיכם בעת
 וכו'. והן אמר כי הן זאת היתה רשעת זדוק
 ובייסוס כי המה הרשיעו ולא שחו לבס להשכיל
 להקיב כי הלא דעת שפתיו ברור מללו כי לא
 ישמשו על מנת לקבל אלא שלא יכוונו לכך וזה היה
 אפשר כיוון באשר אמר הנבא השניה כלומר
 איני אומר ע"מ שלא לקבל שוירה כי אינו כי
 אם שלא על מנת לקבל כלומר שלא היה ע"מ כך
 כי אם שישנו. אך אין לנו נריכה כי גם מסתח
 דבריו יוכן כמדובר כי לא יאמר על מנת שיחנו
 לו פרס רק על מנת לקבל כלומר כי הנתינה לא
 אדבר בה כי אמיתות היא רק דברי בו הוא על
 כוונת הקבלה אם על מנת לקבל או שלא על מנת
 לקבל. ואחרי דברי על גדר שימוש מצות עשה
 בא וילמדו גדר השמר מעבור מצות ל"ת ואמר
 ויהי מורא שמים עליכם והוא חלקית החסידות.
 והענין הוא אשר ביארנו בספר ביאור משלי על
 מאמר ריב"ז לתלמידיו באומרם אליו שיברכם
 וענה ואמר יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם
 כמורא בשר ודם ואמרו לו עד כאן רבינו ואמר
 להם אדם עובר עבירה בסתר ואומר שמה יראני
 שום אדם ואינו אומר שמה יראני המקום ע"כ :

חכמי אבות
 ד' יוסי בן יועזר וכו'. כתב הרב אהרן נפשי וסגני אב"ד
 ואם דברי הר"ב נכששן ק' דמו"ק שילבי ס"ב אמרו על שאלו זה נפשי ועל יוחנן אב"ד ושוב ראינו ש"כ
 הרב ס' יוחסין ד' י' דלעולם היו אב"ד אלא דלא היו ראשים והביא ראינו דמו"ק ע"כ :

ד' יוסי בן יועזר וכו'. כתב הרב אהרן נפשי וסגני אב"ד
 ואם דברי הר"ב נכששן ק' דמו"ק שילבי ס"ב אמרו על שאלו זה נפשי ועל יוחנן אב"ד ושוב ראינו ש"כ
 הרב ס' יוחסין ד' י' דלעולם היו אב"ד אלא דלא היו ראשים והביא ראינו דמו"ק ע"כ :

והנה

שם הערנו כי גם עתה אחר השובנו קשייתם במקומה עומדה וכי מי חסידו בעיניו שהמשה קלמדיס גדולי עולם כלם יאמרו שמה יראני שום אדם ולא שמה יראני המקום . אך כחצנו כי יובן בזמ"ל שקרה לרב עמדם הסידא שפדה שתי רביות ופיסיות והעלה אותן בעלותו ויסר להם הסולם ממקומה והי היום ויחס לבו ויטה את הסולם אל העליה ויחל לעלות ועמדו באמצע הסולם ויך לבו אותו כי רע עליו המעשה ההוא אשר זמם לעשות ויחל לשוב אחור ולא יכול כי הקשתו יצרו ויחצו בו להעלותו ולא הניחו לירד וירא כי לא יכול ליצרו ויקרא בקול גדול גורא כי עמדם גורא כי עמדם ויאספו אליו כל בני השיר ויאמרו אליו איש האש והעניס ויאמר אליהם גורא דחשף הדוב לנזק בקרבי ח"ל כשסזינן אחר להם מוסב שחכמיים בעולם הזה ולא בעולם הבא :

הנך

רואה כי עם היות רב עמדם חסיד עם כל זה לא עלר כח מפני יראת ה' לשוב אחר מחטאו עד ברו אשמים וממוראס ירד ממעלות אחז אחרונית והעלה על לב כי גבר כרב עמדם לא היה עליו מורא שמים שזה למורא ב"ו . אך היה זה שקודם בא החטא לידו יותר ימנע ללכת לעשות את הרע מיראת אלוקים מאשר מורא ב"ו אך בכבד העבירה בזה ונהייתה ויחצו דדיק דרכו לעשותה אז ויחד קל לימנע ממורא בשר ודם והוא מעשה רב עמדם הסידא כי אחר היותו במעשה הרעה ויחל לעלות בעלת יצרו כבר החזיק יצרו בו וקשה לחזור בו כי גם מן השמים ירפו ממנו מלאכי שמי כי הוליל הך אחרי לזולת יצרו ופ"כ ממורא בשמים לבד לא ישוב אך ישוב הם יראוהו אנשים כאשר היה לו כי שנ בנזח כל ישראל לראות אשר יבא באש וזה מאמר ריב"ז אדם עונר עבירה נסחר כלומר לא אמרתי פרס בא העבירה לידכם כי אם ינר סמוך ייעץ להדיח ולומר עשה עבירה פלוני כי ימנע הדדיק מיראת אלוקים אך אשר אמרתי בהיות כבר העבירה ביד האדם זהו אומרו אדם עונר עבירה נסחר כלומר שכבר הוא עונר ובה יהוי כי אז מינה לא יוזח ממורא שמים כי אם ממורא ב"ו כעובדה רב עמדם ואמר כי כ"כ נכנס בו רוח שפחה עד שריחל נחשף כי אחר שמה יראני האדם ולא שמה יראני המקום וזה כחצנו שם שכיין שלמה בנחמתו באומרו אל הדי חכם בעיניך ירא את ה' וכו' לומר אל הדי חכם לומר כי מעתהך הדע להזהר מן הנה"ר מבלי מועצותיו כי הנה בזה אנסה אויבך והוא ירא את ה' ויסור מרע כלוזת נחמת יראת ה' בלי ב"ו וסור וסרוה מהרע שחטא בו ולא יובר אש חכם אהה :

כרל הדברים כי סור האדם מרע שנידו ממורא שמים פרס יראוהו אנשים וממוראס יחז וישוב היא מדרגה שאין למעלה ממנה . וזאת חסיה כוונת החטא באומרו והי מורא שמים עליכם כלומר זו לבדו ולא של ב"ו תמיד בין במקום רואים בין נסחר במקום שאין אנשים ולא שמה לפעמים קרובה ולפעמים רחוקה כמו שכתבנו מההפך שיש בין פרס בא מניחות העבירה לידו לאחר שכבר באה כי אחרי בואה חסרפה מיראת שמים ויאמךך מורא ב"ו כ"א שחטא עליכם ממש בלתי נעלה מעליכם כלל :

אך יאמר הלא אמרתי אליכם הוו כעבדים המשמשים שלא על מנה לקבל פרס והלא חאמרו בעשותכם כן שהעבדותו שלא על מנה לקבל פרס ומיראלו שאין ל"ל העדר פרס כי אם גס רעה חבוא עליכם הלא גם בדרך לא ינכרו אך גם קוב לא יקבנו ולמה ירע לנו האש זו חורה וזו שכרה כי הלא יהי מורא שמים עליכם והוא כי כאשר השמים לה' ואין בהם חשף עם כל זה לא יעדר מהם מורא סן כשעון ימלחו ויחזיר הלא ית' העולם ובהו ובהו החטאס בני אדם או לפחות סן ימנע שפע עליון מעליהם לאשמת העם ויתסךך במקום שפע טובה שהיה מתגלגל פ"י שמים יתגלגל רוגז ויחרר להם כאשר בזמן החורבן כמאמרס ז"ל על סן ארנאלס לעקו חוניה מלאכי שלום וכו' נמנא כי לא יבצר מהם מורא שרעה הבה אליהם לאשמת ישראל כי אותה המורא יהי עליכם כי עם היומכם חסידו עליון יראו מבא אליכם לרה שדור הולת כי כן דרך הדדיקים לסבול עון העונר עליהם בזה הרבנו ואל חספאו :

והנה

בדרך הזה כי גם אנוכיגוים על משנת שמעון הדדיק דבר כי מה שבעלי שלשח המדות ההם מקיימים העולם היינו בהיותם כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנה לקבל פרס . והנה על זה יש מקום לזיח אשר לא נתן לו ה' חכמה לדבר ולומר מה אעשה ואהיה ממקיימי העולם ואיככה אוכל ומן השמים באמרם פשה זו מה תהא עליה לא נתנו לי חכמה . לז"א יוסי בן יועזר שמע בקולי אישך ויהיה ביהך בית ועד לחכמים לקבוע מדרש ולזנוס בניהך כי בזה תהיה לך זכות חורה שילמדו ועבדה נחמח שולחך שלפניהם שכל האוכל בשולרן שח"ה מיסב בה כאוכל משלחנו של מקום ובה ג"ח כי הוא הכנסת אורחים הרי שלשן . ושמה חאמר הלא אירבא על ידי התערב דעמי עמכם אבוא ללזול בכבודס וגם בלמוד מהם הנבל נששי לז"א הנה אחקך בעשה טובה מלפני לזה והוא כי הוי מתאבק בעפר רגליהם

פתעלך ערךך למטה מעפר פתחה רגליהם ונזו
 חין ז"ל שלא הזלזלו בהם כי אם גם שמהו שוחם
 בלגאם את דברייהם והוא כעצו המחנך בעפר
 שהוא נחם למאן כן ע"י המחנך בעפר רגליהם
 תהיה לך למאן לשמוע
 משיהו ועברו לך מרוב רגליהם והיו שותה בצמא את דבריהם : ק"ו לחמו שיהיה אשם
 השינוחם שיקבד לך : ה' יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי זכרנו וישמרו מלדבר
 והנה יוסי בן יוחנן ביתך פתוח לרובה וריוו עניים בני ביהך ולעבד דעתם עמה והו
 חילק ואומר הלא לסי דכרך הוא שיפחה אים ק"ו באשת חבירו מכאן אמרו חכמים כל יבאו לביתך ויראוך ממעט
 ביהו נח"מ וינעול אופה המרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו בשיחה אשמן ישאו קל
 בפני שאר הסמון אך לא כן ומומר ויאמרו אם בלשמו

הוא דעתו כ"א יכי ביהך פתוח לרובה בין לחכמים
 בין לכל שארית ישראל כי מנות הנדקה כוללת
 נזה הסשיק לקיום עולם אך למען תהיה שלימה
 אינך יהיו עניים בני ביהך המכניסים האורחים
 ומאכילים ומשקים אוחם כי יהיו אנשי ממון
 לא יכירו ורש הכסף העני כי לא נסו בעלויות אך
 ביהיה עניים אשר הגיעו למדה זו ויודעים עד
 היכן מרירות נפש העני מגעת מרחמים עליהם
 צמזן ופיוס דברים ביותר וחלל מזהו זו חקקה
 ושמה אומר הלא טובה היתה עלם יוסי בן
 יועזר לבלתי פתוח פתח רק לחכמים כי לא
 יהיה פחד המשך מהמורה עבירה אך לדעתך
 שכלל המון ישראל יפתח פתחו הלא מי יודע אם

חכמי אבות
 ה' יהי ביהך פתוח לרובה ויסו עניים בני ביהך . אפשר כמה שר"ל סוהר דלמי ביהך שלא יהיו פגורים בשעם
 שאתם מיסב באכילה ושמים מפני גדלתי ביהך מביאין אותך לידו עניוה וו"ש שר"ל יכי ביהך פתוח
 לרובה כלומר שיהיה כון ועושר בניהו ויהיה כדומה ששון ושמחה וזה יהיה כשיבאו עניים ב"ב שיהיו ונאליס וכנסים
 ונתנון או כזה יכי ביהך פתוח לרובה :

א"נ אפשר כמ"ס פ"ק דב"ב רבי פתח אולמות בבני צבורה וכו' ויכנסו בעלי מקרא וכו' וע"ה אל יכנסו וכו'
 הריטב"א הביאו מין הכ"י ויד' ס"ס רנ"א מהפנרה כפארי גונא שהיו שני צבורה ומה שהיה אובל ע"ה יחסר
 לה"ה אלג ודתי בנ"א"ס חייב להחיות וכו' ע"ה . ונכס אפשר לפרש מחול' הביאו מהכ"ר די לוחאנו כס' שתי
 ידות דף נ"ז ע"ב ר' נרכיס אמר חמינא הד כ"ב דהוה אתי נפקא לגבי בדיקא ליה במקרא וכו' ולא אשכחא ב'
 חמינא הוא וכלנא יוכלון כחדא וכו' . אמר לי ודלתי מאורחוי דמך אהתקת דלויכו חיקן פסורא לא ייתי
 ארס ועד לא יפקד ליה ועד לא יבדוק ליה וכו' דר' נרכיס הוי כבינא ליה כמו שהיה מצטער רבי אוי לי שנחתי
 פתי לג"ה כמ"ס פ"ק דב"ב וכן הוא וכלנא יוכלון כחדא ע"ד מ"ס שם שאל יונתן בן עמרם לרבי פרכסני ככלנ .
 חמינא האורח שהיו שאלו זה אלא בבני צבורה לא כשיש שובע ע"ה כהר"א ע"ד מ"ס שם שאל יונתן בן עמרם לרבי פרכסני כחדא
 אהתקת דהתקן פסורא עד לא ייתי ארס וכו' שכתב"ה יוכל לון וכלנא שביע לכל חו רלון וככ"ג לר"ך לון הכל .
 ואפשר שז"ה יכי ביהך פתוח לרובה פ"ו כשיש ריוח בעולם ולא יש צבורה או יכיו עניים ב"ב כל עניים כששמע
 אשי' ע"ה . ועשה אמת אגודי כי הדרושי הריטב"א לנ"ב כ"י לא ראיתי שכתב מ"ס מרן בכ"י רק כהנ דהא דרבי
 היינו כשימלא במקומות אחרים ואפילו בעיר אחרת ולא ימות כדעם הו לאו הכי מניס להחיותו דכתיב ומי אחיך
 עמך עכ"ד :

א"נ אפשר כמ"ס סרס הכ"ד ש"ה בשם רבנו אפרים דהמאכיל להבירו פתח חייב לבלם לו עמויהא לבו לרבנן
 בתראי שהר"ף כתב בשוטהו כמו שפרנסו יתוב כהך ביהו וכשהגדיל הכעס"ב ילא לטעון עשוון מהיתוס לבלם
 לו דמי פרכסנו וכשיב הרי"ף דלון סיהוס חייב לז"ס כיון בלא פ"ו . דבלם כולאס יהוי ליה וינחול להו לרבנן דלאשר
 וסיס האוסף שניכר שטובה ננ"ח או אינו לבלם וכהכי הוא דפטר הרי"ף אך אי לא חוינא די הכוהו סימנא דלג"ה
 עניד משלם כמיטעבא ובענין זה איירי סרס כהכ"ד :

ומהר"א גליליקי בשוטהו כונא כהכ"ג ח"מ ס"ה קפ"ה סרין יתוב דכר"ף איירי במאכיל סיהוס על שנתנו כי זה
 השלחן דלחמא דבעט"ב סרין מורה ב"ה דלגס מהנסי יכיב חלג או שילה ספרנסה לבית חנירו או חייב
 וכני הא אמתה סרס הס"ד :

אמור מעשה הוא כדבר אשר דיבר יוסי בן יוחנן איש ירושלים ויכיו ביהך פתוח לרובה שיהא יוכר כהוא לנ"ח
 וחסו לרובה המנסה ועוד ארכי ב"ב שפאליס כביד לשלחך כי כהני חיי שייקן פתוח
 לרובה וכימנא מילתא דלגס מניב וזהו שנים שהאכילס בניחן ביה כ"א ידעי אולכילס לשובע כלי שוס מחשנס
 שמה אחר זמן תכנס מהם דמי מאונות וגם יכר סמוך הדל לכיוסו משקה ומקית נאשול דמיס"ס נס כי נעשיתך
 חתח

הוא דעתו כ"א יכי ביהך פתוח לרובה בין לחכמים
 בין לכל שארית ישראל כי מנות הנדקה כוללת
 נזה הסשיק לקיום עולם אך למען תהיה שלימה
 אינך יהיו עניים בני ביהך המכניסים האורחים
 ומאכילים ומשקים אוחם כי יהיו אנשי ממון
 לא יכירו ורש הכסף העני כי לא נסו בעלויות אך
 ביהיה עניים אשר הגיעו למדה זו ויודעים עד
 היכן מרירות נפש העני מגעת מרחמים עליהם
 צמזן ופיוס דברים ביותר וחלל מזהו זו חקקה
 ושמה אומר הלא טובה היתה עלם יוסי בן
 יועזר לבלתי פתוח פתח רק לחכמים כי לא
 יהיה פחד המשך מהמורה עבירה אך לדעתך
 שכלל המון ישראל יפתח פתחו הלא מי יודע אם

חכמי אבות
 ה' יהי ביהך פתוח לרובה ויסו עניים בני ביהך . אפשר כמה שר"ל סוהר דלמי ביהך שלא יהיו פגורים בשעם
 שאתם מיסב באכילה ושמים מפני גדלתי ביהך מביאין אותך לידו עניוה וו"ש שר"ל יכי ביהך פתוח
 לרובה כלומר שיהיה כון ועושר בניהו ויהיה כדומה ששון ושמחה וזה יהיה כשיבאו עניים ב"ב שיהיו ונאליס וכנסים
 ונתנון או כזה יכי ביהך פתוח לרובה :

א"נ אפשר כמ"ס פ"ק דב"ב רבי פתח אולמות בבני צבורה וכו' ויכנסו בעלי מקרא וכו' וע"ה אל יכנסו וכו'
 הריטב"א הביאו מין הכ"י ויד' ס"ס רנ"א מהפנרה כפארי גונא שהיו שני צבורה ומה שהיה אובל ע"ה יחסר
 לה"ה אלג ודתי בנ"א"ס חייב להחיות וכו' ע"ה . ונכס אפשר לפרש מחול' הביאו מהכ"ר די לוחאנו כס' שתי
 ידות דף נ"ז ע"ב ר' נרכיס אמר חמינא הד כ"ב דהוה אתי נפקא לגבי בדיקא ליה במקרא וכו' ולא אשכחא ב'
 חמינא הוא וכלנא יוכלון כחדא וכו' . אמר לי ודלתי מאורחוי דמך אהתקת דלויכו חיקן פסורא לא ייתי
 ארס ועד לא יפקד ליה ועד לא יבדוק ליה וכו' דר' נרכיס הוי כבינא ליה כמו שהיה מצטער רבי אוי לי שנחתי
 פתי לג"ה כמ"ס פ"ק דב"ב וכן הוא וכלנא יוכלון כחדא ע"ד מ"ס שם שאל יונתן בן עמרם לרבי פרכסני ככלנ .
 חמינא האורח שהיו שאלו זה אלא בבני צבורה לא כשיש שובע ע"ה כהר"א ע"ד מ"ס שם שאל יונתן בן עמרם לרבי פרכסני כחדא
 אהתקת דהתקן פסורא עד לא ייתי ארס וכו' שכתב"ה יוכל לון וכלנא שביע לכל חו רלון וככ"ג לר"ך לון הכל .
 ואפשר שז"ה יכי ביהך פתוח לרובה פ"ו כשיש ריוח בעולם ולא יש צבורה או יכיו עניים ב"ב כל עניים כששמע
 אשי' ע"ה . ועשה אמת אגודי כי הדרושי הריטב"א לנ"ב כ"י לא ראיתי שכתב מ"ס מרן בכ"י רק כהנ דהא דרבי
 היינו כשימלא במקומות אחרים ואפילו בעיר אחרת ולא ימות כדעם הו לאו הכי מניס להחיותו דכתיב ומי אחיך
 עמך עכ"ד :

א"נ אפשר כמ"ס סרס הכ"ד ש"ה בשם רבנו אפרים דהמאכיל להבירו פתח חייב לבלם לו עמויהא לבו לרבנן
 בתראי שהר"ף כתב בשוטהו כמו שפרנסו יתוב כהך ביהו וכשהגדיל הכעס"ב ילא לטעון עשוון מהיתוס לבלם
 לו דמי פרכסנו וכשיב הרי"ף דלון סיהוס חייב לז"ס כיון בלא פ"ו . דבלם כולאס יהוי ליה וינחול להו לרבנן דלאשר
 וסיס האוסף שניכר שטובה ננ"ח או אינו לבלם וכהכי הוא דפטר הרי"ף אך אי לא חוינא די הכוהו סימנא דלג"ה
 עניד משלם כמיטעבא ובענין זה איירי סרס כהכ"ד :

ומהר"א גליליקי בשוטהו כונא כהכ"ג ח"מ ס"ה קפ"ה סרין יתוב דכר"ף איירי במאכיל סיהוס על שנתנו כי זה
 השלחן דלחמא דבעט"ב סרין מורה ב"ה דלגס מהנסי יכיב חלג או שילה ספרנסה לבית חנירו או חייב
 וכני הא אמתה סרס הס"ד :

אמור מעשה הוא כדבר אשר דיבר יוסי בן יוחנן איש ירושלים ויכיו ביהך פתוח לרובה שיהא יוכר כהוא לנ"ח
 וחסו לרובה המנסה ועוד ארכי ב"ב שפאליס כביד לשלחך כי כהני חיי שייקן פתוח
 לרובה וכימנא מילתא דלגס מניב וזהו שנים שהאכילס בניחן ביה כ"א ידעי אולכילס לשובע כלי שוס מחשנס
 שמה אחר זמן תכנס מהם דמי מאונות וגם יכר סמוך הדל לכיוסו משקה ומקית נאשול דמיס"ס נס כי נעשיתך
 חתח

עם אשחז נמשך לו אהבה ופלוס כי אהבה רעות רבות נמשך מזה כי שלשה המה גורם רעם לעלמו שהוא כי בל להרבות צמחמים עם מי שיהיה בהיתר ומחוש כמו זהו גורם רעה לעלמו . ואפשר ירמח

סקיפולא עליו זקנה שהם ובוטל סרברי תורה וסופו יורש גיהנם : רב כלומר אם נהייתך מקראים ימי הרעה וזמנן ן יהושע בן פרהיה ונתאי הארבלי קבלו הילך למקום בית המדרש ריבוי השיחה מתבטל מהם יהושע בן פרהיה אומר עשה לך רב אשר שם תלמידים מד"ס וסופו אחר הרביל וקנה לך חבר והיו דן את כל האדם לכף רגיס איך מלויח עשה עלמנו ביותר עמה יבא

לשמש עמה אפי' כשאיננה פטורה ויחיה פשוטי ישראל בנוסן בהרוב עלמו בך ויהיו מהיורדים ואינם עולים וזהו יורש גיהנם שיהיה לו גיהנם לירושם :

והנה מאשר כתבנו כי כל התנאים האלו נמשכים אחר מאמר שמעון הצדיק האומר שעל שלשה דברים העולם עומד וראש השלשה הוא התורה כמדובר אלה שמה ויאלת קשיא כי מה ישפה אשר איננו תלמיד חכם ואיך יקיים ויעמוד עמוד התורה לזה הביא דעה יוסף בן יעזר שאומר יהי ביהך בית וועד לתכמים כו' כי יעלו עליך כללו חכמתך לך ועסקת בתורה ולהיות לו לא כל אדם יכול לקיים זה כי אם אחד יהיה ביסור דבר ועד לתכמים ומסתיי כלל חכמי העיר ולבאים מן החוץ נמצא ענה לאחד מעיר על בן אחר יוסף בן יוחנן שאדברא יהי ביהך פתוח לרוחה לח"ה ולכל העולם כי הכנסת אורחים כוללת בשלימות בואת יהיה יסוד עולם

הסרי אבות

אחת משנים זו שמענו דלפס מחנה עשית וחס פטורים ועיין בתפנין ח"ד בעור הראשון סי' מ"ג מה שבי' : אברו חכמים כל זמן שאדם מרכב שיהיה עם האשה וכו' יש לבעיר דהנ"ל אמרו חכמים שהרבה שיהיה עם האשה גורם וכו' וחס כל זמן דנראה ביתר וכו' דנטל מר"ס שטייטש וכו' דגם מרכב שיהיה עם האיש נטל מדברי תורה ואפשר דמרכב שיהיה עם האשה הוא מדבק בנפ"א כי כלל דיוני ודמשה קול ואם בלשם חבירו עיברה הוא כידו ועי' שמדבק בנפ"א לא מנעיה כשהוא מדבר ואל האשה אמר בידאי שיהא נטל ועובר אלא היינו רבואה דנגד אותו שיעור שהרבה שיהיה עי' שדנדק בנפ"א אינו יכול ללמוד ובעל מהתורה אף שכבר אינו מדבר וי"ס כ"ז שאדם מרכב שיהיה עם האשה ר"ל כנגד אופו וזן גורם רעם שיהא הפס"א נוקמת לעלמו אף שכבר אינו פשוט עמה מ"מ כל אוחו זמן דנקחו הרעה וזה כפס שהוא נטל מד"ס כי הדנקחו הרעה . ומ"ס וסופו יורש גיהנם האשר דכיון דלא נחשב בעיניו עיברה כי הוא סובר אם דנרפוי וטרפתי שיהיה עם האשה מה שיהיה לזה אינו חוזר בתשובה כי הוא סובר שאין בו עון אשר תשא ולכן סופו יורש גיהנם כירושם וסוף לא ידע ואחס :

ן עשה לך רב וקנה לך חבר וכו' . סי' מו"א דרש"י כתב יש אומרים פסדים וחסו הפתך המשהה כח"ס משי סופרים ומפי פסדים אקורא כספר לריך שיגוד סרבה להעמיד דברי הספר ולא יתאר לסקשות עליו וזה שאמר עשה לך רב דכיוני ומפריס וקנה לך חבר מפי ספר וכו' דן את כל האדם לכף זכות שישתדל להעמיד דכיוי הספר שיבא מפיסם אל האמת עכ"ד . ולשי דרכו האשר לומר כח"ס בירושלמי פרק ב' דשקלים ר' גידל אומר כל האומר שמועה בשם אומרים ויבא רואה בעל שמועה כנגדו שאמר אך כלאם יתהבך איש אם עשה כן מוטע ואם לאו כשיטתו דקרא יתבאר ולא ידע מי אופסס משכה תלמידים ופי' הרב מבר"ס סירילי"ע משם הראב"ד יבא רואה בעל שמועה כאלו שומע כנגדו סכר שאמר וזו ו' סי' שלא יעירנה בקלות ראש כשאומר בשם אומרים . ויתבאר וכו' לרב שמועות ולא ידע שמועה מי אמרם . הקב"ס אופסן כויתן ומסלקן ממנו עכ"ל . וזו אפשר לפרש ס' ותקן כיון הטוב סולך לדודי למשרים דיבב שפתי ישנים . הכוונה ותקן בתורה יסוס כיון הטוב כהגמר דויטיב אדורדיים ולא תשכה אכל לריך תהאי לזס וסיינו סוין לדודי למשרים כלומר כשתלך לדודי סי' מרא קמא בעל שמועה . למשרים . כסדר שאמרס וי"ס למשרים וסיינו כפי' הראב"ד וגם שחסי כויתן דונב שפתי ישנים לכוון שמוקויו דיכטום ולא תאמר בקלות ראש כפי' סירילי"ע או ותקן כיון הטוב שאינו מחמץ לא יאירע לך תקלה וזה אשר שהוא כונס הסנה לשי סי' שטייטש וקנה לך חבר סררים לז"א עשה לך רב תראה בעמך כאלו בעל הספר ערך כח"ס בירושלמי וזו קנה לך חבר שסקה הספר ללמוד ותדיו לך זכום כמו שפירש מו"ס :

גדול . והנה פדיין יתאם בלי תורה ע"כ הביא הפנה משנת רבי יהושע בן פרהיה ש'אמר בגדול זכות התורה ואם איך תלמיד ח"ס אל תהיה מקנחך היות ביהך בית ועד לתכמים או פתוח לכל כי אם עשה לך

לכך ולא חמתין עד שהרב יבקשך ללמד לקיים מצות ללמוד וללמד כי אם אחת בקשה וכן אליו ואם לא יראה עשה אוחו כי תך ותעשה לו כמה פיסוס וכמה חסיונות והתנסל לפניו עד שירצה כי מעות איך יכול לתת לו כי מה אני בחנם אף אחת בחנם אך עשה כלומר ע"י מעשה שפעשה בהשדלוחך יהיה לך לרב ואם קשה אחת לקבל ולזכור תלמודך אשר ילמדך הרב קנה לך חבר זה בדמים יקרים כי ההרב אינו כרז שאסור לקנותו בדמים ושמה תאמר טוב לי אעסוק בתורה עם הרב ואחזור תלמודי יחידי תלנבקש לי חבר כי הלא בתויתו יחידי לא יבא זכרון לפני זולתי לדבר על איש טוב ואם רע אך ביהוה לו חבר לא יבצר מלדבר בין שנינו מה עינו של פלוני חכם אי פשע לדק או רשע וזה יזכיר דבר אשר לא טוב עשה והלא תקלה לשון הרע מבינינו לז"א הנה אחתךך בעלה עיניו מלפני והוא והיו דן את כל אדם לכף

לכף זכות

הסרי אבות

אחת משנים זו שמענו דלפס מחנה עשית וחס פטורים ועיין בתפנין ח"ד בעור הראשון סי' מ"ג מה שבי' : אברו חכמים כל זמן שאדם מרכב שיהיה עם האשה וכו' יש לבעיר דהנ"ל אמרו חכמים שהרבה שיהיה עם האשה גורם וכו' וחס כל זמן דנראה ביתר וכו' דנטל מר"ס שטייטש וכו' דגם מרכב שיהיה עם האיש נטל מדברי תורה ואפשר דמרכב שיהיה עם האשה הוא מדבק בנפ"א כי כלל דיוני ודמשה קול ואם בלשם חבירו עיברה הוא כידו ועי' שמדבק בנפ"א לא מנעיה כשהוא מדבר ואל האשה אמר בידאי שיהא נטל ועובר אלא היינו רבואה דנגד אותו שיעור שהרבה שיהיה עי' שדנדק בנפ"א אינו יכול ללמוד ובעל מהתורה אף שכבר אינו מדבר וי"ס כ"ז שאדם מרכב שיהיה עם האשה ר"ל כנגד אופו וזן גורם רעם שיהא הפס"א נוקמת לעלמו אף שכבר אינו פשוט עמה מ"מ כל אוחו זמן דנקחו הרעה וזה כפס שהוא נטל מד"ס כי הדנקחו הרעה . ומ"ס וסופו יורש גיהנם האשר דכיון דלא נחשב בעיניו עיברה כי הוא סובר אם דנרפוי וטרפתי שיהיה עם האשה מה שיהיה לזה אינו חוזר בתשובה כי הוא סובר שאין בו עון אשר תשא ולכן סופו יורש גיהנם כירושם וסוף לא ידע ואחס :

ן עשה לך רב וקנה לך חבר וכו' . סי' מו"א דרש"י כתב יש אומרים פסדים וחסו הפתך המשהה כח"ס משי סופרים ומפי פסדים אקורא כספר לריך שיגוד סרבה להעמיד דברי הספר ולא יתאר לסקשות עליו וזה שאמר עשה לך רב דכיוני ומפריס וקנה לך חבר מפי ספר וכו' דן את כל האדם לכף זכות שישתדל להעמיד דכיוי הספר שיבא מפיסם אל האמת עכ"ד . ולשי דרכו האשר לומר כח"ס בירושלמי פרק ב' דשקלים ר' גידל אומר כל האומר שמועה בשם אומרים ויבא רואה בעל שמועה כנגדו שאמר אך כלאם יתהבך איש אם עשה כן מוטע ואם לאו כשיטתו דקרא יתבאר ולא ידע מי אופסס משכה תלמידים ופי' הרב מבר"ס סירילי"ע משם הראב"ד יבא רואה בעל שמועה כאלו שומע כנגדו סכר שאמר וזו ו' סי' שלא יעירנה בקלות ראש כשאומר בשם אומרים . ויתבאר וכו' לרב שמועות ולא ידע שמועה מי אמרם . הקב"ס אופסן כויתן ומסלקן ממנו עכ"ל . וזו אפשר לפרש ס' ותקן כיון הטוב סולך לדודי למשרים דיבב שפתי ישנים . הכוונה ותקן בתורה יסוס כיון הטוב כהגמר דויטיב אדורדיים ולא תשכה אכל לריך תהאי לזס וסיינו סוין לדודי למשרים כלומר כשתלך לדודי סי' מרא קמא בעל שמועה . למשרים . כסדר שאמרס וי"ס למשרים וסיינו כפי' הראב"ד וגם שחסי כויתן דונב שפתי ישנים לכוון שמוקויו דיכטום ולא תאמר בקלות ראש כפי' סירילי"ע או ותקן כיון הטוב שאינו מחמץ לא יאירע לך תקלה וזה אשר שהוא כונס הסנה לשי סי' שטייטש וקנה לך חבר סררים לז"א עשה לך רב תראה בעמך כאלו בעל הספר ערך כח"ס בירושלמי וזו קנה לך חבר שסקה הספר ללמוד ותדיו לך זכום כמו שפירש מו"ס :

לכף זכות באופן כי אשר כחולו לדון ביניכם
 אם פוב ואם רע לאיש ואיש מחוך מעשיו לא
 יהיה כי אם לפוב כי הלא חדינהו לכף זכות .
 או יאמר טוב לי בלי חבר אולי תהיה הקפדה
 בינינו בזה שידבר לי

או יעשה דבר שאחשוד זבות : ן נתאי הארבלי אומר הרחק משכן
 שהוא נגד כבודי וחלא רע ואל תתחבר לרשע ואל תתיאש מן של אהרן כו' . ואלוי
 לנו חיבה לז"ל והוי דן הפורענות : ן יהודה בן שבאי ושמעון בן
 אח כל האדם לכף זכות קבלו מהם יהודה בן שבאי אומר אל
 תעש עצמך בעורכי הדיינין וכשיהיו בעלי הרין עומדין לפניך יהיו בעיניך כרשעים
 וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך בזכאין ורעה כו' . פירש
 רבינו זלה"ה בפ' שמיני כשקבלו עריחם את הרין : ן שמעון בן
 וז"ל . ואלו שפיר שטח אומר הוי מרבה לחקור את הערים
 החפלות כו' . ראו לשים והוי זהיר בדבריך שפא מתוכם ילמדו
 לב למה חזר לומר פה לשקר : י שמעיה ואבטליון קבלו מהם
 הנותרים שאם ללמדנו שמעיה אומר אהב את המלאכה ושנא את
 שנס הם היו ראוים הרבנות ואל תתודע לרשות : יא אבטליון
 למות אלא שהיו נותרים אומר הוזהרו בדבריהם שפא תחובו חובת
 ע"י הפלה משה שפועיל גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו
 להאזין הרי זה נרמו התלמידים הבאים אחריהם וימותו ונבטו
 באומרו למעלה הנותרים שם שמים מתהלל : יב הלל ושמאי קבלו כו' לומר לך ששהיה
 פעם אחת ולמה חזר מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן נכנס בסוג תלמידיו
 לאומרו . ועוד אומרו להיות מהן ואשר תעשה

לאמר כי אינו לאמר לזולתם ועוד למה לא קפץ
 על אהרן כי אם על בניו וחל"כ בניו לא השיבו לו דבר כי אם אהרן : אכנס הנה מלבד שאין
 ספק כי חס על כבוד אהרן מקלף עליו ומגעיר בו עוד כיון בקצוף על בניו כי להיותם כלודים
 מוגלים מאש כי דרך שור נשאר ק"ך גם היו בכלל
 הגזירה ע"כ היה ראוי להם לזהר כל יבגלו בענין
 עבודה כהחיהם וז"ל ויקלף משה על אלעזר ועל
 איהמר בני אהרן הנותרים לאמר כלומר כי
 להיותם נותרים כחוד מוגל מאש ע"כ להם יאות
 לאמר מדוע לא אכלתם כו' כי אשר נכוס מהאש
 ויחייב להזהר ביותר אך המה לא חסדי אבות

ז הרחק משכן רע ואל תחבני לרבע . פי' מר זקני מהר"י בנו של רב חס"א זל"ס דכוסיר לאדם לנסתחק ממי
 שהוא שכן לרע לפי שאוי לרבע אוי לבטלו לר"ך לעשות גדר לנסתחק משכנו של רע ומינה שאתם לגד בק"י
 ואל תחבני לרבע עלמו :

ח וכשיהיו בעלי דינין עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכו' . כחז רבנן ש"ך חו"מ כס"ו ע"ב ס"ב כ' שפס
 ספר החסידים דאין להסתכל בפני הכפ"ד צעם שטענים דאסור להסתכל בפני אדם רשע וכשעומדים
 לפני דיין לר"ך לומר בענין כרשעים . וכזה אפשר לפרש פי' לא חכירו פנים במשפט קצתן כגדול שפמון דידוע
 דהסתכלות הוא יותר מראה דלפעמים האדם יראה לעינים מה שאינו לר"ך ומה שאינו רואה אך להחמיד זמן מה
 בראיה טוא הסתכלות וזה שדקדקו רז"ל אסור להסתכל בפני וכו' ואפשר שז"ס לא חכירו פנים דייקא כלומר לא
 הסתכלו בהם ראה שעל ידך אדם מכירים פניהם כי אסור להסתכל בפני רשע וז"ס במשפט כשהם נדין הם
 כרשעים וזהו קצתן כגדול פי' שאתם קטן לפניך בחשיבות תורה ומוצא ואחד גדול בחכמה ובמלכות עתה יהיו
 שוים בעיניך :

שמעיה ואבטליון כו' . פי' שם רב חסידות וי"ט בשם מו"ס ליווא ורבינו הרמב"ם וראב"ע הסך דכריו ומאי דקשיט'
 מרין ופי' הכנס'ן בס' מנן אגות הגדפס מחדש ועיין מ"ס בערוך ערך דגס ונמס שהעריך רב ככ"ג ח"ת
 הגנ"י סי' ו' וכבר הארכינו בזה בקפרי הקטן ברבי יוסף שם בח"ת סימן ו' בס' יעאל דשמאי :

שכחו גם לאשר בלתי חפץ שלומך אל חסיה השלום
 שמרדוף מן השפה ולחוף רק מאהבה הלב וזהו
 אומרו את הבריות :

אז שיעור הצנין אם חרדוף השלום ולא חשיגו
 כי לא יועיל לך שמע

צקלי ואיענך שחיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את כי השקיקה טובה מה
 אוהב את הבריות שעי' הבריות ומקרבת לתורה: י' הוא היה אוהב נורף להקדים ולומר שכל
 כן ששם שחיה בלתי נגד שמא אבר שחיה ודלא מוסיף יסף ועיו גדל בין החכמים .
 חפץ שלימך אתה חרדוף ודלא יליף קמלא הייב וראשתמש בחגא (ג) כי חרדנא כל עמך
 שלומו מאהבה הנה חושיל חרף: י"ד הוא היה אוהב אש אין אני לי מי גדל בין החכמים הוא
 כי גם לנו יקרנ לאהבה לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עבשיו הדבור (ג) באומרו ולא
 אותך וזה הללויה אימתי: מן שמאי אוהב עשה תורתך מזלתי שורה כי בין
 בהשגת השלום עמו ושמא קבע אמור מעט ועשה הרבה והוי מקבל החכמים מלא מזיאה זו
 תאמר זה יהיה אם את כל האדם בסבר פנים יפות: מן רבן גמליאל אוהב עשה לך רב והסתלק בין
 זדיק הוא אך אם לא הספק ואל תרבה לעשר אוהרות: י"ז שמעון שם (ד) כי מלת לנוף
 כשר יהיה גם כי חרדוף שלום בנו אוהב כל ימי גדלתי בין החכמים ולא תראה מיומרת. ה) אומרו
 שלומו מפני דרכי שלום חך לא חרדנו כי רשע הוא לז"א ומקרבת לתורה כי אם רשע הוא קרבתו עיקר כו' כי חרדנא נמנו וגמרו כי הלימוד
 הוא לז"א ומקרבת לתורה כי אם רשע הוא קרבתו עיקר כו' כי חרדנא נמנו וגמרו כי הלימוד
 לחורה ע"י שתשלים עמו וזה הקיים גם בו היותך גדול שמניא ליד מעשה הנה כי למוד עיקר .
 אוהב את הבריות :

שמעון בנו אומר וכו' . סירפ רבנו זללה"ה
 ב'ס' שמיני חז"ל . והנה מדמה
 שידוע חסדן ולא דבר מסוב עד רע הורה לנו
 מוסר התנא חז"ל שמעון בנו אומר וכו' . ודלוי
 לשם לב . ה) כי ללמד

חברות ומקרבת לתורה: י' הוא היה אוהב נורף להקדים ולומר שכל
 כן ששם שחיה בלתי נגד שמא אבר שחיה ודלא מוסיף יסף ועיו גדל בין החכמים .
 חפץ שלימך אתה חרדוף ודלא יליף קמלא הייב וראשתמש בחגא (ג) כי חרדנא כל עמך
 שלומו מאהבה הנה חושיל חרף: י"ד הוא היה אוהב אש אין אני לי מי גדל בין החכמים הוא
 כי גם לנו יקרנ לאהבה לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עבשיו הדבור (ג) באומרו ולא
 אותך וזה הללויה אימתי: מן שמאי אוהב עשה תורתך מזלתי שורה כי בין
 בהשגת השלום עמו ושמא קבע אמור מעט ועשה הרבה והוי מקבל החכמים מלא מזיאה זו
 תאמר זה יהיה אם את כל האדם בסבר פנים יפות: מן רבן גמליאל אוהב עשה לך רב והסתלק בין
 זדיק הוא אך אם לא הספק ואל תרבה לעשר אוהרות: י"ז שמעון שם (ד) כי מלת לנוף
 כשר יהיה גם כי חרדוף שלום בנו אוהב כל ימי גדלתי בין החכמים ולא תראה מיומרת. ה) אומרו
 שלומו מפני דרכי שלום חך לא חרדנו כי רשע הוא לז"א ומקרבת לתורה כי אם רשע הוא קרבתו עיקר כו' כי חרדנא נמנו וגמרו כי הלימוד
 הוא לז"א ומקרבת לתורה כי אם רשע הוא קרבתו עיקר כו' כי חרדנא נמנו וגמרו כי הלימוד
 לחורה ע"י שתשלים עמו וזה הקיים גם בו היותך גדול שמניא ליד מעשה הנה כי למוד עיקר .
 אוהב את הבריות :

חסרי אבות

המרה

אוהב את המלאכה . ט' כי כמה נשטה ימי המעשה מכירוה וגם אהה חאסב את המלאכה דוממה וזה אפשר שחזק
 טוה הסוק שש ימים העבוד ועשיה כל מלאכתך ויום ששעיה שבת ל' אלהך לא תעשה כל מלאכה שתחון
 בעשיית מלאכה לעבוד כהם ולקיים גורח נועת אפיך חאכל להם ונמלא דבעשיית מלאכתך טעבוד אם ה' ומד זה אהוב
 את המלאכה :

א"נ אפשר שכוונה ו' ימים טעבוד השכינה כתיכול לכרר נישותה הקדושה ולכן גם אהה עשות כל מלאכתך ויום ששעיה
 שבת ל' אלקך וז"ל ששעיה אינה מבררת בשבת ולכן גם אהה לא תעשה כל מלאכה . וכל עומה זה שמעו'
 אומר אהוב את המלאכה מזד שחיה עושה מעין דוממה של השכינה כתיכול : או יאמר אהוב את המלאכה כמ"ש רשב"ן
 כ"ס מן אהוב בשבת זו או חמיי ישראל הסגולים היו הופרי שדות וחושבי עולם וזההפרכוס מניגוש וזיו בוררם
 כמלאכות הכבודה כדי להכניע וגם ולא יבואו לידו הרסור וגם שאינן לרביע ליתיד כדי שלא יתבעלו מת"ש בלימוד
 הומונות עכ"ל . וזה אפשר שדמו שמעו' דבריו אהוב את המלאכה כי בזה יוננע הילי ולא יבא לידו חסור ומוסס
 שבהם ואמר אהוב את המלאכה יש בכלל זה מלאכה יקרת הערך שהיא חכמה ומלאכה כגון מעשה בוקס וסחורה כדור
 וכיוצא שיש בכללן חומנות גדול בהכמה ובנהוגה ל"א וזהו את הרבנות כל רבנות אפי' בלילה כמ"ש ט"ג דמ"ט כדור
 של טרכיים כלומר שבהר לעמך מלאכה שאין בה רבנות כחושב עולם וכיוצא שלא התבטל מת"ש כדי להתלמד . וזהו
 אל חודע לרשות שהם אהה אומן במלאכה מחשבת וחז"ל כלי למעשהו וזהו חף נעים קב ונקי לסוף מיוכה לטודע
 לגדולה כי יאל שמך לפני שטעיות מלינך לגדול באומנתך נקיים וזהוה חנל אם חנקס מלאכה כדור תריות
 ג"כ כאל חודע לרשות מזד מלאכתך :

א"נ אפשר אהוב את המלאכה בה"א חידועה לרמו מז"ל שלעולם יטעוק אדם באומנות חכמותו וזה רמו באמרו אהוב את
 המלאכה חידועה לך מחבונתך ואל תשנה לעטוק במלאכה אהרה :

יד אם אין לוי מי י . אפשר כמ"ש חכמי האמת דאם הוא אהוב תשא גדול כעומע אמרו שאין לו תשובה לעולם
 חטאוהו וזהו אם יעשה תשובה ביוניות אך אם יפליא לעשות תשובה מבחיית בינה או מהקבל בתשובה : גם
 אמרו שבהם לרף להגדיל מעשיו ולעלות במעלות שבהנהל זוכה לגשם בחי' מ' וחס"כ חי' זכס וסור זוכס לרוח בחי'
 ז"א וכן עוס"ד אחר שזק רמו אם אין אני לי כלומר אם חזאתי באופן שמה אינה מקלתי אותי בתשובה ביוניות כי אני
 רומותי' וז"ס את אפי' בחי' מ' כי גבר הטעם לעני' יש תקוה מי לי מי הומו לבינה שבה נ' שערס גי' מי אם אני מתגבר
 בתשובה כנגד מי שזכס נבחי' נזס בחי' מ' שהוא אני וז"ס וכשאני בחי' מ' לעמיי לרף להשתדל לקנות הרוח בחי' ז"א אם
 אני בחי' שם מ"ס . שהוא ז"א מ"ס אני שאזכס לבחי' מ"ס אני וז"ס לא עשיו אשתדל לתקן ולעלות . אימתי כי אין מעשה
 וחשבון בשאל :

מן שמאי אומר עשה הורדף קנע . פ' הרב ספר חרדים דף ס"ח עשה הורדף קנע כך פרקים בכל יום
 כך הלכות בכל יום כחך העבד וכו' ע"ד : אמור מעט ועשה הרבה אפשר כי מתחבה מועלת
 לדברי הורה וכ"ס אמירס וז"א יהיה לי כוונת הכסוף כל זה נס חתי בחכמה החרתי אהכמה והיא רחיקה ממני
 סכונה כל זו נסיתי בענין ההכמה החרתי אהכמה כלומר חכרתי שאני רואה להתחכם ולהבין דבר מתוך דבר מתחכם מועלת
 וק"ו אמירס שהמנתי לזכ וזהו חרדוף ואני גרמתי לעצמי וזהו ממני מסובתי שאני חרמתי שרואה ללמוד ולהתחכם
 ואמירס זו היתה עובדתי אלא הטוב הוא להתחכם ולהבין בלי הקדמת אמירס ומתחבה וז"ס אמור מעט ועשה
 הרבה שחם תאמר הרבה אמירתך גרמא בנזקין כי לא כולל עשויה דמתחכם מועלת וכל עין אמירס . והסמכוס
 פירבו

המרבח דברים כו' הנה זה לכדו היה רצוי לומר שכלל היות המרבח דברים מביא חטא הוא כי טובה הוא השחיקה כי המדיבור אפשר ומשך הרבות דברים ויבא לידי חטא. ה) כי מקרא כתוב ברוב דברים לא יחדל מפע. ט) כי הפסוק אמר מפע והוא אמר חטא בלבד :

אגונם יש דבר בנוגע אל הגוף ויש בנוגע אל הנפש כדברי תורה וכדומה לה והלוי לומר כי בהנוגע אל הגוף אל האמר כי הקוצר טוב כי אם אין לגוף שהוא להנוגע אל הגוף טוב משחיקה לגמרי ולא קוצר בלבד אך הקוצר טוב במדרש כאשר יבא. והנה ערס ידבר דבר זה ראה והנה יוכל איש לדבר כי מה שעלם השחיקה לגוף טובה הוא להמון העם אשר לא למדו לשונם בלבון חכמה ואוסר ולדבר בקצרה משח"כ למי שגדל בין החכמים שאין ספק שיש לו לשון למודים לדבר בקוצר ובחכמה מסוקל הטעות. פ"כ אמר כל ימי גדלתי בין החכמים ועם כל זה לא מלאתי לגוף טוב משחיקה כלומר על הנוגע על ענייני הגוף טוב משחיקה כלומר אך לא בלמוד הנוגע אל הנפש ולכל יאמר איש כי גם בלגוף אין טוב משחיקה אך ללמוד יהיה הקצה האחר שריבוי הדיבור יהיה טוב שהרי

קיימא לן שנמנו וגמרו כי הלאמוד גדול לזה אמר אם מה שהמדרש שהוא הלאמוד הוא גדול היה מפאת עלמנו בלבד כן היה זה אך לא המדרש הוא העיקר כלומר אינו הוא מצד עלמו כי אם על שמביא לידי מעשה הנה כי העיקר הוא המעשה זהו ולא המדרש הוא העיקר וכו' וה"כ אמור מעתה שכל המרבח דברים שמרבח אפי' בלימוד מביא לידי חטא ושגגה והוא מאמר"ל לעולם ילמד דאם את המלמדיו דרך קצרה. ואמר הענין שהוא שגגה מפני שבלמוד ידבר כאן אבל מקרא שכתוב לא יחדל מפע על מילי דחול ידבר. (גכ) כפי תורה פירש רבינו הגאון זוק"ל על האמר משם אפי' שפמטעו רבא ודא אהא היא אך מהו מחיקות ולחוח לשמועו רבא שלא תשים אלא בשביל דבר שנתחדש בו רוב תוכחת מוסר אולי לשונו ולא אמנם באריות) ח"ל עס :

והנה חשבתי למשפט חמלקה שכם הדברים הרעים שנחמתי לשון רמיה אל שבע תועבות נפשו יתברך מחכמים ומחאחים זו מוז. א) גבינה ודברי חניף מתהלל במתח שקר וכיוצא באלה. ב) נמשכה מוז הביא שמת שוא וסויתא דיבה. ג) הוא הליגנות והחול והוללת בקלות ראש ודומה למו. ד) אשר יתרון אנשים והנה

יורשו אמור מעט ועשה הרבה וכו' מכלל לענין אורחים וכמ"ל לדיקים אומרים מעט ועושים הרבה כמו שעשה אברהם רבינו ע"ה וכו' פ"ט :

ויש לחזיר מ"ס לריכי לדיקו לומר מעט ולעשות הרבה לה יאמרו שום דבר ויעשו מה שיראו. ואשר לתת טעם ע"י מלי דאמרינן ב"מ דף כ"ב אמור ומר זוטרא אקלעו לגוסנא דמרי בר איסק אייתו אריסוס תמרי ורימוני רב אהא לא אכל אחי מרי בר איסק א"ל אחאי לא יבנת מהנן ופות א"ל שהא אחאי לא אכיל מר א"ל מתחת כיסופא אמר כתי לא אמרו כלך אלא ופות אלא לענין תרומה בלבד. ומשמע הנה דאם הוא בעי"כ והוסוף לוכא סו משום כיסופא וכתבתי ואם בא בעי"כ והוסוף תרומתו תרומה לכל הוסוף אף להדיעו לית ביה משום כיסופא. כל קבל דנא זו אמר לדיקים בנא אליהם אורחי וזכרי אובא ליתא למשום כיסופא בעדי ולא מלבס ואפשר איוס אורח חייש לזס וכמו לער בנפש כל שהנחתו בנותן טעם דילמא הכע"כ משום כיסופא עבדו לכן אומרים מעט בתהלס ועושים הרבה וכמחסיסים על האמירי בלי דעתייכו כי באמורס הם עושים מלב ונפש ולא משום כסופא ו"ש אמור מעט ועשה הרבה להורות תפוספת כי כך לרונך ולא משום כיסופא. עוד תוסוף לקבל האורח ככנסי' לבראות לו היבנה יתירא כי טוב ויטיב דעת הבורח :

מזן עשה לך רב והסתלק מן הספק. אפשר כמ"ס ביבנות דף ק"ט תוקע עלמו לדבר הלכה כדיונא דאחא דינא לקמיס וגמר הלכה ומדמה מילתא למילתא ואיסי ליה רבא ולא אייל משאיל ובתנאי הרמב"ם והטור לד"ר רבי' אלא אם יש ח"ה בעיר לרוב ולאו דוקא רבי' וכ"כ מהרש"ל בים ש"ס קדושין ובתשובה סו' ל"ה וכנה רבינו ירוחם כס' משרים נתיב א' ח"ב ו"ל דיין אינו רשאי לדון דבר מסופק אם יש ת"ח בעיר קודם שישאלנו כדי שלא לנמות דבר לדבר אה"כ ברור לו כבקר עכ"ל ומשמע דאם ברור לו ליתא בשאלה ואשר ש"ס עשה לך רב כלומר אף שאינו ברור כל שיש חסם בעיר עשה לך רב תעשהו רב לשאלו ממנו אז זה היינו כשאדם מסופק וזה שאמר והסתלק מן הספק כלומר וכו' כשיש לך ספק אז עשה לך רב אבל ברור לך ספק יכול אתה לדון בעמך ואין אתה צריך לשאלו לחכם ובעתה ר"י הנוכר :

א"כ אפשר כמ"ס בירושלמי ס"ק דשבת ובכ"ז דע"ג רבי שמלאי יתיב ודרש רבי וב"ד התירו השמן שמואל אכיל רב לא קבל עליה מיכול א"ל שמואל אכול דלא כן אלא כן אלא כתב ערך וקן ממרא תנחה עליו ואכל. ולכאורה יש להעיר בזה דמש"ק דבורות מובת דתי ידע דתי דינא עמי איני יכול לעשות על פי כוראתם וי"ל דכירושלמי הנוכר איירי דיעב שמואל דרבי וב"ד כדון התירו השמן ורב לא שיעא ליה לאיסורא רק דסוס ליה שקסוק דברר ובני הא א"ל שמואל אכול ואי לא כתנינא וכו' אמנם כהסו"ד דבורות איירי דידע ודאי שטעו וי"ש עשה לך רב אחר כוראתו והסתלק מן הספק דאם יש לך שקסוק ככוראתו הסתלק מן הספק ועשה ככוראתו שמחויב אתה לשמוע לו אך וזהו דייקא בשלא יש לך אם ספק לאשוקי אה ברור לך שעשה אז ודאי לא תעשהו רב ולא תעשה ככוראתו כמדובר :

וין ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. אפשר כי המעשה נתקן העשים ודיבור כבורה נתקן ביטורים ואין יתכן לתקן ביטורים הם לא תיקון העשים לכן המעשה עיקר שמתקן העשים אהני ליה שהלמוד לתקן היטורים :

והכה איש את רעהו בשום לשון וגדופים . ה) והוא לשון הרע וספר בגינת חנינו ובבן אמו יתן דופי . ו) רכילות לשלח מדינים בין אחים . ז) נבלות הפה . והן אמה כי אמן של אלו אשר היא יוגדה השבעה היא שיחה בטלה כי ממנה פנה ממנה יחד לבא אליהם וממנה היו כללה כי הלא נראה יושבי קרנותו יועדו לחדיו לנוע על העלים חתה כל עץ רענן או צפחה שער חצר אשר יהיו שמה מקומות נשבת יהיו מושבם בית מועד לכל מי איש לא נעדר אשר לא יעבור חתה שבת לשונם ונגדולים יחלו בהלכות מלכים ומלחמותיהם שמה יבואו את אשר יתלצו מלכי ארץ ואשר רחנים נוסדו יחד בחדרי משכיהם שבתם וקיימחם ואך זה נוטל זה קם וכל איש מוחן פעם לפנים הניטל איך נפל שדוד ולשבת הקס וגנורחו ומועלות אי זה הדרך היה טוב למלך הדרוס או למלך הנפון ואיש עזתו וידיע לעמידים לפניו ואשר אתו ססורי מלחמות ודברי הימים ישמיעו למו ובשמתח האיש בבענה פיו יבדה מלבו המצאות כצות למוד לשבט דבר שקר למשך לבנם אליו ומשם למד לדבר חניף באמרי שקר וגניבת דעה . וככלותם לדבר על שרי עם ועם ידברו על הארץ ועל המזון על המחיה ועל הכלכלה אם מעט ואם הרבה יאכל כל איש לפי אכלו ויספרו ברע עושק יש משמע שוא זה יאמר פלוני הרע לי וקפח מזוני וזה יאמר גם אני כמוך עשוק וגזול מסלוני אלמוני . ואם הנוגע הנדבר בו סרה אל אחד מהיושבים יקום לריב עם אשר צדוקו דברו ויחרפו ויגדו זה את זה ויזימו דבה זה על זה ובי לוי ישמחו לראות בקלון רעים ויהוללו עליהם ויעשו מושב לנים ואם א' מהיושבים יתן אל לבו פן יקאיף האיש אשר חרף רעהו יקום לגנוב דעתו ויחטיטנו ובקרבו לבו שמה לחידו ועל פי דרכם יאונה לאדם בחרף איש את עמיתו דברי נבלות לבזותו לא ישיב ידו . ובנוסעם מביא מועדם כל רע רכיל יהלך אל אשר לא נמאץ אחס ועליו דברו שם רעות בזופן כי כל שבע הועבות הנאמרות יחד כלן מסתפסות משיחה בטילה כסדרן או שלא כסדרן . ועל כן היטיבו אשר דברו דו"ל ב' שיושבים ואין צדיהם ד"ח הרי זה מושב לנים כי מהשיחה בטילה יתעמדו לליינות ולא הזכירו האחרות על כי משנים בלבד לא יחוייבו כמדובר רק המוח הים . על כן שומר נפשו ירחק משיחה מזלזל כי רעה בעיני אלוניו שנשמים היא . ולו יוכל איש לבלתי דבר כל דבריו כי אם בצורה ובמאזן ובקדשי שמים מה טוב חלקו ומה נעים גורלו ועוד מעט בצרכי מחייחו אך עלור במילין מי יוכל אך ראה זה מלאחי יכול איש לשמור

עזמו לבלתי דבר על הנוגע לזולתו מן הוא והלאה ואף גם זאת בקולר מילין כי אז טוב לו מלס נפשו מכמה דברי עונות המחרגשים בהיח דברי עזמו וישור על אנשים . ונחזור אל הענין כי באר שבע הרעות האלה ירמזון דברי שפט ענין המעיל כי הלא רבותינו ז"ל המעמידים אהונו על האמת למדונו כי הוא מכסר על לשון הרע כי דבר שזקול יכפר על דבר שזקול על כן יתכן כי בגלל הדבר הזה רמו לנו הוא יתברך במעשהו רעה הקול ואיפן תקונו ללמד דעה את העם כי ממנו יראו וכן יעשו להשמר מליפול אל פחה עון הלשון כי רב הוא ומה גם כפי המעיל ומעשהו כי ידמה אל פי האדם כאשר יבא בס"ד . כי על כן חשבתי כי כל שבע רעות המחרגשות משיחה בטילה נרמזו בו . ולהיות כי הנזכר ממנה הוא מתג ורסן אל מיעה כל שבעה ע"כ צפחה דבריו הורה לנו לימוד זה חזה אומרו ועשית את מעיל האפוד וגו' ועל פי הרמז יתכן טעם אל בלתי היות במעיל רק חכלת לבדו והוא כי הכה השומר פיו ולשונו את כל גופו הוא מקדש ומיפה בעדי עדי . וז"ל ועשית את מעיל האפוד כי המעיל המכסה כללות הגוף יהיה אפוד ועדי צמה שיהיה מליאוחו שהוא מיוחס אל הדיבור כליל חכלת כי יהיה כל דבורך כלול דברים שהחכלת רמו אליהם שהם דברים חלקיים שהחכלת דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד ולא בדברי חול והוא מאמר ההנה שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מלאחי לגוף טוב משחיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חסא . והוא בשם לב . א) אל הקדמה זו כל ימי גדלתי בו' . ב) אומרנו טוב משחיקה שיורה שיש דברים הרבה טובים לגוף והוא לא מלא טוב מזו ועוד לשחוק ממלת לגוף ולא יאמר כי אם השחיקה טובה לאדם . ג) אומרנו ולא המדרש וכו' שהוא בלתי מתייחס אל הקודם וגם מלת הוא מיותרת . ד) אומר וכל המרבה דברים וכו' כי זה היה ראוי לסמוך אל אומר ולא מלאחי כו' קודם לאומר ולא המדרש :

אמנם הנה מליאוח הדיבור מתחלק לשנים . א' הנוגע אל הגוף כחיותו ומשאו ומתנו . ב' הנוגע אל הנפש כחורה ומוסר וכיאל . והנה היה מקום לומר כי לענייני הגוף יש ב' חילוקים . א' להמון העם אשר לא ידעו לזיכר בדבריהם ולהם שהיקוחם יפה מדבורם אך לחכמי לב אשר גדלו בין החכמים דבורם יפה כי הלא למדו לשונם בחכמה ודרך קצרה ולהם הדבור יפה כי אפי' שיחה קלה של ח"ח צריכה תלמיד ששיחחם לא בלבד בסילוק טעיות כי אם

האונדים וגם שלא יבצר מהשאר אנשי אמת
 בלד מה הלא ישר בלדס שיהיה היושר בלדס
 מניה וביה חוכו ככרו אין . והנה כל כך מושרשים
 בזיוף שאין איש נוסח בחזירו כי כל אחד מביר
 בחזירו שאין חוכו ככרו כי מרמה בפיו שלום
 את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו כי הלא
 כלם לדמים יארבו ראובן את שמעון ושמעון
 את ראובן כל אחד חסן לרמות וללוד את חבירו
 בדברי שקר וכל אחד מלכזו ידע לב חזירו בלואס
 שאיש את אחיו לא יגודו את חבירו או ממנו
 כי כל אחד יבין את רעהו וישמר אך יגודו את
 הרשע שפומן לו חזירו וחזירו ילוד הרשע
 שסירש זה לו כי לב כל אחד לז ומבין ערמת
 חזירו וישמר נמלא שאיש את אחיו יגודו חרס
 הוא הרשע בלכז נמלא חנוסה לכלמי היעיל זה
 אחשבו כי המשורר במקראיו בל' שוא ידברו
 וכו' יכריח כו' אשר אומרנו כו' והוא כי אחרי
 או' כי פסו אמונים מבני אדם הנה לכ' פסו
 אמונים מבני אדם עד גדר ששוא ובחנס ידברו
 איש את רעהו שפת חלקות לרמות זה את זה כי
 לא יועיל לו כי הלא בלב ולב ידברו כי לבו של
 זה הוא כמדובר עם לבו של זה וכן לב חזירו
 בלבו של זה שיבינו זה את זה ומה ידברו זה
 את זה כלומר שפת חלוקתם מדאנה ששכנגדו
 לא יאמין בו אומר לו יכריח ה' כל שפתי
 חלקות לשון מדברת גדולות שהוא אומרנו כי אנו
 ללשונו נגביר לומר זה אל זה לומר שאובח
 את רעהו ויפיליא לעשות לו טובה כלומר שאין
 חוכנו ככרו כי אם שלשונו נגביר בלכז והוא
 שקר כי רעים אוביבים אמתו וכל נדבות פינו
 זה אל זה בלב שלם כי הלא שפתינו אמתו
 בנחירתנו ומי אדון לנו מכרימנו להחניף אלא
 ודאי שלכז שלם נשם נדבות נניף זה את זה ועכ"ל
 לא יוכלו לרמות זה את זה כי כל איש יבין כי כל
 אלה פסומי מילי :

והנה האזהרה הא' הנה בזה שגרמזה בלומר
 והיה פי ראשו בחוכו כלומר . ועל
 השנית והיא לבלום פיו מלהוציא דבה כי אחרי
 ירצה לתקן ולא יכול לרפא אתר שפה יהיה לפיו
 לא יקרה והוא על זאת יתפלל כל חסיד ישמור
 לפיו מחסום כי יקניסו איש פן ברוב כעסו
 יוציא עליו דבה שקרית או אמתית על כן רמזה
 חורה ואמרה שפה יהיה לפיו סביב כי יעשה
 כמכניס שפתו לחוך פיו לשחמו ולעכב מלהוציא
 מפיו מילין ולא יבסח בשכלו לומר אם ילא מפי
 דבר בלמי מחוקן כרוך ה' ולעשור כי רב שקלי
 כי ננוטות ואדעה מילין אענה לתקן עוונתי
 ובחמק לשוני אלצר כבור סיגני דבור ואסיר
 קל בדליו ע"כ אתר מעשה חורג וכו' לומר כי לא

גם יש ללמוד טוב ממנה וגם בה הרבות לא
 טוב אך בהורה כל המרבה דבור בה
 ואריכות לשון זה משובח על כן בל רשכ"ג
 ויורנו כי לא זו הדרך ישכון אור כי החלוקה
 העולה על רוחו אשר היתה טובה להמון העם
 היא הראויה גם לחכמים וזהו כל ימי כו' לומר
 לא כעולה על רוחכם כי אין השחיקה טובה רק
 להמון אך לאשר בקרב חכמים ילין הדבור יפה
 על כי נדעה ידבר כי הלא כל ימי גדלתי בין
 החכמים ועכ"ל על בחינת הנוף לא מלאמי טוב
 משחיקה כי אותה מלאמי טוב מהקילור . אך
 בחינת הנפש אשר חשבה כי טוב בו האריכות
 לא כן הוא כי בו ידק הקילור אשר חשבה
 בניף . והנה היה אפשר להביא קצת ראיה
 שחורה אריכות לשון בה הוא טוב כי הלא
 נמנו ונמרו כי תלמוד גדול ממעשה ואם הוא
 גדול ממעשה מכ"ש שריבוי הדבור בו טוב כמו
 שזממשה ריבוי המעשה טוב . על כן לדמות זה
 אתר ולא המדרש הוא העיקר כלומר לא המדרש
 הוא מפאת עצמו העיקר רק על שמיני יודי
 מעשה וכו' אין משם ראיה שהתלמוד שהוא
 דבור יתארך וכו' הוא ועוד כי הלא הלא הנה
 בין לונגע אל הנוף בין לונגע אל הנפש כי
 כל המרבה דברים מביא חטא שכולל הכל גם
 בד"ת והוא מאמרו ז"ל לעולם ילמד אדם את
 תלמידיו דרך קצרה כי ריבוי דברים יביא חטא
 שהוא קרוב ליפסח ויעבור על לאו דהשמר פן
 השבח ובשכחה יפעה בזין וגם החנא הזהיר
 חכמים והזרו בדבריכם כו' פן ישאו התלמידים
 וידע כי באריות דברים יש מקום ליהאז . הנה
 בזולת חורה ומאות אין טוב משחיקה כי שיחה
 כפילה שחה עמוקה ודרך רעה כל דורך בה לא
 ידע שלום : והוא רמז הרומז בלומר ועשית את
 מעיל האפוד כליל הכלה כמדובר ולהיות כי אתר
 השיחה כפילה הבא החנוטה ונגיבת דעת ע"כ
 ספק ואמר והיה פי ראשו בחוכו לומר הנה טוב
 טוב היה יהיה כל דנורך כליל הכלה ולא שיחה
 חולין ואם לא תעשה כן לפחות הזהר מחנוטה
 הנמשכת בל יהיה לך אחד נפה ואחד בלב
 וזהו פי ראשו בחוכו כי ביה לוואר הוא פי המעיל
 הדומה אל פי האדם והיה פי ראשו בחוכו כי מה
 שפני האדם יהיה בחוכו כי יהיה חוכו ככרו :

והן זאת היתה תלונה מיכה המורשתי בלומר
 אבד חסיד מן הארץ וישר בלדס אין וגו'
 כי הלא מלת בלדס מיותרת וכן בלומר יגודו
 חרס שהראוי יאמר יגודו בחרס כי אין הרשע
 נלודת . אמנם נבחימו טובה למשפחותיו כי אנשי
 אמונה אבדו בימיו אתר אבד חסיד ולא שהוא
 אבד חלילה רק מן הארץ בי יושבי הארץ הם

יעשו פי המעיל בלתי כפול שהוא על ידי היתוך
 נגד ואחרי כן לכפול שפת הכנף פנימו להקו
 שלא יקרע רק מעשה אורג שהתאריגה יארג
 כפול ולא שפת היתוך מוכן ליקרע ויתוקן אחרי
 כן בכפול אחר מעשה חסר לרצו להיש כל
 יסמך לשלוח רכין לשמו להזיז דכה וכיוצא על
 המך שיתוקן אחרי כן כי אם שילא דיבורו מהוקן
 מהחלחו כל יקלקל על מנה לתקן . והוא מאמר
 שלמה בחכמתו בלא פן יהסדך שומע ודבךך
 לא תשוב והוא כי אחרי אומר ריבך ריב ה' ה' **ה'**
 רעך וסוד אחר אל הגל שהוא להזיז ריבך מכעס
 גם שלא שומע כי אם סוד שספר לך אחר אל הגל
 סן יחסך שומע יבמע ויאמר לך מעעס ריבו
 אחי בודה עליו מלבך דבר רע ובסוף חמךך
 והרעה לחזור כך ולספק לא תוכל וזה ודבךך לא
 תשוב ונמלחם בלתי מניח מקום אל השלום כי
 חמה על מנהו המיד לעולם לא ישכח ולא
 חוסיו עוד להיות רעים אהובים כאשר בחמה
 באופן כי טוב לגבר לעבד דיבור פן אחרי ירעה
 לתקן ולא יכול . והוא לא יקרע שעל ידי היות פיו
 כפול מחוקן מעיקרו לא יבא לידי קרע ופירוד .
 גם רמו מאמרם ז"ל כי הוא יתבךך הולך ארץ
 על בלימה הוא על הכולם פיו בשעת מריבה
 מלענות סרה וזה ירמו באומר סביב מעשה אורג
 שעל ידי היות שפה לפיו שהוא שכולם פיו חסיה
 הארץ הכדוריים סביב כאלו חין איר בינה על
 סביבותיה רק כאלו הוא אורג מעשה אורג ממנה
 עד השמים באופן שלא תמוע לעולם ועל כל
 האומר מה יעשה האדם לכל יבא אל המדה
 הרעה הלא הוא בלמד עלמו בשתיקה וגם בהכרח
 חסיה שתיקותו כפלים על דיבור וזה רמוז
 מורמו הקדושה באומר ועשית על שוליו רמוזי
 חכלת וכו' ועמוזי אומר בתוכם כי הלא יקשה
 בכחוב כי הלא כאשר היה פעמון בחך הרימוזים
 כך היה רימון בחך הפעמוזים כי פעמון ורימון
 היו מס דרים זה הלא זה אך הוא מוכר חזינו
 שבשמים למדנו דעת כי חין סביב משתיקה והוא
 כי הפעמון היה כעין זוג בענבל מקשקש בהוכו
 כזרע הלשון המקשקשת חוך הפה והזוג ההוא
 המקשקש הוא המשמיע קול בנואו אל הקידש
 ועל כן הוא משל ורמוז הרמוז על דיבור הפה
 והרימוזים של חכלת והרגמן וקולעת שני הם
 כפיות חלולות סתומות אשר לא יבמע קולם הם
 כמו אל השתיקה והעדד הדיבור . ולמנו
 דיבךך שלא תחייב בלבנו כאלו הרמוזים בחך
 הפעמוזים שהיה שתיקה אחת בין ב' דבורים
 כי אם כאלו הפעמון הוא בחך הרמוזים ללמד
 כי בין ב' שתיקה נדבר דיבור אחד כי חסיה
 השתיקה כפליים מהדיבור כי בין ב' דברים

שישחוק ודבר דבור אחד כפעמון בין ב' רמוזים
 כי לא על חסם נתן ה' א' ית' פה אחד לחד ובחי
 עינים אם לא ללאוד שהני מה שיראה בעיניו
 יביד וזה יהי' לו סיג לכלוא אה הרוח עושים מלפחותו
 להביע רעות :

עוד

מיסר ב' גם לזה הלא הוא כי מלבד אשר
 יהיו דבריו מעשים יהיו בנתח ובקול נמוך
 ולא בקלי קולות וזהו אשר ליה ה' יהיה ה' **ה'**
 בענבל המקשקש בהוכו כלשון בחך הפה שהיה
 מוכר כי חין בכל החסכות מה שיעשה ממנו
 זוג וענבל שהיה מקשקש כל כך קול
 נמוך כזה :

וער

השלישית הנמשכת גם היא מהקדמת והיא
 דברי ריק ולעג ולינוח והחול וקלות ראש
 ע"כ היה דבר ה' יהיה הענבל הרמוז אל הלשון
 שהיה של זהב ושהיה פי האוג וראש הענבל
 המקשקשת על פני הארץ נוכח הקרקע לרמוז ב'
 דברים . אחד יהיה כל מעלה לשון דברים חסובים
 ויקרים כזהב ולא דברי ריקות ולינוח אשר שאל
 ה' . שנית בראש לו כפוף דברי כווד ראש בענבל
 שבזוג שהפה והלשון אל הארץ יביטו לרמוז אל
 פי האדם שהיה דבר דברי לדיקים ועוהו נחם
 ולא החול וקלות ראש כסוד משחקים ולא חרבו
 על סבר אשמוסם כי רב וממלאים שחוק פיהם
 ומה גם כי יראו חים משתגע מחהולל בהחול
 ולינוח ודברים המרגילים שחוק לכל העומדים
 לפניו לשמוע סלחותו יחד כלם ישישו וישמחו וימלא
 שחוק פיהם עד בלי די ועליהם לבנה את המשגג
 ההוא כי ידע לדבר נהור לשמח לבב אמום בהחול
 לינוחו ומה גם בבית שמחה ומשחה כי יבזו
 כסף להביא אנשים פוחזים לנים משחקים על פי
 הנבל ומנבילים פיהם צבירי עבדים והאבים
 העמידים עורר ליות ילך חוך אל הרהורים
 רעים והפאים חרדוף רעםם וככלותם מקול
 הטרירים יחלו מעט בשחוק וקלות ראש והולוח
 רעה וכל האנשים והנשים אשר יחד אוספו לשמוע
 אל הרהם ואל התפלות בשמעם הדברים מרים
 ומארכים יולאים מפי עושיהם ישמח לבנם ויתלהב
 ילרם וירגילם לערוה ולא יבצר נוהן פעם בר
 נחן פעם לפגם כי סוב לשמע שיר כסילים
 בעת ההוא לאחר כי לשמח המנוה הם עושים
 ולא דעת ולא חבונה לאחר כי שמח לחוד ושחוק
 וקלת ראש לחוד . וחכמי הגמרא ע"ה ראשיהם
 לשבטיהם השידי עליון אשר היתה הכלה יפסיה
 דמיא לכסודה אכפתיבו הן המה אשר להם
 יתהם לשמח חתן וכלה כי חולת יד ילרם מלכותם .
 לא המפים עקלקלותם ריקים וסוחזים המהפכים
 ללענה שמחח חתן וכלה וכמה הזכירו קדמונינו
 ע"ה פי במקום גילה שם ההוא רעהו כל הת

מקום לשון לקטרג כדרכו לערנב כל שמחה וכמאלמנו על סבוק לב יודע מרח נפשו ובשמחה לא יחערב זר שהוא כשאלר הב' יודע וחוכר מריחה נפשו הוא כוונתו חביב נגד עיניו באופן שכל עז ירעד וירא אז בשמחתו לא יחערב זר הוא השטן לערנב שמחתו כי לא ימלא להלחו כי ע"י יודעו חמיד מרח נפשו גם במקום גילה לא חעדר ממנו רעדה ולא יחטא . ועל דבר סוד משהקים ויעלוזו מהחולי אמרו פה איש משהגע בשיתח שיר והחולים וקלות ראש אחצה שעליהם אמר שלמה גם הוא כי כקול הסירים חחת הסיר כן שחוק הכסיל . והוא כי כקול הסירים שהשם בוטרה גם חחת הכיר של האש אשר בהנערת קולם נשמע כמבט לכל הקולים יבשים ובפרט בהיותם על האש חיד הטוקר והסר מכסה עליהם שבהיך החלל יאמע קול הברה בהדלקה בקול הברות שמה והמה נשרפים כן הוא שחוק הכסיל ששעל' הברות קלות שחוק וקלות ראש והמה מהחלל' ונאזרים ואור גיהנם נדלק ובוטע מעתה להם :

וְעַל הכניית ויהו נמשכה מהקדמתה כמאמר הכתוב בשר לך ויאל מדון הלא היא זאת לריב מהר לחרף ולגדף את זולתו ע"כ על זאת פקה עיניו הוא יתבדק בתורתו בשמו את פי המעיל משל אל פי האדם למעלה בניה הניחאר ויורנו כי ישות את שפה לפיו כביב לשמור לפיו מחכום ואת הלשון מדברת רמז בשולי המעיל מן הקלה אל הקלה ללמדנו דעת כל ימחר איש להשיב דבר בראשית מדון למחרת כי את ישחוק מחחלה עד סוף וישים שפה לפיו עד ילאה ויוח רוגזו בסוף כל דבריו כרמזו בשולי המעיל וזו בשולים בראש כפוף מביט למטה לארץ כוונ וענבל שפי הענבל ורחש הזוג אל הארץ יביטו ידבר נוחה ובקול נמוך כענבל זהב בחוף זג זהב שקולם נמוך הרבה ועברים יקרו ונחמדים כזהב מתקבלים להם דעתו של שכנגדו כי אז יראה וישיר וחתמם על אשר רב עמו ויהפך לפייכו וישפוח שלום למו מה שאין כן את מיד היה מהלהב על הדובר נגדו וסיו ימחר לענות בו סרה ואולי אין על שכנגדו אשמת דבר כי יכול גופא דעובדא ועל ידי המיתון ועמידו על האמת וישקוט מדון מה שאין כן בלאה לריב מהר כי יבעור את האש וינחם ואין מכנה ויבט כי ידע כי לא חסא לו והוא מאמר שלמה באל' אל האל לריב מהר וכו' ריבך ריב וכו' שהוא השמר לך אל האל ממחילתך לריב מהר ערם חתקור על מעשה שהיה איך היה אולי אין על רעך אשמת דבר פן תהיה נבזר ולא טדע מה העשה בנחריהה בהכלים אוהך רעך כאשר יודיך כי לא ידעת

עניתי

עניתי כי לא יאמינו לקול האחרון על כבוד רעך
וזהו ודבחק לא תשוב הוא דבה שהולאה מפיך לא
תוכל הטיבה אהור :

ועל החמישית והוא הלשון הרע גם הוא הזרינו
יתביך ג"כ בשמותו רמז הסה אל בית
הנזאר המעיל והלשון בשוליו לרמוז דעת מספרי
לשון הרע כי שמו בשמים פיהם ולשונם חלקך בארץ
כאשר הטיגו רז"ל כי אטילו כלפי שמים וישתו
פיהם כמפרש אאלנו במקומו בס"ד :

ועל הששית והוא הולך רכיל ומגלה סוד אחר
פעמון זהו ורמון והוא כי הרוזה לזרז
בל יסול בשחה העון הרע הזה לא בלבד סוד אחר
אל יגלה כי אם גם לא יגלה סוד של עצמו לכן
בריתו כי יתן מכשול לפניו לנלוותו ויהיה לו
חלק בעון חבירו מ.ב.ד מה שמוה יבא גם הוא
לנלוות סוד אחר וזהו פעמון כו' לומר אט יהיה
דבר מקשקש בחוק פיך והוא נוגע אליך ממך
ובך כענבל בחוק הזוג שהענבל והזוג שניהם
מתכה אחד כך הסוד המקשקש בקרבך ללאת
חונה הוא משלך נוגע אליך ממך וכן אל תגלהו
כי אם יהיה עמך כרמיון שגרעניו כמסוים בחוכו
בל יאלו אם לא יבקעוהו ביד או בהסכין חומך
וזה חשוב כיון שלמה בחכמתו בא' הולך רכיל
מגלה סוד וכו' והוא ענין מאמר החכם כי היה
איש שגלה סוד לגבר עמיהו ונא רעהו ויספר
לאחיו בחוק וכשמוע האיש שמה שבינו לבינו
נשמע בין החיים היסב חרה לו ויכעוס עליו
ויאמר רעוב לך כי תגלה סודי וישן ויאמר לו
אל עלי הלונחך לך אם עליך כי אני ממך
לחדתי ובשתי ק"ו ומה אם פלוני שנוגע אליו
הדבר לא עזר כח לעזור במלין ולא היה נאמן
לעצמו ויגד אליו מה גם עשה שאין הדבר נוגע
אלו כי איך אהיה אל זולתי . נמצא כי בלד מה
המגלה סודו הולך רכיל יקרא כי הוא היסב
להגלות על יד רעהו וזה יתכן אמר שלמה הולך
רכיל מגלה סוד לומר אהה דע לך כי הולך רכיל
יקרא מי שמגלה סודו לזולתו שאינו נאמן אל
עצמו כי הוא היסב יגלו שמועו כי עזר
במלין מי יוכל כי מי שהוא נאמן רוח כלומר
אל רוחו ועצמו מכסה דבר בקרבו לא כן הבלתי
מכסה כי גם אל רוחו אינו נאמן ואיך יהיו אחרים
נאמנים לו :

אז שיעור סיף הססיק ונאמן רוח בעלם יקרא
מי שאין לר"ך לומר מה שהוא סוד כי אם
גם מה שהוא דבר בעלמא יכסה בל יורגל לגלות
גם סודו זהו ונאמן רוח יכסה דבר והוא עובד
דגמרא על חלמוד שגלה סוד לסיף כ"ב שנים
הואיחורו מהיטיבה עם היות שאחר כל השנים
לא היה נזק בהגלותו על כי מזה יורגל להיות

הולך רכיל . גם יתכן ברמז היות בשמים פיהם
ולשונם החלק בארץ כי הנה דרך הולך רכיל
להחמיל בחסידות כמאסער על עובדי חורט ה'
ומראה לחבירו כי בחמלמו עליו רעה לא ידע
שחרה מאת גבר עמיהו אשר הוא בוסח בו מגלה
לו לכל עמוד על דמו הנה כי ישיה בשמים פיו
אך לא כן לבו כי אם לשונו החלק בארץ מתפשטת
לחרחר ריב והוא הואמרנו על פסוק דברי נרגן
כחמלהמים וכו' והוא לומר על כי על כן ברית
כריתה לרכילות להשקבל כי הלא זה דרכו של
איש קמא שפטים כנאמן אהבך כרע כאח יבא
לך כינע ורפה ידים נאנח בשכרו מתיים
כחמרמר בקרבו וגונח מלבו והיה כי תאמר
אליו על מה אהה נאנח אז יענה ויאמר מה אומר
אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר אם
אמרתי על שכרת הולך רכיל אהלך ותפאחי
לאלהים ולא לא אומר זר לי עליך אחי כי
אהבה עולם אהבתיך ולא עצרתי כח להיות
שומע חרפתך ודוברים רע על נשכך ולא אגיד
לך כי אייבכה אוכל וראיתי ברעה אשר תמאך
מרוב משפחת הרמאים כאוהבך על כן יאחתי
לקראחך לשחר פניך להגליך ועשה מהי נא אלה
בינותי בני וביך להסחיר דבר כל יודע כי
דברתי לך רק וכנסו דברי באזניך כחובים על
לוח לבך והשמר סן ואל חגל כי מאשר נפלאה
אהבך לי היה לבי כאש בערת בחאי אליך
עשה אהה דע לך כי פלוני אלמוני איש שלומך
אשר תסתח בו ותאחבהו וגם הוא לך למראה
אל תאמן בו כי לא כן לבו כי שבע חובעות
בקרבו ותכלית שגאה שאלך לא תדעו שלמו
ופוכחו כי אויב הוא לך ולפעמים שקר וכזב
ולכל הגלה רעתו יא עליו יסחיר דבר מי זה
אמר סן יבא לידי נסיון ויחבדה ויאחו . ולפעמים
מהסעם סוס הלוך ילך גם אל מי שאמר עליו
ולכל הדברים הרעים אשר דבר לזה ג"כ ידבר
לאחר וישיבעו גם הוא כל יאמר מנען מי יאל
העגל ההוא והיה כי יפגשו איש באיש וכל אחד
מלא כריסו מחמת המסית אשר הבעיר גם אם
וגפיתו לא יוכל להחפץ איש על אחיו מלדבר
סרה ותבער גם אם המריבה ואין מנבה זה
אמר משיב רעה חמת טובה בפיך שלום הדבר
ובקרבך שמים ארכך וזה יאמר מוס שך כי איש
זר ואויב אהה הוא מעולם ומקול קול יעקב
ההולך וחזק מאד יבאו כריב הידים ידי עשו ויכו
איש את רעהו ויחבדו כמשפטם באש חמתו ואו
יחרץ האיש הכליעל לאחר לכל אחד מהם הרמית
כי נמצאו דברי . ולפעמים כל חפן הנרגן הוא
מאשר שגא את החלש מהם ויגריהו בחרמו
להביא עליו המכות האלה בין ידי מי שקיף
ממו

ממנו או להחכיד בקלנו והן כל זה יפעל הירגן
 כהחילו כזאטער על עינו אלא שאמר שרואה
 לעומתו לרות רעה והם עליו שצ"ל וכנאו
 הדברים בקרב לבו כאדם נחש וז"ל דברי נרגן
 כמתלמים מהדכאים
 וגלחים זאנה על העון מצאתי לגיף טוב משתיקה . ולא המדרש בן בליעל מדבר אליו
 ועל לרם אהבו שגא היא העיקר אלא המעשה ובל המרבה כעומתם שפזים כי סיד
 להילו חרעתו על כן דברים מביא חשא : ירן רבן שמעת בן שיחת נרעתו נבלות
 המה יודים חדרי גפן גבליאל אומר על שדשה דברים העולם הפה והמאום ומאין אלון
 טקבלם כחתי גבור קיים על האמת ועל הדין ועל השלום שמה לבך לדבר אליו
 שנוים כמדובר : שנא' אמת ומשפט שלום שפצו בשעריכם : ולומר לפיו סללויה פפה
ועל הסביעית אמר רבי דובר נבלה ואוי לו

והיה על אהרן לשרת וגשעט וכו' . והוא כי
 המגבל פיו כהלאת כומתת נבלות הפה שקן
 יפקן פיו ולשונו ותעב יתעבם כי עשאים
 כפיס לדבר האסור ואיכנה יוכל לדבר
 לפני מלך המלכים פפה דובר נבלה
 ולא יקציף על קילו לאמר מי זה נבזה ערב אל
 לבו לעמוד לפני לבקש רטון על עוונותיו בניבו
 נבזה כבלי כעוטר מוקפה מתחת מילום חלאת
 כומתת נבלותו כדבר אחת הנבלות והן לו היית
 עבד מלך הארץ האם עמדת לפניו לשרתו על
 שלחני ככלים מכלים לזאום הלא חכלם וגם הוא
 כרעש גדול מלאך רשע יזוה לך להמתיך כחרב .
 ועתה שא נח ק"ו ומה אם מלך הכושי הרשע את
 חקשי אדמה להגבל דמה החייב לו את רלשך כשרת
 ארזו ככלי בלתי סהור ומה גם עתה אתה יתוש

לאותה צופה כי הפא בית ה' ולא נמנעת מהביא
 עניס מי רגלים כמקדש משני כבוד השוכן שם
 איה חוליה את חרפתך כי חספך כלי שרת העומד
 לשרת בו את קויה לחמד מן הביבין והלא על
 הפה שאדם שח בו שיחת חולין צופנו מאוד
 להלל בו את ה' כשאמר האומר מי יתן יהיו לי
 ב' פיות אחד לדבר בו לרבי ציהי ואחד לדבר בו
 עט קויה וזה גם עתה אשר ציהי שפאל יערוך
 לפניו יתברך לבקש רטון כי אך יהיו לרטון אמרי
 פי את הסניגור הוא הקסיגור וכדכנ' בו יהיה
 לך למזכיר עין והלא ארז"ל על פסוק עד עת
 בל דברו אמרת ה' נרסחתו כי למען הביא ה'
 הטוב על יוסף זיה להביא כל דברי יוסף אשר
 דבר בפיו את טוב את רע ולרפסחו יתברך וימלא
 כי טוב היה וינלוח למלוכה הנה הדרו ז"ל כי

חסרי אבות

וכל המרבה דברים מביא הטא . לפשר נמ"ס הכרת חמט מרז"ל כי המרבה להי" ויכואל גורם שס"מ יכנס
 בינ"ן של דיקוס עליונים למעלה וכו' . והוא עון פולני שהוא גרמא בניקין כשביטחו יש לו רשות לכנס אל מקום
 שקודש פ"ש באורן וזה כרמו כל המרבה דברים עכ"פ כל לודי דברים הכסורים וזה גורם אשר מביא חטא רמו לפ"מ
 שהוא עלמו כהטעם והדיוח אל מקום שקודש וכדי כיוון :

יר רשב"ג

אומר על שלש דברים שהם עושה וכו' . מלבד עשם הפשט דהני הלפא מנזקי ארץ וישת עליהם
 מבל . אפשר לומר כי עיקר הכל הוא השראת הכסיה בישראל וע"י הדין גורם השראת הכסיה כמס"ס
 אלהים נבז כעדת אל ואשר יבא את רעבו לפני ב"ד והלא דינא ומלתי שמוע הם ממרים לכסיה עונו וכופרים בהורא
 משפ ולפי שפם ככסמות נדמו שמרוחין כממון הכוא ולא ידעו שהכסיה אשר לפניו יבא גזר דינם יכואל היא כסרו'ע
 פרועה וכן סיוס משתבר אל גזור נקוב וגם דל"ס דל"ס ואולס אשר נכנס לפני ב"ד כרתת ויע עכא כנה ס וכו' עומד
 לפני סאלים ובהיינה אוניו קשובות לכדרי סהובט גורם להשרות הכסיה וגמלא כי הדין יכוד מוכב להשראת כסיה
 וזאת שנית באמת אמרו חי ח"י אויבי ישראל כל כדאים כני"ס לכל דכיוסם אכרס האמונה שכינס הם כלשון אומרת
 קלני מראבי וכו' כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיני ודין גרמא סילוק כסיה ח"י וכאשר יאמנו דכיוסם הלא טוב
 אמנ"ס הלא רובתא ואת אומרת עיני כנחמני ארץ לשתת עמדי ושלמי"ס כרכב כאשר האנשים סאלס שלמים הם וכו'
 לאחדים מרכים שלום בעולם . אימ"ס שלום סורס כיוינס דלא חפרס אלא כפסס כחאדות אהר כמ"ס ס' וסוא נחמד
 ד"ל"ל וסוא אהר אלא ר"ל כסוא יתברך איוו אלא כשישראל כלב אהר דבר אשר דבר כקישור כשב"ג על שלש דכיוס

הטוב שומד כי כחלמטות ג' אלס יש השראת כסיה וסוא קיוס הפולס :

ובזה אפשר לרמוז נפ" ה' רועי לא חסר וכו' ונקדים דברי כרכ כלשון כיוס ח"מ ח"ל זכו מה שרמזו חורס
 כחליתת כריתס העולם כהחחון אחרי הגלות הארץ סכופס רלוויס לישוב הכ"מ והאדם אהר ס' מרשא
 הארץ דש"א וכו' דש"א מיוסר אלא רמו דש"א ר"ה דין שלום אמת סוא עכב מוכיע זרע שלום וכו' עש"ב . עוד
 ארז"ל כפוליה כשהשמה עולם אינס רובס לחזור לניק שסוא חלק אלום ממעל והאדם מלא עוונות אלא כיון שסוא
 סהקד"ס יש לו דירס כחחחיוס נשאת קל וחומר והזורת וידוע מ"ס מהר"א מונסון דכשהכסיה למטה מחירא האדם
 למטוא דכמת' חזי וזה שחמר ס' רובי כספוא רועי ומשניה ח"י אהסר ח"י לואת אש"ל"ס כגלות דש"א דין
 שום אמת ירכיבני לקיימם כדאון נות ועל ידי זה על מי מנוהות ינחלני כליא אשר אמו מנדלתי כי על ידי ג' אלה
 שום השראת סכיוס ועל ידי זה נשפי וסורב דכפיש השראת כסיה כנסס חוזר לגור כמזכר ח"ס נפשי יסוכב ועוד דעל
 ידי השראת כסיה כשמש כואה ויש יראס לחטוא ח"ס ינחני כמעגלי דקל למען שמו דיש סיוע לעבוד עבודת ק'
 השראת כסיה :

כאשר יבין לשון האיש משרת לו לסוב ולא חטא
 אז יהיו לרצון אחרי פיו בכל עת אשר יבא אל
 מלך הקדוש לבקש מלשניו וכן זאת תרמוז חזקתו
 באומר ויהי על אהרן וכו' לומר כי כאשר
 הדבור שה' נמשל אל
 המשיח בדברנו בו יהיו
 על אהרן לפתח שהוא
 לפתח בו את ה' ולא לתה
 שהוא הופכו אז נשמע
 קולו בחפלונו בצואו אל
 הקדוש לדבר אמו יתבדך
 משא"כ את הפך תהילה :

שמירה עצמית ומתמדת לא ימים מהיות עיניו
 פקוחות כך אלו הם נוצרי עדותיו יתבדך שכל
 ישעם וכל חכמם במלות ה' וזה שלא על מנת
 לקבל פרס כי אם שכל לב אפי' ביה"ל החאב
 אל הפרס גם בו ידרשו
 אז רבי הנביא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה
 לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם
 תורה ומצוות שנאמר ה' הפיץ למען צדקו
 יגדיל תורה ויאדיר :

פירק שני

רבי חגיגה בן עקשיא אומר איזו היא דרך ישרה שיבור
 אומר וכו' . פירש
 הגאון ז"ל
 פתח ק"ס על הנהו

פסוקים (אשרי תמימי דרך ההולכים בתורה ה'
 אשרי ונצרי עדותיו בכל לב ידרשוהו אף לא
 פעלו עולה בדרכיו הלכו אחה לויטה פקודיך
 לשמור מאד) וז"ל הנה יש בשוכדים ג' סוגים
 יש שיעקר עסקם תמיד הוא בתורה כן חנים
 רודפים אחר המלות כי הם הולכים בתום
 ובהדרגה לידם מזה ישעו אמת . ויש סוג שני
 והוא רודפים אחר מלות ויושבים על משמרתם
 תמיד לעסוק במצוה ה' ולא ישעו עיקר מהלימוד .
 ויש סוג שלישי שלא ישעו עיקר לה מעסק חורה
 ולא ממצות שבין אדם למקום כי אם כאשר יודמן
 אך עיקר ענינם הוא השמר מעון והטיב לדבריהם
 בכל יכולתם שחופשים מדותיו יתבדך מה הוא
 יתבדך חנון אף הוא חנון מה הוא יתבדך רחום
 ואחר אפי' ומעביר על פשע וניחא עון מלגיש
 עבובים ומתקבך חוגי' וקובר מהים ויניחא בהלו
 שהן הם דרכי ה' כחמאם ז"ל והלכת בדרכיו
 מה הוא רחום כו' . והנה על שלש הסוגים דבר
 דוד אחד לאחד ובראשון היחל ואומר אשרי תמימי
 דרך הוא כי העולם הזה הוא הדרך לע"ב כי בו
 הנה האדם לבית עולמו ואמר כי אשרי המהנהנים
 בחמימות בדרך בלי חומאים ועיסים עיקר מטעם
 החורה עד היותם מאותם שאמרו בגמרא אשרי
 מי שבא לכאן והלמודו בידו וזהו אשרי כו'
 ההולכים . העולים בחורה ה' בידם הוא למודם .
 והבוגר שפני אשרי נוצרי עדותיו ולא אתר שומרי
 כי אם נוצרי כד"ל ונצר האנס שיושב ומשמר

פ"ב ה'התבבל בשלשה דברים וכו' . פי' רבינו
 הגאון ז"ל
 כ"ב (הוא גלי עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא
 והורא עמיא שרא) עכ"ל הפסיק . ועליו פירש
 רבינו הגאון ז"ל וז"ל הוא גלי וכו' לכאורה הורה
 גדולתו יתבדך נגד בני אדם כי עיני בשר למו כל
 יראו וכל ידעו אשר במקום חקר והפילה בעמדם
 ישמדו במקום אור נגה עליהם והפוך הוא כי
 אשר חקר באהלו חכהין עיניו מראות אשר אמו
 חכמי אבות

א רבי אומר איזו דרך ישרה שיבור לו אדם וכו' . אפשר לומר על פי מה שדרשו בשוחר טוב מומר
 ג' ודוד ואנשו הולכים בדרך ענוה למדנו דרו"ל דרשו חיבת דרך לענוה . וכבר ידוע מה שאמרו ז"ל
 ציונה דף כ"ג דאף דאמר רבא המעביר על מוקדו מעבירין לו על כל פשעיו היינו דאשימו ליה ואישיים גם
 ידוע דאם מולוין אותו בשבול משפחה לריך למהוה ולא להעביר כמ"ס ב"ה ס' ב' . וזה שאמר איזו דרך ישרה
 כל : איזו דרך שענוה סיבה שיעבור לו האדם לזה אמר כל הריבא השארית לעושים דודאי להעביר אל מדותיו
 הוא השארית כמ"ס והפלתו עבור על כשע ורמו בזה להפיקו פיסול פשא יחפר לך כפיסול לריך למחוא אדם לא היה
 הפלתו לטוק וזהו כל שהיא הפלתו לעושים למעט כשמחפשין כפיסול ולא הויא דיעביר על מדותיו נעולם הלא
 דוקא

בבית ועיניו יחזו כל אשר באור מתוך החשך אשר
 כי לא כן הוא ית' כי אם ידע מה בתוכה עם היות
 כי נהורא עמיה שרא הקד בני אדם :
עוד יתכן להמחיק דרך זה שיהיה הכתוב נזמן
 טעם לשבח הזה והוא

נהורא מהחן כדי לראות וזהו ונהורא עמיה
 שרא וזהו הדבר נראה לנו בתאמר התנא בלומרו
 דע מה למעלה ממך עין וכו' לומר אל ישיחך
 לכך לומר האלוים בשמים ואתה על הארץ רק
 תעלה על לך כי הוא
 למעלה של יודע שתן שברך של מעלה מן כל' משמך
 כי קרוב אליך הוא ובכרך
 מלוד כי מלא כל הארץ
 לירי עבירה דע מה כבודו ואין גשמות - פילס
 השפל מעבד לפניו חליה
 למעלה

הוא חן ראיית עין
 האדם נלד עלמו אך הוא כמראה מלועטת
 השואבות מאור היום בו אור נר בתהפוכות הכח
 בתיקומו אליו ועל כן לא יראה כי אם בהכניסו
 אל מקום חיר כי ממנו יקח לראות מה שאין כן
 בהכניסו אל החושך כי לא ראה את כל המראה
 כי הוא חשך ולא אור לקבל הימנו אל האנשים לו
 היטה ראיית העין סגולתו אליו גם חשך
 לא יתשך ממנו וגם כי ישב בחשך לא תכהיה
 עיניו מראות כל אשר ימצא בו . אמנם הוא ית'
 אשר לא עיניו בשר למו חליה ולא כראות אדם
 יראה על ידי קבלת אור מהחן ידע מה בתשוכה
 תיאר הדבר ואמר ונהורא עמיה שרא . כלומר
 ידע מה בתשוכה הקד בני אדם ית' כי נהורא
 עמיה שרא בעלמו יתברך ולא יתערך לקבל לשאוב

חסדי אבות

דוקא כדאשיבו ליה וכו' ותפארת לו מן האדם
 מהו אז הוא דרך ענוט ישרה . א"ל אשר כמ"ל הרדכ"ו
 ויס אהד כשה אין חוששין למנוס קלה או חמורה אלא כיוון
 ליד ולי אשר נשמות בבית האסורין ישענס . ומתי עלה
 דף מ"ע כבוד שאין לסס לתמידין ומוספין סי קודס . ומוקי לה
 ארבע קמדי ערף מוספין קדמו וסאריז בזה ודאסיק מאותם
 האריות כחדי אל השלם אלא מצוה כהנה עשה בין גדולה
 ברכת הלכנה עד מ"ל ק' דהסם המנוס כהיה נעשית ברוחן
 וכן כהיה דמו"מ מצוה הקרנות ככלל הדא הוא ואל"מ
 קלה מטי חמורה אבל מצוה אשתר לעשותה סווס שלא מן
 לפקק מאותם שלמוס ס' האשה וכן מי סכנעוהו ס' להוליאו
 שאריות ועקב כהיה קושיה סכנעוהו ס' וקבסו עליו מהסיה דא"ק .
 ומסיק בענות שנות כהרדכ"ו וכמ"ל וסכנעוהו ס' וקבסו עליו מהסיה דא"ק .
 חיישין למוסא ולא אמרין אין חטבירין :

וזה אשר שמו רבי איזבו דרך ישרה שיכור לו דייקא
 דוקא ביהודי חתילין סכנעוהו ס' קבסו עליו מהסיה דא"ק .
 וזה שאבת אוסר וסכנעוהו ס' קבסו עליו מהסיה דא"ק .
 יעשנס סווס שלא מן המוכר או ימסין למחר ויעשנס מן
 אדדים לבאן וככ"ל . וסיהה כהשנס כל כהיה תפארת לעושיה
 לעשות המנוס מן המוכר כסוריה סכנעוהו ס' קבסו עליו מהסיה דא"ק .
 ששענס . אך כהנאלי שלה יסויו יד עו"ל כ' באמצע אשר דיבר שוא
 ותפארת לו מן האדם ולא שייך שיעכוכו וכו' דוקא במצוה
 מעטירין על המנוס שאין אתה יודע וכו' :

א"ל אשר במאי דסוו כס רננן בתראי דזמינן משכחת כמה
 הרב סנוד ועקב ח"כ ס' מ"ד דה"מ כהרסיה אלל כנענא
 מקוס שהכוריו דין ונראה חז' וק"ל וכו' דאין חילוק בין
 כו סריוס וכו' בלחד ובלחד פקינן בעניוסן בתקומו כס"ד :

דוקא כדאשיבו ליה וכו' ותפארת לו מן האדם מהו אז הוא דרך ענוט ישרה . א"ל אשר כמ"ל הרדכ"ו ויס אהד כשה אין חוששין למנוס קלה או חמורה אלא כיוון ליד ולי אשר נשמות בבית האסורין ישענס . ומתי עלה דף מ"ע כבוד שאין לסס לתמידין ומוספין סי קודס . ומוקי לה ארבע קמדי ערף מוספין קדמו וסאריז בזה ודאסיק מאותם האריות כחדי אל השלם אלא מצוה כהנה עשה בין גדולה ברכת הלכנה עד מ"ל ק' דהסם המנוס כהיה נעשית ברוחן וכן כהיה דמו"מ מצוה הקרנות ככלל הדא הוא ואל"מ קלה מטי חמורה אבל מצוה אשתר לעשותה סווס שלא מן לפקק מאותם שלמוס ס' האשה וכן מי סכנעוהו ס' להוליאו שאריות ועקב כהיה קושיה סכנעוהו ס' וקבסו עליו מהסיה דא"ק . ומסיק בענות שנות כהרדכ"ו וכמ"ל וסכנעוהו ס' וקבסו עליו מהסיה דא"ק . חיישין למוסא ולא אמרין אין חטבירין : וזה אשר שמו רבי איזבו דרך ישרה שיכור לו דייקא דוקא ביהודי חתילין סכנעוהו ס' קבסו עליו מהסיה דא"ק . וזה שאבת אוסר וסכנעוהו ס' קבסו עליו מהסיה דא"ק . יעשנס סווס שלא מן המוכר או ימסין למחר ויעשנס מן אדדים לבאן וככ"ל . וסיהה כהשנס כל כהיה תפארת לעושיה לעשות המנוס מן המוכר כסוריה סכנעוהו ס' קבסו עליו מהסיה דא"ק . ששענס . אך כהנאלי שלה יסויו יד עו"ל כ' באמצע אשר דיבר שוא ותפארת לו מן האדם ולא שייך שיעכוכו וכו' דוקא במצוה מעטירין על המנוס שאין אתה יודע וכו' : א"ל אשר במאי דסוו כס רננן בתראי דזמינן משכחת כמה הרב סנוד ועקב ח"כ ס' מ"ד דה"מ כהרסיה אלל כנענא מקוס שהכוריו דין ונראה חז' וק"ל וכו' דאין חילוק בין כו סריוס וכו' בלחד ובלחד פקינן בעניוסן בתקומו כס"ד :

אין לורך הנפש יד כי אם כל מעשיך בספר
 נכתבו ספר נכתבו מאליהם שלא כיד החתומים
 הצריכה המועה ושאת זמן ויקרנה למה וביעה .
 כאשר בחרנו כל זה יסע בעתו ובתקומו :

רבי גמליאל בנו של ר"י

אילו היו דרך ישרה שיבור לו האדם וגם ראינו
 אחרי רואי כי גם משנה ר"ג בנו זודקה אל
 הענין והוא כי אחרי הודיע אלהים לחינו כי
 הצרעת בא על לשון כרע כחזוננו וגלוי לכל יודעי
 דע"ז כי אחת היא הגדולה

הנשיא הומר יסע לבעלה כמך עץ רואה ואזון שומעת וכל שבגולות הניררה לבון
 ס"ח סס דבין ארץ וכו' . מעשיך בספר נכתבים : ג ר"ג בנו של ר"י הרע הלא היא הנפלה כי
 פירש רבינו הגאון הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ
 זולת"ל נפרעת חזונו
 וז"ל והנה על ענין זה

כחנו בעשרים יחס נכון על משנה רבי הומר יחדיו יתלהשו על כל יולאי שטר עירס יכחידוס

חסרי אבות

חחח

ומרן נבי' או"ח סי' ל"ב דין שרעוס התגליון כפז דאס משרעס לכסוב ניושר שחא סכחיס מיושרה לא
 מקרי דיווט

והרא"ש כתב ס"ט דבנות דנבנו השנים לכנסו כסחילה ומנאנ יפה הוא וסקפס סרב בלא שבע דאך סכח סרל"ס
 ומנאנ יפה הוא נגד ר"ע דק"ל כחוס וכו' ר"ט סקרא וטסס ככ"ס ונסחנן ולק"ט דסוכא דגס לחילק
 סנו' דמי כי ככא דגס לר"ע טוב סדבר להכנס ססחילה כדי שילחו סאר אלס דסבר ר"ע דאין לרין להכנס ככל כי
 סא מאן דעביד סכנסה סחולק ללו סדיווס מיקרי וספיר עביד וכן סן דכרי ססחלוסי סרק אלו דכריס גני מאן
 דלספלי ולא כדון כלהרי' דין סוא סד"ל אל סמקוס אסר עמד שס' כרלשונס ע"ס ועס"ו לספסר לרעונו כמסחנינו זלס
 אומנה איווס דרך ישרה שיבור לו דיוקא אף ניוחיד וכלענא לאזוקי סכנסה שכות יעקב וסאלס גדולס סיא דלסכחן
 כספ וזמני דטוביס לזוני ודממיר וכל קבל דנא זמנין דמסכחח דכל ספסויר מן סדבר ועובסו נקרא סדיווס וזני כי מדי
 סטרלי ויסר ולא אהנו ודע פסר דבר אי נלסח וס מוקס סאלס איווסו דרך ישרה שיבור לו סאלס למען דמסר ספר
 דבר ינאמו לו סכוא סחלרס לעושים דלס איונו מרד סדון רק לתפסרת סכסוטי ספיליו או יכול לסחנינו זלס
 סליונו מן סדון כדי סיוסל סכנס יסס וסכי לו לתפסרת ולינו סדיווס כמ"ס מרן וגס יכול לסחמיר לס סחלרס לו מן
 סלרס שס סחולק מודס דכננון זס נלמר זו כי טוב כססיל דרד' ללסחריס וכדון ומסכנסו ססחילוס דכנני כיוולא כזס
 כנס דמדינא ליח כיוון לורך שס' עביד איווס דלמח"ו סדיווט לססס :

א"ג אסר קרוב ללחמ דבנות ע"ס כנ"י א"ח סימן כ"ל"ס מסס סכרדני סמחניו נקרוס ק"ס ומסלל כ"ל"ס מיהו
 כיוסרס סכל סעוסה דבר סליונו לרין לעשות נקרא סדיווס אה"ל כורגל כסריכוס סלר דכריס ומוס יס קלס רליוס
 למלוי דלסירנא דכס סרב הוח יאיר כסעוס סימן ר"ס דלס סירגל כסחידוס וסריכוס וקסוע סמו' סרי לו לסחולל
 קוס דכרד מל"ס ע"ס כי כסח לית"ל נכילי סס' סכסיר כנ"י . וז"ס כל סכיל סחלרס לעושים דליונו כדנר שסב לחולק
 סוא מנכס יסס סכסוב ססחילס וכיוולא סדיווס כסוא עושס סרבר ליווס ולסחלרס זלס סעוסס ומכנין ססדיון סך דוס
 ודלוי סדיווט אלס סוודע סל"ס מן סדון אכל מכויוס טוב מלמיר על פלמ"ס כל סלוי גוונל סרי וז"ס כל סכיל סחלרס
 לעושים סכוא עושס לכבוד ולסחלרס ולא מן סדיון . וגס יס חילוק אסר ולסחלרס לו מן סלרס כסוס ככר מוסכנא ועומד
 וכ"ע סנח נומסנו לו כי הוא נוסב ככר דכריס כסריכוס וסרד קדושס או סרי ליוס לסחלרס לוס רמו כלמרו וסחלרס לו
 מן סלרס כמ"ס סכרדני דכאזנן זס כל דכריס כשאר מילוי איונו סדיווט :

א"ג יסכן כסכיל דסרק קמח דר"ס דסלומר סלע זו לזקקס כסניל סחיוו בני וכו' סרי זו לרין גמור ומקשו סחוספוס
 דסחנן אל סחיו כעכדיס סמסחמיס א"ח סרב ע"מ לקבל סרס וסר"ן סיוך דסכיל ממשנא סחידוס אכל סך כריסלס
 סלע זו לזקקס כסניל סחיו' קמחי ס"ח לרין גמור ולינו סחיד :

ומהר"ש סרימו סיוך דמסנחא כמל"ס סכוא חייב כסן וכדבר סכחוסב כשי למעבר סלל ע"מ לקבל סרס דלמנס בני
 סלע זו לזקקס דמני סנח דכריסלס ס"ו לרין גמור איירי סכנר גלס דקרקס ויול"י סח מלמנו סדקס לסי
 סיועור וכוא סוני"ע סלע זס לחוס' על חיובו או ככא דלואסי קמיוסי סלע נכון אי עביד ע"מ לקבל סרס :
ומהרי"ט סיוך דבמנח סנין ארס לחכיוס סכוא טוב לשמיס ולכריכוס כחלק סנועג לבני ארס יכול לעשות ע"מ לקבל
 סרס וכני סל איירי ככריסלס זס חלק ארס כרס כחלק גנוס כמלמנו אלו וכן כל המלמנו אסר כוא עולס
 ל"ס לננוס כחלק כוס אחרו דלכיעול לוס לליוס לקייס המלמנו נלס פלגן סלל ע"מ לקבל סרס וז"ס איווס דרך יסרס
 שיבור לו לעלמו סלרס כלומר דכרי לעיית ע"מ לקבל סרס וזסו שיבור לו לגרמי' סוא דענד וסיונו דלל כסיווק סר"ן
 דיס לחלק כין לרין להסיד אלל דכא סלל ע"מ לקבל סרס סוס ככל כלרין כסחיד ולזס סלל איווס דרך יסרס שיבור
 לו לעלמו סמלל כוס חילוק ע"כ כל דכרו כל סכיל סחלרס לעושים רמו כוס חילוק מסכ"ס סרימו דכא כסלל ע"מ
 לקבל סרס ס"ד כמלמנו סכוא חייב כסן דך אס סוכי"ע על חיובו כחוס' סכוא סרי לליוס למענד ע"מ לקבל סרס וז"ס כל
 סכיל סחלרס לעושים סכרדס סכוא עושס אינו לחיוב כי ככר זלס לפניס ילל ידי חכונס לעבוד עבודתס עכדי עכדי אס
 סני חלוק סכוס סכוס ארו"ן א"ל כעכס כס יסוף לקוס' מלמנו וסוא וסוא סחלרס לעושים דלואסי קמיוסי וילא כך
 חיוכל סוא או מני למענד ע"מ לקבל סרס סיו זכיר כמלמנו קלס ככממורה לעשות סלל ע"מ לקבל סרס לסחוס לוי"ל
 וכו' וכו' סלון אסר יודע סל מלמנו סל מלמנו וקרי ליוס סחן סכנין כי סוא מלמנס דכרי ליוס לליוס למענד סלל
 ע"מ לקבל סרס ומו דלסי סלמנ' מס יסחין ללרס ככל המלמנו סיעשס וסכוא חייב מן סדיון לעשות לסי כוס סחדי' ס' אסר
 קממו וכס"ס כי סוא מלמנס וסאלס אלל סכוא ככממו מלמנס סוא ידכוי לתס סכר לעושי מלמנו ומלמנו ככי נקרא סחן
 סכר כי סוא מלמנס וסאלס סכן קוסמל קלי לעיית סלל על מנת לקבל סרס כי סך חיוכק :

א"ג אסר דמסנחנו כסורס איורי ע"ד סכנר סרי כלי וקר מלכוס ס"י י"א ע"ס וימלל איווס אחי' סלנוני סדון
 קרידי סוא סקורס כמו סדון אסר ילכו כס וסכדיס ס"ס רכיונו סלר"ו וז"ל דירחלס חילוקוד אסר נלס ארס

רו"ט

תחה לשונם ידברו ברעשה זה אמר מה סיבוי של
 פלוני לכל מראה עיניך אם סיבוי אס רע וזה
 יאמר רק רע הוא לכל מעיני חס ישיב גם
 כשיני ופל דרך זה יעידון ויידון על לא איש ואשה
 ינעו עון כפיאם

כפחזויהם וכן כל אלה ארץ שיגיעת שניהם משבחת עון יכל תורה
 יפעל למו מואסם במלאכה שאין עמה מלאכה סיפה בטלה וגוררת עון. עון כי מי הוא השוכח
 ובאכזב אמות של הלכה וכל העוסקים עם הצבור יהיו עוסקים עמהם העון אס הוא ב"ד של
 כי יגיעת שני אלה יהיה לשם שסיב שזכות אבותם כפייעתם מעלה הלא אין שכתה
 להרחיקם מלדבר על

ננעי שני אדם ולשניא עליהם ננעים גדולים
 כשיגיעו בלבושיהם ובנתייהם וכן זהו כוונת מאמר
 התנח ח"ל ר"ג בנו של ר"י הנשיא אומר יפה
 ת"ח וכו' :

וראוי לשם לב. (א) אומר יפה ת"ח שורה כי
 אינו אלא יופי בעלמא אך לא שיוכרת
 ולא כן הוא כי זה בלא זה אינו שלמות כלל כעוד .
 (ב) למה עשה עיקר מהדרך ארץ ואמר שיפה
 ת"ח שמו ונהסוף הוא והלאוי יאמר יפה דרך
 ארץ עם ת"ח. (ג) מהו הדרך ארץ שאמר אס הוא

מלאכה כפי' הרמז"ה ז"ל למה עוד מעט משנה
 אס שמה וקורא אותה מלאכה בלומרו וכל חורה
 שאין עמה מלאכה ואס אומרו דרך ארץ הוא
 עב המדות אך יאמר שיגיעת שניהם כי כי
 אין בו לא עמל ולא

מה בלע בכמה אס עון עצמו אינו נמתק ואס
 הוא שהאדם ישבח עינו אשר העוה סוב סיב
 היה שיזכרהו כמאמר דוד והשאתי נגדי חמדי .
 (ה) אומרו וכל חורה שאין עמה מלאכה וכו'
 שהראוי יאמר וכל מלאכה שאין עמה חורה מה
 עמינה שהוא מקביל אל הקודם ואחרי כן יאמר
 גיזרה על חורה שאין עמה מלאכה וכו' . (ו) מה
 הוא העון שגוררת החורה שאין עמה מלאכה .
 (ז) איזה יחס יש לזה עם אומרו וכל העוסקים .
 (ח) מה זו אזהרה שיהיו עוסקים עמהם לשם שמים

הסדי אבות
 רואה כי והמתדפו כס ידבק זה הלכו אשר עשה כל לתקן דלא להשגחם וברכו חוס"ב כפס שבהילס למוד כדינים
 כדריסו למעשה וי"ח איהו דרך ישר כל' לטמוד בחורה כוקראת דרך בליוס חלק יכור לו . ל"א כל המוד תפארת
 לעושים שיש בו נ"ר מהלימוד כהוא אפי שיטון יחוק בו דלא להשגחם א' אוח סיה שכל לתקן עמה חלק שלימוד כהוא
 וגם תפארת לו מן הכהס סיה' למודו כדינים שכל ירכיס להורות למעשה כבוד כיוס ובמאלוה ובוה תפארת לו
 מן הכהס : א"ב אשכר לפי שיש שני מני לימוד האחד ללמוד הרבה ככנ"י פשוט יורחא דשמעתא ויכול ללמוד הרבה
 כל יום חלק גדול בחורה ובשני הוא לביות מאון להבין כדברים על ברויין כרב בקיפן ועווינו לתקור בשעתן וגוונון
 ופולדורן ותקניסו למיניסו וכאלון לימוד זה משנתו קב וקיי נשים כטרחא וזער בשעורא ולא ידע אינה איהו סדרך
 ישבין ואיהו יכשר ותומיסי פאשר הכיור כי ישר וזו היא ששאל איהו דרך ישר ללימוד הסגון לקבוע בו ואמר
 כל כיהא תפארת לעושים לומר דטוב ויכשר להבין טעם דיין והסכלס הפוך כס והסוף כס כי בזה תסיס ערוכה
 ככל השמורה ואינו בעוכה מ"ס בערובין דף ג'ס נגלו מסכסח תקיפהם חורפן עידן ודיש"י' לחד סו' שמדקיקס ינע
 טעם פדכר וא"כ לימוד זה הוא תפארת לעושים אינו שוכחוני ופאשר דשמחה לאיש כמעט סו' ותפארת לו מן הכהס
 דכחול דין ממנו משיככלכס והוא תפארתו :

והיו זכיר במתס קלה ככחמורה וכו' . סו' מו"ס ח"ל זל"ס שכל להסיר על מלוח ל"ח דיש כסס חייבו כריחות
 ומיחות ב"ד ויש מכס מלקוח ולפי שדין האדם כמעט העבירה ממנו נקה ככר הפורש ממנה ואס כן חייבו
 כריחות ומיחות ב"ד יגדל ככר הפורש מכס ויקל ככר הפורש מעבירות שנגשם מלקוח לז"ח סו' יכיר באסורות שסס
 מל"ס במתס קלה ככחמורה שאין אהי יודע מתן ככרן של מלוח ששכר מל"ח שלא עשה מלוח אלא ששכר מעבירה וסו'
 ככרן ואמר שאין אהי יודע מתן ככרן לו' כככל מעבירות דלפטר שזס יסוס כשכר לפי גודל חיוב עונס
 כעבירה כן יגדל ככר הפורש ממנה ולפטר דלפטר מעבירה עונס ככר הפורש ממנה מעט לפי שסורס ינע
 מירחא גודל העונס ועבירה כעטס קל יגדל ככר הפורש ממנה כעטס קל ולא פירש כי אס מאכנס ס' ואס כן יש
 נדון סכי והכי לזס והכי לזס זכיר במלוח קלה ככחמורה וכו' :

ב יפה ת"ח עם ד"א וכו' . הגמ"י ס"ג דה"ה הוסי' ישיש ככוף וימח ככרו ככס כ"ח דדרך ארץ עיקר דכל מקום
 שזכור אס הוא בעיקר ומייתי ראיס לדבריו ע"ס ולכאורה לפי דבריו הוא דבר זר דקרי לד"ח עיקר ובתוס'
 ספילס . ואשכר לומר דדך דכס ב"ח' הכמי כחוסר דף כשארס עסיק במלכותו ויכרס בחורה . דאגיבו מנח' ואזלו
 מלל כעידנא דעסק כן וי"ס יפה ת"ח עם ד"א כו' אף כשעת המלאכה שקנתס להתסרנס שנאחוב ששס דר"ח הוא
 עיקר כמנס מניינו וכל חורה שאין עמה מלאכה כו' ובאוחט שש דקבוע לך לד"ח אף שחינו חיוב כעת כהוא כעסוק
 בחורה שככר ינאח י"ח כיוס כהוא והאס שבע בחורה וכן עמה עת קבוע למלאכה מ"ח יפה ת"ח ויפס לך אף כשדרך
 ארץ עיקר כשסס כהוא יפה אף נעיס כי לא תעוב החורה ואף אס עסקך כד"ח לחיות נשס יפה הוא שסהכרס בחורה
 ולא משוס שחטה חיוב לעסוק גם כעת סהס בחורה לא כי אלא יפה הוא לכד והטעם שיגיעס כניסס משכת עון
 כלו' אפי ירה מ"ח דחורה כעידנא דלא עסיק כס לא מלל מוסי"ס כדאסיק רבס א' סיה נוטל א"כ שחא כעסוק
 מלאכה רוח ועלס עליך ועשש בדעתך ככנות רעוס לשעתס ולפסוד לכן תחחכס ואף כשעת מלאכה סהכרס בחורה
 שיגיעת שניס כב"א כגוף כמלאכה והסחכס בחורה משכת עון וכ"ח א"כ כי מקום ליכ"ר אינה המלאכה לגמרי
 ומדיר העסוק בחורה לז"ח וכל חורה שאין עמה מלאכה סופס עטלס ח"א ק' לחון מוס המלאכה וגם מוס ת"ח אל
 נחח דין לגמרי כק תסכרס בחורה והוא יפס לך :

וכר כעמלים עם ככורו יסו עמלים עמכס לש"ס וכו' . לפי סו' רבינו עובדיס שפי' עוסקים עם ככורו לתס דקדק
 אפ"ר לשרס כמ"ס הטור דכר כמעט כעושה ומקשים דכ"ס דכ"ס אחרו גדול כמעט ויחר מן כעושה ויש
 מתריס

האם היה עולה על לב שיהיו עסקים עמהם
 שלא לשם שמים שהולך להזכיר על כן . ט) כי
 מלשון זה יורה כי דווקא העוסקים עם הזכור
 צריך יהיו עוסקים לשם שמים אך העוסקים בזה
 שאינו של נצור אין צריך
 יצטקו לשם שמים . וצדקתם עומדת לעד ואחם מעלה אני
 (י) אומרו עם הנצור עליכם שבר הרבה כאלו עשייתם . הווי
 ואמרו עמהם כי מהרלוי וזירין ברשות שאין מקרבין לו
 היה יאמר וכל העוסקים לצורך עצמן גראין באוהבין בשעת
 הנאתן כו' . כל) כי הלא זה ידמה
 בצרכי נצור יהיה לשם

שמים . יא) אומרו צדקת אבותם מסייעתן וכו'
 שורה שגל זכות אבותם מסייעתן וכו' יהיו
 עוסקים לשם שמים שאם לא כן לא היה צריך
 לפסוק לש"ס . יב) אומרו ונדקתם עומדת לעד
 האם עולה על לב בנדקתם לא העמוד לעד .
 יג) אומרו ואתה וכו' מה היה שגד כזה מדבר
 שלא לנזכר ועתה מדבר לנוכח . יד) כי מלשון זה
 יורה כאלו עד כה דבר על אחרים ועתה מדבר
 עמהם ואמר ואתה אינכם באחרים והלא הכל
 אחד . טו) אומרו מעלה אני עליכם שכן כו'
 כאלו עשייתם והלא על העושים ידבר ואין יאמר
 המעלה עליכם שכן כאלו עשו . טז) אומרו
 מעלה אני כו' מי הוא המדבר אם הוא רבן גמליאל
 ח"ק יאמר מעלה אני האם הוא המעלה שכן הלא
 אין זה רק הוא ית' וח"כ היה ראוי יאמר מעלה
 עליכם רק"ה שכן וכו' ואם הוא ית' המדבר ח"ק
 נכנס בין הדקדוקים כי עד כה ר"ב הוא המדבר וגם
 מש שאמר בוא' כווי וזירין ברשות וכו' דברי ר"ב
 המה ואין שם חיבות אלו באמצע פי ה' המדבר .
 יז) אומרו הווי וזירין ברשות וכו' שאם הוא ענין
 אחר היה ראוי יאמר הוא היה אומר הווי וזירין
 וכו' ולא כאלו מדבר עדיין ענין הקודם ואם עדיין
 משלים עניינו אינו נראה מאותו ענין . וגם למה
 לא יאמר מה היא הזכירות שיהיו וזירין ברשות
 וכו' ומה הוא התיקון שיוכל לתקן רמאותן גזרתין
 כלאהבין וכו' ואין עומדין כו' . יח) אומר הוא

היה אומר עשה רצוני כו' חזרה יוחם יש לזה עם
 הקודם . יט) כי אומר עשה רצוני כרצונך פשיטא
 הוא שמתעשה רצוני יחדך עם שאינו רצונך כמו
 שהיה זה רצונך ולפי זה היינו צלל רצונך מסמי
 רצוני ומ"כ נמה כל
 וצדקתם עומדת לעד ואחם מעלה אני
 וצדקתם עומדת לעד ואחם מעלה אני
 וצדקתם עומדת לעד ואחם מעלה אני

אלאנו כי שצדקתם הפשיטא ביד כל אדם להרע חו
 נהפיק ואין יוכל רצון אחרים מסמי רצון זולתו :
אמנם הנה אין ספק כי לשון יגיעה החמור
 בחורה עם דרך ארץ יורה כי דרך ארץ
 האמור פה הוא כדעת הרמב"ם ז"ל אך עדיין
 צריכין לנו לתת טוב טעם אל שנותו חס טעמו
 מדרך ארץ למלאכה . ופרט נבאר הענין נזכרה
 מאמרו בניחור משלי בחד מיב טעם למז"ל
 האומרים על הסורה למה נקרא שמה חושיה
 שמתעשה כמו של אדם כי הלא כמו זר נחשכ בעיני
 ההמון למה בלא עמל ובלא יגיעה כבר תחיש
 כמו . אך הוא כי רוחו וגויחו של אדם נגדי' המה
 כשהו טעם זה קם כמקרה יעקב ועשו כי זה סוד
 קדושה וזה מהפכה וע"כ בעסקו חיש בעטונגי
 בני אדם וירחק מן החורה אז גופו ישפן וגפשו
 עליו חאלל אך בעסוק בחורה הן ברו משום נפשו
 כי חלק שפורשה הוא ואז משמין שהוא ירזה כי
 שנגדו הוקם על . והוא מאמרו על מקרא שכתוב
 אל יליזו מעיניך נצור חושיה ומזימה ויהיו חיים
 לנפשך שהוא אל יליזו דברי תורה מעיניך
 ואל תקון על שמשפין כחך והיותך תמיד במזמה
 ובמחשבה צעיונה כי עמל הוא כי אם נצור ואהוב
 אשיה ומזמה כי הלא מה שמתפין כחך אמרי'
 חינו לנפש כי אדרבה יהיו חיים לנפשך כי החומר
 הוא שניהם ע"י היות דברי תורה חיים לנפשו .
 הנה כי הילכ"ל קול מלך האומר ויחם בזהשמו :

חכדי אבות

מהר"ם דכתיב כשמתעשה הוא עושה מעט מעט ומעשה אחרים אז שברו גדול יותר מן העושה אצל כעור איירי
 כשחא טעשה לנר וככשו לא נתן וז"ל וכל העמלים עם הנצור לפשות שיחון נדקס יהיו עמיים עמכם כלומר גם הם
 יהיו חלקם וחו עמנים עמהם וכו"ה הרי יש יריגו שכן המעשה שהוא יותר גדול מו כעושה ולמה צריך גם אני לתת
 ג"כ הדעו ואתה על העושה מעלה אני כאלו עשייתם דהיינו שכן המעשה כעושה כמ"ס העור לקך אנכי מזהו אחכם
 שחקנו משכס ועתה יגדל נח כח שברכס ויחר מן העושה ולפי מה שפרש רמב"ם דלס נתבולו מעשיות ארוס מלוס
 וכו' אשר להרחיב הענין במ"ס סרב פרישה מ"ד כו' שח"ל דהעוסק בצרכי נצור כעשת חשלה ועבר זמן חשלה לא
 יתחלל השלומין וכנס שסרב ע"ז שם ובח"ה כו' ק"ה סרב עליה כשנס ומסר"י עשייתם כס' לחפס יסודס סס"ג דתסרס
 מסכיס וסולך עם סרב ע"ז סרואס ירואס סרבני סרב סריסס עוקר וכו"ה סס"ך עקודות סכספ וז"ל וכל כעמנים וכו'
 וסמח חשקס כי אתה סחלב חשלה ולתיס כסלומין כסכרת סרב פריסס וכרב סס"ך . לו"ל אל חחוסו ואחם מעלה
 אני עליכם כאלו עשייתם אותה מלוס וספלה סעדתם כמ"ס סרב"ס :

הווי וזירין ברשות וכו' . משום שהלוי צעמלים עם הנצור שזכות אבותם וכו' לזה הולך לומר כווי וזירין ברשות
 כל' אך שזכות אבות עמכם אין סומכין על הנם עם כרשות סם ססוירוס וסו וזירין סריב לכל תלכדו סמי
 ג"ה סעיריס סח ס"ין מקרבין וכו' וח"כ זכו סעעו וקריבו סח לסכיח סח"א ומאחר סו לריכוס אהם לסוסר ונל
 ססעמו אוכסח דריסס ולספול ס :

עוד ידענו מחכמי האמה כי בכל מצוה שאדם עשה מרבה אור שפע עליון ובזרח מלאך סביב וההסך בעושה און שמסלוג בצומאה ובזרח עשית קפיגור והוא מאמרנו על מצה בן עזאי שפטה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה כי המלאך כנצרה במצוה גורר מצוה אחרת והכח הקמא שנעשה בעבירה גורר עבירה :

ונבא אל הענין והוא כי הגה ב' סגים יש בלדס יש עושה מלאכה עיקר וחורשו עראי והוא כל המון ישראל ויש שרידים אשר ה' קורא שזרחה קבע יום ולילה ועל ב' אלה ידבר על האחד אשר יפה ת"ח וכו' ועל ה' אשר וכו' חורה וכו' והוא כי אשר עושה עיקר המלאכה עסקו דרך ארץ יקרא כי דרכו דרך ארץ ולא דרך שמים כענין איש האדמה אך אשר עיקר אף מלאכה שמים לעסוק בתורה אשר יספג קאת להרוויח מזונו מלאכה הקרא כי מלאכה בעלמא היא ולא פסס דרך ארץ העבודה בעלם וענין הכנא לומר אשר דרכו דרך כל הארץ שהוא לעשות כל עיקר עסקו מהארץ הלא חז"ל כי יתחייב לקבוע עמים לתורה כי אם גם דבר יפה הוא שיגדף ח"ה עם הדרך ארץ שיש לו כנר שלא בלדג בהכבטל מהמלאכה ילמוד כי אם גם עם דרך ארץ שהוא עוסק ילוח סורה בעלמא שיהיה מבהרר וחוזר תלמודו עודנו עוסק בדרך ארץ והוא יפה ח"ה עם דרך ארץ והפעם הוא כי יגיעת שניהם כלומר כלחת משכחת עון והוא כי לא יבצר איזה עון יש לו ודרך עונו לגרור לו עון אחר כי עבירה גוררת עבירה ועל ידי יגיעת החורה ביחד עם יגיעת דרך ארץ משכחת עון אשר עשה משעות דרכיו לגרור לו עון אחר והוא כי ע"י ההשגח התומר בדרך ארץ יותש העון שהוא מאוכחו בלד עם מלהחסיא המביאה עבירה אך לא יכירנו בעלם אך בהצטרף עמו לחומר גם השגח התורה שהוא שגומר החשה כח אש מקנה גם בכל גופא קדושה שהוא נגדיות איכות העון שהוא כח הקמא אז יותש ומתמוגג ע"י הסורה באופן שמתערבב עד שכיח תלגורוד עוד עון אחר וכמק"ל השקן ברה"ג גם הוא יקרבו שע"י שומעו קול שופר זוכר מה שע"י שופר יתמוגג ויתערבב עד שכוח בערובו מלבקש קטרוג על ישראל והוא שיגיעת שניהם משכחת עון . והב' הוא על שפוחו אומותו אשר וכל תורה שאין עמה מלאכה וכו' לומר אל יעלה על לבך לומר אעסוק בחורים ה' תמיד ועליו יאבדך אשליך יבני והוא יכללני כי לא זו הדרך כי כל תורה שאין עמה מלאכה מה ליוון לפתח בצמאוס סופה בפילה והוא מאז"ל יכול יושב ובטל ח"ל מעשה ידך אשר תעשה והוא כי אין לאדם לשמוך על גם נגלה לומר שפן השמים

יריקו או יחנו לו ממנו כי אם לנרך את משה ידיו גם כי מטע יהיה ואם כה יעשה תורה שאין עמה מלאכה סופה בפלה כי יחסר לחמו ובזרח עון חילול ה' כי לא יבצר מי שיאמרי הלא התורה היא הגדולה שבגדלות שאדם אוכל פירותיהם בעס"ז והלא פגוני יומם וליילה לא שנת מהחורה וירשב ללחם ואיה שירות תורתי והוא גם הוא יסרהר ולא ידע כי אם הוא יתבדך עשה בן צמן מן השמים לדור המדבר שיעסקו בתורה לא יעשה כן לכל יחיד רק לזווח את ברכוהו במעט עסק אך לא כהיומו יושב ובטל וזהו וכל תורה וכו' סופו וכו' וזה שאמרתי שאין לסמוך על הנס לומר הגני עוסק בתורה לשם שמים והוא יכללני הייעו לשיד אף דבר העוסקים עם הציבור אל יראה להם שום דבר נמוע כי אם יהיו עוסקים עמהם לשם שמים וינפחו עליו ית' והוא יעשה ולא זו בלדג כי אם גם לא יבוכה להם שום זכות בהעשיית להם גם כדרך כל סומך על גם רי הלא זכות אבותם מסייעתם לעשות להם גם ובהצטרף זכות רבים עם זכות אבותם גם גם נגיה יעשה להם הוא יתבדך והוא מאמר יוסף הגדיק חליהיכס וחלתי חביבם נתן לכם מסמון בלמהתחיתכס לומר אל תחמהו על גם נגלה כזה שיתן לכם מסמון וישם אורו סוף אמחחחיתכס כי הלא זולת זכותכס גם זכות אבותכס מסייע וזהו חליהיכס וגם הוא וחלתי חביבם נתן לכם מסמון מוך אמחחחיתכס שהוא גם נגלה וזהו שזכות אבותם מסייעתם וגם אין זכיותיהם מניכין כי אם ולדקסם עומדת לעד כי אינם מעין משז"ל על יחיד הסומך על הגם שפא אין עשין לו גם ואם עושים לו מניכין לו מזכותיו כי פה שזה צבור עושים להם גם וגם אין מניכין להם מזכותיהם ואל נא תאפרו שא"כ לריק יגעו העוסקים עם הציבור ואין עליכם שכר אחר שלא עליהם חתימה המעשה והזכות לז"א ואחס מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם הכל בזכותם ואומרנו ואחס לנוכח ובפתח דבריו אמר יהיו עוסקים שלא לנוכח יהיה שפסם דרך הכתובים במקומות רבים שמדבר עם הנלתי הגון שלא לנוכח ובדברו על מה שאחר השופות מדבר לנוכח כענין וליאם ללון תמדו להם וכו' תבנו לחוכתי וכו' היה אביעה לכם וכו' שחוזר אל הליגם הנוכח שלא לנוכח אך הוא שפסרם ענין חשוכתם שאז רחוקים מה' הנה ידברו שלא לנוכח ובדברו על מה שאמרי בוכס אל ה' שמתקרב מדבר לנוכח כן עשה הכנא באומרנו יהיו עוסקים לשם שמים שהוא אחרת על מי שאינו עוסק עמהם לשם שמים ומזחיקן אל יהיה עסקם להגדל כי אם לשם שמים דבר שלא לנוכח ובדברו על מה שאחר עשותם כך אמר

ואחס וכו' לנוכח זה פאמרתי שיהיו עוסקים
 עמהם לשם שמים הווי זמירין כן בעלם דבעלי
 זרוע לעשות לשם שמים מפני כי אפשר חכמתו
 על המנהג ההולכת לפניהם ונודרים אז לעשות
 כל בקשתכם ותפלו ידכם
 מהחיות דנפוח בה' ואין עומדין לו לאדם בשעת רוחקו: ד' הוא
 (כי הוא יסא לבנאם אליהם היה אומר עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רבים וזכות אבותם להקד
 בעמם העסק בעלם רצונך כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו כדי לבדו הפרשות לזה אמר
 לשם שמים) כי הלא דעו שיתבטל רצון אחרים מפני רצונך. הלל
 כי אין לנפוח בהם שאם אומר אל תפרוש מן הצבור ואל תאמין אחד שהוא חוקן דבר זה
 חכמתו על היותם בעצמך עד יום מותך ואז תרין את חבירך וכו' והוא לומר כפי
 קרובים אליהם ומשרתים

אזתם מפרס תפטרנו אליהם ויעלה על רוחכם
 כי בעת שתפטרנו אליהם יעשו למענכם לא כן
 הוא כי הנה אין מקרבין כו'. ואם חכמתו על
 המנהג ההולכת לפניהם ואומרים שיעשו אחרי
 כן וייעב לבנכם על מה שמראים אור פנים הלא
 דעו כי הלא אינם אזהבים רק גדאין כלאזהבים
 אך בעתם הדוחק שדברו להטיב ביום שיפסק
 יעמנו. וזהו גדאין וכו' ואין שמדין וכו' לכן
 הווי זמירין לעשות ענייני הציבור לשם שמים וזו
 בעתו בה' והוא יעשה כי לכל אשר תחטאו יסא את
 לבם. ושעור הענין כי הנה מוכיני הדור העוסקים
 עסקיהם שני הוגי עסקיהם המה להם א' עם
 הציבור בינם לבניהם. שני לפסק על עניני הצבור
 ברשות. ועל הסוג הא' שהוא בינם לבניהם אמר
 עוסקים עם הצבור ואמר יהיו עוסקים עמהם
 לשם שמים שהוא עמהם ממש ובהו אינו נרין
 להכביד בזהירות כ"א נזוי בעלתא לומר יהיו
 עוסקים וכו' אך כבוג השני שהוא לפסק עמם
 על עסקי צבור בזה הווי זמירין לעשות לשם שמים
 כל חכמתו לא בשירות שתקדמו ולא במנהג
 מוקדמת אם לא בה' לבדו כי אין מקרבין וכו'
 כמדובר ושם אמר הלא אמרם כי ברשות אם
 יהיו זמירין העוסקים בענייני הצבור לעסוק לשם
 שמים כי הוא יסא לבם לעשות ראוים עם היות
 כי רשות הרגון אינו לעמוד לאדם שמהיה אזתם

חסדי אבות

ד' עשה ראונו כראונו כו'. פי' מו"ס זל"ס לפי שיש
 יעשה כי אם לקיים גורמו יס' וז"ס עשה ראונו כו'
 מחייבם ובהו יהיה לך בשלמות שכל חקיהם והוא אומר
 מחייבם כראונו כראונו כס חקיהם שם ראונו דוקא וזו
 אל נא תמנו והכעל מהם מנד שהוא ראונו כראונו כראונו
 אחרים שראונו להרע לך לעשות ראונו:

ואל תאמן בעמלך עד יום מותך. אפשר דהכינה כלפי
 חסא שוב אינו הוסיף לז"א אל תאמן בעמלך אף אם
 כי כפי תשובות דברך תדא דהא דאמרין כיון שעברו ברג
 מן המיעוט וכו' מי זה אמר שלא תאמן ואל תאמן כמה זמני
 בסוף ימין. וזהו דהא דכיון שעברו רוב שנותיך יתכן דאיידי
 אכיו או רבו או חבירו וכיוצא ליהיה בכלל. ולשם אלא
 תאמן פי' דילמא תאמן ועוד בעמלך שני יודע אם זה שלא
 חסא פי' דילמא תאמן ועוד בעמלך שני יודע אם זה שלא
 חסא פי' דילמא תאמן ועוד בעמלך שני יודע אם זה שלא

בשעת דחקו רק יעשו לשם שמים ויסמכו על כי
 זכות אבות הצבור מס' יעמן עם היות עסק
 המעשלים לשם שמים ח"כ איסא מה יעשה היחיד
 אם יהיה לו עסק ברשות כי גם כי יעשה לשם
 שמים העסק הוא ויבטח
 מה שפאמרתי לזה עמו יתב' יעשה לך כחשך.
 והוא כי הנה שלשה הדרכות הן. א' מי שאין
 הנה בבקר השכם אם הייתה הולך למקום פלוני
 הייתה מרווח מנה אך מה אעשה וראונו ית' הוא
 שאין לבח"כ ופי"כ הוא הולך כמוכרח אך לא ברצון
 טוב כאלו היה עושה רצון עצמו. ויש מדרגה שנית
 עושה הדבר לשקול כאלו בעשותו רצון עצמו
 בסוב לב. ויש מדרגה שלישית והוא שלא בלבד
 עושה רצון ה' כאשר אם היה עושה ראונו כי אם
 שכל כך לבו ונפשו דבקה בו ויתנדך וחסן עשות
 ראונו כי אם כאלו לא היה בעולם רצון אחר
 זולת מה שהוא רצון קונו אשר היה רצון עצמו
 בשל לגמרי כי מה שהיה רצון עצמו בעניניו הוא
 בדבר בטל ותשוב כעפרא דארעא שלא יכניס
 בעצב חלוקה לומר זו ראונו וזה רצון קונו אעשה
 ראונו ויתנדך כאשר הייתה עושה ראונו כי מה
 האדם שיכניס ראונו בסוב עם רצון קונו. ובהו
 שהיה כוונת החנא הנה ראוי לך תנעה בזהרנה
 הראשונה ותחבר בשמים והוא עשה ראונו כראונו
 ובהו שבע עד גדר שיעשה הוא ויתנדך ראונו
 כראונו אך בזאת השני' עדיין לא הגעת לגדר
 שבציל שאתה יחיד יבטל הוא ויתנדך רצון הרשות
 חסני ראונו שם שהוא רשות הלא אחת יחיד
 לבטל בחירתם שבצילך אך לכה אינך על מדרגה
 אחת והוא השלישית שהצרכו והוא בכל ראונו
 מפני

מה שפאמרתי לזה עמו יתב' יעשה לך כחשך.
 והוא כי הנה שלשה הדרכות הן. א' מי שאין
 הנה בבקר השכם אם הייתה הולך למקום פלוני
 הייתה מרווח מנה אך מה אעשה וראונו ית' הוא
 שאין לבח"כ ופי"כ הוא הולך כמוכרח אך לא ברצון
 טוב כאלו היה עושה רצון עצמו. ויש מדרגה שנית
 עושה הדבר לשקול כאלו בעשותו רצון עצמו
 בסוב לב. ויש מדרגה שלישית והוא שלא בלבד
 עושה רצון ה' כאשר אם היה עושה ראונו כי אם
 שכל כך לבו ונפשו דבקה בו ויתנדך וחסן עשות
 ראונו כי אם כאלו לא היה בעולם רצון אחר
 זולת מה שהוא רצון קונו אשר היה רצון עצמו
 בשל לגמרי כי מה שהיה רצון עצמו בעניניו הוא
 בדבר בטל ותשוב כעפרא דארעא שלא יכניס
 בעצב חלוקה לומר זו ראונו וזה רצון קונו אעשה
 ראונו ויתנדך כאשר הייתה עושה ראונו כי מה
 האדם שיכניס ראונו בסוב עם רצון קונו. ובהו
 שהיה כוונת החנא הנה ראוי לך תנעה בזהרנה
 הראשונה ותחבר בשמים והוא עשה ראונו כראונו
 ובהו שבע עד גדר שיעשה הוא ויתנדך ראונו
 כראונו אך בזאת השני' עדיין לא הגעת לגדר
 שבציל שאתה יחיד יבטל הוא ויתנדך רצון הרשות
 חסני ראונו שם שהוא רשות הלא אחת יחיד
 לבטל בחירתם שבצילך אך לכה אינך על מדרגה
 אחת והוא השלישית שהצרכו והוא בכל ראונו
 מפני

חסדי אבות

ד' עשה ראונו כראונו כו'. פי' מו"ס זל"ס לפי שיש
 יעשה כי אם לקיים גורמו יס' וז"ס עשה ראונו כו'
 מחייבם ובהו יהיה לך בשלמות שכל חקיהם והוא אומר
 מחייבם כראונו כראונו כס חקיהם שם ראונו דוקא וזו
 אל נא תמנו והכעל מהם מנד שהוא ראונו כראונו כראונו
 אחרים שראונו להרע לך לעשות ראונו:

ואל תאמן בעמלך עד יום מותך. אפשר דהכינה כלפי
 חסא שוב אינו הוסיף לז"א אל תאמן בעמלך אף אם
 כי כפי תשובות דברך תדא דהא דאמרין כיון שעברו ברג
 מן המיעוט וכו' מי זה אמר שלא תאמן ואל תאמן כמה זמני
 בסוף ימין. וזהו דהא דכיון שעברו רוב שנותיך יתכן דאיידי
 אכיו או רבו או חבירו וכיוצא ליהיה בכלל. ולשם אלא
 תאמן פי' דילמא תאמן ועוד בעמלך שני יודע אם זה שלא
 חסא פי' דילמא תאמן ועוד בעמלך שני יודע אם זה שלא
 חסא פי' דילמא תאמן ועוד בעמלך שני יודע אם זה שלא

מפני רעונו וכזה יבטל הוא יתנכר לעון אחרים
 כס הרשות הנוכח מפני רעונו . והנה פירוש זה
 ישר ומקושר ומוכרח בעיני שאם לא כן לקחה
 מדה חספיות הנחמרה אם יבטל הוא יתנכר רשות
 אחרים בשביל כל איש

אלו למטה ואני אחרתי למעלה אכזרי אלרו
 במקום שהיד שולטת בו ואני אחרתי במקום שאין
 היד שולטת בו וכו' והנה קרובי המלך ההוא היו
 כבעלי המדה הראשונה ומונחי בעל מדה שכנגדה
 וכן אמר כי השם לבו

עד שתגיע למקומו ואל תאמר דבר שאי
 אפשר לשמוע שסיפוי להשמע ואל תאמר
 לבישאפנה אישנה שמא לא תפנה : וְהָאֵל
 הוּא אומר אין בור ירא חטא ולא עם הארץ
 חסיד ולא הביישן למד ולא הקשין מלמד
 ולא כל הרברה בחסירה סחכים ובמקום
 שאין אנשים השתרל להיות איש : וְאֵף
 הוּא ראה גלגורת אחת שצפה על פני המים
 אמר לה על ראשפת אטפוך וסוף משיפוך
 ישיפון : וְהוּא היה אומר מרבה בשר
 מרבה רימה מרבה נכסים מרבה דאנה
 מרבה נשים מרבה כשפים מרבה שפחות
 מרבה זמה מרבה עבדים מרבה גול .
 אמר לה על ראשפת אטפוך וסוף משיפוך
 מרבה תורה מרבה חיים מרבה ישיבה האמת
 כי אולר למטה

למלאות אולרות זכנ הכס
 עשירו כלין כי באולר
 עולין אין לו כל מאומה
 וערוס ישיב שמה אך
 המרושע פה ע"י שיסור
 כל הונו לפניים ולאניוויים
 הוּא עשיר באמת כי
 בלאחו מהעולם ימלא
 אולרו הסיב מלא על כל
 גדויו . ועל כנ' אלה
 אמר שלמה הלא ראיתי כ'
 קאוות יש מחפער אולר
 כעשר בלר ואין כל לפי
 האמת כי אולר למטה
 ובמאוו אין כל מאומה

הוא היה אומר מרבה
 בשר וכו' . פירש
 רבינו הגאון זקוקל במשלי
 י"ג משקוק ז' ואולר
 יש מחפער ואין כל
 מהרושע והסור רב : כפר

צידו ולעומת זה יש קלה אחר והוא מחרושע
 כמונחו והון רב לו באמת שאלר למעלה . והנה
 למטן מדע חיזו הוא דרך ישרה שיבור לו האדם
 לערכה לשוך כאלו שני אלה יעמדו יחד ועל
 מדוהייהם יתיכחו כל איש ואיש יתן מעש לשבח
 מדתו ואני אלה אחריהם ואכריע ביניהם . ושיעור
 הענין הנה יש מחפער וכו' ומחרושע כמונחו ישנם
 זה זה כלומר במעמד אחד המחפער ומרבה
 הינו בקרב ביתו יאמר כפר נפש כו' לאמר נפש אמי
 מדתי הרמחה ממדתך כי הלא כפר נפש איש
 עשיר כי כמה לרות ומסדתי כל אלה כפר נפש איש
 יסלק העשיר כי יתן כופר נפשו ולדקה תלי
 ממות או לנוגשיו יפיים בלתי כסף וגם הוא ית'
 יחשנה לו דקה ואם יקרה כה למחרושע ואין כל
 יסול ברעה ואין מקומו בעת רעה כי חבא עליו
 ואם כן איפה מה בלע במדתך זאת שגם את
 הכל תתן כאחד ואין כל מאומה בידך לפחות
 בלרה . משיב המחרושע ואומר ורש לא שמע גערה
 לומר הלא נהפוך הוא כי הנה שימו לבבכם חיזו
 טוב לבני אדם אשר דחקה לו השעה והגיע עד
 בערי מות ועיפה נפשו להורגים וספדה בממוט
 או השוקע על שמרו לא שמע קול גוש הוי אומר
 כי יחרון השני מן הראשון כיהרון האור מן החושך

נפש איש עשיר ורש לא שמע גערה : אור לדיקים
 ישמה ור רשעים ידעך : רק בזדון יתן מלה
 ואח יעלים חכמה : הון מהבל ימעט וקנן על
 יד ירכה : תוחלת ממחכה מחלה לב ועץ חיים מאוב
 נזה : בו לדבר יחבל לו ויכל מזה הוא ישלם :
 חורח חכם מקור חיים לסור ממקושי מות) :
 עכ"ל הפסוק . ופירש רבינו הגאון ז"ל על הנסו
 פסוקים וז"ל :

כמונחו והון רב לו באמת שאלר למעלה . והנה
 למטן מדע חיזו הוא דרך ישרה שיבור לו האדם
 לערכה לשוך כאלו שני אלה יעמדו יחד ועל
 מדוהייהם יתיכחו כל איש ואיש יתן מעש לשבח
 מדתו ואני אלה אחריהם ואכריע ביניהם . ושיעור
 הענין הנה יש מחפער וכו' ומחרושע כמונחו ישנם
 זה זה כלומר במעמד אחד המחפער ומרבה
 הינו בקרב ביתו יאמר כפר נפש כו' לאמר נפש אמי
 מדתי הרמחה ממדתך כי הלא כפר נפש איש
 עשיר כי כמה לרות ומסדתי כל אלה כפר נפש איש
 יסלק העשיר כי יתן כופר נפשו ולדקה תלי
 ממות או לנוגשיו יפיים בלתי כסף וגם הוא ית'
 יחשנה לו דקה ואם יקרה כה למחרושע ואין כל
 יסול ברעה ואין מקומו בעת רעה כי חבא עליו
 ואם כן איפה מה בלע במדתך זאת שגם את
 הכל תתן כאחד ואין כל מאומה בידך לפחות
 בלרה . משיב המחרושע ואומר ורש לא שמע גערה
 לומר הלא נהפוך הוא כי הנה שימו לבבכם חיזו
 טוב לבני אדם אשר דחקה לו השעה והגיע עד
 בערי מות ועיפה נפשו להורגים וספדה בממוט
 או השוקע על שמרו לא שמע קול גוש הוי אומר
 כי יחרון השני מן הראשון כיהרון האור מן החושך

אמר כי אין העשיר מחמה מהממון כי יש
 מחפער עם שאין לו כי וגם אין הדלוג
 נמשך ממיטעו ממון כי יש מחרושע עם היות לו
 הון רב : כפר וכו' יאמר כי עושר איש יועיל לו
 לכופר נפשו כי יחונן דליב אך בזאת כשהרש לא
 שמע מחפשייר גערה שאם לא כן ולא כפרו בהפסדו :

כמונחו והון רב לו באמת שאלר למעלה . והנה
 למטן מדע חיזו הוא דרך ישרה שיבור לו האדם
 לערכה לשוך כאלו שני אלה יעמדו יחד ועל
 מדוהייהם יתיכחו כל איש ואיש יתן מעש לשבח
 מדתו ואני אלה אחריהם ואכריע ביניהם . ושיעור
 הענין הנה יש מחפער וכו' ומחרושע כמונחו ישנם
 זה זה כלומר במעמד אחד המחפער ומרבה
 הינו בקרב ביתו יאמר כפר נפש כו' לאמר נפש אמי
 מדתי הרמחה ממדתך כי הלא כפר נפש איש
 עשיר כי כמה לרות ומסדתי כל אלה כפר נפש איש
 יסלק העשיר כי יתן כופר נפשו ולדקה תלי
 ממות או לנוגשיו יפיים בלתי כסף וגם הוא ית'
 יחשנה לו דקה ואם יקרה כה למחרושע ואין כל
 יסול ברעה ואין מקומו בעת רעה כי חבא עליו
 ואם כן איפה מה בלע במדתך זאת שגם את
 הכל תתן כאחד ואין כל מאומה בידך לפחות
 בלרה . משיב המחרושע ואומר ורש לא שמע גערה
 לומר הלא נהפוך הוא כי הנה שימו לבבכם חיזו
 טוב לבני אדם אשר דחקה לו השעה והגיע עד
 בערי מות ועיפה נפשו להורגים וספדה בממוט
 או השוקע על שמרו לא שמע קול גוש הוי אומר
 כי יחרון השני מן הראשון כיהרון האור מן החושך

והנבון להמשך הכתיובים כלם והוא כי יש ב'
 מדות בדמות בני אדם אשר תתן ה' הון
 ועושר בניהם זה לעומת זה . הלא מקנן ואולר
 כעפר בלר . והנ' תופס בקלה האחד ומפטר נוחן
 לאביונים עד בלתי השאיר לעלמו חף גם אורו
 הכסף . וכו' הכוונת הלא נתלאו בשני מונחי
 המלך שבזו כל אולרות אבותיו כאלה ויחפכלו
 עליו קרבייו לאמר לו למה תעשה כה ותבזזו כל
 אשר אלרו אבותיך ואבות אבותיך והשיב אבתי

כמונחו והון רב לו באמת שאלר למעלה . והנה
 למטן מדע חיזו הוא דרך ישרה שיבור לו האדם
 לערכה לשוך כאלו שני אלה יעמדו יחד ועל
 מדוהייהם יתיכחו כל איש ואיש יתן מעש לשבח
 מדתו ואני אלה אחריהם ואכריע ביניהם . ושיעור
 הענין הנה יש מחפער וכו' ומחרושע כמונחו ישנם
 זה זה כלומר במעמד אחד המחפער ומרבה
 הינו בקרב ביתו יאמר כפר נפש כו' לאמר נפש אמי
 מדתי הרמחה ממדתך כי הלא כפר נפש איש
 עשיר כי כמה לרות ומסדתי כל אלה כפר נפש איש
 יסלק העשיר כי יתן כופר נפשו ולדקה תלי
 ממות או לנוגשיו יפיים בלתי כסף וגם הוא ית'
 יחשנה לו דקה ואם יקרה כה למחרושע ואין כל
 יסול ברעה ואין מקומו בעת רעה כי חבא עליו
 ואם כן איפה מה בלע במדתך זאת שגם את
 הכל תתן כאחד ואין כל מאומה בידך לפחות
 בלרה . משיב המחרושע ואומר ורש לא שמע גערה
 לומר הלא נהפוך הוא כי הנה שימו לבבכם חיזו
 טוב לבני אדם אשר דחקה לו השעה והגיע עד
 בערי מות ועיפה נפשו להורגים וספדה בממוט
 או השוקע על שמרו לא שמע קול גוש הוי אומר
 כי יחרון השני מן הראשון כיהרון האור מן החושך

אשר אלרו אבותיך ואבות אבותיך והשיב אבתי

כמונחו והון רב לו באמת שאלר למעלה . והנה
 למטן מדע חיזו הוא דרך ישרה שיבור לו האדם
 לערכה לשוך כאלו שני אלה יעמדו יחד ועל
 מדוהייהם יתיכחו כל איש ואיש יתן מעש לשבח
 מדתו ואני אלה אחריהם ואכריע ביניהם . ושיעור
 הענין הנה יש מחפער וכו' ומחרושע כמונחו ישנם
 זה זה כלומר במעמד אחד המחפער ומרבה
 הינו בקרב ביתו יאמר כפר נפש כו' לאמר נפש אמי
 מדתי הרמחה ממדתך כי הלא כפר נפש איש
 עשיר כי כמה לרות ומסדתי כל אלה כפר נפש איש
 יסלק העשיר כי יתן כופר נפשו ולדקה תלי
 ממות או לנוגשיו יפיים בלתי כסף וגם הוא ית'
 יחשנה לו דקה ואם יקרה כה למחרושע ואין כל
 יסול ברעה ואין מקומו בעת רעה כי חבא עליו
 ואם כן איפה מה בלע במדתך זאת שגם את
 הכל תתן כאחד ואין כל מאומה בידך לפחות
 בלרה . משיב המחרושע ואומר ורש לא שמע גערה
 לומר הלא נהפוך הוא כי הנה שימו לבבכם חיזו
 טוב לבני אדם אשר דחקה לו השעה והגיע עד
 בערי מות ועיפה נפשו להורגים וספדה בממוט
 או השוקע על שמרו לא שמע קול גוש הוי אומר
 כי יחרון השני מן הראשון כיהרון האור מן החושך

ו מרבה חורח מרבה חיים כו' אפשר לחד לישאל דרש'י
 איכה וכו' עושר וכבוד דלמימינוים כה עופקים כחורה לשמה ואף שאין נגישים לנימורס ולפ"ו הניגשים
 גלמודס וסוריהם בעיוסם להוליד קאיות וכויות וזירולי מעלייא וכוילא פטיט דאין קבד'ה מקפס סכרס ויש לנס
 יחרון ככשר וי"ש מרבה חורס גלימוד בעלמא גרסה נפשו להאכנס מרבה חיים דלירך ימים בימינה לעוסק לשמה ואם
 מרבה חכמה שמוסף על רוב הלימוד ביגיעה רכס מאכנס אשר אכנס וזכס למינה אחרת דמרנה וישיב לוס כנידים'
 רבינו עובדי' :

כמונחו והון רב לו באמת שאלר למעלה . והנה
 למטן מדע חיזו הוא דרך ישרה שיבור לו האדם
 לערכה לשוך כאלו שני אלה יעמדו יחד ועל
 מדוהייהם יתיכחו כל איש ואיש יתן מעש לשבח
 מדתו ואני אלה אחריהם ואכריע ביניהם . ושיעור
 הענין הנה יש מחפער וכו' ומחרושע כמונחו ישנם
 זה זה כלומר במעמד אחד המחפער ומרבה
 הינו בקרב ביתו יאמר כפר נפש כו' לאמר נפש אמי
 מדתי הרמחה ממדתך כי הלא כפר נפש איש
 עשיר כי כמה לרות ומסדתי כל אלה כפר נפש איש
 יסלק העשיר כי יתן כופר נפשו ולדקה תלי
 ממות או לנוגשיו יפיים בלתי כסף וגם הוא ית'
 יחשנה לו דקה ואם יקרה כה למחרושע ואין כל
 יסול ברעה ואין מקומו בעת רעה כי חבא עליו
 ואם כן איפה מה בלע במדתך זאת שגם את
 הכל תתן כאחד ואין כל מאומה בידך לפחות
 בלרה . משיב המחרושע ואומר ורש לא שמע גערה
 לומר הלא נהפוך הוא כי הנה שימו לבבכם חיזו
 טוב לבני אדם אשר דחקה לו השעה והגיע עד
 בערי מות ועיפה נפשו להורגים וספדה בממוט
 או השוקע על שמרו לא שמע קול גוש הוי אומר
 כי יחרון השני מן הראשון כיהרון האור מן החושך

כן הדבר הזה כי הלא אם העשיר יהיה לו עשור
 כופר נפשו הלא הוא אחר נוסלו כסף יקום
 וטעם טעם מיתה פרס יכרה בעשרו והנה טוב
 ממנו הרש כי יפה אלהיו עמו לא ישמע גערה
 ולא ילכד בפה יאשיך

ליסדות וזהו ורש לא שמע מרבה חכמה מרבה
 גערה לומר הן אחת כי מרבה צדקה מרבה שלום . קנה שם טוב חכמה כמוני היום שלא
 כפר נפש איש עשור

נדברך אך טוב ממנו הרש כי לא שמע אפילו
 גערה ולכן טוב לי כי עויתי בנפשי הווי כי
 בזכותו לא ארחה ברע ומה גם כי רוב עליות
 ותגרות לעשר בעשור כודע . מליב שיה
 הכתעבר ונולד אולרות זהב לו ואומר אור
 לדיקים כו' לומר הלא במדתי אשר לחזתי מתקדם
 שם שמים ובהסוך הוא במדהך כי הלא השך ידעך
 באולרות זהבך ותפילא לעשות זדקה והסד עד
 בלתי השחיר לך כל מאומה והמה יביטו יראו
 כך כי הך רש ונקלה נודד ללחם איש הלא ילעיגו
 לך יפסירו בשפה נגד עושה זדקה ויתמו הפלה
 ולנהים חליה באומרם ה' ימן אומר עשר כשכיל
 שחשטער ומי כאיש הזה גם נדבות ייך פעם
 אחד והנהים עזבו עיף ולאח צחשד כל באישן
 רשעים יעלנו וידברו עהק ולדיקים יעלנו כי
 לא ימאזו פניה אך לא כן אנכי כי עושר שמור
 לי לרעתי לפדות ממנה כמדובר וכזה יתקדם גם
 שמים כי אור לדיקים הוא ירש הסוב המאזר
 להם ישמח בראות שעל ידי חתי זדקה בעת לרה
 חלילי ממות וייטשו כשמתה ויהיו שמים ועושים
 זדק ורשעים יהיו נשמתם המסומאה ידעך
 ברלוותם כי זדקתי חסדני מיד רשעים ויכירו
 כי רחיק ה' מרשעים וקרוב אל הצדיקים . משיב
 המחרושש ואומר רק בזדון ימן מזה לומר הן
 זהו היה אם לב העשיר היה נכנע בקרבני ובעת
 רעמו יפזר ימן מהונו לחציונים בלבון רכה
 ותחתיים בדבר על לבם כי אז יהיה מעשה
 הזדקה שלום והסקנת עסק אך מה נעשה והעושר
 יקנה בו חוסר גאווה ובעת רעמו יחוכף רעמי
 על גאווה ובזדון ימן הזדקה ובמקום היות מעשה
 הזדקה שלום יהיה מזה ומרובה ולא תגלל בה
 וזהו רק בזדון ימן המחשטער המזכר מזה משה"כ

אנכי שרוששתי ברנע ויכנע לבי . משיב המחשטער
 ואומר ואלו נועלים חכמה לומר הלא דברם ננדי
 הלא אחכם בשם צדתי לעשות מעשה הזדקה
 כאשר יאחה רק בזדון ולא ידעה כי הלא אם
 נועלים ונחתיים בלתי

ענה מרבה חבונה נחפזים בנעשיהם סמאל
 קנה שם טוב חכמה כמוני היום שלא
 נחפזתי סחאוש כמוך

לבזנז כל ממוני ועל ידי כן אהכים בלחתימי
 משח"כ אחת עתה כי על ההסך נפלת כחול
 מכמר ברשת העניות ומי יקימך והו זה לך על
 בלתי ראוךך אח הנולד שלא נועלת והמתנת פרס
 עשות דברך . משיב המחרושש ואומר הון מהבל
 ימטט כו' והוא בשם לב אל אומר וקובץ על יד
 שחם הוא כנראה שהבלתי משור רק מקמץ ירבה
 ה"ל וקובץ ירבה או וקובץ ניד ירבה אך אומרו
 על יד בלתי מהיישב ועוד כי כזה קבלו ולא
 הועילו ועוד האם לריך להודיע שהקובץ הוא ביד .
 אך יאמר המחרושש למחשטער הנה עד בה נתייכחתי
 והובחתי לך על פי הנחת' שהנח' שאתה השומר
 הוךך לא יחסר ממך ואני שבזכותי אבאר בחסר
 כל רש ונקלה ועל כן מלאח מענה אמנם הנני
 בא לחוות דעתי וסבדתי הלא היא כי הון אשר
 לאיש בעולם הזה מהבל מעט כמוך היום כי
 בקלה שנסבות עשו יעשה לו כנשים והמהל ימנע
 כי לא עשית כמונזו שאר במקום שאין הוד בולפת
 שולפת בו רק למטה בארץ אך וקובץ ואמר למעלה
 כמוהו וכמוני היום שהוא במקום שאין הוד
 זו הוא ירבה וזהו וקובץ על יד כלומר למעלה
 מהוד הוא מקום שאין הוד שולפת אין לריך
 לומר בעולם העליון שרב הזכות כי אם גם פה
 ירבה מפירות הזדקה באופן שאזה חלנד הוךך
 ואני ארבה לי ולא אהיה רש גם פה כאשר עלה
 על הוךך :

והן

זאת חשכתי למשפט וכן לו יהי כדברך שאני
 המחרושש לא יעשירי ויחתי לא הורש דע
 לך כי עס כל זה טוב לי גם בעולם הזה ממך
 והוא כי הלא אין עישרך שלמות ואפילו נחת רוח
 רק דלגה כמאמר התנא מרבה נכסים מרבה
 דלגה כי הלא תוחלת ממשכת וכו' כי האך להעשיר

הקרי אבות

אמנם יש גירסא אחרת והגיהא רע' נמי מרבה ייכרה מרבה חכמה וירך לבתינ במאי פליגי בעלי הגירסאות הללו
 דמר גרים כתי ותר גרים כתי . והפטר לומר דלוגי בשני פירושי רש"י בערובין דף ל"ד בני יהודה דגלו
 מסכתא נתיקומת תורתן בידם ורש"י דגלו מסכתא שירדקום כמעשה ואומרם טעמא א"נ שמלמדים לאחרים. וגירסא
 מרבה חכמה מרבה ישיבה אחיה כפי' דגלו מסכתא שירדקום וינשים הנין שנועש כעוב טעם ועי' מתקיימת הויתן
 ו'ס' מרבה חכמה שנותן טעם נדבריו ועי' מתקיימת בידו מרבה ישיבה כפאים אליו תלמידים מארבע כנסות והיו
 לטוטפות כעיי הסוטות ימען ספות שנים יפות מוכרות ככלפס . ומאן דגרים מרבה ישיבה מרבה חכמה מערס כלידך
 פורושא דנתיקומת תורתן עי' שלמדו לאחרים ו'ס' מרבה ישיבה ללמד אחרים ועי' מרבה חכמה במקום בידו ונבאר
 החכמה אללו אמון ובתיקום שאם לא למד לאח' ס מהמעטעט ונשבת החכמו עי' שלמד ומרבה ישיבה לא די שמקיימת
 הלא מרבה חכמה וכמ"ס גבי רבי דשכיחי רבנן גבי' ומש"ס הלכה כמותו :

דעה חסר וכל ימיו תמיד חיי לעבד בחולת
 ממוסדה יגע ושואב רוח רודף להעשיר ולהשיג
 ואין כי אין יולא משלמו וחיי תלמודו בירו כי
 לא נאמר אשר התורה תלמי ח"ף כסף בהגישו
 לכך ההוא נשלמה תלמודו
 וארי כן מיחל חולת קנה לעצמו קנה לו רבני תורה קנה לו שלא יכזב (בטון) הכל יחד
 חסר לכסף חסנה רק חיי העורם הבא: רבן יוחנן בן זבאי קבל אולי לא יזכה שיעשיר
 ככל חולת אחת ממוסד' מהלל ומשמאי הוא היה אומר אם למדת בעון מה) והוא חיים
 כי גם נבאשן לא גמר תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצרך כי שיוכל תמיד להיות חונן
 בלבו לשמוח בחלק כסף

ההוא שייחס תלמוד הסכל לתולתו ב' נמלא
 הכל חולת אחת בלתי נגמרה והיא מחלת לב
 בלתי כי נלדזה הספק. ושמה תלמוד חס הבלתי
 מוכן לגמרי חייסם להעדר שלמות מה יעשו
 חופשי התורה שאין חסד יולא מהעולם וחד
 מאלף מאשר בה לא השיג. לזה אמר אל תדמה
 אותם לעשיר חליה כי הלא עץ חיים שהיא התורה
 היא תלמוד בזה שלא מת קדם השיג לא בלבד
 חיי תלמודו כי אם תלמוד בזה בודאי כי הלא גם
 הבלתי מביג כלה או חכמים הראשונים לא יזכר
 מנכוח לו תלמודו שהיא היות לו עץ חיים כי עץ
 חיים היא לכל חופשי התורה והמלכות מבלי יבוא
 עד חכונת כלה. משיב המהפער ואומר זו לדבר
 וכו' לומר המבזבז הכל כאחד זו לדבר שאמרתי
 שאת הנוטים חכמה ושימוש סן יורש הנה יחבל
 לו ואל יבטח לו כי לרקתו תעמוד לו כי הלא
 ורח המלטה הוא השלם העומד בידתה ה' אין
 זריך לומר הירא תענוש עניונו שבידו כי אם
 גם הירא מלוא שטם היותו זדוק ירא את נשמתה
 מידו מלוא ולא עשאה האיש הזה שפוט שלם הוא
 ישולם שאת כיוולא בו ייסר הוא יתברך לשלם לו
 חיזה תלמת הרעור או תפלוה קלים ועל כן אולי
 גם שפסור חסן הכל אפשר לא יתנו לך מן השמים
 ותהיה בחוסר כל ואולי תעשום ולמה תבזבז הכל.
 על כן השיב רוח הקודש להכריע בניהם והומר
 תורת חכם וכו' והוא כי רז"ל בגמרא אמרו
 המבזבז אל יבזבו יותר מחומש מאי קרא וכל
 אשר חסן לי עשר אשערנו לך והנה אמרו רז"ל
 כי יאניו יעקב עשה כן ללמד לדורות שידרו
 בעת זרעה כמו שכתבנו בתקומתו ש"ה נדר לאמר
 שהוא לאמר ולהורות לזרעו וזה יאמר כי בזה

רוח הקודש ותאמר חיי חכרע וואמר כי תורה
 חכם הוא יעקב יושב אהלים או קראו חכם על
 ראותו אם הנוול לזרעו ויורש דרך הללה מאו
 התורה אשר הורה הוא מקור חיים לתת החומש
 כי הוא תמיד כמקור
 חסר לכסף חסנה רק חיי העורם הבא: רבן יוחנן בן זבאי קבל אולי לא יזכה שיעשיר
 ככל חולת אחת ממוסד' מהלל ומשמאי הוא היה אומר אם למדת בעון מה) והוא חיים
 כי גם נבאשן לא גמר תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצרך כי שיוכל תמיד להיות חונן
 בלבו לשמוח בחלק כסף

היה לסור מעוקשי מות מעשו ומלכן וזה הניכון ולא
 לבזבו הכל ולפ"ז מה שישנחו רז"ל את מונבו יהיה
 על היותו מלך ולא יחסר לו אחרי כן ללחם שולתו:
על משנה ח' פירש רבינו הגאון ז"ל בתפלי יח
 בפסוק ח' (דברי נרנן כמתלהמים והס ירדו
 חדרי בטן: גם מתרפה במלכתו את הוא לבטל
 משחית) עד כאן לשון הפסוק סי' רבינו הגאון
 ז"ל וז"ל הנה לחרת ריב לאמר לראובן הלא
 נשמתי את שמעון שמבקש רעחק ודובר דבה עלך
 למען יקבלו דבריו ואמר אמריו כאלו דברים
 פלגם מתדכאים ומתלהמים כי יאמר חיי לי אם
 לא אומר כי צר לי עליך אחי כל יצר עליך ואוי
 לי אם אומר כי אלך רכיל ודואג חיי אך כונתי
 להיילך בלשון שהדברים פלגן הם כמתדכאים
 מלואם לזנה ולא כן לנו כי הלא ערב לו בשמעו
 עד דרסה עד חדרי בטן או הם כמתדכאים והס
 מגיעים עד חדרי בטן מכיס מכה חלל הגוף
 כחרבות צהדי בטן שהורג ג' וממה נמשך היות
 נרנן ורכיל הלא הוא מהנבלה כי האדם השוסק
 במלכתו חילד ולא ילך לזנה ושואב בשוקים
 וברחובות לא יפנה לנו אל עסקי זולתו כי אם
 אשר נרפיה הם ממלכתהם הם הולכי רכיל נמלא
 לפ"ז כי גם מתרפה במלכתו את הוא לנרנן הוא
 בעל המשחית הנכבד מעון הרכילות ההורג ג' כד"ה
 וחמוננו ביד פוננו:

אז

יאמר כמה שידענו כי המלכה המיוחדת
 לאים ישראל היא הורה התורה כמאמר
 התנא אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה
 לעצמך כי לךך נולדת ונבאל אל הענין אמר דברי
 נרנן הוא היס"ר מתחרר ריב בין איש לקונו חינו
 מורה כבא להצר לאדם רק דבריו כמתלהמים

חסרי אבות

למדת תורה רכנה וכו'. אפשר כמה שחילק מהר"ם פרימו לקשיית החס' גני באומר שלם זה לנדרק הדתן
 אל חסיו כעבדים וכו' דמשנתנו בעושה מלוא חוכם נכבד דכיון דכר חיונא הוא בעי ליה למיענד' שלא
 ע"מ לקבל טרם אך דבייתא דמלע זו לנדרק לגבר אשר דרכו להוסיף על שיעורו וכבר יאל יח. אויבו השתא רוח נדיבה
 מסלקה את הדמיוס' סליע המתקומק' אחשו לכפי שרי ליה בתוספת ע"מ לקבל טרם ובמס' ז'. והיינו דוקא במלוא זמינן
 דמשכחת פיס' אלל בתורה כל מה שילמוד הוא בכלל החיוב דכתיב ובגית כס יומם וילול ואף אם ילמוד הרבה לא
 שרי ע"מ לקבל טרם וז"ל אם למדת תורה רכנה לא תימא שהוא כמלתי דנחום' שרי ע"מ לקבל טרם וכן כשלמדת
 רכנה מסבז טרם חוס' ובארוס שיעור נהרא לך חוססת תלמוד ע"מ לקבל טרם. לא כן דבר אלל אם למדת תורה
 רכנה אל תחזיק טובה לעצמך דיקא שילמוד חיזה חלק ע"מ לקבל טרם כחוס' מלוא חדע דת"ח שרי שנה כי לךך
 נוגרת וחיונין הוא ללמוד רכנה ולא שרי ע"מ לקבל טרם ואל תחזיק טובה לעצמך:

ומתדבאים על האדס למה יצר לעצמו למרות
 מחשבותיו העולם ולכן הם יכרו חדרי צדק כי
 ימרונו לו והלל השומע לו כי גם מתרצה
 במלאכתו המיוחדת לו היא עסק התורה אה הוא
 לבעל המסחית הוא

וכסיל מתעבר ובוטח : קצר חסיו יעשה חולת אוזיש
 מזימתו ישאל) פ"ב לשון הפסוק. סירב רבניו
 הגאון וז"ל. מאמר הסנה ליוזו חכם הרואה את
 הגולד וסחה הדבר בעושה דבר שאפשר לבא ע"י
 קן לידי עבודה ואמר

הנה"ר בעל המסחית לכך נוצרת. חמשה תלמידים היו לו לרבין
 סנבלל על ידי העון כי אם יוחנן בן זבאי ואלו הן רבי אריעזר בן
 הים עובד כמורה היה הורקנים ור' יהושע בן חנניה ור' יוסי
 מסלוק כודע מנז"ל אם דבהן ור' שמעון בן נתנאל ורבי אלעזר
 פגע וט' משהו לנה"מ : בן ערך. דוא היה כונה שבחם. רבי
 ער פסנה ט' סירב אלעזר בן הורקנים בור סיד שאינו מאבר
 רבניו הגאון וז"ל טפה ר' יהושע בן חנניה אשרי וזרת ר'
 כמפלי י"ד פסוק ט"ו יוסי הבתן חסיד ר' שמעון בן נתנאל ירא
 (חכם ידל וסר מרע חסא ור' אלעזר בן ערך כמעין המתנבר .
 הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל

בכף מאזנים ורבי אלעזר בן הורקנים בכף שניה מכריע את כולם .
 אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ור' אלעזר בן הורקנים
 אף עמהם ואלעזר בן ערך בכף שניה מכריע את כולם : אמר להם צאו וראו איוו היא
 דרך טובה שידבק בה האדם ר' אלעזר אומר עין טוב ר' יהושע אומר חבר טוב ר' יוסי
 אומר שכן טוב רבי שמעון אומר הרואה את הנודד רביו אלעזר אומר רב טיב
 אב ר' חסדי אבות

וראיתו לכתוב כאן אשר מלאכי כמכתב לנבא"ר חיי' סתנבו מניו של הגאון הקדוש פס"ר יופק סתנבו בעל
 האם מנרות סיסיליא רבו של סרדנז' וז"ל סירבו הראשינים דמ"ש אם למדס תורס הדנס וכו' שר"ל אל
 מחזיק טיבס לעלמן כואמר שלכן נולדה וכבר יחלה י"ח כמה שניונים טיזרס כאלטוס כנרואתו אל סאמר קן כי
 דע לך סענדוס ספי' לוי ידע אונס פרכס ואין לה סתלית . וסמפסי מפי כרכ גדול מן מבר"ר אכרכס כסנדוי
 ששמע מפי סופיסים לוי מפי א"ש מפי כרמב"ם אדש גדול לא סיס רובס לקחוו וידוו ויס"ס כי יודע בעלמיו סלא
 שס דבר פניכס ולמס ידבר שקריס לעניו יתנכך וסוה חוקמו אפס וססינו כרמב"ם אלו ידעת אפס סולככ כמס
 חומר סנדוס ספס ופעלס וקיס לריך לעבוד את סאליה סוס וסיות מקץ סענדוס סרלו'ס וסמורכפס לאדון סוס
 סיות יודע כודאי סאין כל יוס סאין אפס פוסס כל סאמור . וידוו ועוד פוסס כנסס וסכנס וכל אפס לידון לפי
 גדול חכמתו סברי מינו סדוד סהלך ע"ס נכח עניו עון א"ל וסוה סיתס מנורסס מאור' ופון סרינחו אף
 כי סיס חייב מיתס ופון לזית של סהלך שאלו אף כי סיס כודסו וסיס חייב מדון סחכרת וכן כל יסווא כוס
 לפי מס ססוה אפס כי מופטו וסאחו וקף על יוס סדרכת עמיד אפס ליהן את סדיון סכ"ל וסארו יתבר סאית
 וילפס וכמספריס חככס נפשו כסננוס נגלוס אמרו קדוש אבי סהנדוס סרמב"ם רביו כי אש ילפס סחשנין א"ל אפס
 סארי' : אמר יכו כל חמיו ישראל כקף מחויגס כו' אפס שאלו כו' . אפסר דסלניו כסלונתל אי סניו סדק י"י עוקר
 סריס עדיך ית"ק סכר סניו עדיך דסכל לריכיס למארי חיס"ל ולכן אמר דר"א כן סורקניס דכויו סניו וכמ"ס סדק ד'
 מיוסס וסכרכס חורס למד מרבותיו ולא אמר דבר סלא שפע מפי רבו מעולס וסוה כור כיד סאניו מחבר טיפס סוה
 מכריע לכלוה רכנן דסניו עדיך . ואפס שאלו סכר דעו"ס עדיך מסינו ור"א כן ערך סוה מעין סמסנבר סוה מלסלל
 ומ"ס ולכן סוה סכריס כוב דריתו כקן פי' כספס יפרש יעקב דף קל"ס ע"ב . ורבינו עובדוס כחפ סניסס אמר ולא
 נחלק אפס שאלו דלענין הכקיות וסכרונו ר"א מכריע ולענין סחריסות ופסלו ר"א כן ערך כסניס ולס"ל אפסר
 לומר מר"ס סכרו סוריות דיכני אמורלי וסכרוני ולא דאמר מילתל ולא מספיק לסינו רישל וסכפס כרכ סכ"ל אפסר
 כסספסותיו דסל ק"ל סניו עדיך ולק"מ דכבר כסנו כרמ"ס וסרל"ס דכויו לריכיס למנוס רלס לאחופס שפס כלכר כדיו
 פסיכס לסס ויכדר לסס מסינות וכריסיות וסס יקפו לו וסוה יתכן ור"ב לעולס דסניו עדיך לעמוס רלס על ארץ לעולס
 וסולס סני אמורלי קכדתי רכנן ולסכסו שפחל קאמרי ומ"מ מינו דומל דלסעמיס פו"ס יגדל מעלסו כעמ מן סעמיס
 ולכו ריב"ל קאמו כרוויסו כי יס סעס סגדלס מעלת עו"ס וגככ למעלס לעילת מכל מעין דומלל דסכו סמורלי
 סני דאמרי מקן דאמר מילתל ולא מספיק לסינו רישל לסעמיס מי ססוה סניו סוס מסדר מערכס גדולס כמכס
 ללסוס וספסושו וכ"ל דסכו עו"ס ומקכס ומסכן ומקו וסוקיותו וסל דיוח יגד אפס סניו ספסו סניו וסיוולל
 וכליו וס נהן סכנה ריב"ל ר' אלעזר בן ערך . אכל לסיוס סכרס וס סוה אקרוי וסכר פסרלי לכן מ"ק לא נקס אלא
 מ"ס ריב"ל על ר"א סכיס סניו דוס כעמ סממדי סניו עדיך למנוסו רלס כקניעות וסכס דריב"ל גוס"ס אמרס לר"ל
 כן ערך נמי אלוו כקניעות כמבואר :

ואפשר דכוונה ה"ק נכס ריב"ו דשיח לר"א היינו תבוס דכלוה רכנן אמרי מפי השמועה ואמרי נמי מדנכסיו
 אבל ר"א כל דכרו כה מפי השמועה ואינו מחבר טיפס ע"ב וברון ולכן כוה מפרש כי דבריו
 סס דכרו רכו ע"כ גדל על כל חמיו ישראל : א"ל אפסר כסכרת הגאון דסכיו סרמב"ן ע' וס כורר דאס גדול
 סדור לזרף עמו סניס כדיו אחר ומלוקו עניו סנדול יכול לעמיס כדכחו פי חכמוו גדולס מכריס לעמוס סכ'
 אמריס ולא אמרינן אקרוי רכיס אלא היכס דמי סדדי ניכסו וז"ס ריב"ל וז"ס יסוה כל חמיו ישראל כקף מלויגס ור"ל
 כן סורקניס כקף שניס וסוה חונק עמיס סוה מכריע וסלכס כמזוס דידועמו מפינו ליוס רניס וסל כסניו נכיס .
 וזו"ל

יאמר שפי' היופח חכם רואה את הנולד על כן
סוף ירא זוכה שאפי' אם נא כבר הרע נידו
לאלו לאור ממנו מה שאין כן הסכו שמתעשר
ובופח ופועה מיכיל :

ישנה ואין רוח חכמים נוחה הימנו שצביז מציאותו
היה לו לראות את הנולד ולחשוב מהשנות א"ך
יכלכל דבריו עם הקרן אפי' באופן לא יבא לכלל
כעם אחר שחננו ס' ולא יבצר ממנו מזהה לחשוב
מחשבות לכל סוף תקלה

ק"צ

אפי' כו' אחרי

אמר להם רואה אני את דברי ר' אלעזר
בן ערך מדבריהם שבכלל דבריו דבריהם.
אמר להם צאו וראו איזו היא דרך רעה
שיתרוק מפנה האדם. רבי אליעזר אומר
עין רע ר' יהושע אומר הבר רע ר' יוסי
אומר שכן רע ר' שמעון אומר הלוח ואינו
שנאם אחד הלוח כן האדם כלוח כן הקיים
שנאמר לוח רשע ולא ירעם וצדיק הונן
ונותן. ר' אלעזר אומר לב רע. אמר להם
רואה אני את דברי ר' אלעזר בן ערך
מדבריהם שבכלל דבריו דבריהם: י' הם
אמרו שלשה דברים רבי אליעזר אומר יהי
כבוד חבירך חביב עליך כשרך ואל תהי
נוח לכעוס ושוב יום אחד לפני מיתתך והוי
מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר
בגחלתן שלא תבוה שנושבתן נשיכת שיעל
ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת
שרף וכל דבריהם כגחלי אש: י"א רבי
יהושע אומר עין הרע יוצר הרע ושנאת
הבריות

אומרו כי טוב
לראות את הנולד אחר
כיונא נדבר כי יקרה
יעשה תולת ואשמת האולה
הסיה על אים המזימות
וישנא על כך מאתו יצדק
והוא אם שני האחד
נפשו נעסק את האחד
איש קרן אפי' טח
לכעוס והנ' בעל מזמות
ומאריך במחשבות ערס
יפע! איזו פעולה או
כעס יש לבעל מזמות
ומחשבות לראות את
הנולד לחשוב שקרן אפי'
נוח לכעוס ואם לנ' יכלכל
האיש מזמות דבריו עמו
יבא קרן אפי' לעשות
אולת שקעוס ויבא לכלל
פעות או זריקת כלים
במתו ומה נס אם יחשוב
שאיש מזימות יחשוב להרע לו אם יראנו מאריך
במזמות בעסק ההוא אחר שאם הקרן אפי' יעשה
אולת שראוי שאיש מזימות שלא ראה את הנולד

חסרי אבות

איונא אומר אבא שאלו לגבי ר"א בן ערך. ואפשר דמשו"ס ר"א נתלק עם רבים שחגורו של עננאי דגס כוז ארז
סמך כי הוא אחר שבוה מכריע ולא תשיבי גבי'. ואפשר שזה כונן סת"ק שאמר דלגבי ר"א כ"מ דיקא בלומר
בין איבא נכדיס רכנן ואינו יחיד בין שכולם חולקים עליו וסוף באחד הלכס כמוס כי רבס חכמות והוא מכריע :
ב שירבך נה האדם. ס' מו"ס הסד לאכריס וז"ל ג' שפאדס נאמר על הסכל ועל החומר יחד ואם ילך
כא' אחר העיון יהרב החומר ואם ילך אחר תאוות גוטניות יחרב הסכל אלף לרין לכר דרך ספוסס
לשניסס וגוה ירבך האדם סו' שירבך חלקי האדם הסכל והחומר ש"ס שניסס נקראו אדם :
הלוח ואינו משלם כו'. סו' מו"ס הנו' שמשעה בלוס טוחו שלא ישלם וז"ס כסכוד לוח רשע כשכותו לא ישלם
ולס הוא רשע ואי' אכור ללות לחכרו לס' משוס ולפני סור לז"ל ולדיק חוין וטוין משעס הלואס יסן
לו סקרות מהנה :

י וכל דבריהם כגחלי אש. אפשר לומר דאפי' שיחפ חכמים ומשליכס והרבתס העניוים אשר ממתקוים דבריהם
לכניוסם בלג סכמון היסרלי כל חסוכ כחורס עמא וז"ס וכל דבריהם כגחלי אש ככל לאחיוי מה
סנראס לכאורס ססס סניעו דעמא דרך שיחפ או שמדבריהם בחכמות כעולס שמענה ואחפ דע לך כי כל דבריהם כגחלי
אש כל' ברוס הלכות שסוק כסורס שנמשלס לאס וגחלי אש סס עיקר האס ז"ס סכל דבריהם כגחלי אש סס
י א עין רכוב'. ים לכבך מ' רז"ל כ"מ סדכרו בעין סרע נקסי כלשונס לשון סוכב עין סרע ולא אמרו עיניס
רמות ומלאחי לסגאון סרר' וסחלי ל"ן כשיסחו לברכות דף מ' ע"ג שכתב דנוהן עין סרע לא יסכן
א"ל שיסגור עין אחד ויכוין להטיל עין סרע באחד כי בסיוטו כב' עיניס הוא אלס אליסי ואינו שולט א"ך כססגור
עין אחת סמלגס כס"א ושונו עין סרע זס ס"ד. וגכסי יוחא לשון רז"ל דקסי ע"ג ז"ס סכל דבריהם כגחלי אש סס
כ"א בעין א' שמתלגס כס"א ולכן קפדי רז"ל לומר עין סרע עינא כ"שאל. וקרא כסי לחיב בן סורס עלי עין סרע
דעין סרע מוכרס סיסיס בעין א' ונקסי גס לענין טוגס עין סוכוב ולישנא דקרא נמי וטוב עין הוא יבורך וגס
אז"ל כל סוהן בעין יסס הוא וסן. ויש טעס בדבר עד"ס. וכסי קדמא הנו'. אשער דוס רמו סהנא עין
סרע וכיון דמתלגס ככ"א כדי שיעול סעולת עין סרע. מוס נמשך דמתלגס נו יס"ר סהוא כס"א סהוא כעמנו
סססדל כוס שלא לסווס כללס אליסי ולתלגס כס"א ומוס נמשך סנאס כסרינוס ססס כללס אליסי וססרל דקדוסס
כי סהוא א"ן לו גלס אליסי ועל כן נמשך סנאס לכרינוס ססס כללס אליסי. וסחא שלס אלס יאל סן סעולס וגס

אך ומקוללו הם הבנתי משלמים ועושקים כדעשים הזכרים יכרתו . לזה משיבה רוח הקודש מה' מלעדי וכו' לומר הנה מלעדי גבר נדיב או כילי וכדומה במדות מה' כגונו אך דרכו אם ילך בדרך ה' או הסכה יהפך הבנר הנזכר כי הלוי בכחירחו ואם כל גבר יראה שהלזה רשע יכרת והלכדי ייטש אכן לא יעצור בנכירתו רק מהכרת ראוה עיניו :

צערך בכיות היום קצר אך אם היה ארוך היה די בו לכל המלאכה אם כן אין המלאכה מרובה מלד עממה כי קוצר היום יעשה מרובה ואם הוא גמס אם היה היום ארוך הוא מרובה מעממה אם כן אין על האדם השמח דבר כי יב' ר' יוסי אימר יהי כמון חבירך חביב מה יעשה אם המלאכה עליך כשלך והתקן עצמך ללמוד תורה ארוכה ממדת ימיו גס שאינה ירושה לך ובל מעשיך יהיו לשם שמים : י"ג רבי שמעון אומר הו הזיר בקריאת שמע ובתפלה ובשאלה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום שנאמר כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה . ואל תהי רשע בפני עצמך : י"ד רבי אלעזר אומר הו שקור ללמוד תורה ודע מה שתשיב ראפיקורוס ודע לפני מי אתה עמל ומי הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך : ט"ו רבי טרפון אומר היום קצר והמראבה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה

ער

משה ע"ו פירש רבינו הגאון ז"ל בס' מאורע וז"ל : הנה פל כל כבוד ועל כל זכות הוא זכות החורה כי השמחה להועיל למוכה אחרי סהרתו ומה גס מחלה כי מגן הוא להילי מכל חולי ומכל מכה שלא חנה כמאמרם ז"ל כל העוסק בצורה יסורין בדילין ממנו שנאמר ובני רצף יגביהו עף ואדרבה עיקר הייסורין הן על גטויל חורה כנודע מאמר רז"ל שדוחקין ועוקצין אוחו שלא ידפה ידו מהחורה וכל אלה כלל ר' טרפון במשנה באומריו ר' טרפון אומר וכו' :

עליו חמיד לקיים תורה ופלות לא היה לו לומר דוחק לשון הוה ומה גס שיראה שאין הדבר קשה רק על היותו דוחק שהוא פמיס רבות והלא להיות הבעל בית הוא יתבדך אפילו לא היה דוחק רק אומר פסם אחת היה חובה עלינו לעשותו כי עבדיו יתבדך אהנו וגס אומרנו לבון דוחק ראוו לשיח לב למה לא אמר לשון שיורה ריבויי אזהרות וצוויים ולא לשון דוחק . ו' אומרנו הוא היה אומר לא עליך כו' כי הלא מי לא ידע כי לא על האדם המלאכה לגמור כי מי יוכל

הראוי לשם לב . ה' אומרנו היום קצר וכו' כי אם דעהו לימר דלא ידע אינש כמה חיי ומי יודע אם יתקלרו ימיו לא היה לו לומר כמוכרת שהיום קצר כי אינו חלף ספק : ב' אומרנו וכמלאכה מרובה בלא מה שהיא מרובה היא

חכרי אבות

שכל אהה דאזיק משמע מוילא אופו מן העולם מ"מ גמס וכין סדר ההנף דעין סרע אב טעומאה ושקיס אלה מולדוסיו וסס כסדרן : א"ב השבר במ"ש החמי כמוכר דנאמר ברים בעינים וברית הפעור וברית הלשון וספוגס כסס שון פילוי וכוונת נש כ"י המחול מע"ל . וז"ש עין כרע דפוגס בעינים רמוס ומשר בריה סעינים ומוס נמשך וילכ"ר לבגוס בריה הסעור כמ"י ככוסס דף ח' גמזיר און ינה"ר שולס אלף כנסס שעיניו רוחו . ומוס נמשך לבגוס ברים הלשון ופנחה סכריות על לכ"ר וכיואל . דברית הלשון וברית הסעור מכוונים וחוליס זכ"ל . ועי"ו מילויין אהו מן העולם :

יב התקן עמך ללמוד תורה וכו' . אשכר דהכנסו ע"ד כיון לקריאה אלטיך ישראל שלא ילמוד בקלות ראה עינים ויקף שלא בדרך כבוד כי הסורה היא קודש ולמוד לעשות נ"ל לקויו לז"א הסקן עמך סי' הסקן נוסך ובגודך ללמוד תורה כעומד לפני המלך ועוסק בגמיו : א"ב השכר הסקן עמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך ככוסה כי כל חסס קיבל הלךו סמיו ולכן אף חסס גדול נ"דך שילמוד מהכמים אחרים שיש דברים שבוו כסס אוחס הסכמים כי הם חלקס שקיבלו סמיני וז"ש הסקן וכו' ללמוד מהאברים אף שחאס חסס גדול שאינה ירושה לך לבדך כי כל אחד קיבל הלךו ונ"דך אהה ללמוד ממנו :

יג אל תעש תפלתך קבע וכו' . סי' ט"ה סכסורי סהמיד ועשה נוסח חדש כפסלה ולא יעשה נוסח קטוע כפסלה סכוס הדיס סגורה כפיו ואומרה נ"ל כיוונס אלף רחמים וסחטוים לפני ספקיס סככל יוס יעשה נוסח חדש מתסחטוים ובוה יעוודר כונס כפסלה עכ"ד . וכוס ראויה כספרי כסוכר סכסוריו ע"ו סככל יוס יוסף כשומע ספלה לשאלו כרכיו ככ"ל כנוסח מתוודס לעוודר סכסור סכסורו מו"ס זכ"ס :

לפ"ו אשכר לפרש משנתנו באופן זה כיו זכיר כק"ס וספלה של חובס וכפסלה סחשלו דייקף סי' כשאחס מתפלל על עיניך אל תעש תפלתך דייקף כנו' תפלתך סכרטיס סחאס מתפלל לעיניך וכויוו סתלתך היגייעת לך לבדך אל קעסיה קעע ג"כוכה קטוע כ"י וכו' כמו שסי' מו"ס זכ"ס :

אם

וגם שאין האדם בן חורין להכפל ממנה כי ענדו יחנך הוא וגם מה בן להודיע כי אם למד תורה הרבה שמונים לו שכר הרבה מי לא ידע בכל אלה וכן אומרו וגאמון הוא בעל מלאכתך וכו' האם חידוש הוא שחידשו

שנאמן הוא ית' הלא נודע הרבה ובעל הבית הוא ומה גם כי כבר קדמו משה בחורה האל הנאמן וכו' וכן אומרו ודע שמחן שכר של לדיקים לעמיד לבא מי לא ידע זה ולא עוד אלא שאומר ודע כאומר דבר נעלם וגם כתוב בחורה היום לעצמות ששמעו כחאמרם ז"ל היום לעשותה ולא היום לקבל שכרם ומה בן להודיענו (ג' פרסוף.) כי הלא באומרו הוא היה אומר יראה כסותר כל מ"ש למעלה כי הוא היחל כחמלוקן על האדם שלא ישקוף וירא כי היום קצר והמלאכה מרובה ולמה העלל מרפא את השכר על יקלה לומר כי לא עליו המלאכה לגמור ואם כן גם שיהעלל לא יאשם כי לא יחוייב לגמרה ומה שאינו בן חורין הוא ליבטל ממנה שהוא הרבה אך מעט אם יעשה די לו וה"כ גם שיהיו הסועלים עליו מה בכך הרי אינם מקבלים הרבה לגמרי וגם באומרו אם למדת תורה הרבה נוהגים לך שכר הרבה היא טענה להרסות ידי עושי המלאכה באומרים אם לא נלמד הרבה מה בכך לעלמנו הספיקו לא יתנו לנו שכר הרבה. ח) שהחמיל בלשון רבים באומרו והפעלים עלולים ויואל בלשון יחיד באומרו לא עליך וכו'. ט) שהחלוקה ראשונה ידבר בה שלא למוכה ובשניה למוכה :

אמנם הנה אמונת עמו לעסוק בחורה יומם וליילה חובה על כל אישי ישראל אך חלונה ר"ט היא כי אין איש יואל ידי חובתו בה ובאין פחמת טענה וכן חמשה כחות יש. כת אומרת בימי הילדות והשחרות למה אינע בחורה לרשת העה"ב מימי חורתי מתי אעשה לביתי של העה"ז כי רבים הפניה אשר הבית נכון עליה וסוב לי אולי כל זמן בחרותי להכין את ביתי ולשערו בכל כלי בית ומדור לפי כבודי ואינע להעשיר למען יהיה לי קרן קיימת לעת זקנה לעסוק בחורה ואוכל מפירות קרן ממוני אשר אציתי לי בבחרותי. והכת שפנית אומרת טוב לעסוק בחורה מהילדות וגם עד זקנה ושיבה אך די לנו שני עמים אחד ביום ואחד בלילה והיא שאלת ב"ד של מעלה קבעת עמים לחורה ומה לי עוד לעצבים שיום וליילה לא אשנות. וכת שלישיה אומרת הנה אכנה דרכי להיות חורתי אומנתי כשכיר יקוה טעלו אך די לי שלא חטסוק בכל מלאכה זולתה כי אם בחורה אהיה עמל. אמנת אם אינח קנת מהיום מעמלי לא אאשם כי הלא היא מחשבת כחו של אדם וזאת המנוחה ואח

5

המרגעה חמשה לי לזדקה כי בה אעזור כת לעסוק בחורה ולא חביאני השות כח עד דכח. וכת רביעייה אומרת מי יתן יכולתי לעסוק בחורה יום וליילה כל שמוי אך קשה עלי להחפורם בזמנאם רב על כן

רוחק : מן הוא היה למען ירווח לי ליוון אומר ולהחפורם כעשירי עם ועוסק בחורה ע"כ אינו עושה כל עסקי בחורה כי גם זה סוב לי למען אהיה בסוב לב מלהיות מנסתק ודע לי בלחם זר ומים לחץ. וכת חמישייה אומרת מי יתן ויטוח לי והייתי עוסק בה יומם וליילה ומינה לא אהו אך חולה אני ובעל הייסורין וכן המסרדיים אחי ולא יתנוני השב רוחי ושמעתי צעיר ללואח וכת אחיך לעסוק בה כדלוי :

והנה על חמשה כחות אלו בן ר"ט כחמלוקן על כל כת מהן. ועל הא' אמר היום קצר לומר איני אומר לך אולי לא יגיעוך עד זקנה ושיבה כי אם גם אני אודך כי ימי שמויך בחורה כל שבעים לא יחסרו ממך עם כל זה להשתלם בחורה כל שבעים שנה לאין דומים להשיג החורה וזהו היום קצר והוא כי משל קצנת ימי שנות האדם ליומא הריכחא ואומר אז"ל אם תשלים היום כי יבא שמשך בעוד יומם כי אם גם אם תמיה כל היום בשלימות הוא קצר להשתלם בכל זמן הזה וה"כ איננה מהילדות והשחרות הבל הבל כל טובות העולם הזה ושום כל עמלך בחורה עד אחרי זקנתך. ועל הכת השנית המספיקים בעת אחת עושה ואלו בלילה אמר והמלאכה מרובה ובידך ביתו חלו יהיו כגרנרי חרדל בים הגדול : ועל כת השלישייה אמר והסועלים עליו לומר כי גם שחורתי אומנתי כסועלים הם עליו ומי בעל בית ישמח לבו לשלם שכר טוב פעולה שכר העושה מלאכתו בעללות וגם יאב בגרעון כסף הראוי ליתן לו ומה גם ענה מי שהוא פועל למלאכת השי"ת כי הלא יקלף האלהים כי יראה מלאכתו בלתי חביבה צעיני פועלים ועושים אחת בעללות כמבזים ערכה חלילה :

ועל כת הרביעייה אמר והשכר הרבה לומר הוי מחשב גודל שכר שיהיה עבור לך לעולם הבא אם היית נזון בזמנאם ועושה עיקר מייגיעת החורה כנגד מה שיריותו מונעת בהכפלת חזי הזמן להרויח ערך ביתך שיהיו מרווחים וזהו אומרו והשכר הרבה כלומר ולמה תשנה בני וחאבד ההרבה בשביל המיעוט :

ועל כת החמישייה אמר ובעל הבית דוחק לומר אל ישיאך לנך לומר כי היסורין מעכבין לימודך כי נהסך הוא כי ביטול החורה מביא היסורין כי כמקרה בעל הבית שרואה את פועליו בשלים

צפלים ממלאכה ודוחק אחת טעמו מלאכה כל עוד שרואה אחת נפלים גם אחת יקרך עם קוץ שעל היוהך מחנבל ממלאכתו יחנךך הוא דוחק אחת ביסורין וא"כ כאשר הכעל ביה דוחק אח הפועל כפל נקבלו הסופר מישר ופזו וכוונתו להבטל ירפה בן חורין להבטל בטנה אם למדת תורה אחת בן חורין להבטל בעל ביה ממנו כן הוא הרבה נותנין לך שבר הרבה ונאמן הוא כלומר עבד אהה והאם יסנךך מה שדוחק הוא בעל מלאכהך שישלם לך שבר פעולתך יאמר העבד לרבו לא למפן רסיוןך ע"כ נסוכך ורע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא : אשכנך רק עם אחת עיוס להחזיק בחורה יסלקה רבי הניח בן עקשיא וכו' : ר"א כל היום וכל הלילה :

הסיפורין חובה עליך לשוב לידבק בחורה בכל עח ואז יסורין גדלון ממך כמ"ש ז"ל כל העוסק בחורה יסורין גדלון ממנו שנאמר וזני רשף יבטיח עוף וגו' . ואחרי אומרנו חלונם על כל אחד מהמשעשע בכתוב ראה התנאי של הלא כל אחד מהם יש לו מה להשיב על תוכחתו והוא כי האחד אשר עליו אמר היום קצר ולמה יניח עסק החורה עד זקנה הלא יענה ויאמר ממקום שנאח אני חשיב כי אחר שכל השבעים שנה הם כיוצא קצר להשגת החורה א"כ איפה כי גם הייתי עוסק כל שבעים שנה שלמים בחורה לא הייתי גומר א"כ למה אינני נלתי השיג ואחר שבין כך ובין כך אין המצוקה בא אל הפועל אסחפק צמועם באחרונה :

ובן השניח אשר אמרה לו והמלאכה פריובה יש לו להשיב ולומר כלום אני עוסק כי אם לקבל שכר ואם מעט יהיה אשר אסרה גם מעט אשר יתנו לי והגניי מספיים בכך . פ"כ אמר התנא דע כי לתקן אשר יוכלו להשיב כל אחד מהמשעשע כמות הוא היה אומר חשובה על כל אחד מהן על חשובה האחד שהיא שאלה כי גם צהייתו עוסק כל שבעים שנה יום קצר א"כ כך הוא מעט כחורובה ואיני החורה לעת זקנה אמר אין זו חשובה כי הלא לא עליך המלאכה לגמור כלומר אם היו אומרים לך שלא יתנו לך שכר אם לא תגמור היתה טענה לומר שכיוון בין כך ובין כך אינו גומר גם אסחפק צמועם לעת

מן אמר חורב כרנב נוסתין לך שכר הרנב וכו' ורע מתן שכרן של צדיקים וכו' . אפשר לפרש ע"ד שאמרנו בכרכות דף ס' מזה בשר ודם מוכר עבד ולוקח שמה חבל הקב"ה נותן חורב לישראל ושמה וכו' מהרש"א נחדושי אגדות הקב"ה משוי לכו לישראל לוקח דלוקח שמה ונגבי ידידים שיהא נפשי נוסין דבעין יסם נותן ע"ש ואפשר דכיוצא בזה לענין שכר דלדוקי שוי אנושיותו כשועל דשועל במח דנסכס מינישו ולגבי ידידים נותן דבעין יסם הוא נותן וכו' אם למדס אורס כרנב נחשק ניין כלוקח שאוב במח דלגבי דידך לוקח אסם נוסתין לך שכר הרנב דהקב"ה שיהא נפשי נותן בעין יסם וזכו נוסתין לך שכר הרנב וכו' איכא טיפוחא בנותן חבל המקבל אינו במח צהנהס כמו ששמה כשועל בכר טעולתו ל"א ונאמן בעל מלאכהך שיטל לך שכר פעולתך כי הוא אל אמונה משלם לך כשועל מספיק שמה כשועל המקבל שכרו רק שהשכר הוא כמותו בעין יסם ויש ורע מתן שכרן של צדיקים דהשכר נקרא מתן שכר דלגבי ידידים שיהא כמותו בעין יסם וזכו מתן וכו' וידידי שיהא בשמה נקבלם שכרו וזכו מתן שכרן חרתי לטיפוחא מיין דוגמת החורה כי אמר אלסיס שיהיה לקיחה לדידן ונתינה לדידיס כמ"ס מהרש"א בן הכרנב כוס שכר לגבי דידן ומתנה לגבי דידיס כי בן דרכו נעשים חסד :

זקנה אמר לא עליך המלאכה לגמור רק להגות יומם ולילה ולכן כל מה שתמנע מלעסוק בה יהיה נך חסא . ועל חשונת סמי לומר למה יאשימי אס לא אלמוד רק עם אחת הלא גם אני איני שואל שכר יוהר מלימודי לזה אמר ואי מלימודי לזה אמר ואי לעשות המלאכה ירפה בן חורין להבטל בטנה אם למדת תורה אחת בן חורין להבטל בעל ביה ממנו כן הוא הרבה נותנין לך שבר הרבה ונאמן הוא כלומר עבד אהה והאם יסנךך מה שדוחק הוא בעל מלאכהך שישלם לך שבר פעולתך יאמר העבד לרבו לא למפן רסיוןך ע"כ נסוכך ורע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא : אשכנך רק עם אחת עיוס להחזיק בחורה יסלקה רבי הניח בן עקשיא וכו' : ר"א כל היום וכל הלילה :

והנה גם הסליבים היתה יכולה להשיב ולומר מה לי עוד מלהיות חורתי אומנתי ולמה יוכיחני בעלמא על זה אמר אם למדת חורה הרבה וכו' הלא עליך שורכך ופומתך אין חלינת התנא רק על שועלתך ולמה חספיד שכר הרנב כי אם לא הסעללת למדס מורה כרנב יתנו לך שכר הרנב ולמה תחבד שכר הרנב בהתדעלותך אחר שבין כך ובין כך מורכך חומנתך :

והנה כח הרביעית שאמר ר"ם עליה והשכר הרנב שעל כן לא יפסל מהחורה למתן יהיו מוטוניו מרווחים פן יאבד הרנב בשביל מועט של העולם הזה הנה היתה יכולה להשיב ולומר איך אחבב שכר הע"כ כנגד שכר מה שאני מרחיב מוטוני ואחסיד הערובה צמועם והלא אני מהעבדים המשמשים את הרנב שלא ע"מ לקבל הפרס . פ"כ על חשונת האשפרים הוציא אמר ונאמן הוא וכו' לומר גם כי אחת לא העבד פ"מ לקבל פרס הלא הוא לא יבצר ממנו שיטלם לך שכר פעולתך וזהו ונאמן הוא בעל מלאכהך וכו' וא"כ לא תשוב על פי האמת כי שכר נותן לך איזה גדול מה שחברוים פס או מה שינתן לך אם צמנתם מונך לבלתי התבטל מלימודך כלל :

וגם הכת החמישית שעליה אמר ובעל הצית דוחק הנה היתה יכולה להשיב ולומר הלא אמרה לי כי לא אמנע מהלימוד על הייסורין כי הסיקך הוא כי כל ביטול אסורה באין הייסורין חסדי אבות

לך

ועיפוש להפיל גאחוח ולא עפר ועד שהול'
 להפך כי תחלה נעשה רמה ואחר כך עפר. ז'
 למה לא מנה ארבעה כבן עזאי במסכה כלה
 במסוקין על שלש אלה ולכן אהה הילך למקום

חשך ואפילה. ח' שדרכה
 מסוקין ערכו יוסף
 לחסד באומרו שלא יבא
 דבר ממך בשלשה ה' נמשס עמו דבר
 דברים ואין אתה בא לירי עבירה מאם ופחות כמוהו .
 דע פ' שהרי השלימות הוא

כבוד מרע ועשה טוב ואיך עשה עיקר הוא
 מכיר מרע לבד כאלו כל השלמות כלו חלוי בו .
 י' אומרו דין וחשבון שהול' חשבון לבד :

והנה דרך כלל לחשבנה כיון דבדבריו לחת מסול

ודרך לפי האדם כל יכשל בלחש מכל
 חטאת האדם אשר לא תעשה וזהו מיני העבירות
 יתחלקו לשלשה . א' אשר הם מסיג המסך אשר
 האות החומר . ב' נאה ונאין אשר יתגאה על
 זולתו ונגובה אשו כל ידרש בדרכי ה' ואין
 אלהים כל מוזמיותו . ג' המסכו אחרי עבירות
 לבו באמונות זרות בשונה אחר מחשבות לבו .
 כנגד הא' אחר הסתכל בראו מפשה סרוחה
 ומאופה ועל ידי כן לא ימשך אחר החומר כי
 לא יהיה כבוד הפרי אשר ילא מהמסך אחר
 חומריו מהעיקר אשר ממנו נעשה . ועל השני
 אשר הסתכלות זה לא יועיל חלוי כי יאמר גם
 כי מפשה סרוחה בלתי למה לא לחגאה על
 חברי זה יש לי יחרון מה עליו . שישתכל שהוך
 להיות עפר רמה ותולעה ואיך יתגאה בודעו
 זה וידוע כי אין רמה ותולעה שולטים בלדיקים
 אך נעשים עפר כמפשה דר' אחלי בר יאשיה
 ואחר אהה הויך במקום שמה שבחובו הוא הנוף
 הסתמלח אם הקצר הוא עפר אם יהיה לדיק
 כנדע כי אין הדיק נעשה רק עפר או הוא

מקום רמה ותולעה אם הויך דיק באופן שלא
 יבצר מהיותו עפר מלהיות עפר וא"כ אין לך
 להגאות חליוו שחרה בעיניך היות כך יחרון
 על הנויך חליוו בלדקום . וכנגד השלישית זיה
 להסתכל לפני מי אתה עמיד וכו' כי אף שהעצ
 הוא במחשבה ולא בפועל מה שלא היה קשה אם
 היה בין איש לרעהו הוא קשה מאוד בערך מלכי
 המלכים וגם אם היה בין אדם לחבירו היה
 חפשי להעלים ממנו מזמות לבו משא"כ ממנו
 יתבדך בנות לב חוקר כליות וזה רמז בחימו
 הקב"ה כי מהיותו קדוש לא יעלה דבר ממנו זהו
 דרך כלל בענין המפשה . וגשז לבאר בכל
 מלותיה קו לקו מראש ועד סוף להשיב על הנשאר

חסרי אבות

א' הסתכל נג' דברים וכו' . המפרשים פירשו לישב מאי דמני וכדר משלש שכיון התנה על ג' דברים אחרים
 טעוטים לנשמה ולריך להסתכל בהם והם הם הני מילי עמון מאין בלתי נשחקן אלוים חונ"כ'
 פסוק

איך יתכן זה כי הלא נגד פני שזולת העדר
 עוסקים בחורה גם הם רעים וחפאים לה' ולא
 ייסורין ולא שכם אלוה עויהם ואני הגבר ראה
 עוני בשפט עברתו עליו ההכשלי מעני מהלמוד
 על זה אמר גם זה חלוי

השיבה כי הלא ודע
 מהן שכרן של לדיקים
 לעתיד לבא לוטר מזה
 שכרן של לדיקים כמוך
 הוא לעתיד אך לא של

רשעים כי אם בעולם הזה כלומר בזוה אל חתמה
 על החפץ למה בלא עליך הייסורין ולא על
 הרשעים כי הלא הם מהן שכרן פה ואתה בעולם
 הבא וע"כ לריך חכמה פה אשר חפאת גם כי
 משם יהיה :

עקביא בן מהללאל אומר וכו' . פירש רבינו

הגאון ז"ל בס' אחרי חז"ל . והנה
 מאמרו יתבדך כי בענין אהבה על הכעורה
 ילמדנו דעה כמה וכמה מורח כפילה ומכופלת
 מן המקום עליו כי אהרן קדוש ה' בכל קדושתו
 הוזהר כל יבא בכל עת אל הקודש ולא ימות יטן
 כי שם כבוד אלוה ישראל בעצ הענין ומי לא יירח
 לעמוד לפניו יח' בלחש באומר אם אהרן בחיר
 ה' לא נתנו יתבדך לעמוד לפני שכינתו ואיך
 נעמוד אנתו כי מה לנו הבל דרך לפני גדולתו
 יתבדך כי הלא מוראו תמונגנו כדונג מפני אש
 ואנה לך מרוחו ואנה מסניו נכרה וכל הארץ מלא
 כבודו ומה גם עתה כי נתנו שפענו ומרינו ואיך
 לא תחזונו רעד ומפניו נכהל כי אלהים שופט
 ולא זועם בכל יום והנה זה הדבר אשר שם לפניו
 התנה באומר ודע חלוי בלתי וכו' ולפי מי אתה
 עמיד ליהן דין וחשבון וכו' :

ורבא אל ענין מאמרו מכיר משנתו וזה לשונו . עקביא בן מהללאל אומר הסתכל

בשלשה דברים וכו' ולהנין כונת המשנה נעיר
 א' כונת אומרו בשלשה וכו' מייאח אחי לאשמועי'
 ב' אומרו דע שלא הל"ל שחינו דבר נעלם יבול בו
 לשין הודעה . ג' למה חזר לפרש מאין בלתי
 מפשה סרוחה וכו' אהה שהזכיר מליאוחה פירושם
 ידוע . ד' שהיה יכול לקצר ולומר דע מאין
 בלתי מפשה סרוחה ולכן אהה הויך למקום וכו' .
 ה' אומרו מאין בלתי כי הראוי יאמר מזה בלתי
 כי על מהות ידבר ולא על מקום . ו' אומרו
 למקום עפר שאם כיון שהקצר הוא מעפר לא
 ידק אומרו רמה ותולעה כי אין הקצר מהם אם
 הוא כי האדם יעשה עפר רמה ותולעה
 יזכיר החומר שהוא רמה ותולעה שמורה הפסד

א' הסתכל נג' דברים וכו' . המפרשים פירשו לישב מאי דמני וכדר משלש שכיון התנה על ג' דברים אחרים

טעוטים לנשמה ולריך להסתכל בהם והם הם הני מילי עמון מאין בלתי נשחקן אלוים חונ"כ'
 פסוק

מלפניו בהערות שהקדמנו :

אמר בשלש דברים כיון בהזכרת המנין לחלוק

על בן עזאי שחלק ומהיה ארבעה לזה אמר
הסחכל בשלשה ובקול לבד היתה מובנת שלא כח
לידי עבירה ואילו לא מיעטו באמרו שלש היה
אפשר לחשוב שכלל דבריו הוא גם הרביעית שהוסיף
בן עזאי כאשר חשב בעל נהלה אבות ז"ל ודחה
אוהו התנא להיות שאחיה הרביעית לא תורה פתיחה
וגרעון האדם רק נרעין המקום שימלא בו שהוא
השך והפילה ולא תורה על פתיחת האדם כאשר לא
יגרע גדר המרגלות בהיותה במקום גרוע או אפל
ע"כ לא הזכיר כי אם מה שהוא בעלמות האדם :
ואמר ליד עבירה . ולא אמר ולא תחטא או
ולא תעביד עבירה אך הוא כי הנה
ידוע מאמר התנא בלומר עבירה גוררת עבירה
והוא כמפורש הללו במקומו כי מהעבירה נעשה
מלאך רע קטיוור ובי כח ובי שיג לו לגרוד עבירה
כיוצא בראשונה כי חיוני ומתחבר אל ה"ה"ר ויגיעת
שניה גוררת עון :

ונבא אל הענין אמר התנא הסחכל בשלש
דברים והין אחיה ב"א וכו' לומר אין ז"ל

קדם השמר העבירה עליך שהוא ערם עשות
חסדי אבות

מכאן כבוד והין לחלק אלוה כי יחטא ואשם ולכן אחיה ב"א
אם שפיריו לאור באור החיים והין להגיע מורת הנשמה אל בית אביה אל הקודש עימם בלנחך חטא ולפי מי אחיה
עמיד ליתן דין והשנין כי הנשמה מעל רמה ונשמה היא הוהמת דינא רבא ודינא זוטא ופילו על הקלות כי הקב"ה

מדקדק עם חסדיו ועוד ג' לנד בגוף לגרועותא מאין באת מטפס סרוחה וכו' אלו דברים :
ואפשר להחיות בענין נהם שאמרו ר"ל שאדם נכרא אחרון למעשה בראשית שמה הווח דעתו אומרים לו יחוש
קדמך ואם אינו מוחה דעתו אומרים לו אחיה קדמת למעשה בראשית שנשמתו נכראה ביום א' שנאמר ורוח
אלהים מרחפת וסיפס המהפכים כי כן האדם בעובדו כחורס ונחלות יכול לעשות החומר אורח א' חומר' קודש
וא גופו נשפך נשפו הוא וקדם לכלל ואם נעשה עולם יכול לעשות עולם שכלו ק"ף ומתוך חומריו מקלקלת את
כלוה כי נספ הוא חונל מטיילין אותו להומרי' א"ל יחוש קדמך כי א"ל ספקן יורכא זכר הכמות זכר עיקר
כונת דבריהם . וזאת היתה לו כונת אומרים ז"ל ואותי שכלת אחרי גיך אל תקרי גיך אלא גאיך לאחר שנתגאה
זה מקבל עליו עול מלכות שמים ויל"ד מאי אולמיה לומר אל תקרי אשו מקרא כתיב א"ל לאומרו זיל קרי בי רב קודין
ומקראין דברים ככתבן קראו עם אחרי גיך וזו הקריה כוללת בכל א"ת שא"ל . וכבר רבותינו המפרשים איש איש
מתקומו רוח חמנים נוהם מן הכח בירו לקוטע דרשו אל המקום אשר עמד עם עומד עליו ומבאר' והיחיו יתרים
אך און בעניותין אימא מילתא בנאי דקמן כי הנס האדם שיהיה גדיה בני בי תרי יצורא ועקרנא הא גושא
קריא לנפש דעשו וסתי דרכים פורו אלו בני הנפש מעייתו הוא ונשא את גשפו והשנינו בלחיות
חומר' שבו עד עשיתם הומוס' אורי והנשם' אורי הן הן לו וחי כתי נפשו עליו תחלה הואיל הך אחרי הנשם' ואורם
ללות סיס לסס לחומר והם נכרה דלוי לחומר'א וכל יצר המחשבות בנאות גופניות לנו גם כן . כי גלס גלס
כמסע לאוככי עיני בגוף הנגוף דלוי סכיל ואזיל אדם לו זכר כיומו גבר וסקות אנוש רמס לא סיס עיקרו
בנאות גופניות . והספא קרא דכתיב אחרי גיך היינו כי הוא אחרי בגוף אך יתכן ללכת אחרי בגוף א"ל שהוא
מתגאה ואינו חושב סוף אדם וז"ל קרי א"ל א"ת גיך אלא גאיך כלומר אין אחיה יכול לקרות גיך אחרי בגוף עד אשר
הקרא גאיך שהוא גוף וגאון ואח"ז וזי גיך כי זה מכתן הוהך אחר בגוף מלא גאון ככאוב האות גופניות וזא
הוא הנרפים אחר שנתגאה וס בלתינו ושפיה והלך אחר הגוף מקבל מלכות שמים שהוא לפעולת אדם הוהך אחר
הנשמה והויתרתי דספרן וקנה שטות :

וברל קנל דנא כיון כהנא עקבין בן סללאל וכל בנתי הוהתה מוכר הסחכל בשלש דברים והין אחיה ב"א ליד
עבירה מאין באת ולאן אחיה הוהך וכו' כלומר אם זכית נשית החומר אורח חומר' ליוזר' בעל נפש אני
אורה בחור אורח וקורא אני עיך דרך נסחר בכל עיני נפשי כההרס והנסתרים מפיך מאין באת ולאן אחיה הוהך
וכו' נעטסם והסינס מאין באת מכס"כ ולאן אחיה הוהך בלרוס החיים ולפני מי אחיה עמיד ליתן דין וסחבון מי ידיקא
כשכלה גובדין בני הסו"ס עמלא דלתי חרדי כי זכית וגם גושך כנשך שבעך . האתנס א"ל זכית ושעית הוהך חומר
אומרים לך בפרספוי מאין באת מטיפס כרוחה וכו' שיורד עפי' מדותיו ללכת אחר מראש עיניו ויקבר שם בקברות
סחלוס חלמ סעלס סיועלס כי מתך סכנ וביך לרעס ולהטיע לעשות הוהך חומר' והחומר אורח וסיון שכן הסחיין
זסחבונן עמוד וססבונן מס יסחונן כאשר קו"ן וכו"ר מתרונן הסכל בשלש דברים יספ וספ ואי אחיה ב"א ליד
עבירה ובחרת נחיים :

אוחה כי אם גם כהיות בה כח לענותך חתח ידה
אחה לא תבא לידיה כי הרחק ממנה וזה באופן
שלא תבא לידה ולא חובל להחזיק בה להחטיק
וזה מה שפסיב אשר דבר בלומר או אחיה ב"א ליד
עבירה שהעבירה נעשית לא תבא לידה לגרוד לך
אחרת ואמר ולאן אחיה הוהך ולא ואנה ה"ך או אחיה
עמיד ליתן להורות שאין המיתה ב"א ברגע אחד
או יום או יומים רק מתהוים מיום הלידה וזה
אומרו אחיה הוהך כלומר כבר אחיה הוהך למות
מעשה יום יום ואפשר שאומרו ולאן ולא אמר ומה
אחיה נעשה רמז בלשון זה מה שאמרנו אך הביאה
לעולם היא לבד ברגע הלידה ולא אחרי כן ע"כ
אמר בה ומאין באת כלומר באת כבר מאז נולדת
ואומרו דע שהוא כמודיע דבר בלתי מודע
שהולך לפרש אחר שהזכיר הפלשה לומר מאין
באת מעשה סרוחה וכו' הוא ש"ס היה אומר
הסחכל מאין באת ולאן אחיה הוהך ולפני מי אחיה
עמיד ליתן דין ותשבון ולא היה מפרש אחרי כן לא
היה נמשך מזה שום הכנעה למסחכל בהם כי יאמר
בלתי מטפה שהוא ממחבר דם האדם הבאה ממות
ובוללת כל איבריו ואף בלאתה מהאדם חיה
מסרחת ולאן אני הוהך לאור באור החיים כי

כל

מכאן כבוד והין לחלק אלוה כי יחטא ואשם ולכן אחיה ב"א
אם שפיריו לאור באור החיים והין להגיע מורת הנשמה אל בית אביה אל הקודש עימם בלנחך חטא ולפי מי אחיה
עמיד ליתן דין והשנין כי הנשמה מעל רמה ונשמה היא הוהמת דינא רבא ודינא זוטא ופילו על הקלות כי הקב"ה
מדקדק עם חסדיו ועוד ג' לנד בגוף לגרועותא מאין באת מטפס סרוחה וכו' אלו דברים :
ואפשר להחיות בענין נהם שאמרו ר"ל שאדם נכרא אחרון למעשה בראשית שמה הווח דעתו אומרים לו יחוש
קדמך ואם אינו מוחה דעתו אומרים לו אחיה קדמת למעשה בראשית שנשמתו נכראה ביום א' שנאמר ורוח
אלהים מרחפת וסיפס המהפכים כי כן האדם בעובדו כחורס ונחלות יכול לעשות החומר אורח א' חומר' קודש
וא גופו נשפך נשפו הוא וקדם לכלל ואם נעשה עולם יכול לעשות עולם שכלו ק"ף ומתוך חומריו מקלקלת את
כלוה כי נספ הוא חונל מטיילין אותו להומרי' א"ל יחוש קדמך כי א"ל ספקן יורכא זכר הכמות זכר עיקר
כונת דבריהם . וזאת היתה לו כונת אומרים ז"ל ואותי שכלת אחרי גיך אל תקרי גיך אלא גאיך לאחר שנתגאה
זה מקבל עליו עול מלכות שמים ויל"ד מאי אולמיה לומר אל תקרי אשו מקרא כתיב א"ל לאומרו זיל קרי בי רב קודין
ומקראין דברים ככתבן קראו עם אחרי גיך וזו הקריה כוללת בכל א"ת שא"ל . וכבר רבותינו המפרשים איש איש
מתקומו רוח חמנים נוהם מן הכח בירו לקוטע דרשו אל המקום אשר עמד עם עומד עליו ומבאר' והיחיו יתרים
אך און בעניותין אימא מילתא בנאי דקמן כי הנס האדם שיהיה גדיה בני בי תרי יצורא ועקרנא הא גושא
קריא לנפש דעשו וסתי דרכים פורו אלו בני הנפש מעייתו הוא ונשא את גשפו והשנינו בלחיות
חומר' שבו עד עשיתם הומוס' אורי והנשם' אורי הן הן לו וחי כתי נפשו עליו תחלה הואיל הך אחרי הנשם' ואורם
ללות סיס לסס לחומר והם נכרה דלוי לחומר'א וכל יצר המחשבות בנאות גופניות לנו גם כן . כי גלס גלס
כמסע לאוככי עיני בגוף הנגוף דלוי סכיל ואזיל אדם לו זכר כיומו גבר וסקות אנוש רמס לא סיס עיקרו
בנאות גופניות . והספא קרא דכתיב אחרי גיך היינו כי הוא אחרי בגוף אך יתכן ללכת אחרי בגוף א"ל שהוא
מתגאה ואינו חושב סוף אדם וז"ל קרי א"ל א"ת גיך אלא גאיך כלומר אין אחיה יכול לקרות גיך אחרי בגוף עד אשר
הקרא גאיך שהוא גוף וגאון ואח"ז וזי גיך כי זה מכתן הוהך אחר בגוף מלא גאון ככאוב האות גופניות וזא
הוא הנרפים אחר שנתגאה וס בלתינו ושפיה והלך אחר הגוף מקבל מלכות שמים שהוא לפעולת אדם הוהך אחר
הנשמה והויתרתי דספרן וקנה שטות :

וברל קנל דנא כיון כהנא עקבין בן סללאל וכל בנתי הוהתה מוכר הסחכל בשלש דברים והין אחיה ב"א ליד
עבירה מאין באת ולאן אחיה הוהך וכו' כלומר אם זכית נשית החומר אורח חומר' ליוזר' בעל נפש אני
אורה בחור אורח וקורא אני עיך דרך נסחר בכל עיני נפשי כההרס והנסתרים מפיך מאין באת ולאן אחיה הוהך
וכו' נעטסם והסינס מאין באת מכס"כ ולאן אחיה הוהך בלרוס החיים ולפני מי אחיה עמיד ליתן דין וסחבון מי ידיקא
כשכלה גובדין בני הסו"ס עמלא דלתי חרדי כי זכית וגם גושך כנשך שבעך . האתנס א"ל זכית ושעית הוהך חומר
אומרים לך בפרספוי מאין באת מטיפס כרוחה וכו' שיורד עפי' מדותיו ללכת אחר מראש עיניו ויקבר שם בקברות
סחלוס חלמ סעלס סיועלס כי מתך סכנ וביך לרעס ולהטיע לעשות הוהך חומר' והחומר אורח וסיון שכן הסחיין
זסחבונן עמוד וססבונן מס יסחונן כאשר קו"ן וכו"ר מתרונן הסכל בשלש דברים יספ וספ ואי אחיה ב"א ליד
עבירה ובחרת נחיים :

אמר הדין ואח"כ ונתן חשבון והנה כל אשר תקפין ערכו הוא על החומר המחטיאו אך מלד הנפש אין לו ערך וזהו הזכירו כמה פעמים מלת אחת לרמוז אל מהות חומרנו וזוהי נסתלקה קושיא שמינית שהזכרנו . ועוד

אתה הולך ולפני מי אפשר כיון בדבריו להסיב אתה הולך וכ' כלומר אתה עתיד ליתן דין והשבון באין באת עליו בלמרו אתה עתיד לך להודיע לך מטפה סרוחה ולאן אתה הולך לבקום ליתן דין וכו' כלומר אתה חייבות שלשה הדברים עפר רכה ותולעה ולפני מי אתה עתיד בנזקך ונפיק כמלה החיבר האלה למען השכיל

לבלתי חספה על ידן וע"כ אחר שהזכירנו בא לפתח מה הוא הודיעה שמוסיף על הנראה בזה לאדם לכאורה וז"ל מאין באת מטפה סרוחה כלומר אל תשיח לב אל היות הטפה מיספה שנים האדם ולא על אלה מגופו רק על פה שאתה בא ממנה שהוא כאשר הסרה במעי האשה בשלשה ימי קליטה הזרע אשר גבלו רז"ל כי אז הסרה הטפה ויקלוט ויחטוה הולד כאפרכה הנוצר בנינה כמ"ס בנמצא אימת קא בגיל לבי מסרה וכו' וזוהי הסיב אשר דבר בלומרו מאין באת ולא אמר אתה באת שהוא לרמוז בל יאמר כי הן אמת כי מטפת הזרע הוא אך הוא מהמות וממזכר דם האדם בהאדם כי אם על פה היותה עזורה נרחה אמו אשר אז היא סרוחה ביום השלישי כמדובר . ויש טעם לזה מדברי בן עזאי במסכת בלה שאמר מאין באת מטפה סרוחה מקיס שאין העין יכולה לראות שיאמר על פה היותו במעי אשה כמדובר . וגם השנית אל חתן לבך אל האושר המושג לעתיד רק אל מהות חומרך המחטיאך ולא אל האושר שמלד הנפש שהיא לא מחטיאו אתה האדם . ועל השלישית אמר ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וכו' לומר אל תשיב אל לבך כי נתון ורחום הוא ולא ידקק עמך כי אין לך להסתכל דינו רק בערך היותו נזק שהוא מורה דין שעל בן מזכירוהו בשם מלך בעשרת ימי חטובה וכאשר נסתכל בערך זה נחירא מלחמא כי לא יוחר לנו דבר כמו שאמרו ז"ל כל האומר קב"ה וחתן וכו' וגם היותו מלך על כל מלכי המלכים והוא קדוש כאשר בלמרו ידע שתי החושים למעלה בזה וע"כ אמר דע מאין באת וכו' כי הידיעה תסיל בזה בהסתכל אל שלשה הדברים האלה בערך שפירשם ולא כנראה לכאורה . ולאמרו דין וחשבון הוא משול שחלמדין אותו כל החורה ושולחין לו דין העבירות ועונשן ואח"כ מזכירין לו אך ענך עליה ומענישם אותו הכי שתמלה

לבלתי חספה על ידן וע"כ אחר שהזכירנו בא לפתח מה הוא הודיעה שמוסיף על הנראה בזה לאדם לכאורה וז"ל מאין באת מטפה סרוחה כלומר אל תשיח לב אל היות הטפה מיספה שנים האדם ולא על אלה מגופו רק על פה שאתה בא ממנה שהוא כאשר הסרה במעי האשה בשלשה ימי קליטה הזרע אשר גבלו רז"ל כי אז הסרה הטפה ויקלוט ויחטוה הולד כאפרכה הנוצר בנינה כמ"ס בנמצא אימת קא בגיל לבי מסרה וכו' וזוהי הסיב אשר דבר בלומרו מאין באת ולא אמר אתה באת שהוא לרמוז בל יאמר כי הן אמת כי מטפת הזרע הוא אך הוא מהמות וממזכר דם האדם בהאדם כי אם על פה היותה עזורה נרחה אמו אשר אז היא סרוחה ביום השלישי כמדובר . ויש טעם לזה מדברי בן עזאי במסכת בלה שאמר מאין באת מטפה סרוחה מקיס שאין העין יכולה לראות שיאמר על פה היותו במעי אשה כמדובר . וגם השנית אל חתן לבך אל האושר המושג לעתיד רק אל מהות חומרך המחטיאך ולא אל האושר שמלד הנפש שהיא לא מחטיאו אתה האדם . ועל השלישית אמר ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וכו' לומר אל תשיב אל לבך כי נתון ורחום הוא ולא ידקק עמך כי אין לך להסתכל דינו רק בערך היותו נזק שהוא מורה דין שעל בן מזכירוהו בשם מלך בעשרת ימי חטובה וכאשר נסתכל בערך זה נחירא מלחמא כי לא יוחר לנו דבר כמו שאמרו ז"ל כל האומר קב"ה וחתן וכו' וגם היותו מלך על כל מלכי המלכים והוא קדוש כאשר בלמרו ידע שתי החושים למעלה בזה וע"כ אמר דע מאין באת וכו' כי הידיעה תסיל בזה בהסתכל אל שלשה הדברים האלה בערך שפירשם ולא כנראה לכאורה . ולאמרו דין וחשבון הוא משול שחלמדין אותו כל החורה ושולחין לו דין העבירות ועונשן ואח"כ מזכירין לו אך ענך עליה ומענישם אותו הכי שתמלה

לבלתי חספה על ידן וע"כ אחר שהזכירנו בא לפתח מה הוא הודיעה שמוסיף על הנראה בזה לאדם לכאורה וז"ל מאין באת מטפה סרוחה כלומר אל תשיח לב אל היות הטפה מיספה שנים האדם ולא על אלה מגופו רק על פה שאתה בא ממנה שהוא כאשר הסרה במעי האשה בשלשה ימי קליטה הזרע אשר גבלו רז"ל כי אז הסרה הטפה ויקלוט ויחטוה הולד כאפרכה הנוצר בנינה כמ"ס בנמצא אימת קא בגיל לבי מסרה וכו' וזוהי הסיב אשר דבר בלומרו מאין באת ולא אמר אתה באת שהוא לרמוז בל יאמר כי הן אמת כי מטפת הזרע הוא אך הוא מהמות וממזכר דם האדם בהאדם כי אם על פה היותה עזורה נרחה אמו אשר אז היא סרוחה ביום השלישי כמדובר . ויש טעם לזה מדברי בן עזאי במסכת בלה שאמר מאין באת מטפה סרוחה מקיס שאין העין יכולה לראות שיאמר על פה היותו במעי אשה כמדובר . וגם השנית אל חתן לבך אל האושר המושג לעתיד רק אל מהות חומרך המחטיאך ולא אל האושר שמלד הנפש שהיא לא מחטיאו אתה האדם . ועל השלישית אמר ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וכו' לומר אל תשיב אל לבך כי נתון ורחום הוא ולא ידקק עמך כי אין לך להסתכל דינו רק בערך היותו נזק שהוא מורה דין שעל בן מזכירוהו בשם מלך בעשרת ימי חטובה וכאשר נסתכל בערך זה נחירא מלחמא כי לא יוחר לנו דבר כמו שאמרו ז"ל כל האומר קב"ה וחתן וכו' וגם היותו מלך על כל מלכי המלכים והוא קדוש כאשר בלמרו ידע שתי החושים למעלה בזה וע"כ אמר דע מאין באת וכו' כי הידיעה תסיל בזה בהסתכל אל שלשה הדברים האלה בערך שפירשם ולא כנראה לכאורה . ולאמרו דין וחשבון הוא משול שחלמדין אותו כל החורה ושולחין לו דין העבירות ועונשן ואח"כ מזכירין לו אך ענך עליה ומענישם אותו הכי שתמלה

לבלתי חספה על ידן וע"כ אחר שהזכירנו בא לפתח מה הוא הודיעה שמוסיף על הנראה בזה לאדם לכאורה וז"ל מאין באת מטפה סרוחה כלומר אל תשיח לב אל היות הטפה מיספה שנים האדם ולא על אלה מגופו רק על פה שאתה בא ממנה שהוא כאשר הסרה במעי האשה בשלשה ימי קליטה הזרע אשר גבלו רז"ל כי אז הסרה הטפה ויקלוט ויחטוה הולד כאפרכה הנוצר בנינה כמ"ס בנמצא אימת קא בגיל לבי מסרה וכו' וזוהי הסיב אשר דבר בלומרו מאין באת ולא אמר אתה באת שהוא לרמוז בל יאמר כי הן אמת כי מטפת הזרע הוא אך הוא מהמות וממזכר דם האדם בהאדם כי אם על פה היותה עזורה נרחה אמו אשר אז היא סרוחה ביום השלישי כמדובר . ויש טעם לזה מדברי בן עזאי במסכת בלה שאמר מאין באת מטפה סרוחה מקיס שאין העין יכולה לראות שיאמר על פה היותו במעי אשה כמדובר . וגם השנית אל חתן לבך אל האושר המושג לעתיד רק אל מהות חומרך המחטיאך ולא אל האושר שמלד הנפש שהיא לא מחטיאו אתה האדם . ועל השלישית אמר ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וכו' לומר אל תשיב אל לבך כי נתון ורחום הוא ולא ידקק עמך כי אין לך להסתכל דינו רק בערך היותו נזק שהוא מורה דין שעל בן מזכירוהו בשם מלך בעשרת ימי חטובה וכאשר נסתכל בערך זה נחירא מלחמא כי לא יוחר לנו דבר כמו שאמרו ז"ל כל האומר קב"ה וחתן וכו' וגם היותו מלך על כל מלכי המלכים והוא קדוש כאשר בלמרו ידע שתי החושים למעלה בזה וע"כ אמר דע מאין באת וכו' כי הידיעה תסיל בזה בהסתכל אל שלשה הדברים האלה בערך שפירשם ולא כנראה לכאורה . ולאמרו דין וחשבון הוא משול שחלמדין אותו כל החורה ושולחין לו דין העבירות ועונשן ואח"כ מזכירין לו אך ענך עליה ומענישם אותו הכי שתמלה

במאמתי פירוש רבינו הגאון ז"ל בתהלים סימן ט"ז פסוק ד' וז"ל נבזה בעיניו אחר אומריו איך בעוה"ב לב דבר קל בלי עמל ישאלם במות עשה אמר עשה כי גם במותם לא חשבה ישאלם בנקל בזהים אל מהותו בלבד והוא מאמר החנא הסתכל וכו' ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת וכו' והוא מאמרנו בביאור המשנה פי לבסל הנבזה הוא הסתכל אל סופו כי הוא עפר רמה ותולעה וזמה יחלש וע"ז יאמר פה נבזה בעיניו ועל עיני זמה וימר תאות הנוף כי לא יהיו טובים מעשיך בתאות הנוף מאשר נחטוה הנוף ממנה וע"ז אמר נמאס שיהיה נד עינו ביום מדבר מאוס ובל ימשך מהיותו נבזה בעיניו ביום חזירו יהיה גם הוא נבזה בעיניו כי גם הוא הולך למקום עפר רמה ותולעה כמוהו לז"ל ואת יראי ה' יכבד שיהיו בעיניו מכובדים בעיניו שכלל ה' יחשוב שמה הוא מאוסם שהם שלמים כר"א כרבי שמעון וכו' אחאי כרבי יאשיה ודומיהם ולמה שיהיה בעיניו נמאס כי בא מטפה סרוחה

במאמתי פירוש רבינו הגאון ז"ל בתהלים סימן ט"ז פסוק ד' וז"ל נבזה בעיניו אחר אומריו איך בעוה"ב לב דבר קל בלי עמל ישאלם במות עשה אמר עשה כי גם במותם לא חשבה ישאלם בנקל בזהים אל מהותו בלבד והוא מאמר החנא הסתכל וכו' ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת וכו' והוא מאמרנו בביאור המשנה פי לבסל הנבזה הוא הסתכל אל סופו כי הוא עפר רמה ותולעה וזמה יחלש וע"ז יאמר פה נבזה בעיניו ועל עיני זמה וימר תאות הנוף כי לא יהיו טובים מעשיך בתאות הנוף מאשר נחטוה הנוף ממנה וע"ז אמר נמאס שיהיה נד עינו ביום מדבר מאוס ובל ימשך מהיותו נבזה בעיניו ביום חזירו יהיה גם הוא נבזה בעיניו כי גם הוא הולך למקום עפר רמה ותולעה כמוהו לז"ל ואת יראי ה' יכבד שיהיו בעיניו מכובדים בעיניו שכלל ה' יחשוב שמה הוא מאוסם שהם שלמים כר"א כרבי שמעון וכו' אחאי כרבי יאשיה ודומיהם ולמה שיהיה בעיניו נמאס כי בא מטפה סרוחה

ימשך שאם יקרנו כמקרה נכזו או כמקרה יוסף
באדמונו שלא יקסיד לעשות הדבר בזמרו כי לא
יחשוב ה' לו עון כי כמה נחשב ספה סרוחה שקסיד
הוא ימ' עליו ויהי גא ברא כאהד הסקנים ורמשים
שאין בפעולתם חשבון

חורה וכו': וראוי לשים לב. ה) אל אומרו ואין
ביניהם ד"ח ולא אמרו אין עוסקין בחורה. ב) אל'
הרי זה מושב לנים אך יקרא העדר הד"ח ליגונו
מכלי יתלוץ בפועל. ג) למה יחם הדבר אל
המושב ולא אמר הכי

לז"א שלא יעשה קן כ"א ליתן דין וחשבון לפני
אדרכה יעשה כנענו הקרוש ברוך הוא: ב' ר' חנינא סגן
הבהנים משמעות הכתוב שלא
פנשע ליתרו זהו נשבע אימר הוי בתפלל בשלומה של
מלכות להרע להכיר חתונו ממנו שאלמלא מראה איש
את רעהו חיים בלעו. ישב עם לוואים. ה) כי לא
שהו להרע והכניע רבי הנניא בן תרדיון אומר שנים
שוישבין גופו ולא ימיר ואין זה ואין ביניהם דברי תורה
הרי זה מושב לצים הכתוב כ"א גא' ולפי
רק שאם בזמניה אחת

אלו לנים. ד) כי אין
ר' חנינא סגן הבהנים משמעות הכתוב שלא
פנשע ליתרו זהו נשבע אימר הוי בתפלל בשלומה של
מלכות להרע להכיר חתונו ממנו שאלמלא מראה איש
את רעהו חיים בלעו. ישב עם לוואים. ה) כי לא
שהו להרע והכניע רבי הנניא בן תרדיון אומר שנים
שוישבין גופו ולא ימיר ואין זה ואין ביניהם דברי תורה
הרי זה מושב לצים הכתוב כ"א גא' ולפי
רק שאם בזמניה אחת

נכזה בעיניו בזהניא אחרת מלד הנפש חשבו
וידע כי אינו יסיר בריות שמספה סרוחה כי
הוא עמיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים
הקב"ה ואינו כנעני חיים שלא יחשיבים ה' לכך
והוא הדבר השלישי שאמר החנא ודע לפני מי
חכם עתיד כו':

שוישב ואינו עוסק בחורה הוא לך. ו) אומרו
אבל שנים שיושבין ויש ביניהם ד"ח כי היה לו
לקלר ולומר אבל אם יש ביניהם ד"ח וכו'. ז) אומרו
שכינה שרויה כי מה לשון שרויה הלאו ולא אמר
שכינה עממם או שכינה ביניהם. ח) כי אין
מהפסוק ראייה ששכינה שרויה כי גם שנאמר

ער משנה ב' פירש דבינו חלואן ז"ל בפרשת

אחרי חו"ל בואם יבא אהרן אל הקודש וכו':
הנה חז"ל בזכות שנקראת זאת והנה
אין ספק כי לכח זכות התורה להועיל לכל
דבר אומין כח הנה אך ראוי לדעת למה יחסה
התורה זכות התורה אל דבר פרטי הוא אך כמה
פסיכשי ז"ל בואם בנימטרי' ח"י הוי בישרנו
כי ח"י שנה יעמוד בית ראשון שיבא כהן אל
הקודש והנה ידענו כי לולא עסק התורה שהיו
עוסקים לא היו מאריכין להם כ"כ עד שעבדו
שנעה דמי דינין ע"א אך כשכבדו התורה נחשב
וגלו כי ויחבר הקב"ה על ע"א וכו' ולא יותר על
יכול תורה ובה יתכן כיונו כי בזכות התורה
שיתמסכו זה ובא אהרן אל הקודש כי בהתבטלם
לא יבא עוד כי לא יוחר ה' עליה ויהיה הפעם
כי הלא אין לו להקב"ה בעה"ז אלא ארבע אמות
של הלכה לכן במקום שיושבין ועוסקים בחורה
שכינה שרויה ביניהם אך בהתבטלם מסתלקת אל
העליון כי אין לו חפץ בזה ולא נבית ההקדש כי
היכל ה' המה והוא מאמר החנא חו"ל ר' חנינא
בן חרדין אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי

ויקבש ה' אשר למה מן השמים כד"א ומה

חשמת השמים. ט) למה מביא סוף הפסוק.
י) שומר היה יכול לומר אבל שנים שיושבין וכו'
שכינה שרויה ביניהם מקשבת ושומעת וככתב
בספר זכרון לפניו כי כל זה הוא בכתוב ואם מה
שהכתוב מדבר הוא יראי ה' ומה שאמר החנא
שנים שיושבין וכו' הוא אשילו בבלתי יראי ה' א"כ
אין לו ראייה מן הכתוב כלל כי שם על יראי ה'
ידבר. יא) אומרו אין לי אלא שנים מנין שאפי'
אחד וכו' כי הלא האחד שיושב ועוסק בחורה הוא
הפך השנים שיושבין כי בשנים שכינה שרויה ובא'
אין בו רק שקובעין לו שטר וא"כ יותר היה זורק
יאמר אבל אחד שיושב כו' הקב"ה קובע לו שטר
ולא נאמר שנים ואפי' נבואו לדבר דרך חיוב ולא
רצה לומר אבל ה' שיושב וכו' כ"א דרך חיוב היה
יכול לקלר ולומר ומנין שאפילו ה' וכו' ולשחוק
מאומרו אין לי אלא שנים שהוא מיותר. יב) קובע
לו שטר מה זורך ראייה לזה היתכן שלא יתכן
שכר לאחד שעוסק וגם מה ענין אומרו קובע
ולא אמר נתן לו או קובע לו שטר. יג) כי אין
מן

ב חסדי אבות

שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה וכו'. יד) יש להטיר על
ובאחד נקט יושבועוסק בחורה וכו' אפי' חסדי אבות
אנשינו מושב לנים. וסו כהל ככתוב ויקבש ה' וישמע
ואפשר נקדים מה שזכר הכתוב יבוא שרף כמ"ש שרק קנין תורה
שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוף ואין הכריות עולבין
הסורה דוש להטיר דח"ו נראה שסבור עולב' לב"א שכל מי
שאינו עוסק בתורה נקרא נוף ואין הכריות עולבין
הסורה דקתני מעלנויה של תורה ופי' רבב הכוזב ח"י עלננו גדול
לתורה לפי שכר הוא המדה שכל מי שאינו עוסק בתורה
נקרא נוף וזה נוח לו להיות נוף שלא לעסוק בתורה וז"ש
אוי להם לכריות מעלנויה של תורה כי באמת יש לה
עלבון גדול חזק שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוף
וזו ה' ועד' חשבו נשכר במשנתיו דכיון דב' שיושבין ויש
ביניהם ד"ח שכינה שרויה ביניהם ואפי' מליויה
א"כ כי יתכן ואין איש שם על לב לד"ח הא ודאי הם
מעלנויים בשכר גדול דהשתלש שכינה ודביניהם
בכשר נכתיבם ולא חשבו כ"ו בעיניהם או מיות נודקם
בסם לפתולץ על החמשים שאמרו כן ואין מושב לנים
גדול מזה ;

ואלוה

מן הספיק רחיה לזה כלל ומה גם אם אומר וידום הוא כפשוטו ויושב ודומם :

אמנם הנה הוקשה לו בכחוב אומר במושג לנים לא ישב ששם הוא שלא ישב עם

היושבים ומתלוצצים היה לו לומר ועם לנים לא שנאמר ובמושב לצים לא ישב אבל שנים אומר חים אל רעהו שהוא ישב וסם הוא שלא ישב שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה מיוחד ועוד אומר ויקשב בטיפוס חסילו שחלים שרויה ביניהם שנאמר או נדברו ויראי יי וישמע הוא ענין כסיל כי יושבים סם מה נכך היו איש אל רעהו ויקשב יי וישמע ויכתב בספר וישמע בלבד היה כפסוק אומר שהוא שושפיים סם

שנים או יותר ואין מתלוצצים כ"א יושבים יחד באופן שהמושב וההכנה יש ולא הליגות עדיין ואין זה אלא על העדר מביניהם ד"ה מדממין ליה כי אם בחורה ה' חסא כי מכלל הן נשמע לזה המקביל חליו ושנה הכחוב אח אשר עם ב' שושפין במושב אחד ואין ביניהם ד"ה לא ישב הנה כי שנים שושפין ואין ביניהם ד"ה לנים יקרא ומשנה אח הסלתי יושב אחת כי יחאחדו להתלוץ כי קביעה ישיבה אשר אינו לד"ה אח ילא פמנו רק העגול הזה . הנה ממואל הדבר הזה היה אדם דן מעלנו כי אם השנים שושפיים בלי תורה הם מושב לנים כשים ביניהם ד"ה די להם של' שהקביה קובע להם סכר אך לא שחיה שכינה ביניהם עד יהיו עשרה שאלהים נצב בעדת אל לז"א אכל ב' שושפיים ויש ביניהם ד"ה שכינה שרויה ביניהם ולא בלבד אם יבואו לגדר יקראו עושקים כ"א חסילו הכיותם שבד מה יש ביניהם ד"ה ה' אחת :

א יאמר חז"ל אם שניהם יודעי דעת ומביני מדע ומתחוכמים זע"ה שהוא משמעות עוסקי כ"א חסי' שה"ל בלבד הוא היודע ומשמיע את הבלתי יודע שניה שרויה ביניהם וזה אומר ויש ביניהם ד"ה שנס שאין שניהם עוסקים לא יבצר מהיות ביניהם ד"ה זה מדבר זה שומע ואמר שרויה ביניהם לומר שבשעה שיש ביניהם הד"ה לא בזה שכינה ביניהם כ"א שכבר היתה

שרויה מאז ישבו ללמוד כי יודע חלפים אח כוחס ומביא רחיה מן הכחוב אשר על ד"ה ידבר כאשר הוכיח סושו בואמרו ויכתב ספר וכו' וע"כ הביא ג"כ סוף הכחוב וגם הוכיח היות שכינה שרויה והוא שהוקשה לו ב. א)

ועוד שכתב ויראו כי למעלה נאמר הוגעסם ה' בדבריכם כו' באמרכם וכו' באופן שקלף ה' עליכם קלף ואומר כי אז בעת שקלף על הנזכר נדברו יראי ה' וכו' והיה על אלה שבע לזון סוב כי ויקשב ה' וישמע וכו' להורות שני דברים א' כי ברגע באפו מרחם ומטיב לסיים שני' כי הגינו חלו על הרשעים ולא בלבד בדברים ד"ה חים אל רעהו שטע ה' כי אם מפרס ידברו הקטיב כדי לשמוע ובדברים וישמע והוא כי הנס ידענו כי הקשבה או האונס מקרוב והשמיעה מרחוק כמ"ס ז"ל על הפסוק כאינו השמים וכו' ובפסוק שמעו שמים והאזינו

ארץ כי משה היה יוצר קרוב לשמים מלאך וההפך בישיעה וזנה הוקשה לו סה בכחוב כי אך חסר אומר ויקשב ומה גם שהוא בקרוב אומר וישמע כי ודאי הוא ששמע אך אין זה רק שבאומר ויקשב כיון שני דברים א' שהוא יחברך קרוב שרוי ביניהם כי הקשבה מקרוב . שנית שפרס ידברו הקטיב כדי לשמוע בדברים ע"כ אמר ל' שמיעה שהוא להורות על עם שזדק בו לזון שמיעה משח"כ מרס ידברו לא שכוין על רחוק והוא ע"ד עוד הם מדברים ואני אשמע כי גם שפרס הקריאה הוא עונה וגוזר לעשות חפסם עם כל זה אין שמיעה לזדקת רק עוהס מדברים באופן שטנין הכחוב ששכינה שרויה ביניהם וזהו ויקשב שנה

חסרי אבות

ואולם נאשר שדי לא מאלוהו שניא כה ויטינו דמשכחה טרי או תלם ואסילו טובא רחשי מיהנין עניני סנכסס ומכורסס וישב ביהס ומדינתס לכלכל אחר שניחס כי הוה חייסם שנהס וקיימסם סנלריסס וכטירוסס וכל דכריסס נלריסס ואינס דכריסס בעליס אלא לפטוהו זערייסו ומסוסי יטוני דעסיוהו אגב ארעיסו . כניי ככל כי כני מילי אס סס לפי שטיוקן וליה כהו פסוס ליבנא ניסח ויבולא חין זס מושב לנים וקבוצ זס לטוסק נמלחקו ודכריסס שיש כסס חיי נשכ אמנס אס סדקוק במושב זס שסס נוכריסס מכל דכריסס הפסוריס ומכקיש אח ככלכות מלכוס ומדינתס חמלא שרונו ככיו ד"ה ויכרס ומכרסס לא"ש וכן אן נוסוי חורס וי' לזאח דקדק סהנא כלשנוו ואמר כ' שישפין ואין ביניהם ד"ה ולא כ' שישפין ואין עוסקים כחורה דלא מלי למימר דכ' שאין עוסקים כחורה הרי זס מושב לנים דהאיבא מושבות דכח רחמנא שאין עוסקים כחורה וכן כן חיי נשכ ככל אשר דכנוו וכיוזא כסס לכן דק בלישטיה ואמר שאין ביניהם ד"ה כלומר שכל המושב דכריסס בעליס שאינס נלריסס ככלכות מלכוס ומדינתס חמלא שרונו ככיו ד"ה ויכרס ומכרסס לא"ש וכן אן חורס בינייסו ה' מושב לנים אכל כ' שישפין דכריי סעולס חיוסם ומשסם ומססס והכנסת ביחס ושער מקום לישר הדוריס ולהסגיב סכנסות לכעמיד סדח אף שאינס עוסקים כחורה כפרטות מכל מקום יש ביניהם ד"ה מיקרי כי כל סדכריסס לקייס מלום וג"ה עם כ"ב וכו' עירס ולהעמיד על סכמח . ודמי למ"ס סרק קמח דכרכות דף מ"ד דינא שלמח בעלמח סוכ קמ"ל דינא נפו סיונו חורס וכו' כל דכריסס ככנסת כעיר וככרי ביחס על דכר חמח סיונו חורס ולכן דקדק חמח וכו' ביניהם ד"ס . ומייתי רחיס מכחוב אז נדברו ויראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וכו' ויקשב כל סדכריסס ומחוסס וישמע

הנוגע על סוין ועל סלמח ויקשב וכו' :

להקשיב כדי לשמוע כשידברו בלילי לישחיק
 שויקשב ויאמר וישמע ה' והוא חמש אמרו שכינה
 שקויה בניהם ואמר כי גבר זה בלבד הוא יוראי
 ה' שהוא לאמר הם יראי ה' בלבד כי שכינה
 שמים בניהם כמדובר :

ואמנם מדרגה אחרת זכרון לפניו ליראיו ולהשבי שמו אין לי אלא
 גדולה מזו והוא כי יחבש שנים מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק
 במ' זכרון לפניו כלאמר בתורה שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר
 טעוף על היותם יראי ה' שנאמר יושב ברך וידם כי נטל עליו : ר' ו
 ומנין שאפילו אחד שיושב סע
 סע חובני עמו : שמעון אומר שלשה שאכלו ער שלחן אחד וכו' שהקב"ה בעצמו
 ו' יעזר הכתוב אז ידברו ורא אמרו עליו דבריו תורה כאלו אכלו קובע לו שכר ולא על ידי
 יראי ה' ועל

אלה שידברו ד"ה איש איש אל רעהו אושרם הוא כי
 ויקשב ה' וישמע שהוא כי שכינה בדוים בניהם
 כמדובר אך גם יחבש וכו' לאמר הם יראי ה'
 וגם חובני עמו ועאומרו איש אל רעהו מורה שלא
 בלבד בהיות שניהם עוסקים ומתווכחים יש להם
 זה ב"א גם בהיות איש אל רעהו כלו' גם שלא
 ידבר גם רעהו אליו כ"א זה ידבר וזה שומע בלבד
 כמדובר על אומרו יש בניהם ולא אמר עוסקים
 בנ"ה ואמר נדברו ולא אמר דברו הוא כי הנה
 על פסוק כי עדותך סיחה לי אמרו כי כלאמר
 היה שמוע מכל מלמדיו הפלה על לבו כי לא
 המלמד היה דובר בו כ"א גם העדות עצמה כי
 התורה עצמה היא המדברת ע"י רוח סו המלמד
 וא"כ מ"כ שהמלמד עצמו בדברי התורה עצמה
 היתה כשפסחה בו מרות קדושה נמלאו שניהם
 נדבנים הלומד ומלמד וזהו אז נדברו וכו' איש אל
 רעהו כלאמר ועל קשיא העשויות כי אם לא
 ידבר רק על יראי ה' אך ההנה אמר שהם שנים
 שיושבין וכו' אומר כי ידוע כי אין ההנה מדבר
 רק על הסדר האמתי כי תחלת חכמה יראת ה'
 וגם התנה הדיבור על כך באומרו כל שיראה חפסאו
 קודמת לחכמתו וכו' ע"כ באומרו שה שנים
 שיושבין ויש בניהם ד"ה על מי שקדמה יראת
 חפסאו ידבר גם הוא כי לא נמוכרו יראת ה'
 ידבר והנה היה מקום לומר כי גם מפסוק זה
 נלמד כי אפי' ה' שיושב ועוסק בחירה ששכינה עמו
 כי שתי הדרכות אן כשיוראי ה' הם שנים כשמשעות
 אומרו נדברו לשון רבים אז מלבד היות ה'
 בניהם גם מקשיב ושומע ומינה שאלו אחד הוא
 לא יחשבנו להקשיב ולשמוע אך לא יבצר מלהיות
 שכינה עמו לז"ה אין לי אלא שנים כלומר אל
 השם אומר הדיוק ללמוד שאפילו אחד שכינה עמו
 כי דע לך כי אין לי אלא שנים כליו כי אותו הדיוק
 חזינו כי לא יעדור הוא יתבדך בהיותו שמוי עם

האדם מלהקשיב ולשמוע כדי שיעשה שתי חלוקות
 אחד ששכינה שרויה ומקשבת ואחד ששרויה ואינה
 מקשבת אך מנין שאפילו אחד שיושב וכו' שיש לו
 לד שיה עם השנים שיושבין ויש בניהם ד"ה והוא
 כי כלאמר שכינה אין שכרו

וכו' וכנגד היותו יושב שהוא ית' בולט מלך
 להיות עמהם כ"א ששכינה עמם
 עמם עמם כך ומנין שאפילו אחד שיושב
 וכו' שהקב"ה בעצמו קובע לו שכר ולא על ידי
 מלך או שכינה שנאמר

וכו' וכנגד היותו יושב שהוא הוראת קבע גם ה'
 קובע לו שכר קבוע ומתמיד לפע"כ . גם רמז
 באומרו קובע כל יאמר איש אם כל כך הניבנה
 הוא התורה למה בהיות אחד יושב ועוסק בה
 יחסר לחמו בעה"ל לז"ה קובע לו שכר לומר כי
 הדרכה זה הסוד יתבדך לבלתי תת שכרו בעולם
 שהוא ארעי כ"א שכר של קבע שהוא בעולם
 העליון שהיה שכר עולם הקבע וזהו שמינה רזיה
 מן הפסוק יושב בדד וכו' והוא כי למעלה אמר בוב
 לבד כי ישא עול בעצמו שהוא עול מורה ויש
 ומה ישעה במקום שאין לו הנדנים אם לא לז"ה
 במקום שיקיימנו בודו לז"ה אל יחוש כ"א יבב
 בעול מורה המכר גם ביהיה בדד וגם שיראה כי
 אזלת ידו בעה"ל אל יחוש כ"א ידום לה' כד"ה
 דום לה' כי הלא אם אין לו טובה מה הלא נפל
 עליו בעולם העליון אשר הוא עליו ולא בעולם
 שהוא בו . גם היתה כוונת הכתוב ע"ד זה כי הנה
 אמרו רז"ל שני הלמידים חכמים הדורים בעיר ח'
 ואין מתחבנין יחד עליהם נאמר חרב אל הנדנים
 וכו' ע"כ יאמר שיה ישב כלומר שהוא יושב בעיר
 ואין אחר עמו אז נפל עליו כי לא יאשם כי אין
 לו חרב :

והנה אחר אומרו ר"ח בן מרדיון מעלת האורה
 ששכינה שורה על העובדים בה בא
 אחריו ר' שמעון ואמר שא"ל בעסק החורה
 שאין בה פעולה אהרה אלא אפי' בהיותם אוכלים
 ויש עם ד"ה שכינה שרויה עמהם ולא בלבד הן
 שלמות באוכלים כ"א גם במאכלים עצמם כאלו
 פסלחן נכוס הם ומקדשים גם גיויות אוכלים
 ככהני ה' האוכלים משלתנו של מקום ח"ל המשנה
ר' שמעון אומר ג' שאכלו על שלחן ח' ולא
 אמרו עליו ד"ה כאלו אכלו מזבחי
 מהים שנאמר כי כל שולחנות מלאו קיזא וז"ה
 בלי מקום אבל ג' שאכלו על שלחן אחד ואמרו

חפדי אבות ר"ח יאמר שלשם שאכלו על שלחן אחד וכו' .
 אמר נגדך בחקירה אחת דכוין בה קפאי דמנינו לח"ל שיעקב
 ושבח חלקו השולמות עשו טעל הפס' ויעקב בעה"ב וכוון שיעקב נקח לעשו הפס' וסולק עצמו מהעובד'
 א"כ אישא מי הקיר לנו ורע יעקב אבינו ליכנסת בעה"ל אוכלים למעשרים ומרובי בגדים ודו וכן ומרגליות כל סון וקר
 ועשים

עליו ד"ם כאלו אכלו משלתנו של מקום שנאמר
 ויאמר אלי זה השלחן אשר לפני ה' :
ולבא אל ענין המטה נשים לב. א) למה אמר
 מנין שלשה כי למה לא יהיה כך במנין
 זולתו וע"פ דרכנו נשים לב אל אומרו לשון עבר
 באומרו שאכלו ולא אמר שאוכלים על שלחן אפר
 ואין אומרים עליו ד"ם וכו'. ב) אומרו כפלו
 אכלו מזבחי מקיס כי היחכן שעל העדר ד"ם
 חשבג האכילה חקרובה ע"א. ג) כי אין
 מהפסוק ר"ה שנקרא זבחי מקיס כלל כ"א
 שמתאם השלחן מקיא ונאם. ד) כי אין נזכר
 בפסוק העדר ד"ם כלל. ה) אומרו אבל שלשה
 שאכלו וכו' כי תכלל האמור הוא כי ידיעת
 ההפכים אחד. ו) כי מהפסוק זה השלחן אין
 נראה ר"ה לזה כלל :

אמנם הנה קרם נא אל חכונה דברי המאמר
 נשים לב אל זמן הד"ם הנאמרים על
 השלחן מתי יהיו אם קודם אכילה או אחריה
 והנה הכרח הוא כי טוב להיות אחר האוכל
 והטעם אשר יכול לב האדם עליו בראשונה הלא
 הוא כי שמתחא בעיניו לנאות וע"כ טוב טוב הוא
 להניחה עד כלותו לאכול ולשתות שיישב לבו לזה
 כיון רש"י באומרו שלשה שאכלו ולא אמרו ד"ם
 ולא אמר שלשה שאכלין ואין אומרים עליו ד"ם
 לרמז כי אחר שאכלו היה זמן האמר הד"ם. ניסף
 על זה יש פעם שני והוא כי טוב להיות אחר
 האוכל שחא יקדים קנה לושם :

ויתכן לכא אל ענין המטה והוא כי מאז נברא
 העולם בעשרה מאמרות נתקדש בעשר
 קדושות הן עשר כחות עליונות הידועות והיה
 הכל זך האיכות עד עת חטא אדם ונחשבר הכל
 כדודע לאשר חנוה ה' דעה ולולוי טון העגל היה
 חוזר ונתקן ע"י עשרת הדברות אחר שחטא וחסמתם
 אשר קנו ע"י חטא אדם הראשון ויראה יח' לתקן
 אל העולם כלו להחזירו לנאות ע"כ לאדם אמר
 לטהר ולתקן את עצמו וקיים חרי"ג מזות
 הכוללים את כללות האדם שהם רמ"ה מזות
 עשה ושס"ה מזות ל"ה לטומה רמ"ח חיברים
 ושס"ה גידים כי בהן יקנה כל תוקיו איכות
 סהרה וקדושה כמאמרנו בכל נוסחאות ברכת

חסרי אבות
 ונשים. כי יש ויש בישראל עתיר נכסין עתיר מטעלי אב
 כעושר ננו הוא חלק עשו וחתם אין לכס אלא עני כדי היוחסם וחו לא ופרקן לה כרנ מהר"ם פרימו דק"ל המזיל
 מוטו של ים ומשולמו של נכר הרי אלו שלו דוכס מן הספקר וכן הדבר הזה כל השולמות היו תליון ועומדים אם
 מקבלים. שראל הכורס מוטב ואם לאו חוזרים לתבו ונאו והטעם לא רנו לקבל סחורה וישראל קבלה וקיימו כעולם
 ורונה שלמה וכו' ובראל גמלי עושו של ים וכו' דברי הוא שלו וכן ישר' כל העולם כלו כדי הוא לנס עמ"ד וננס
 אפשר דרך דרש לתת טעם לדבר ד"ה על שלחן דאם יש בנו דין הלוקה הלוקה יעקב אבינו עם עשו אחיו כל אשר
 נאלק ונשפס יתר על כדי חיוקיו גול בידיו וזה לר"ך לדבר דברי חורה על השלחן רמו כרמונו כי ע"י הסורס זכינו
 לשלחן מלכים דקיינו מן הספקר הארץ וכל אשר בס כאמור וי"ם שלשה שאכלו דמסתמא בתנאה ודאי יאכלו יותר מכדי
 חיוקן אם לא אמרו ד"ם כאילו אכלו מוצחי מקיס שהם עכו"ם ונאל כלל כשאמרו ד"ם כאלו אכלו מטעמו של
 מקיס שקנו העולם באמתות הסורס ומשלחן ננסו קצו :

המזות אשר קדשנו במזותיו שהוא כיון ע"י
 מזותיו יתברך מחקן חלאת זיהמה חומכמ
 ומקדשו חלף עכירות איכותו כמבאר אלנו
 על פסוק טוף דבר הכל נשמע וכו' כי זה כל
 האדם לומר כי אחר היות כל ענין הדרכים
 נשמע טוף הכל הוא כי להשלים האדם את
 עצמו את האלהים ירא מעבור מזות ל"ה ואת
 מזותיו שמור שהם מ"ע כי שחיהן כללות כל
 האדם כי איכריו וגיוריו הם חרי"ג כמספרם
 שהוא ליקדש בס והוא האמור. ועוד חשב יח'
 מהשבות להקנות ג"כ איכות עליו ותיקון לכל
 חלקי עולמו הלא הלא המה דומם ונומה בעל חי
 בלתי מדבר ובעל חי מדבר והוא כי ע"י חטאו
 של אדם שלט עכירות ומינוטם בעולם והוא
 יתברך מעלה איכות כל חלק מהם ע"י נחם שלחן
 אישי ישראל והוא כי ע"י אכול האדם ושמות
 לחמו ומימיו וכל יתר מאכל שלחנו יפשיט חלאת
 כל פומחתה ויעלם אל העשופ חלק הגדול
 מחרבעתם הוא האדם הדומם הוא המיס והנומה
 בר ולחס וירק וכל פרי העץ אשר חויגה האדמה
 מכל האכל אשר יאכל וכו' בלתי מדבר הוא
 בער כל בהמה חיה ועוף בע"י אכול אותם האדם
 והחיים ועל יעלו לתשוב כחלק ממנו וע"כ
 להיות בעל ידי נחם ושלחן האדם חיקון האדם
 והעולם שנברא בעשרה מאמרות ע"כ לוח יתברך
 בעיקר המזון הוא הלחם אשר הוא אוכל יעשו
 בו עשר מזות כאשר מנאס רז"ל מעת החרישה
 והזריעה עד האוכל וגם לפרוס האדם עשר
 אלבעותיו על הפס אחר טהרה העמילה לבל
 ישרה כח עשר כחות סילוניים רק הקדושים וגם
 סדרו לומר ולברך ברכה המנויט בעשר חיבות וטל
 ענין זה הואשם השלחן אל המוצה כי כאשר במוצם
 מתמדתק חלאת כל בשינה מבחינת העולם
 וקוים קדושה כלי שרת וניסוך המיס מהדומם
 מנחות וניסוך היין מן הנומה והזבחים מעלי
 חיים וע"י עבודת המוצה עולים במעלה כדודע
 כך השלחן ע"י מאכל האדם כי יעלה אל איכותו
 כמדובר והנה כאשר במוצה הולך חש מן השמים
 והיות שם שכינה לבל יאחוז כח חיוני ומה גם
 בזבחים האלו על העמים כי שם כח החסאת

רוכץ
 ונשים. כי יש ויש בישראל עתיר נכסין עתיר מטעלי אב
 כעושר ננו הוא חלק עשו וחתם אין לכס אלא עני כדי היוחסם וחו לא ופרקן לה כרנ מהר"ם פרימו דק"ל המזיל
 מוטו של ים ומשולמו של נכר הרי אלו שלו דוכס מן הספקר וכן הדבר הזה כל השולמות היו תליון ועומדים אם
 מקבלים. שראל הכורס מוטב ואם לאו חוזרים לתבו ונאו והטעם לא רנו לקבל סחורה וישראל קבלה וקיימו כעולם
 ורונה שלמה וכו' ובראל גמלי עושו של ים וכו' דברי הוא שלו וכן ישר' כל העולם כלו כדי הוא לנס עמ"ד וננס
 אפשר דרך דרש לתת טעם לדבר ד"ה על שלחן דאם יש בנו דין הלוקה הלוקה יעקב אבינו עם עשו אחיו כל אשר
 נאלק ונשפס יתר על כדי חיוקיו גול בידיו וזה לר"ך לדבר דברי חורה על השלחן רמו כרמונו כי ע"י הסורס זכינו
 לשלחן מלכים דקיינו מן הספקר הארץ וכל אשר בס כאמור וי"ם שלשה שאכלו דמסתמא בתנאה ודאי יאכלו יותר מכדי
 חיוקן אם לא אמרו ד"ם כאילו אכלו מוצחי מקיס שהם עכו"ם ונאל כלל כשאמרו ד"ם כאלו אכלו מטעמו של
 מקיס שקנו העולם באמתות הסורס ומשלחן ננסו קצו :

רובן כך השלחן למה שכל חלק מארבע בחינות לא יבצר ממנו חלואה מאז נתעבה העולם וגם האדם האוכל לא יבצר ממנו עכירות וזוהמה נחש וזאת עומתה אשמתיו **מסקוקים** בעלמסופיו ע"כ היה מקום לומר שהאכל

על השלחן חתם החמק מובחי מתים שנאמר כי בר שלחנות מלאו אומרו כפל עיני קיא מלאשם והדבקס אל קיא צואה בלי מקום אבל שרשה שאכלו נואה וגם אומרו בלי הקדושה אדרבא חלמו עד שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה מקום שאס הוא שלא יאכל העומתה אשר במציאות באלו אכלו משלחנו של מקום שנא' וידבר מקום פניו הול' עד אשה מחו חסא אדם צה והיה

האכילה זכתי מתים ע"כ כאשר בזמנה נריך אש מן השמים ושכינה כי ע"כ נאמר על המזבח לפני ה' למען על ידי כך ידבקו כל הנעשה בו אל הקדושה כן בשלחן נריך תורה מן השמים להשרות שם שכינה למען החשיך כל הנאכל בו אל הקדושה כי ישנש כאלו אכלו משלחנו של מקום. וזוה יערד לנפש טעם התייחס אורכם בהעדר תורה אל זכתי מתים והאכילה גמ' אל אורכם משולחנו של מקום כאשר נמדך הניאור בס"ד ולמה שענין האכילה הוא להעלות את ד' חלקי העולם אל השלמות ואין דרך העליה רק מלמטה למעלה ע"כ נאמרינו מרז' כי פרס יאכל חיש יאכיל לבטתו כד"א ונחתי עשב בשדך לבהמך ואח"כ ואכלה ושבעת שהוא להעלות חמלה העומת אל הכ"ה בלתי מדבר ואח"כ יעלה את העומת וסכ"ה בלתי מדבר אל המדבר ואחר היות גוף האדם **כל אשר** למטה הימנו יבאו הד"מ שהם כוחה הנפש וימשכו הכל אל חיובים כמדובר: **ונבא** אל עיני השמנה והוא כי אחרי הודיע אלקים אוחנו כי עיני השלחן הוא דוגמת המזבח והנאכל בו מעין הנאכל לחישים ע"כ לא יתכן ליחשב בקרבן אש לא בהיות מספר האוכל בו כמספר הלריכין לעבודת המזבח הלא המה שלשה והוא כי אין קרבן בלי שלשה כהן בעבודה **בני** בשיר ישראל להחכרם שאפילו קרבנות לבור היה המעמד במקומם ובכן בהיות שלשה על השלחן מוכנים לכך חלל שאם אמרו על השלחן ד"מ משרים שכינה ומקדשים השלחן ונעשה מזבח ומה שעליו קדש וכמו שהבנינו משלחן בבוה **א** וכו' כן הוא כאלו אכלו משלחנו של מקום. וידענו משז' בנ"ר מפני מה מכיין את הקב"ה מקום מפני שהוא מקומו של עולם וע"כ בכל מקום שיוכיר השראת שכינה בלחה מקום מכנה שמו יתברך מקום להורות שאין המקום סובלו חלל אדרבא הוא יתברך מקומו של המקום הוא ולכן קרא את הקב"ה מקום סה למה שדעתי לומר שמשרה שכינתו על השלחן הוא וההפך בהעדר דברי תורה כי שנים שאין בנייהם ד"ה הרי זה מושג לנים הנלתי רואים פני שכינה

ומה גם נב' שהו' מספר מיוחד אל הזכמים כמדובר שאורידין כח הקומתה על הפלגן ונעשה מחלל שלחן זכתי מתים כד"א וילמדו וכו' ואלכו זכתי מתים הוא זכתי ע"א וזכתי ראה מכל שולחנות וכו' הרניש

ומה גם נב' שהו' מספר מיוחד אל הזכמים כמדובר שאורידין כח הקומתה על הפלגן ונעשה מחלל שלחן זכתי מתים כד"א וילמדו וכו' ואלכו זכתי מתים הוא זכתי ע"א וזכתי ראה מכל שולחנות וכו' הרניש

על השלחן חתם החמק מובחי מתים שנאמר כי בר שלחנות מלאו אומרו כפל עיני קיא מלאשם והדבקס אל קיא צואה בלי מקום אבל שרשה שאכלו נואה וגם אומרו בלי הקדושה אדרבא חלמו עד שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה מקום שאס הוא שלא יאכל העומתה אשר במציאות באלו אכלו משלחנו של מקום שנא' וידבר מקום פניו הול' עד אשה מחו חסא אדם צה והיה

האכילה זכתי מתים ע"כ כאשר בזמנה נריך אש מן השמים ושכינה כי ע"כ נאמר על המזבח לפני ה' למען על ידי כך ידבקו כל הנעשה בו אל הקדושה כן בשלחן נריך תורה מן השמים להשרות שם שכינה למען החשיך כל הנאכל בו אל הקדושה כי ישנש כאלו אכלו משלחנו של מקום. וזוה יערד לנפש טעם התייחס אורכם בהעדר תורה אל זכתי מתים והאכילה גמ' אל אורכם משולחנו של מקום כאשר נמדך הניאור בס"ד ולמה שענין האכילה הוא להעלות את ד' חלקי העולם אל השלמות ואין דרך העליה רק מלמטה למעלה ע"כ נאמרינו מרז' כי פרס יאכל חיש יאכיל לבטתו כד"א ונחתי עשב בשדך לבהמך ואח"כ ואכלה ושבעת שהוא להעלות חמלה העומת אל הכ"ה בלתי מדבר ואח"כ יעלה את העומת וסכ"ה בלתי מדבר אל המדבר ואחר היות גוף האדם **כל אשר** למטה הימנו יבאו הד"מ שהם כוחה הנפש וימשכו הכל אל חיובים כמדובר: **ונבא** אל עיני השמנה והוא כי אחרי הודיע אלקים אוחנו כי עיני השלחן הוא דוגמת המזבח והנאכל בו מעין הנאכל לחישים ע"כ לא יתכן ליחשב בקרבן אש לא בהיות מספר האוכל בו כמספר הלריכין לעבודת המזבח הלא המה שלשה והוא כי אין קרבן בלי שלשה כהן בעבודה **בני** בשיר ישראל להחכרם שאפילו קרבנות לבור היה המעמד במקומם ובכן בהיות שלשה על השלחן מוכנים לכך חלל שאם אמרו על השלחן ד"מ משרים שכינה ומקדשים השלחן ונעשה מזבח ומה שעליו קדש וכמו שהבנינו משלחן בבוה **א** וכו' כן הוא כאלו אכלו משלחנו של מקום. וידענו משז' בנ"ר מפני מה מכיין את הקב"ה מקום מפני שהוא מקומו של עולם וע"כ בכל מקום שיוכיר השראת שכינה בלחה מקום מכנה שמו יתברך מקום להורות שאין המקום סובלו חלל אדרבא הוא יתברך מקומו של המקום הוא ולכן קרא את הקב"ה מקום סה למה שדעתי לומר שמשרה שכינתו על השלחן הוא וההפך בהעדר דברי תורה כי שנים שאין בנייהם ד"ה הרי זה מושג לנים הנלתי רואים פני שכינה

ומה גם נב' שהו' מספר מיוחד אל הזכמים כמדובר שאורידין כח הקומתה על הפלגן ונעשה מחלל שלחן זכתי מתים כד"א וילמדו וכו' ואלכו זכתי מתים הוא זכתי ע"א וזכתי ראה מכל שולחנות וכו' הרניש

זה השלחן אשר לפני ה' המכפר יומי החרכן כמ"ג בגמרא :

גם במשי ר"ג פסוק ז' סירס רבינו ז"ל על משנה זו (אל תלחם את לחם רע עין ואל תחלו למעצמותיו . כי כמו שער בנפשו כן הוא אכול ושהו יאמר לך ולבו כל עמו . עד כאן הקסוק) וסי' רבינו ז"ל וז"ל :

אדר"י זומרו הם אויבך ושמע דברי הכמים וכו' ושיממם בבטנו ויכונו יחד על שפתיו

שיח תנאי אשר תורתו ואמתו וכל ישבח אחר אל חרע את צלף אף וכו' פן תחלף אונותיו ולקחה מוקש לנפשו ע"י השכחה הנמאס מהעטם ולכל יסוד בע"כ מן הצורה אשר אל הסי בתוקעי כף וכו' למה יקח משכך והטרד מלמודך ולכל תאמר אם השעה דחוקה לי אבואה ואשליש בנתיי קניי העלם יותר מאשר הנבילו לו בו אמרתי אל חסיג גבול עולם וכו' ואל תחפחה אחר אשר תראה שעי' חריותם בענייני העם ויחלבו לפני מלכיה כי חיות איש וכו' ושמה סבין כו' כמפורש בקודם וגם אל חוגע להעשיר כו' ושי' ח"כ איפה אל חיה השעה דחוקה לי ותאחרה דרכך לעסוק בצורה תמיד לשומרם בבטני ולכונם יחדו על שפתי למה לי לחיות חיי צער ולאכזה לי אל אחד העשירים מפחו אכול ויינו אשהו ואעבוק בצורה וזולת זכותו לפרנסתי ישמח ויגיל כי ישמעו ד"ה על שלחנו

אמר אם כה העשה אל תלחם את לחם רע עין כ"א תבחר לך אשר יהיה טוב עין ואל תאמר הלא לא אוכל ממנו מעצמים רק לחם לבדו לשעוד לבי כי לא ירע לבבו על הלחם לבדו כי זאת עלתו כי אפילו אל תלחם את לחם רע עין כי אשר הוא רע עין גם על הלחם לבדו חוש עינו ואל למעצמותיו חז"ל לאכול כ"א אפילו אל תאחו . ושי' הלא אם יקרבני והוא יקרבני אליו ועם שלא ארצה לאכול כ"א לחם לבדו יוסף ויאמר אכול ושהו כלומר גם יין שהו חדוני ולמה תלחם לאש לבדו לא האבה כי הלא כמו שער בנפשו וכו' והוא כי שער ביאורו כאחיהם הסוערות או כשעירים עלי דשא מלבין סערה ובענין כי כמו הסער שיסוער את נפשו כן הוא הלא בעלמו הוא סער בנפשו שישערה כי הלא נפשו למה שהוא מנפשות בני ישראל תהפוך לעשות מליה אלה שעלמותו ברע מדתו ינגדה ויש לו סער מתחלל בקרבנו בין לבו ונפשו כמאמר הרמב"ם ז"ל ע"כ גירוסין כי ע"כ גם מעשה בישדאל כבר זכרו כמו שער בנפשו כן הוא כי הוא עלמו הוא כמו שער בנפשו שישערה הוא ויכן אכול ושהו יאמר לך שעם שלא תרצה רק ללחום לחמו יוסף ויאמר ושהו מין מסך כי

נפשו חסדה כך אך לבו החומרי כל עמך כי רע עין הוא ועוד אודיעך כי תחשוב היותר אוכל מסמו ופקך אכלת כי אשר יאכילך הרע עין ינכהו ה' מאשר קלבו לך מן השמים בלופן שפקך אהה אוכל או שלא נהן לו הוא יסבךך רק לחם מלחמו ללל שממוך הנה כי פתך של עמך אהה אוכל והוא נחמו בנרות עין ושי' לא אקפיד על עממי בערך מלוה רבה מאוד הלא הוא כי שלחן שלא נאמר עליו ד"ה כל הנאכל עם נמשל לקיח כמאמר התנא כי כל שלחנות כו' ועתה צבאלי על שלחנו אז אהפך אפי' מה שאוכל הוא לקיבן כי זומר ד"ה על שלחנו דע איפה כי נהפוך הוא כי חז"ל מה שאכל הוא כ"א אפילו פתך אכלת בעמך עם שהפח אינו גורם קיח תקיחה ההפכנה לקיח כאלו אכלת מזבחי מקים כד"ה כי כל שולחנות מלאו קיח ושי' הלא אין זה רק פשלא נאמר עליו ד"ה אך אני זומר ד"ה לא יסכון לך כי הלא ושהו דברך הנועמים הם ד"ה שתדבר על השלחן כי ימאסו בעיניו ואיך בהפאם ד"ה לשומעם יהפכו זבחי מקים שלחן נבזה ואדרבה תשא עון השחתה ד"ה והפטע כי חז"ל למה ת"ח דומה לפני ע"ה תחלה דומה לקיתון של וכו' סיפור עמו דומה ללל כסף אכל עמו דומה למרס הנשבר שאין לו תקנה ושוב לא יהיו דברך רק מאוסים לפניו משא"כ אם לא תאכל עמו ושי' הלא חדרב צאזרו דברים הנכנסים בצאזים ואשעים בלבו ענין המאכל ומלוחו כי בלל התכמה בלל הכסף ולו לא חרע עינו אל תבטח בזה כ"א אדרבה השמר לך ובאזני כסיל אל חדרב כי יבו וכו' כי אכל ושהו עמו דומה לחרס הנשבר כמדובר למעלה . אבז חביבותא דדברי רבינו הגאון ז"ל אכחוב תוכחה מגולה ומעולה ונעימה מה שכתב רבינו ב'ש' נשא והיא שייכה על המשנה שאמר ר' דוסא בן הרכינס יין של דברים וכו' וזה לשונו שם :

והנה מכל דברי התורה הזאת תוכחה מגולה לזכורי יין ולזולתי בשר גם בקרב בית' ומה גם למתקדשים וממועדים אל הנגות כי יקראו איש אל רעהו אל תחם גפן ואל תחם תהנה ותחם כל עץ רענן נצב על עין מים באמור חליו לכה ונורה דודים עד הבקר מין הרקח נחלשים בזהבים באשישי עובדים כי במה יודע איפה כי אנשים אחים אהנו בזהבה מסותחת אם לא נבילה ונשמחה יחד בזין ישמח לבב אנוש כי כים בידך מלא מסך אף שמריה אשמה למען בריהך וגם עליך תעבור כוסי רוייה ולקחה מנחתי מודי למעני ויהיה קשר אחין ביני ובינך אהבת עולם מעשה ועד עולם כי חכיר אני ואחיה את יושבים למדים שומים במזרקי יין

כיום מלא ברכה ה' מלא היו וגם אהה אלי על
היו ופי פטרתי ואשפטה טעם אחת ולא אשנה
כי לאה יקרא חסדי כך וגם אהה את קובעת
כיום חמתי שמים מלית ומי כמוני רעים אהווים
אהבה עולם לא תשכח

ויקומו וישעו כן המה אלי זה השלחן אשר דפניי : ד' ר' חנינא רעוה אשר אלה ביון שנו
ורעיהם כיוולא שמו בן חנינאי אומר הנעור בלילה והמהלך בגלל עניויה כי משתך
ויחמו בנותם לשמות שמו בדרך יחירי ומפנה לבו לבטלה הרי זה איש בנין לאם בשרו יבא
ולעו וירס לבס ויהיו לו מתיחייב בנפשו : ה' רבי חזוניא בן הקנה עד ככר להם וילכטס
איש מהם כמוהו כפרעה אומר בל המקבל עליו עול תורה מעביריו את הנדוים כי על כן
חצוני בעיניו כמלך כי מבני עול מלכות ועול דרך ארץ. וכל עול לנו יתגדך להמיה
סידות יונבז ובין חמל הפורק ממנו עול תורה נתננין עליו עול בן סורר ומורה כי
אל מי חדמוני ואשיה מלכות ועול דרך ארץ : ו' רבי חלפתא מוטב שימות זכאי ופי'
יאמר ונבונה לבו ישחק בן דוסא איש כפר חנינאי אומר עשרה וגם לך היון הומה זמה
גם השמר על השמיה עיושבין ועוסקין בתורה שבינה שרירה כי מפיק ביון את ששו
כזה גבורים לשמות ביניהם שנאמר אהיה נצב בעדת אדומנין האספסוף אשר בקרבו
יון. והנה אשר יראה שאפילו חמישה שנאמר ואגדתו על ארץ יתאזה שמים לנלות נשר
הרואה אותם נראשיתה יסרה ומנין שאפילו שלשה שנאמר בקרב ערוה כיוו נמשלך נפשו
יודה כך יראה כי ילכה אלהים ישפט ומנין שאפילו שנים שנאמר אחרי ניוו נמשל כשסו
על כל כום חלי ילכה אז נברו וראו יי איש אל רעהו ויקשבו דגם רודפי זמה. ואף
של ברכות זה יאמר יי וישמע ומנין אפילו אחד שנאמר בכל דגם כסוב לבס יתברו שפרי
נפשותיהם את ידו אל גביע זמרה זני זמרה והיה

הק"ף כה למי תעמוד מי בשמחתך ביום חתונתך
זה ישוב ויאמר גם את נדס בתיך וכהנה
וכנה מאה ברכות הערוכות בפיהם ובשפתותיהם
אך כמרעיהם וישפטו יאל לבס ויהלו לשמות
בכלים מכלים שונים רבים ונכסדים מהרשלוטים
וימלאו את בליהם כשאר יכלון שחת עד יגר
מזה ולא יתהלל המתהלל בחמה באמור מי כמוני
גבור לשמות יין בזה עינה מרובה וכמה
שארם מודק לו זה הודקן לכל אהל מהמכובין
עד אשר יאל מאסם ומכל הוולא מפייהם שלהנות
מלאו קיף נואה ואלו למי חלי למי אביו זה נוסל
כסוכב בלב ים וזה קס והנה את רעהו בחנן או
בגבורתו וזה יאל יוא ומקלל אשר שמו וישכרו

עמו עד ששמחה לחונה נהפכה וגם אהבה על
חבדה וימירו את כבודם כפי חזיר בנואה עוברת
וגמה שלחם נואה בלי מקום עד אסם מקום וכן
זאת רשעה כי מל הרכה והענוה פברעותיהם
במעשיהם זולת נחיצ

אלי זה השלחן אשר דפניי : ד' ר' חנינא רעוה אשר אלה ביון שנו
ורעיהם כיוולא שמו בן חנינאי אומר הנעור בלילה והמהלך בגלל עניויה כי משתך
ויחמו בנותם לשמות שמו בדרך יחירי ומפנה לבו לבטלה הרי זה איש בנין לאם בשרו יבא
ולעו וירס לבס ויהיו לו מתיחייב בנפשו : ה' רבי חזוניא בן הקנה עד ככר להם וילכטס
איש מהם כמוהו כפרעה אומר בל המקבל עליו עול תורה מעביריו את הנדוים כי על כן
חצוני בעיניו כמלך כי מבני עול מלכות ועול דרך ארץ. וכל עול לנו יתגדך להמיה
סידות יונבז ובין חמל הפורק ממנו עול תורה נתננין עליו עול בן סורר ומורה כי
אל מי חדמוני ואשיה מלכות ועול דרך ארץ : ו' רבי חלפתא מוטב שימות זכאי ופי'
יאמר ונבונה לבו ישחק בן דוסא איש כפר חנינאי אומר עשרה וגם לך היון הומה זמה
גם השמר על השמיה עיושבין ועוסקין בתורה שבינה שרירה כי מפיק ביון את ששו
כזה גבורים לשמות ביניהם שנאמר אהיה נצב בעדת אדומנין האספסוף אשר בקרבו
יון. והנה אשר יראה שאפילו חמישה שנאמר ואגדתו על ארץ יתאזה שמים לנלות נשר
הרואה אותם נראשיתה יסרה ומנין שאפילו שלשה שנאמר בקרב ערוה כיוו נמשלך נפשו
יודה כך יראה כי ילכה אלהים ישפט ומנין שאפילו שנים שנאמר אחרי ניוו נמשל כשסו
על כל כום חלי ילכה אז נברו וראו יי איש אל רעהו ויקשבו דגם רודפי זמה. ואף
של ברכות זה יאמר יי וישמע ומנין אפילו אחד שנאמר בכל דגם כסוב לבס יתברו שפרי
נפשותיהם את ידו אל גביע זמרה זני זמרה והיה

הק"ף כה למי תעמוד מי בשמחתך ביום חתונתך
זה ישוב ויאמר גם את נדס בתיך וכהנה
וכנה מאה ברכות הערוכות בפיהם ובשפתותיהם
אך כמרעיהם וישפטו יאל לבס ויהלו לשמות
בכלים מכלים שונים רבים ונכסדים מהרשלוטים
וימלאו את בליהם כשאר יכלון שחת עד יגר
מזה ולא יתהלל המתהלל בחמה באמור מי כמוני
גבור לשמות יין בזה עינה מרובה וכמה
שארם מודק לו זה הודקן לכל אהל מהמכובין
עד אשר יאל מאסם ומכל הוולא מפייהם שלהנות
מלאו קיף נואה ואלו למי חלי למי אביו זה נוסל
כסוכב בלב ים וזה קס והנה את רעהו בחנן או
בגבורתו וזה יאל יוא ומקלל אשר שמו וישכרו

הפרי אבות

הנעור בלילה והמהלך בדרך יחירי ומפנה וכו'. השער במשול אל כסנו אל מדעתם שררך חזיר אף נכסר נפו
ססיו משעו לש' שום כשוא עשה הוא דבר כבוד לעבודתו וכו'. המנהג לבו לנפלה בידו שין וכשאר הוא
בלילה מן מ'ד סוגרם בעולם שולג סדון בו וכן בהיותו בדרך כי כל הדרכים בחוקם סכנה מספקין כי מפנה לבו
לנפלה בוחן שליטה סדון או במקום סכנה וכו' המחייב בנפשו :

ה כל המקבל עליו עול הורס מעבירין ממנו עול מלכות וכו'. השער לומר דרך דרש בנ"ש דרוש שמואל פרשת לך
לך דישאל משוער דברים חמת עשו לבכדו לקיים זאת אהל לרכות אהלך כגדול מה שאין כן כשעוברים
ומקיימים סתורם או מחמת סתורם יבטל חסובין ואלו דרשין את אהרונא את ה' אלכין תורה לרכות ס"ה ואין
אלו חייבין לבכדו עכ"ל וזה טוב טעם אף לעבוד וישראל החם ושמעאל כי יורע דישמעאל ודו ככל וסוף סדולא
מערב בחקף. והנה כתר סר"ה"ש בהפסד כלל ט"ו ס"ו ז' דלת גדול שחוק וכוהם אהיו כקנן וסוף ס"ה ונדסו
קקטן דופס טעם שנידסו דכיון שחיו נואה פנים בתורה איוו עופס מטעם עתך ומן סדון אינו חייב לבכדו
ואשער שום הטעם דרך דרש למסנהו כל המקבל עליו עול הורס מעבירין ממנו עול מלכות דכיון דטעם כשעבוד
סוף לבכד עשו לקיים זאת אהל לרכות אהלך כגדול זה ס"ה ומקבל עניו עול תורה אי"ל לירך טעם לישא
סניה לתורה כי זה ס"ה ואלה את ה' אלכין לנכות ס"ה ולכן מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך אהל דככל מהוסיים
לבכד ס"ה ואשער שום כות עשו בלופר ליעקב אהיו מי לך וכו' ויאמר נשו יו יל רב אחי יסי לך אשר לך
ויאמר יעקב וכו' ולקחת מנחתי מדי כי על כן ראוהו סניך כדלוי סני גלבים וסרני סכונה שאמר עשו אמת
שאקם חייב לבכדו שהני גדול ואסם מוזכר וי"ו יתורס לרכות אהלך כגדול אהה רב ואני מוזכר את ה' אלכין

המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך
 וברכתוך: וְר' אלעזר איש ברתוהא או' תן לו
 משלו שאתה ושלך שלו וכן דוד הוא אומר כי
 מִסֶּדֶק הָבֵל וּמִדִּיךָ נָתַנּוּ לְךָ ר' יעקב או' המהלך
 בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה
 אילן זה מה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב
 כאלו מתחייב בנפשוהו ר"מ אומר כל השוכח
 דבר אחד ממשנתו מעדה עליו הכתוב כאלו
 מתחייב בנפשו שנאמר רק השמר לך ושמור
 נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו
 עיניך ויבז אפיוו תקפה עליו משנתו תלמוד
 לומר ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך הא אינו
 מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו: וְר'
 חנינא בן רוסא אומר כל שיראת תשאו קודמת
 לחכמתו חכמתו מתקימת וכל שחכמתו
 קודמת ליראת תשאו אין חכמתו מתקימת:
 וְהוּא הוּא אומר כד שמעשיו מרובין מחכמתו

חסדי אבות

אלהיך חסד לנבים ת"ה ומשמע מהסופקים דימינו כשהוא רב מוטל וז"ל יש לו רב אחי כלומר אחי הוא וכוון שכן
 גם אחי מתיב לכדוד ולכן יחי לך אשר לך. ויאמר יעקב אף לשי דנדיך ס"ה כה מרוביו וחסד גדול בשני כאלה
 פני אליהם:

וְתָן לוֹ מַשְׁלֵו. ואשר לומר במשול' שלש שותפין נבדלם חביו וחמו והקדוש כדון הוא וכל החיות והנפש הוא משל
 הקדוש כדון הוא וסמכתל צום מטיב רעיונו ולבו דכיון והסתמשס והחיות הוא כה חלבו וכולו חלק ה'
 בשתשות האדם רחיו שלם נפשו כחלק ה' לשמא רעיונו וחכס מהשבות פגול הכסודי עבירס ושלם לתם נדקס
 י' פלר עזר ה' בעד כל רה"ס אין חונו ואין מרהס כי ח'ו' מהשמש כחלק ה' להכטיסו במתנתו אשר נתן
 ימח ויחד ויבז אשר עיני שכל לו להעמיק גוס. וז"ל סן לו להקדוש כדון הוא משלו מהכח אשר נתן לו מוח חיות
 ולב חיותם לעבודתו שלפי השלח אחרתו שלן. כס חלק אבין ואמך שמישקס דלשונס ונכס שסן לקוסטא דמולחא
 שלו סס כי גס סנוקסועלמות שסס חלק אב וחס ממנו סס וכן כדוד הוא אומר כי מתך סכ"ל דייקא:
 א"ל' אפסר כמס סססס ססס"ס ססס"ו דסגנוס דסכעל חייב לסיחא קרניס אשחו וז"ל מן דכסח לוכא סיוגחא
 דכיוו קיס לכולחס ועלס ממנו ככלו וירושלמי וספרי דלויח סלונחא וכסס סמדכרי סר"ן כנדרים משמע
 לכאורס דכרי מן המתויב יסס ירלס דכרי סר"ן כניוס והרענ"ס שסכך כרבי יסודל עטמו וסוקוק עמו כמח
 שמעסא דנדרים ודכרי סססיקחא והגס דכרל"ס סיכילו במקבלת ססך דלח כרבי יסודל מהסו' והמדכרי וסכסות אשכי
 וסס"ד משמע דססוק כר"י וכעזס סרמנ"ס וכלסר כסיכיל בעניווחין כעניוטרס סס ידל סכססותו על סרמנ"ס סס
 כס"ד. וככר כסס שמעווס מר"ל דכניכול יסרלל עס ה' יחנכך יש לנו דין אשס וכעלס והלדקס סיה סלסילנו
 מניסנס כמ"ס עק קמח הככח ככרל ומלחרי סן אף דל"ה סלחך ומולחס יכיל לתם דקס ממנו י' כניכול סקוס כדון
 סוה לריך לתם כל דכר סוהו לתיקון וכסרס יסרלל כמו סכעל חייב לסיחא כסרות אשחו וז"ל סן לו כעשיית סמלוס
 ובלדקס סמלו וחק כי תמוון גבוס סוה וז"ל סלחך ומולחס לפי אשסס וסך סוה דמס סקנתס אשס קיה בעלס ואשחו כגוסו
 כדלמרין בעלמא וכמחל אסס וסלך סוה וכן סעל ריך לסיחא קרין עשיר כעכיל אשחו כמ"ס סרמנ"ס סססווס וכן כדוד
 סוה אומר כי מתך סכל ומיך ממנו גבוס נחנו לך כעשות מל"ס ודקס וז"ל כי לך וחסס לכסר כעכיל כדון סעל
 כמחזכר וככר כסקדסס וז' סרסנו בעניווחת כמס כעניוס ומלחרי רז"ל כספרי כקטן רלס דוד כס"ד:

ח כל שבוט דבר אחד המשנה וכו'. אפשר לומר גוס שידוע כי כל אחד קיבל חלקו כחוס כסויו וחס הוא ירל שמים
 סוה סמוזל לזכר אכר כעלס כעמו והקידוס ססוה און אחר יכול להדשו כי סוה חלקו וחס זכס וחידס חסידוס
 סוה אשר קנלס כעמו וסויליו לזכר ואחר זס כסוח מטיקרו וז רעס חולס ססחידוס ססוה און חכס אחר יכול להדשו
 וז"ל כל שבוט דבר אחד ממשנתו דייקא מהסיך לשידס כעמו ודכרו מתחייב כעפשו:

ח כל שיראת תשאו קודמת להכמתו וכו'. דקדק סכר סגדלו מהר"י זכרי וז"לס' אמחלו לא קטל כל שירלס קודמס
 להכמס כמ"ס מקימות כלישנל דקדק רלשיס חכמס ירלח ס' ויחל ליה דמסכתס לס לזוס מורסל אף סליונו
 ירל ס' לקלוט מהאזיר הכמס כסידוס אחרוס כדואג ואחיותשל אכל לסוילל לזכר חלקו סקיבל מסינו לא אפסר אלל
 אס כן קדס ליס וירלס ס' וז"ל קודמס להכמתו דייקא דסייכל לשידס כעמו או כיוון סקדמס ירלח חללו סממתו סנו
 סנוגסס לשידס כעמו כעמו מקימות זס ס"ד וכוס אפסר לומר סוהו כונס אומרס אשכי מי סכח לכאן וסלמודו סידו
 סלמודו דייקא סקיך לשידס כעמו זס וס כל סרי לסוילל לזכר חלקו כחוסס ומוכרת סקדמס לו ירלח חללו ולכן אשכי
 וסחחו כלמרי מי סכח לכאן וסלמודו סידו:

י אעפ"י שיש בידו חורק ומעשים טובים אין לו חלק לעב"ד כלומר שהחורק והמעשים שלו סקדיס משלם לו חלק
 כע"ז כדכתיב ומשלם לשלואיו אל פניו א"י נחמה ללחר כעקול אל דעות כדלכמס כיוחן ל"ג שמש
 פ' שניס כעכוס גדולס ולכנסו נפשו דלוקי וזיס סטוב סוהו של ס' כסס ניסן לר"ל ו' דורידל כמס סכסנו נזרי סלר"י
 וז"ל זכס ממללוח ממיס דעיס:

סני לעושר נדרים סני למרישות סני להכמה שתיקה'ר הוא היה אובר חביב אדם שנברא בצלם הבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר כי בצלם אלוהים עשה את האדם. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום הבה

יתירה נודעת דהם שנקראו בנים למקום שנא' בנים אתם לוי אלהיכם. חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חבה יתיר' נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעוובו : מן הכל צפוי

חסרי אבות

והרשות

יד חביב אדם שנברא בנלם כו' . מיון נדע דף י'ד עני ר'ס וזכר' שס . ואחריו כוסר ח'א דף ק'א'ל דסנדר במחלוקת אסורות יש לו נלם אלהים וסאולקס מלך הללס ועוד אמרו כוס' ח'ג דף ק'א'ל ע'כ בניס אדם נכ' אלהיכם ואינון בללם אלהים וכו' ע'כ . וזו'ס הבינן אדם שנברא בללם והיינו כנסמר לבתי כפאל במחלוקת אסורות כשאר לו הללס כתיב' כוסר . וזו'ס נמשך הבינין ישראל שנקראו בניס דמי שיש ללס ללס סם בניס . וכ'ס א'ל לא חניל גושיבו ישראל כיון דלא אכלו שקלים ורמזבו ומי'ט הפולטת אחר ג' סטורס דנשלמ' ע'כ חניל גושיבו לוי' אלהי הבינן ישראל שניתן להם כלי חמדה כו' . דלא דק' אמ' ס' דלא חניל גושיבו ועד שקלים ורמזבו . חניל גושיבו לוי' דרניו חביבין ובמלות : א'ג' אפשר כאלמס וז' שמ'ס אמרו הנס סווד על סממיס וכסו'ו סמסרסיס שאלו כטענת דיוג' דבר מלר' וכסללניס כיו' רוניס חק כסוד כי חק כספט לא שייך כסו ולא זכו בניינס דכיון דישלרל סיבי כספט סיבי כספט וכסוד לא נמס מווי סכא ופקוליו דלכא טענת דרבי' כל דלוי' אשי' כל דסו סידר' רמור' וסכא סמל'כיס לא מנ' למק'ס כמור' אלא כחלק כסוד . ועוד כמנו וז' דלך נל' אלהי' סמורס כמסנס דנמסנס לוי'כ דיוג' אשי' ועוד אשפי' לומר דכיון דבני ישראל סם בני אל חי לבני בניס לוי'כ סננה דיוג' דרבי' . וז'ס הבינין ישראל שנקראו בניס וכיון שנקראו בניס אדא' לס טענת סמל'כיס דרבי' . וכ'ס סם לא זכו למעלס בניס רק בקבלת סמורס ואכסיו יש מקום לל'כיס לומר סנס סודן וניסוס אנהנו בניס מלר' דקרי'ת סם בניס הלוי נקבלת סמורס וכמו שגראס סמסור דמלך דסיקי כנארוני'ס אקרי' כן סק'ג'ס לוי' הבינין ישראל שניתן להם כלי חמדה שניתן כמסנס ומי'ט ד' און דרבי' ומס'ס ימי'ן לס' דו'ק' ולא למל'כיס . וכ'ס נסי דסש'א דלמרת סמורס נישנס כמסנס אנה' נן חדא דנמסנס לא שייך דרבי' והיו סכנוניס מרטי כניס מל'כיס רוס כל מנו אקו' על' כטענת דרבי' אך אקסן נן חדא דר'ו טרעומ' איו'כ אד'ס דר'ס רלס סק'ג'ס לעספת סמל'כיס לבטל טענת סמל'כיס וכנר ישראל . לז' א חיב' יתיר' נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שנו כנר' סמי'ס דסיינו חק כסוד כס'ס ניור' כס'ס מתי'ו חק' כס'ס כנר' כסועלס וזסו חוב'ס יתיר' סמל'כיס חק כס'ס אש' רמ' מקודס כנארו' סני'ן להם כלי חמדה עוד ואל' יתיר'ס סני'ן להם כלי חמדה שנו כנר' כסועלס דסיינו חק כסוד כנר' כאלמור . וכיון דישלרל כספסיס ית'הניו חק כסוד וכספט דיוג' הו' סיוכו ישראל ונל'ט טענת סמל'כיס מיו' דרבי' מיון דלוי'כ טענת דרבי' כי איו'כ סכוד' דמור' אשי' וזו' סני ופקוליו וז'ס סכא דהוק' כספט מו'לו לא שייך כסו . ואחר' כוסי' רלית' להר'כ שרית' יפק' ע' כמדר' כס'ת קל'ס מוס' ואחר זמן רב סמעי' סבר'כ גדול דרנו' סכר' סכ'ן כסוף כסו כסודס ח'כ הבי' סכ'ך ע'לס וכספ'ך אי לבני כן שייך דרבי' וכר' כסוד' כסוד' מדברי ספי'ס וק'ס' כני'ט ספירוס דבני כן לוי'כ דרבי' וכוס סיר'כ סמנת נו חביב אדם כנר' בללס חיב'ס יתיר'ס נודעת סנר'כ בללס דלית לוס כנר'כ דכוס'ס הבינין ישראל שניתן להם כלי חמדה שניתן וכו' ית'ן להם כלי חמדה כמסנס ומי'ט כס'ס בניס וכ'ס דרבי' ע'כ סמעי' ואל'ן סם' הנו' מל'ו בידי כעת : א'ג' אפשר לומר ונקדים מ'ס סרכ שרית' יפק' ע' כמדר' סם כני'ט ע'כ דע'ו דענינו עמי'ס כלוס כסות סנינו כר כניני'ט . וזסו טעמו ויכד' דדוק' לישלרל כוס' כר ולא עש' כן לבטל ניו' ע'כ סכ'כ סמ'כ'ס ע'כ דגידוש'ן דלס איו' ישראל יכ'פו אוק' ע'כ ואי'ן נא ישראל כוס' אני לא יתקיר' אל'וס אס ר'ז אוק'ו דנין שיתל'כ סכוד' רוי'ס לבי'וס ומכר'ל א'כ יכ'ו סוד' סתק'ו ויכ'ו סכוד' ע'ד סמ'ס יכ'ו ואחר כוס' אני ודאי ניכ'ס לר'טנו סכ' . וכיו'כ כוס' יש לת' טע'ס למ'ס סכ'ס סכר' על ישראל דכיון דישלרל סכ'ס קדו'ס וע' אכר'כס ית'ק ישראל וכס טי'וס אל' סקדו'כס אלא סכיל' סמכ' לכן כס'ס עלי'כס כר כניני'ט לקי'וס כ'ס יל'כס כר'ס וז'ס אוק'ו רוי'ס אנו סוד' רל'טן גמור ולי'כ טענת אונ'ס . חיב'ס יתיר'ס נודעת להם כנר'כ בניס למק'ס שאלמ' בניס אדם וזסו חיב'ס יתיר'ס דכתי' אדם למעו'י מל'כיו רוס סאי'נס בניס יו' מחל'כ סנמ'וס סמוך למחנ' סאורות ואחר' יו' מחל'כ סמל'כיס כתי' סמכ'ו וז'ל' וזסו בני'כ אדם למעו'י מל'כיס וזסו חיב'ס יתיר'ס סוסס'פ סוכ'ס על סאלמור . ולכ'ס ו'ס כיון חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה שניתן לוי'כ מני'וס בני' יל'ת'ס מני'וס כלי חמדה הי'כס יתיר'ס נודעת להם שניתן להם כלי חמדה כו' כנר'כ כספט עלי'כס כסר לס'ס דוק' ולא לאומ'וס בימי יל'ת'ס מני'וס סמל'כיס וכספט דכיון שנקראו בניס סמ'ס קדו'ס וככאלמור רוני'ס אנו לא היי'סיון י'ט טענת אונ'ס מש'כ' ע'כ דלס כס'ס עלי'כס כסר ח'ך סכ'סיכס יר'לו לבס לא נכון ואנוסי'ס הוו . וה'ס ניו'ג' סיו' רוני'ס סמור'כ כרו' כנכס'ס ע'כ לשון וסו' יכ'ו'יס מוע'ל'ס . וז'ס סכל' אנו' סמור'ס גושי'ס סליכ'ת על אס סמך'כס נחונ'ס לפסוק' כל סמור'ס ומכל'ל דברים אוד'ל לס טענת מודע' רנ'כ לאורית'א . כי לבני ישראל אס אמרו שניתן כס' רוני'ס אנו מ' לא חבי' אונ'ס אכ'ו' אלא נמ'נו לכן נעכ'בו ותר'כ סני'ס וז'ס וכסוד סעול'ס נדון ומז'ס יסכ'ול סככל' דין אמת ח'ס של'קו ישראל כי לא סיו' אנוסי'ס כמדובר' :

הרשות

מן הכל אנוני כו' . אפשר כמ'ס כרמי'ס סוף סר' י'א דגוי'לס דוק'ן ואינו' לסי כסוד'ו לכת'י' חבי'ס אס רלס וסוד'ך בדרך סג'וס וס'ס'ר מחזיר' חבי'ס כני'ט וסר'ל'ס' סר'כ ד' דמי'ע'א ע'ני' עליו דל'ון לו לול'ל ככסוד' סמור'ס

וקצת

והדרשו' נהנו' ובטיב העולם נדון והכל לפי רוב
הכעשה: מן הוא היה אומר הכל נתון בערבון
וטצודה פרוסה על כל החיים החנות פתחה

והחנוני מקיף והפנקס פתוח והויד כותבת
וכל הרוצה ללוות יבא וילווה והגבאין מחוירין
תדיר בכל יום ונפרעין מן האדם פרעתו

חסרי אבות

ושלא

כסן מרן בני' ח'מ' סי' רס"ג דס"ל לחמנ'ס דליון ס' מוול כנודו כסורו דלדרנס הוא כבוד שמים לעולם לנשים
משוכס דקין . עוד כתב ס' כרמנ'ס דלס מלכ' נהמס והכנס נחמיב לכתור אף שאינו לוי כבודו אפול וכתהיל
במסו יכתב מרן בני' ס' דהי' לנשים מדייבי' עמח' אכיל וכתהיל במסו . וז'ל' סקב'ס מקיים במסו וכתבו ז"ל
דמלו' כסנה לבידה מקיים ס' יתכר דע"י בעונו' נלו'י הקדוש'ס וספורו נדדו לכו' לרס"ג מקום סבו הסט"א וסוף
משיכו בתשובה וישיבו ינול'י בקדוש'ס שאנדו אל מקום קדוש'ס . אמנס (אוס דנא דוקן ואלכ' עפור א"כ כביכול אין
זס כבודו ליעל כבידה זו לסחור'ס מאחר סביא בניה הקברות ונפשו ילול ויזימן . אכל שמי פסונס דבכר תדא סכרי
כתב כרמנ'ס סהולך בדכך הסוב וסיטר עוש'ס לנשים משוכס דקין ומחור'ס ככ"מ ואנינו כשמיס חסיד כלל מעשיו ואף
שאין זס כבודו עוש'ס לנשים משוכס דקין ולדעת הר"ש דסליג יס לומר דהיסורין שמיסר אותנו כו"ל כספוס במקל
שהיסורין ער'ז ער'ז לנדם לנשכ'ס כמעשיו וז"כ ממל' סתהיל . במסו ולכך מחוירנו כשנכוס אף שאינו כסודו . וז"ס
כלל לטו' והכנסו נבינס כמו ספי' כרמנ'ס סכתיכרי' נוד החרס לנשכ'ס . וז"כ ממל' סת'ר לנ' הכרס רע וכנסו'ס נכרי
א"כ לא הסיס סקומס לו"א ונעוב כעולם נדון כלומר לנשים משוכס דקין וכדכרי כר"ס שאף זקן ואל"ס מחור'ס אבידה
זכעסס כמ"ס מרן וכלל לפי רוב המעש'ס וזס כבוד שמים שיעש'ס לנשים משוכס דקין וזיין סהדין כך דוקן מוס סנין
וסביכול מחוירנו כשנכוס כי חסיד הוא ועוש'ס לנשים משוכס דקין . וז"כ סת'ר סת'ר דעס' סרמנ'ס אכל הר"ש ססודר
סמול'ס ככודו מחור'ס מלי א"כ נאון נעברון ומחור'ס נעברון ע"ל סחיים סמול'ס מחיסורין כיוסורין
וכו"ל ככייס'ס במקל דקין דסתהיל במסו נגמר לטוב'ס :

מן הבל נהן עברון וכו'

אפשר בירושלמי פרה כוכב דף מ"ה עברון ר"כ אמר כעודו הוא קונה רבי ונתן אמר
כנגד כלו הוא קונה וזמורו בירושלמי ס'ס פקד כוכב דמ"ד כנגדו מורס נפרס ועלי'ס דליטכסו כחלוקס
דכנגד כלו הוא קונס . ונסה ס' יתכרך מכר לנו סתורה דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם ופרס סרב מסרס'י אלנזיו
דאף על גב דעיל' וניק' אלזיו ססס סמלו'ס חל"ס סורמי אל תעונו' יזס סורף דברי סרב ומל' דסמלו'ס סס סמעות
ובכעס סוף סורס ס' קבלו חלסו'ס יתכרך קיימו כמה מלות וסס כעברון ולכאור'ס בלטו למחלוק'ס דלמ"ד ערבון
כנגדו הוא קונס ס' יכיל'ס לחור'ס ח"ו ארמנ'ס ליי סהמח' אף לרב דלמר כנגדו ידע סלסוב עפור סוח חייב . ומוס למד
כנגד כלו הוא קונס וככא סתורה כלס כשנכתב קסור'ס משפט חרז'ו מרגליו'ס שאילו הכהר שיסול וסלו כילס ולי'ס נה
חלוק'ס דלחומר שאינו ממתין כדקדוק אמר אין לו חלק לעולם הבא ובוס ומל' דלגיבא דביע' כנגד כלו הוא קונס
וז"ס כלל נאון כעברון דכחור'ס כלל דיוק'ס ערבון דכנגד כלו הוא קונס וליטכוס כסורה וזס ומלוד סרופס על כל
סחיים לסעניוס'ס דלינס יכיל'ס לחור'ס :

א"כ אפשר במשול' דסדוקי'ס סס ערבי'ס על סדור ויס לחקור דק"ל דלא יסרע מן סערב סחלס ומ"ס קדישו עליונין
נפטרי'ס מידי כריתקן נדון על ידי רובא' ונסה אלס רשעים שליו עלוס וסס סלוי'ס ויס לסחור עפי' סכוס'ס
סרסכ"א ס' ח"ק'ן' בראיון סהשאל סתן לסמעון וססנס עמו הנאי ססוס אסמכח'ס ונסן לו ערב דאף דאינו סובס
מסכאל מטעס אסמכח'ס כורע סהערב למדנו מדבריו ז'ס גדול דכססערב ידע סלסוב עפור סוח חייב . ומוס למד סרב
משנס למלך סכ"ג דמלו'ס דיון ג' דס"ס כסוד'ס סערב דמלסו'ס לעולם יכיל'ס לסתפס'ס מלסו'ס וחל"ס ביקס ערב דודאי
כוינו ליערע מלסערב סהיל'ס ובוס פורס סרמל'ס ח"ל בנינו ערבי'ס עליו'ס . אף אף כעניוסין אמיינ'ס דקיון דמועס'
זו כי בידו נשכ'ס לא חי ויכול לסתפס'ס מכל ברי'ס ח' בנינו ח' ואף כי אהרי מומו ועכ"ל לקח כלדוקי'ס מערבי'ס על
כוינו ליערע מרס סהיל'ס . ח"ס כלל נאון כעברון סגדיל'ס סדור מער"ב אכול'ס מה'ס וכ"כ סניע גלדיל'ס ישראל על
סערב'ס סכוס'ס כרי' סקב'ס יכול לספרע סחיד מן סלוס וכילוד נרע מן סערב סחיל'ס לו"א ומלוד'ס סרופס על כל סחיים
דלומר סקב'ס מלכותו ככל משל'ס ומלודתו סרופס על כל סחיים וידעי'ס נדיק'ס סחיד יכול לסתפס'ס מלסוי'ס ועכ"ל יאלו
סערב'ס ודאי סכסוס ליערע מרס סתהיל'ס :

א"כ אפשר במ"ס סרב סלק"ס ח"א ס' קל"ב

דאף דאין ערבי'ס נריס על ישראל מ"ס נענשים עליהם כשנידס למחוס
וה"ס כלל נאון כעברון דעל כל סמלו'ס ישראל ערבי'ס ז"ל' וכל סיימח' דל'ס מערבי'ס אגרי'ס ונשים כדכתבו רבינו
יונס סהר"ס ס"ג דכרכות דנשים ליתנהו ככלל ערבות לו"א ומלוד'ס סרופס על כל סחיים לסעניוס'ס אף דאין ערבי'ס כל
סערב'ס למחוס כמ"ס סרב סט' :

א"כ אפשר במ"ס סרב סהר"ס ו' חניב

כסור'ס כ"ו הניאס כססר גינת ורדיס א"ה כלל א' ס' י"ג דערבות אף כמדי
דכרך וכן סעליו'ס כעניו'ס כסרי'ס וקון כרי'ס ויכפ'ס א"ה ס' קל"ד כס"ד . וגס יניד מורנו סרב זרע אכרס'ס א"ה
ס' י"ג דכני נשים וגריס איתנהו כערבות . וז"ס סלל אף מידי דכרך נאון כעברון ומלוד'ס סרופס על כל סחיים כין
נשים וכן נריס איתוס לערבות :

א"כ סכוס סלל נאון כעברון מ"ס ומל"ה

וחון מערבו'ס מלוד'ס סרופס על כל סחיים מדון סוכת'ס על מל"ס
כמ"ס סרב גינת ורדיס א"ה כלל ג' ס' ט"ו : א"כ מלוד'ס סרופס על כל סחיים אסילו סלמיד לרב ועמ"ס
סרב סער אסרי'ס ס' ס' :

והגבאין מחוירין תדיר וכו' . אפשר לפרש במ"ס כרי'ס ע"ז אקרא רק אכנס ידעתי וכו' ע"כ אסקוד וכו' כמשל
דנפרע סהכוסב סעט מעט . גס אז"ל כל האומר סקדוש כרוך סוח וסין וסרו מוסי ומקסו'ס דמליו כי אל
רהוס סוח וכסי'ס וסוסי'ס את אשר לחון ואז"ל אף על פי שאינו כנון . וססורון לוס דליו'ס מיוחר רק סרמנו'ס סוח
דנפרע מעט מעט וכו"ל דלמריך אסילו או אס עמיד לעשות מל'ס וניקן מיי'ס זרע'ס מעל'ס וכלל סוח דאין . וז"ס
ובגבאין מחוירין תדיר ככל יום ונפרעין וזס רמזי'ס גדוליס ליערע מעט מעט ויס לסס על מס סימסורין כי כבי
סלכ'ס כמ"ס כמעל'ס דף ע"ז וססקס'ס כע"ס ס' ע"ד ססיף ד' סרו' סעניון . ואמר סחיד ככל יוס כלומר מקמי
דמטי ומן כסרעון דכסניע סומן ככס סמרכי'ס סניול'ס מור"ס שס דיכול סעלו'ס למל'ס לקבל מעט מעט וכדי סל'ס
וק'ס מקוס למס"ד למל'ס כסרעונו'ס אסילו לסכי מקמי ומנו ככל יום סרענין דל'ו לריך לקבל סרעונו'ס . ומסוס

ער

משנת י"ז ר' הלגור בן עזריה אומר כו' אם אין תורה אין קמה סירס רבינו הנאין ז"ל בפרשת בשלה וז"ל :

והנה דרך רמז בענין הסן רמז הוא יס' לפקוד עינים עורות

האמרים הלא בחזקו ושלא מדעתו ויש להם על מה שיסמכו יסין כי הוא יס' זין ומפנים לקמנו לנו הון וכר ולהם והדין דין אמת וכל מתיקן לשערה: י"ז ר' ללל ומזמתיזו של חרס ומן הוא כי יאמר איש אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין קניצין לו מ"ס לר"ס ואין כמי והכחמי כי ננוטימי דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה אם האדם רק כחלקם אשר הם הרהיבנו כי הטהם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חסין לו הוא יתנבך שמן חלקי ומחלבי כזיחה חכמה אם אין דעת אין בינה אם אין בינה וז"ל איסה למה יגיע וסחי להס הסגרא אין דעת אם אין קמה אין תורה אם אין תורה להעשיר כי לא נבט יגבר הזחא לאבן גנף ולאר אין קמה הוא היה אובר בר שחכמתו איש וסיו לו למעט בשפן מכשול אל עקוד ידיהם

ולא ימיושן רגליהם ולא יהלכון לעסוק בחורה כי יאמרו מה נחכל כי לא נוכל להרבות בביביה אם לא נצבור כעפר בדר וטוב לנו כי נעסוק בפרקמטיא ונרבה בסחורה ואם נזכה ונחיה ונלליח ועלינו במעלות תורה ומלות ואם ימעט הניט מהיום כי הם ולתם ומזון לרוב משיך ידיו מהחורה כי הם אין קמה אין תורה והנה יבערו ויכסלו כי המה לא ידעו מהשגור כי כי הבא יופטר מסייעין אותו והסם לבו לפנות מרחו קבע גם ה' יעשה אם שלו יזו אם הנכרה בשמינו ויפרישונו לחס חקו באשר ימעט בעסק כי אין מעער לה' יודה בך ינבך לאשר חשקו בחורה מחזיקים בה ואשר חשבו כי טוב לגבר כי ישא ויהן עד ירכה הונו ואז יתח לו לעסוק בחורה יום ולינה לא ישכוח לא ידע כי נהפוך הוא כחאמר התנא הוא אין קמה אין תורה אם אין תורה אין קמה והוא כי בך דרך הגשים לזכר ולומר מי יתן לי מלא בתי כסף והבז ואשתעשע בחורה ה' חפני לילה ויוסם לא חרמה ולא דעת ולא הבונה לחזור מיד לבטוח בה' מבטוח בחדס וח"כ חמר צאמר לחים מי הוא רחוי לבטוח בו יותר אתה האיש או אליה עולה ה' הלא יענה ויאמר חלילה להאמין כי בך רחוי לבטוח יותר ממנו והלא נשיב לו ח"כ איסה איכה חרנה יבטח בך הוא והנבך בבקדים לך בוח והון מעסוק בחורה ולא חקדים

חסרי אבות

הנה לעסוק בה תחלה ובטח עליו והוא יכולך וכן כל אלה ישעל לאיש שונה ופזו הפס נפזו בחיים חייתו להרבות בסחורה העולה על רוהו כי לחמו ניחן על פי מזלו או חכמתו ומחילתו ולא מה' איסה לי ולא

המרה ולא יחסר הממטים מאשר קצב לו ה' וזה רמז לנו הוא יס' בפרשת הסן כי ממני נקח לכל מזון בני האדם וח"ל הניי ממסיר לכם מ' לומר דעו איסה כי כל מה שהרווהו בר ולהם ומזון בעה"ז אינכם הקונים אותם כ"ל הניי מחסיר לכם מחסו לחס מן השמים לכל היוצאים ומופלים וסומים ליוזן ולקנות מזון לחים כ"ל שילא העס ולקטו מאשר הוכן לו ולכן זלז יעשה האיש הישראלי אל יגע להעשיר רק דבר יום ביומו למען חסמו בכור עיני אם יך בחורתי אם לא כי על ידי קיימה בשוגי חלליהו יקיימה בשעשור וזה שאמרתי יהא ממעט בעסק ועסוק בחורה שהוא עד יום הששי של שניו שהוא משל אל המלאות לו ששים שנה אך כלאר והיה ביום הששי שהוא שפשים עד מלאה השבשים או והכינו חיל אשר יצאו עמהם בחוהם לחדר חלמודס ואחך חבילות מלות ומפשים סובים והאן כל המתקשים למיבור וכל קלקלי פניח אשר פנה אליהם והמר ימירס רעות בטוחות והיה משנה על אשר ילקטו תורה ומלות יום יום בעשורים הקודמים והענין בעלמו רמז בחוהו אל הפועל באומר והעל שכבה הטל והנה על פני המדבר וכו' והוא כי הנה העה"ז ידמה אל המדבר שצמנו ח"ד עלמו אין הנאה זולתי הבא מן השמים והלחות ועצות העולם ידמה אל

הסן

דיש הולקין וכו"ס מן בני"ש גם הכי"ף השמיט מומרת רחא וכו"ל דעמו בנדק כניח דה"ד אם ידועבד קיבל אכל לפתחול יכול נאמר לא תקבל כ"ל כנס אהם וכ"כ הרב כ"ך ס"ק י"ז והעלס דבך הוא דעת הר"מ והסמ"ג . ל"א ויש לבס על מה שסומיכו כי סדון הוא כמ"ס השיעור והרמב"ן וכע"ס דלריך לקבל פרושטו ומד"ד אינס יכ"ל לקשר . וממילא ידענו בני הרי דכל האומר הקב"ה והאן וכו' ומינוו דהקב"ה מרהס רח"ס דמתחילם לראש גבר דהמו יכו איסתה כי כהום הוא למעבר ש"דקי כפי' כהין וז"ל הדין דין חמה :

א"ב אשכר לפניך באוסן זה השיעור דברי התנא כך הם דע"י שהנאין מחזיקין חדיר להשארע כיסיון זה עובס גדולה נלכון בעשורס לדין והמק"ל יואל לעשון על כל דבר פסע כו' . וכ' כרחמי מעריך כמדו סוכורין סכנוו וי"אן אלו באלו כמזל"ל בולקוס מומור ל"ב . ח"ז"ס ויש להס לכנוי ה"ס כ"לוי ע"מ שיסמכו דום סמך גדול ככלל ביום הדין ומד"ו פרש רלכ"ן כ"ס ר"ד מ"ו ע"פ ח"ל ויש להס לכניחו לבאוך ע"י ששנארע מן ש"דקי דינו ויאלמו כח"ל דין חמה עכ"ל . והמנו נקח להכריע ע"ס דרכנו וכדי שלא האמר שאין זה עשין ל"א והדין דין חמה כי שורע כמזמורו שרעו גמור הוא ומש"ל :

הנה אין איש מוחיר ומוליך עמו לאותו העולם
 דבר ולמה יעמול איש על מה שיאשר ולא על מה
 שיוליך עמו ולא שמתו אליו ויחירו אנשים ממנו
 ומי ימן והיה נשאר למי שיעבוד את ה' כ"א למי
 שאכל ושבע ודשן וירס חולעים ויבאש ויקוף עליהם
 משה הוא יירס הסוב ומן אז חדלו וילקטו אחוה
 בבקר בבקר דבר יום ביומו איש כפי אכלו בלבד
 וגם מקבל עליו ויסרוין ויסבול וזהו וחס השמש על
 צרות ונמס ולא יבעוט למען עשאו עיקר מהע"ב
 כי אורחח חיים חוכחח מוסר :

ג פירש רבינו הגאון ז"ל על משנה זו בתהלים
 ד' פסוק וי' ז' ו"ל (זבחו זבחי זדק כו') הנה
 מאמרנו על מאמר ההוא באומרנו אם אין קמח
 אין תורה אם אין תורה אין קמח שיראו הפוכי
 דברים בלי ענין :

אך יאמר כי דרך אנשים עוזבי תורה לומר אם
 אין קמח אין תורה ומי ימן יבטני ה' בחת
 לי עובר ונכסים ויראה את אשר אעסוק בתורה
 יומם ולילה לא אשבות כי הלא זאת יטיב לו ה' מי
 הוא יותר נאמן אני או אלה הלא לא יבצר ממך
 לומר כי נאמן אני ממך וא"כ למה תרצה שאקדים
 לך ממון ואשאין אותך שפעסוק בתורה הפך
 זה ועסוק בתורה מתוך דוחק והאמין כי שאין
 לך ממון מפירות התורה כי אשר אמרתי אם אין
 קמח אין תורה אני מהפך ואומר כי אדרבה אם
 אין תורה תחילה אין קמח ועל דרך זה יאמר זבחו
 זבחי זדק וכו' יאמר הלא אמרו לנו בני איש וכו'
 אמרו בלבבכם וכו' שנהורר בתשובה ושמה חאמרנו
 מי יגיד לנו ששם נעשה כן ונשוב עוד לה' שירגו
 וייטיב בעמ"ל או בעמ"ב וטוב טיב לה' שירגו
 לנו תחילה ונשובה אליו לז"ל זבחו זבחי זדק ובעתה
 אל ה' ייטיב לכם כי יותר ראוי הבעתו שייטיב
 לכם מאשר כשרונכם שייטיב לכם מעשה ויבטח
 בהם שחשבו כי טיב לבכות בה' מנכס :

ג פירש רבינו הגאון ז"ל על משנה זו במשלי
 ג' פסוק א' (בני תורתיו אל תשכח ומצותי
 יצר לך) עכ"ל הפסוק ופירש הגאון ז"ל וז"ל :

דנה עד כה הבדילנו מן המועים ומפחיתו
 החפאים וילמדנו להקטיב לתכמת אוגו
 ולהחמיד עשירי בה ולבקשה ככסף ולחפשה
 כמעטונים אשר אושב כסף לא ישבע כסף והנה
 על אלה יצר המוך הלא ימן בלב איש ידבר ולומר
 הלא אין ביה הכליעה פנוי ומתי אעשה לביתי
 ללחם חוקי כאשר קרה לירמיה עם דורו האומרים
 אליו מה נאכל אם נעסיק חמיד בתורה עד שעל
 פי ה' הראש נלננת הין ואמר הדור אתם ראו לומר
 כי אם יעסקו בולס בתורה אין מעטור לה' לפרנסם
 כאשר עשה לדור המדבר :

והנה תשובה בהיה לא חזקת פה כי הלא שלמס
 ייטר

המן השפוח עליו ששמו העם ולקטו איש כל אשר
 חשיג ידו והנה על פי המדבר דק הוא כמו
 היריעה שפוחה על פי המן ויריעה אחרת החת
 המן לקבל עליו המן שהוא דק ככסור על הארץ
 ללמד דעה לאדם כי מזונו מוכן מן השמים הלא
 שפוחתיו הם כמסך מנדיל בית ובין מזונו עד
 יבקש מקונו ויתקן עוונתו שעל כן קשה מזונותיו
 של אדם בקריעת ים סיף וכמאמרם ז"ל מעולם
 לא ראינו חרי סבל ולא זני קיין ולא שועל חנוני
 ומתפרנסים שלא בצער ואני מתפרנס בצער הלא
 אני הוא שקפחתי מזונותי וכן יש יריעה אחרת
 דקה למטה שהמן עליה לרמוח כי אין לבפוח
 בנכסים כ"א כאלו מונחים ביריעה דקה
 שקל ליאבד :

והנה כאשר ויראו בני ישראל שראים הלוחח
 העולם חומרים איש אל אחיו פן הוא
 כלומר הכנה והזמנה ע"י משה ומתן פכני אדם
 הוא כלומר שתדל ונחלץ חומים ואיברים להרבות
 בסורה ונעשיר ואין זה כ"א כי לא ידעו מה הוא
 כי יסבלו האמת ולא ידעו כי התריות סבל ויאמר
 משה אליהם הוא יירס הסוב שממשה ומושך
 אותם אחר ה' הוא הלחם וכו' לומר הסיכו את
 הסבלות הלא מלבבכם כי הלא הכל בידי שמים
 והוא הנותן לכם לאם ומוזין ולא למוותרות רק
 לאכלה לקיים רוחכם בכס לכן זה הרבד אשר זאת
 ה' אל חביבו להעשיר רק לקטו ממנו איש לפי
 אכלו די פסוקו יהיה משאו ומתנו ולא ננהל הון
 כי טובת העמ"ל הכל המה ועל המהבילים טיבת
 העמ"ל נאמר והנה נבחר אהבתי יש שהוא כמ"ס ז"ל
 ויש עלמות וטוב לגבר י"ש עלמותו נאפשו מליה"ט
 בעמ"ל גופו ח"א עמר שהוא י"ש במספרו לכל
 גבלת הוא המספר של עמ"ר לנפשותיהם ואל
 יאמר איש כי גם הנוף ראוי גם הוא ליהנות כי
 הלא איש לאשר באהלו חקתו והואו כי אין הגוף
 הלא הנפש כ"א כמלבוס ואהל אל אשר בחיכו
 וא"כ אל מי ראוי לחוש ולעבוד עיקר אל האהל
 או אל אשר בחיכו ח"א איש לאשר באהלו הוא
 הנפש שאהל הגוף חקתו ולא לאכלו כי אשר בו
 הוא העיקר :

והנה אחר העלה הזאת יעשו כן בני ישראל אך
 לא מיד כשמעם כי אם אחרי ראותם
 שילקטו המצבה והממעים שיש מי שלקטו והרבה
 הון רב ויש ממעים ואחרי כן ראו כי וימדו בעומר
 במדה וראו כי לא העדיף המרבה והממעים לא
 ההכיר כי אין הנלחה יתירה למרבה בסחורה
 מלמעשים ע"כ משה למדו לבגלי הרבות רק איש
 לפי אכלו לקטו ויאמר משה אליהם הוא הוי"ט
 אשר להם הממשה אותו להקב"ה שנית ויהרו
 לבגלי ישמע איש ללקוט יותר על די פכני כי

יסר את כל איש ואיש בדברו לפון יחיד
 כי לא יוריד הקד"ה לחס מן השמים בשביל יחיד
 אך החשובה הנודקת הלא הוא יכין לו דרך או
 מלאכה מה ויעשה ערלי וחורתי קבע ויבטח
 בשם ה' ויליח דרכו וזה

וזה יתקיים בידו ולהיות
 כי לא יבצר מלב איש מרובין ושרשיו מועטין והרוח בא ועוקרתו
 לקרהו ולומר חולי אשר והופכתו על פניו שנאמר והיה כערער
 הוא ית' יליתני במלאכת במדבר ארץ מלחה ולא תשב אבל כל
 ערלי הלא ינכה ה' מוכותי ששמעשו מרובין מחכמתו דמה הוא דומה
 או חס לא ינכה לא לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין שאפי'
 יחמיד לעשות חסד חסד כשביל יחיד לכן טוב
 טוב השחקטה בעסקי מויוין אותו ממקומו שנאמר והיה כעץ
 העש"ז ואיננו להעשיר כמ' שתול על מים וער יובל ישלח שרשיו ולא
 שנים ואח"כ לא איש יראה כי יבא חס והיה עלהו רענן ובשנת
 מתוך האהל עוסק בחורה בצורת לא ידאג ורא ימיש מעשות פרי :
 ובמלות כי אז לא יחסר יח' ר' אליעזר בן חסמא אומר קינן ופתחי
 לו כל אף לא זה הדרך גרה הן הן גופי הלכות תקופות וגמטריאות
 בחי לו יש כי אשר כה פרפראות לחכמה :
 יעשה לא יליתו בימיו כי רבי חנינא בן עקשיא וכו' :
 נהפוך הוא כי הלא כה

יאמר ה' למה חרלה אשטיך והנפתה בך העסוק
 בחורה אחרי כן ואולי תנודד ואלדבנה עסוק
 בחורה מעוני ובעתה בי ששטייך אחרי כן כי
 בשמאלה עופר וכבוד כי טוב לבטוח אחת בה'
 מבטוח ה' באלם וכאשר החשוב רמז החנא
 בהומרו חס אין קמה אין חורה חס אין חורה
 חין קמה לומר הלא דרך אנשים לאמר חס אין
 קמה חין חורה וית' ה' חמלה קמה ואח"כ
 אשטוק בחורה אך נהפוך הוא כי חס חורה
 החילה חין קמה מאחו יתברך ואחיה פחה
 לעסוק בלי קמה והוא יתן וכן אלה דברי שלמה
 בחכמתו בני חורתי וכו' והוא חס חרלה ויליתך
 ה' עשה חורתי ומלוך קבע ואז חלילת וזה
 יתקיים בידך וזהו בני חורתי וכו' כלומר בלי
 תקוח פרס רק למה שאתה בני ולמה שהיא
 חורתי אל השכח שתחמיד עמלך בה בחוסן אל
 השכחנה וההקס בזה חמלות שעל שכן מלותי יור
 לך חוסר ולא מנות אנשים מולמדה נעשים בידים
 ולכך כל עמס :

סוף הלא משנה סירש רבינו הגאון ז"ל בירמיה
 י"ז מפסוק ה' עד ס"ט ח' (כה אמר ה'
 חרור הגבר אשר יבטח באלם ופס בשר זרועו
 ומן ה' יסור לבו והיה כערער בערבה ולא יראה
 כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא
 חשב : ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה'
 שבטחו : והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח
 שרשיו ולא יראה כי יבא חס והיה עלהו רענן

במדבר ז

במדבר כו' והיוש כסול שהיא ארץ מליחה ולא
 חשב והוא סידוש אל חומרו חרקים לשון רבים :
ברוך הגבר כו' ראוי לשום לב כי מי לא ידע
 שהנפוח בה' יהיה ה' מבטחו ועוד חומרו
 והים כעץ שחול על מים ועל יובל כו' כי אחר
 שהוא שחול על מים מה עורך היות על יובל
 שרשיו במימי שחילתי ולא עוד כי לא יהיה לעץ
 שחול על מים ממש טיב טוב הוא היותו על
 מקום לה מסיוחו על מים ממש וגם היותו על
 יובל שרשיו שיראה שהגלו מתחת לארץ ואין זה
 משום דרכם ועוד חומרו ולא יראה כי יבא חס
 עודנו מדבר על המשל שהוא העץ לא חלזק בו
 ראייה ואם הוא על האדם טוב הוא שיראה החס
 ולא חזק בו משלל יראה אותו ועוד חומרו והיה
 עליו רעון יאמר מענין הפרי ולא יזכיר מהו
 שאיש עיקר ועוד חומרו ובשנת בצורת לא ידאג
 כי הלא אדרבה מתחייב לדאג על צרה ישראל ועוד
 חומרו ולא ימיש מעשות פרי והראוי יאמר ויעשה
 פרי מאי ולא ימיש מעשות ועוד איזה קשר יש
 לפסוק עקוב הלב עם הקודם וגם לא עם אחיו :
אמנם יאמר כרוך הגבר אשר יבטח בה' ומלבד
 הברכה שאני מברכו עוד יחוסף לו

שלא יאזיח ית' את א' ממלאכיו יהיה לו מבטח
 עוז כי את יהיה ה' בעצמו מבטחו להגילו
 ולהקייס לו בעצמו ועוד לו כי והיה כעץ כו'
 והוא כי הנה אמרו רז"ל על פסוק ועץ החיים
 בחור הנו עץ החיים באמצע הנו וכל מימי בראשית
 מחסלגין מתחמיו וכל חופשי התורה תחת ללו
 והנה הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן הוא
 למעלה ממקום העץ ההוא כו' הוא יוצא מעדן
 ונמשך להשקות את הגן אשר בו עץ החיים וידוע
 כי אומץ עץ החיים שגנו הוא כשחול בגן אך
 לא יבצר שזרש עיקר האילן ההוא הוא למעלה
 סמקתם שהנהר ההוא יוצא והתפשטות מליחותו
 הוא כשחול בג'ע של מטה :

ונבא אל הענין אמר כי האיש אשר יבטח בה'
 והיה ה' מבטחו דומה לאילן השחול
 על מים שהוא כעץ החיים שבתוך הגן
 שהוא שחול על מים כחומר רז"ל שכל מימי
 בראשית מחסלגין מתחמיו ככה שהיה נשאו
 בעץ החיים שמרוב מימי השפע שיופפע בהיות ה'
 מבטחו בללו והסו דיקים רבים כאשר בלל עץ
 החיים ההוא ועוד ידמה לעץ הנזכר כמה שעל
 יובל ישלח שרשיו שהוא כי גם שהוא מקבל
 השקאה מנהר הוא יובל היוצא מעדן לא יבצר
 שרשיו על יובל ההוא שהוא כי למטה מהנהר
 שהוא יתלם שרשיו כי עץ החיים שזרש העיקרו

למעלה כך נפש ורוח האדם עם ששחין למטה
 באדם שורשן למעלה בג'ע הארץ ולמעלה בעליון
 בארץ עליונה וכחומר התנחל כל ישראל יש
 להם חלק לעה"ב שחומר ועמך כולם נדיקים
 לעולם יורשו ארץ נזר מפעי כחומרם אללו
 שהוא מחומרם ז"ל למטה נדיק דומה לאילן שהוא
 נטוע במקום שהרה כו' שהוא כי שרשיו הגשם
 ורוח שחלדס הגם נטועים בארץ העליונה ונקראת
 הגשם שחלדס נזר מפעי שהוא כנזר ששרשיו נשאר
 למעלה כי אין דבר רוחי משחלש ולא למטה שלא
 ישאר מליחותו למעלה והוא שרשו :

ונדוור אל הענין אמר שפירש נפש הכלדיק
 שהוא כעץ החיים שמליחותו בג'ע
 הארץ ושרשיו למעלה מעל הנהר היוצא מעדן כך
 שרשיו של נפש ורוח הכלדיק בלו יהיו למעלה
 למעלה על הנהר ההוא שהוא במימי העליון ולא
 עוד כי אם שלא יראה כי יבא חס והוא כי בכח
 כח רוגז לעולם לא יראה אותו כי במקומו לא
 יהיה חוס הדין ההוא כי שגן זכותו וגם הגוף
 צה"ז יאמר בארץ בשלשה דברים שהם כוללות
 יופי כל טוב העה"ז ששם חיי בני מזוני ועל
 החיים אמר שלא בלבד מה שהוא עיקר האילן
 הוא הגשם שיהיה כעץ החיים באותו העולם
 מעשה כי אם גם הגוף שהוא כעלה שחלגין
 המכסה את הפרי כך הגוף הוא מכסה ולבוש
 אל הגשם גם הוא יהיה רעון שלא יבאש ויבלה
 כעלה האילן כ"א יאריך וגם מיוט אץ ז"ל בשמים
 השבויות כ"א גם בשנת בצורת לא ידאג כי הוא
 ית' יצנין לו מזונו ומה גם בשאר שנים ועל בני
 אמר ולא ימיש מעשות פרי :

אין יאמר ונשנת בצורה כו' במ"ש ז"ל כי בשנת
 בצורת אכור לו לאדם לשמש מסתו אם לא
 יהיה חסוך בנים אמר כי בשנת בצורת שמתחסת
 הבצורת אל הצנה ולא אל המקום שהוא כי הוא
 בצורת כולל כמה שאמרתיו שלא יראה כי יבא
 רוגז שהוא החיים הנזכר כי במקום אשר הוא
 גר שם לא חסיה רעה ימשך ששם היות שלא
 ידאג שליטו חו"ב בנים עכ"ז לא ימיש מעשות
 פרי שימשח מסתו ויוסיף לעשה פרי כי בעקומו
 לא חסיה חרפה רעב ולא יעצור עלומו מעשות
 פרי על שאר מקומות ושם חומרם הלא נראה
 מי שיראה גופה בה' ולא יגלה בדרך הזאת דע
 כי יש עקוב הלב מכל ואנוש הוא באומרו מי
 ידענו כי האדם לא יראה לנבז ואני ה' חוקר לב
 כו' להם לאים כדרכיו כו' ולכן שים לבך אלי זה
 מאותו הסוג שמראה לבל היותו נוטח בה' ולא קן
 לכו ואני חסון לו כדרכיו :

בן זומא אומר וכו' . פירש רבינו הגאון זיק"ל בפ' אמר ח"ל .

והנה חרז"ל וקדשנו לכל דבר שבקדושה לבכר ראשון לפתוח ראשון ליטול מנה יפה ראשון וכו' ועל פי דרכו זה יחכן אשר הערנו בזהו חמי ה' מקדשכם ולא אמר

פרק רביעי

מקדשו שהוא מעין ענין מחמסם ז"ל בתחומה על פסוק כי מכבדי אכבד זה המכבד ח"ה כי לה' המה ומשרתיו יקראו ככהנים בעבודתם וזהו יאמר וקדשנו אחת ישראל את הכהן לכל דבר הבריות שנאמר כי שבקדושה לבכר ראשון וכו'

בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנא' מכל מרמדי השברתי איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגביר ימישיל ברוחו מלוכד עיר איזהו עשיר השבת בחלקו שנא' יגיע כפיך כי תאכל ו' איזהו איזהו עשיר אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב השמת בחלקו שנאמר יגיע יאמר וקדשנו את כפיך וכו' אמר לו את הכהן לכל דבר הבריות שנאמר כי מכבדי מכבד ובזוי שמי שנאמר בו יגיע כפיך וכו' בקרא עשיר . ז' מי יקלו

לו אם מר אמר הדא ומר אמר חדא ולא פליגי . ד) הראיה שצניח מספוק מכל מלמדי השכלתי כי הלא אינו איתר שם שעל לומדו מכל אדם נקרא חכם . ה) לומר איזהו גבור הכובש את יצרו שנא' טוב ארך אפים מנצור כי הלא תראה ראה הפסית כי מאומרו טוב ארך אפים מנצור יורה שהאך אפיס חמי פסוק כי מכבדי אכבד זה המכבד ח"ה כי לה' המה ומשרתיו יקראו ככהנים בעבודתם וזהו יאמר וקדשנו אחת ישראל את הכהן לכל דבר הבריות שנאמר כי מכבדי מכבד ובזוי שמי שנאמר בו יגיע כפיך וכו' בקרא עשיר . ז' מי יקלו

ולא תעשה כן על היותך נותנו על ידו שתחכר בעבדו כי אם על צניח כבודי כי אם להם אלהיך הוא מקריב כי על כן קדש הוא לאלהיו באופן שהותי אחת מכבד בכבדך אהו וחזויה זה כי גם אני אכבדך עמו כי מכבדי אכבד וזהו חמי ה' מקדשכם כאשר כי כמותו כמותו שווי לקבל כבוד ממני כי אומרו מקדשכם הוא ענין כבוד לאומרו וקדשנו שפרשו ז"ל לברך ראשון וכו' ואין מולחין המשמעות מפסוקו למצרי כי אם יהיה בענין קדושת היותו לכבוד וע"ז זה חמי מקדשכם שהיו קדושים בעיני וחשובים לכבדכם הנה עדיין ראוי לשום לב מי הגיד לרז"ל צמדת תחומה שאתמו מכבדי אכבד מדבר צמ"ה אמנם יחבאר זה לפי דרכנו צמדת בן זומא האומר איזהו מכובד המכבד את הכבדים שנאמר כי מכבדי אכבד וכו' :

ורבא אל ביארו נעתיק כל המשנה ונבאר אותה בצ"ח ז"ל בן זומא וכו' עד גמר המשנה . וראוי לשום לב . ח) מה היא בית התנא בד' דברים אשר בא לגדור גדרן מוולחן שאם הוא על התנאים הרביעים להבנת נבואה אם כן במקום איזהו מכובד היה ראוי לומר איזהו עניו יגדור גדרו . ט) אומר הלומד מכל אדם כי הלא זה יותר יצדק בו תאר תלמוד מאמר חכם . י) כי מה ראה במאמר התנא האומר איזהו חכם הרוואה את הנוצר שדמה אותו

אמר לו כי האוכל יגיע כפיך האומר שם הוא שמה בחלקו ולא שבטבין יאכלנו . ח) למה מביא פי' אומרו בכתוב אשריך וטוב לך אשריך צמ"ה ופי' לך צמ"ה כי הלא אין זה רק למה טעם אל כפל החיות כי מי שהוא מאושר ידוע הוא שטוב לו ע"פ פירש צמ"ה וטוב לך לצה"ל וירך למה טוב טעם מה ראה על ככה ומה הגיע אליו פה להספיל בהפכת הנות הכתוב ויראה שלא כענין . ט) אומר איזהו מכובד המכבד את הכבדים אל אדרבה הוא תאר מכבד ולא חואר מכובד . י) אומר שנאמר כי מכבדי אכבד ובזוי יקלו כי הלא המה דברי ה' האומר כי מכבדו יכבד ואיך ילמוד משם למכבד את הכבדים כי כבוד ה' שא"י . יא) אומר ובזוי יקלו כי הלא לא ילמד רק מאומרו מכבדי אכבד ולמה יצאו ובזוי יקלו לבלי יצדק והוא דברי הפסוק הענין האם לגמור הפסוק צלצבו לבד לא יחד התנא ירבה דברים לבלי צורך ומה גם צמלות כאלה : אבנם יחכן בכללות הענין בא להאר תוארים הראויים אל הדברים האכפשיים לעשות צמ"ה בני האדם וירא' והנה ארבעה המה החוארים אשר יתאחד האדם הפך אמתתם ובא להסיר מלכס והוא כי הלא אם יאמרו כל אשר הוא חכם צמינו אשור נא מה הוא גדר החכם הלא יענה התלמד לכל אדם ואם יאמרו אליו ומה תואר הביצור הלא יאמר אשר יאבק גוים כמו ויגבר עליו ויפילסו ארצה

חסרי אבות

א איזהו חכם הלומד מכל אדם . שבעתי צמ"ה פ"ק דע"ז דלמגמר מחד רבא גבירכא עדיף אך נסבא חכמה רבוואתא עדיף וז"ל איזהו חכם שבער שכל גבירכא כשהא למד מכל אדם צ"מ דמאי דחכרי' הוא סבא וגמיר מכלסו רבוואתא . וז"ל חכ' מלמדי השכלתי סבא כי ערוך שיהא לי ככר גרסא דנשי :

איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מנצור וכו' . אפשר בתקורת הרמב"ם בשמסם פירקין אי מי שטבעו טוב ובנקל מקיים המלות הוא משונה או מי שטבעו דע וכובש את יצרו כרי זה משונה והסכים וטבעו טוב חשיב טעם רבוע אוחה דע וחילק בין שמתיות ובלביות ע"כ . וז"ל טוב ארך אפים שטבעו להאריך האו אינו צועם מז' טעמו ווסר מגבור שטורה לכנס יצרו ולהאריך האו ולמדנו מיס' דגבור הוא הכובש את יצרו וסיקו הראיה דמייס' :

ועודו הרי כי גדר העשיר הוא היווה מכובד ואם
 כי חיסה גם כן יתהדר שחיוהו מכובד מי שהוא
 עשיר על כן מה עשה אחרי אומרו גדר העשיר
 אמר חיוהו מכובד המכבד את הנכריות כלומר ולא
 היוסו עשיר דרך כלל כונתו את זומא אשר הגישו
 לדבר דבריו אלה :

וַיִּבְרַח אל החכם מהמרוי קו לקו והוא כי הנה
 היה ואמר חיוהו חכם ולא כיון אל
 ענין האומר הוואה את הוולד כי שם ידבר על
 חכמת ההנהגה והמדות כי אם חיוהו הוא האיש
 אשר ישיג גדר היווה הכס בלמח ולא ימוט גדר
 זה ממנו הלא הוא הלמד מכל אדם והוא כלל
 נפלא והענין כי אין אדם שם לבו ונששו להשיג
 חכמת הקורה עד הכינוי מין ערכם כי רבוטו
 הוא כי אז ימיה עצמו עליה וביח גם היא חמית
 עצמה להחכימו כי כח ואל לה כי לא כחכמות
 הנכריות העבריות כי חיות ורוחניות הנה וכמה
 יודע חיסה מי זה וחיוהו הוא המכיר ערכה הלא
 היא אם ילמוד מכל אדם אם אין והוא כי אם יאמרו
 לאיש החפזן לשמוע חדוש אחד בתורה אשר
 לא ידעו אך הוא מפי נער הקטן שקבל מרבו
 אם אמור יאמר הלא איש אנכי גדול ורב בשנים
 אם אקשיב אשמע מנער קטן חיה כבודי וימנע
 מלשמוע מפיו הנה איש כזה לו יתכס כי תפני
 כבודו בעלמא יטליך מרגלית ליחם לה עימי
 אחרי גוו כי ככה יעשה לו הויסם ויאבד העו
 של תורה וכמקרה דבי אלעזר בן ערך שמזי
 הכבוד שרלה יבאו חביוו אליו ולא הוא גליהם
 הגיע עד קרוא מקרא החדש היה לבס במקום
 החדש הזה לבס אך אם אמר יאמר חיה הנער
 הלז קראו לו או אדרוף אביג ואקשיב ואשמע
 מפיו תורה כי לא אל זה חביב כי אם אל זאת
 התורה אשר הלא מפיו כי לא הנער הוא המדבר
 כי אם החכם העלה על לבי כי היא
 המדברת אחי כי רוחיה היא כאשר נודע לאשר
 לו חלק בה הנה האיש הלז נכון לבו בטוח יהיה
 שהשב ישיג חכמת התורה כי בא עד הכיר ערכה
 ולא יקוט האיש עד חכם יהיה בלי ספק ומה
 מהקו אמרי דזל כי נעמו בחדש משני מאמרם
 למה נמשלה תורה למים מה מים אין הגדול
 מהבייש מלומר לקטן השקוי מים כך התורה אין
 הגדול מחבייש מלומר לקטן למדני ספק או הלכס :

וזה מאמר התנא חיוהו חכם הלומד מכל אדם
 שנאמר מכל מלמדי השכלתי והוא כי הוקפה
 לו כי מהרואי היה יתאר מכל מלמדי למדתי וגם
 מה ענין כי עדותיך וכו' אך אמר סכל למדני
 שלא געלתי בשום מלמד אם קטן או גדול יהיה
 נעבתי משביל שהוא שהתחכב והטעם הוא כי לא
 חשבתי בלבי שהמלמד הוא היק הדובר כי ולא היק

ובאמרו אליו אמור נא תואר העשיר וגדרו הלא
 יאמר אשר רב חילו ואם יאמרו לו חיוהו מכובד
 הנה יאמר אשר יכבדוהו אנשים ע"כ כנגד ד'
 דברים אלו דבר בן זומא ויגלה עפר מעיני כל
 אשר טח מראהו עיניו מהביע אל האמת ואמר
 אשר יאמר כי הכס יקרא המלמד לזולת אין זה
 תוארו האמתי כי אם אדרבה הלמד מכל אדם
 כאשר נבאר בס"ד וכן אשר יאמר כי גבור הוא
 גבור הכח בחיבתיו לא בן הוא כי אם הכובש את
 יצרו אף אם חלש שבחלשים יהיה וכן אשר בלב
 כל איש כי עשיר הוא אשר כביר מלאה ידו והפוך
 הוא כי אדרבה רש הוא כי מרבה נכסיו מרבה דלגה
 אך לא יקרא עשיר כי אם השמח בחלקו המועט
 וכן אמר חיוהו מכובד לא אשר יכבדוהו כ"א
 אדרבה המכבד את הנכריות כאשר נבאר בס"ד :
עוד יתכן דרך שני והוא מחלוקת האחרונים
 במאמר הידוע מז"ל בגמרי חולאים
 המיוחדים לנבואה הלא המה חכם גבור ועשיר
 ועניו כי יש מאחרונים אומרים דברים כפשיטו
 אך הלא על זה הפירוש קביא גדולה ונפלת עליו
 והוא כי היחכן יהיה איש לדיק חסיד ישר ונאמן
 והוא חלש או איש רש היאבזה ה' למנוע ממנו שפס
 נבואתו על שטנבו או מזלו גרמו לו יהיה חלש
 או על שחשכו כוכבי נספו מלהשעירו נמלאת
 הנבואה תלויה ונחונה החת הטבע או החת המזל
 והלא כמו זכ נחש ע"כ יש מחכמי המאמר
 האחרונים הסכימה דעתו לומר כי גם מאמרם
 ז"ל באומרו חכם גבור ועשיר מעמד שלשון על
 כשרון תלוי בנחירה הוא כרביעית היא הענוה
 ולפי זה אשר הביאו בגמרא רביה אל הגבורה
 משיעור הלווחות יהיה כי לולא היוה משה כובש
 את יצרו עד היוה תומרו זך וכמעט רוחני ע"כ
 עזר כח לשבר הלווחות מה שאין באיש גבור כח
 גופני יכול לפנות וכן מה שהביאו רביה אל עושר
 מסוק פסל לך הפסילה יהיה לך יהיה בשום לב
 כי הלא יקשה שחם כן אכל אשר התנבא עד אשר
 פסל לווחות שניות איך השיב הנבואה הגדולה מבלי
 היוה עשיר עד לווחות שניות :

אך הוא כי היה שמח בחלקו וה' עשה גם
 עושר בפועל יהיה לו והן זאת יתכן היה
 בלב בן זומא כי התעורר על זה איך יעלה על
 לב חתיה השגת דבקתו יתברך תלויה במזל ולא
 בחסידות וכשרון המעשה ע"כ גזר אומר כי מעמד
 שלשון תלויה בשלמות הכשרון כרביעית שהיא
 היוה עניו וזהו חיוהו חכם וכו' חיוהו גבור וכו'
 חיוהו עשיר וכו' ואחרי אומרו חיוהו עשיר
 השמח בחלקו ראה והנה משה שלימה שנינו
 המקדש את האשה ואמר על מנת שאני
 עשיר וכו' הלא סכל בני עירו מכבדין אותו מפני

כבודי כי מלך וגדול הסגדרין אני כי אם העולה
 על רוחי היה כי עדותך עלמן שיחה לי כי הם
 יסולאים עמי המלמד הן עלמן היו שיחה לי כי הן
 היו משיחין עמי ואם כן מה לי אם ילאו מפי קטן
 או גדול. איזה הוא גבור כלומר חללים הגבורה
 הנקרא גבור שאין למעלה הימנו הוא הכובש
 אם ילכו והביאו רליה מאומר ומשל ברוחו
 מלמד עיר כי מושל ברוחו הוא הכובש את ילכו
 ולא הביא מארך אפים האמור בכבוד וביאור
 הכבוד לדעתו הוא טוב אך אפים ועיבר על פשע
 מגבור המחוקק מאשר עשה לו רעהו אך לא הגיע
 לגדר לוכד עיר שאינו מושל ביצור ורוחו בשאר
 דברים. אמנם המושל ברוחו שכובש את ילכו
 חמיד הוא טוב מלמד עיר והוא כי יש הדמות בלד
 מה לכובש את ילכו ומשל ברוחו עם לוכד עיר כי
 כאשר הבא ללכוד עיר יהיה לו עיבוד מלד היות
 בני עיר רבים והוא אחד. עוד שנית כי הם
 חושבי העיר והוא מקום חולדותם ובקיאים
 במולאיה ובמבואיה יותר מזה הלכוד שבה מחוץ
 לעיר. עוד שלישיה שאינו ריזה להורגם רק ללכוד
 את העיר כאשר היא למשול בהם ויעבדוהו
 באופן שהוא יתום עליהם לא יחוסו עליו שהוא
 חפץ בקיומם וחס חשאים דמיחשו ויהיה קל
 להסתכן בידם כן שלם אלה ימלאו באדם הכובש
 את ילכו כי כל האברים הם חומריהו וחשבים
 אתר היזהר ועוזרים אותו ורבים הם לעומת
 היגים שהוא יחיד בערכם וגם השנית הנמלא
 בלכוד עיר שהוא היות בני העיר מוטרשים בה
 כן במושל ברוחו הוא מושל ביהיה וכלל האברים
 שבה מיום הולד האדם מה שאין כן ביהיה
 שאינו בא עד יג שנה וגם השלישית ימלא בו
 שאין היגים חפץ בניפולם כי הוא נריך אליהם
 לעבודתו יתברך והמה חשבים בביטולו ויקרא
 הכובש את ילכו גבור מלכד עיר מלד שוכד
 עיר מגדויו חוץ מעממותיו וזה מגדויו כן בעלמו
 והוא נקרא גבור באמת. איזה הוא עשיר השמת
 בחלקו הביא רליה מפסוק יגיע כסף וכו' אע"פ
 שאינו מפורש בכבוד שעל שמה בחלקו ידבר ולא
 באומר אשריך ופוב ואמר אשריך בעה"ז שיראה
 לבלי נריך אך אין ספק כיון להודיעו מאין לו
 שעל שמה בחלקו ידבר והוא כי מהכרח הכפל ז"ל
 אשריך בעה"ז וכו' וא"כ אם הוא יגיע לאכול
 ואינו שמה בחלקו כי אם קן על יגיעו הנה זה
 לא יקרא מאשר בעה"ז וא"כ מוכרח הוא שהוא
 שמה בחלקו ואין לו דאגה ויאל לו שיקרא עשיר
 מפני כי אומר יגיע כסף וכו' הוא מתן שכר
 לירא את ה' המוכר למעלה כי כן יורה שפס
 הכתובים כאשר ביארנו במקומו שכיון אל שלש

מיני אופר שבעה"ז שם בני חיי ומזוני בלמרו
 יגיע כסף וכו' ובני באומר אשך כנסו כו'
 ובחיי באומר וראה בני לבניך כו' כמפורש
 במקומו: ואמר איזה מכובד כו' כלומר אל
 תחשוב למכובד אשר יכבדוהו הכריות באופן
 שהעשיר יקרא מכובד שהכל יכבדוהו אך איזה
 מכובד המכבד את הכריות שהוא מדה טובה שהוא
 קנין בעממות האדם ולא אופר חלוי יבולחו וכן
 בעשיר אשר השמח בחלקו שהוא קנין בעלמו ולא
 חלה ברכויו ממון שהוא דבר חוץ ממנו ודבר
 האבד וגם מפני שתרבה נכסים מרבה דאגה
 ואיך יקרא עשיר וגם דעתו שלא יקרא מכובד
 המקבל כבוד מבני אדם כי אם ממלך הכבוד
 יתברך והביא רליה מפסוק כי מכבדי אכבד אע"פ
 שלא ידבר רק במכבד את המקום אך הוא מק"י
 והוא כאשר נשים לב אל הביאו סוף פסוק ובזוי
 יקלו לבלי לורך אך הוא מאמר ז"ל בספר הוהר
 חס הקב"ה על כבוד הנדיק יותר מעל כבוד
 עלמו כי הנה ירבעם היה מקטיר על המזבח
 לע"ז ולא נגפו ה' ובשלוח ידו לחטים בניבא
 מיד וחיבש ידו וכן ארז"ל בב"ר החמיר הקב"ה
 בכבוד הנדיק מכבודו שעל כבוד הנדיק אשר ומקללך
 אלוה שהוא בקום עשה ובכבוד עלמו אשר ובזוי
 יקלו מעלמם ע"כ:

ובזה

נבא אל הענין כי אחר שפסקו ובזוי
 יקלו נלמוד כי גדול כבוד הנדיק לפניו
 יתברך מכבוד עלמו הנה מזה רליה אל האמור
 כי המכבד את הכריות שהוא את הנדיקים ודאי
 יכבדוהו יתברך יותר מהמכבד את עלמו אם כן
 באומר שמכבדו יכבד כל שכן שיכבד את המכבד
 הנדיקים שידוע שלא אמר המכבד את הכריות
 רק על המכבד את הנדיק ולא את אשר לא נאה
 לו כבוד ולפ"ו יתיישב מה שהביא התנא סוף
 הפסוק ובזוי יקלו שיבא דברי מוהר: אך כיון
 אל הדרש בב"ר כמו שכתבנו כלומר מי הכריתמי
 לומר שאת המכבד את הנדיק יכבד הקב"ה
 הלא הוא אומר ובזוי יקלו כי משם הוא הק"י
 כמדובר. ובתחומם אמרו פרשה בראשית וז"ל
 מכבדי אכבד המכבד בני חורה והוא מעין
 מאמרנו והוא שהוקפה לנו כי כמה מכבדים את
 ה' ויזל להם בעה"ז כי זו היא קושייה לדיק ודע
 לו לזה אמר המכבד בני חורה כי ברית כרותה
 היא שישעב לו ויכבד בודאי מאתו יתברך וזהו
 איזה מכובד שאם בודאי מכבד המכבד
 את הכריות:

איזהו

עשיר כו' פי' רכינו זוק"ל בקהלת ג'
 פסוק כ"ב וז"ל. לבא אל הענין נקדים
 ראשונה כי כל המשיגות לא נעדו מכל קדמונית
 דוד ושלמה ודומיהם אשילו הנאמר בס' בשם יוקי

ומה גם כשאין חולק והנה ארז"ל שמאל משה רבינו ע"ה את הקב"ה אומר אלעזר בני אומר סרה נח שנתה וכו' וכן על האמור משה קבל חורה מסיני כו' שהיה ראוי לאמרו בתחלה סדר זרעים שהוא ראשית כל סדרי תורה שבעל יקלו : ב בן עזאי סה ולאמרו שהוא להורות קרה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה לאלמר או כרוב דאמר כי גם כל המוסריס

מאות ל"ה זה יגורר לכם כי ועשיהם אחת את מ"ע אני ה' המבקיה אחכם בזה וכן לא החללו את שם קדשי שחשמו מלפניה דבר שיש בו חילול ה' כענין רבי יוחנן דאמר היכי דמי חילול ה' דסקילנא בישתא

שכחובת שאמר כל איש ואיש חוכחה מוסריו הכל קבל משה מסיני ואמר לדור דור והנה מכללם הוא בן זומא אומר וכו' איזה עשיר השמה בחלקו שנאמר יגיע כסף כי תחלל אשריך כו' ועוד ראוי לביט לב איך יאמר שמה בחלקו משק יגיע כסף כי תחלל כי הלא באשר אין לו מה יאכל כי אם ממלאכתו אין לו חלק לומר שמה בחלקו אך הוא כי מי שאינו מאסער על טובות העולם הזה ואוכל מניגו כי הוא שמה בחלקו כי כל ישראל יש להם חלק לעה"ב ובחלקו של העה"ב הוא שמה :

אנא אי מסגינא ארבע חמיה בלא זיניא ובלא חפילין וההיקס בדברים אלו . והנה אין ספק כי הזהיר לבנותי חל! את ה' יבטח בה' שאם יבא לידי לקדש את ה' שיקדשו ברכים שיהרג ואל יעבור כי אשר נזהר לבנותי חלל יביאנו ה' לקדש שמו יחברך גם כן כי מצוה גוררת מצוה וזהו לא החללו את שם קדשי יכו' לומר כי ממה שלא החללו את שם קדשי על ידי כן נקדשתי בחוך בני ישראל כי יגורר לכם לקדש שם שמים ברכים שהוא נסיון ומצוה שאין למעלה הימנו כי אני ה' מקדשכם בגדר המצוה והוא מאמר התנא במסכת אבות :

בן עזאי אומר וכו' והנה ראוי להעיר ראשונה דקדוק הלשון באומרו הוי רץ וכו' ובורח וכו' ולא אמר רץ למצוה קלה וברח מן העבירה וגם בענין הסתנה כי מאמרו הוי רץ וכו' שמצוה גוררת מצוה יראה שאם לא היחה גוררת מצוה לא היה ראוי להיות רץ לעשותה ולא כן הוא כי אם מצד עלמה ג"כ ראוי לרוץ למצוה וגם מבלי חבור עבירה עבירה ראוי לברוח ממנה . ב) למה בעבירה לא אמר מן העבירה קלה כמו שאמר במצוה כי הלא גם מעבירה קלה ראוי לברוח . ג) אומרו מן העבירה בה"א הידיעה ובראיה היה יאמר ובורח מעבירה . ד) למה לריך גדר בריחה והיה די יאמר והשמר מעבירה . ה) אומרו ושכר מצוה מצוה וכו' אם הוא טעם אחר היה ראוי יאמר ושכר מצוה בוי"ו ואם הוא ענין אחד עם הקודם הנה אינו דומה לו . ו) כי יראה משולל הנגה כי איך תהיה שכר מצוה מצוה האם נאמר שכר פעולה השכיר פעולתו הוא אינו אלא דמי שכירותו וההיקף נקושיא זה באומרו ושכר עבירה עבירה :

אמנם הנה פחה דבריו בל ללמד דעת לעבוד את ה' הלא הוא כי אם יאחו לריך דרך לעבוד את ה' ומה גם דרך חסידות לא יעשה אותו לפרקים כי אם יורגל בו עד יעשו בפנע שאם לא כן חסוה המדה טובה ממנו ומה גם אם עליו ישחקו הרואים יאחו במדה החסידות ואח"כ יעזבו ויבוס וגם את הכל יעזבו ע"כ לריך יהיה חמיד הולך וחזק מאד עד תהי לו הרגל בדבר טבעי וזה א"ו הוה רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה הכל לשון הוה כלומר ה"ו רץ תמיד

ונבא אל ענין הכתיב והוא כי אחרי אומר ממשפט מעוקל הנעשה בעיר על לקלול בני אדם והוא דבר יתעב איש בראותו הדבר הרע ההוא ואיככה יוכל עבוד את ה' בשמחה ובעוב לבב כמשפט ללוהבי שמו יחברך ע"כ אמר וראיתי כי אין טוב לדבר הזה מאשר ישמה האדם במעשיו המיוחדים לו הם מעשיו הטובים כי בהם ייטב לו בעה"ב כי הוא חלקו שנאמר בו איזה עשיר השמה בחלקי הוא חלק שלו בעה"ב וזהו אמר ישמה במעשיו כי הוא חלקו שנאמר שמה בחלקו והוא עשיר ואשריו בעה"ו וטוב לו לעה"ב ושה"ל למה חננה את האדם על לקלול הדין שמקום המשפט שמה הרשע וכו' במה שיטמה במעשיו עלמו ואמרתו שאין טוב מתן זה ולא אהמכו על מה שיטמדת לראות נקמות ה' כמלדיק רשע ומרשיע לדיק כמאמר הניבא מלדיקי רשע וכו' והיה כאלל קש וכו' שרשם כמק יסיה ופרחם כאלק יעלה וכו' הלא הוא כי אולי המתעב על הדבר לא יסיה עד עת סקודתם מלדיקי רשע ומרשיע לדיק ומי יביאנו אח"כ לראות במפלתו והוה אומרו כי מי יביאנו לראות פנה שהיה אחריו כלומר מה שאמרתו כי אין טוב מאשר ישמה וכו' ולא בחרתי בראות ברעמם הוא כי מי יביאנו וכו' :

במשנה ב' בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה וכו' סירש רבינו הגאון זוק"ל בפרשת אמור וז"ל :

ושמרתם מצותי וכו' וזלה האמור יאמר דרך אחרת והוא ענין מצוה גוררת מצוה שאומר הוה יחברך ושמרתם מצותי שהם

חמיד כי חתיה רגיל בריזה למזוה וכן בורח
 לשון הווה מן העבירה ולא אמר רוח למזוה קלה
 וברח בו' ולענין המשנה הנה הדרך הראשון
 שאחזקו יסול לב אדם עליו הלא הוא באומרו הוי
 רץ וכו' לומר ירחק מדרך
 עינר לפיכך כי דרך ועבירה גוררת עבירה
 החננים שבהודמן סחורה

שהריוח מעט מחשלים ואומרים הנה זה כעת
 לפנינו נמתי' ונראה אם חזמן סחורה שהריוח גדול
 ואם לא הנא הנה הקלה לפנינו ונעשה אח"כ
 לאטנו אמר אל חזמן כי במזוה קלה לומר יתיאל
 עד נראה אם חזמן חסורה ולא נחשב המעה
 להפסל בקלה ואם לא נחב החמורה בקרוב אז נפסל
 בקלה כי אם הוי רץ מיד במזוה למזוה קלה כי
 לומר שבהמניע ממנו הנא לך אחרת לא כן הוא
 אדרכה אם תעשה יאח חזמן אחרת כי מזוה
 גוררת מזוה מה שאין כן בהצטלק ממנה ולא יעלה
 על רוחך כי הרוץ למזוה אחת שלמזוה אחת הנה
 רץ כי אם לרבות הן כל הנגדרות קלות וחמורות
 וגם בעבירה כיוצא בזה והוא כי אפשר יאמר איש
 חזמן עבירה קלה די לנו בהמנע מעשותה
 בדרך התגר בראות הפסד במקחו אך לברוח
 והתרחק מאוד מכל הדומה לכבוד או תבוא אליה
 אין לורך בשביל עבירה קלה לזה אמר לא תעשה כן
 רק ובורח מן העבירה נה"א הידיעה כל' העבירה
 הדומה אל האמור היא הקלה לעומת מזוה קלה
 שהזכיר כי אין לך להסתכל באיכות העבירה אם
 קלה היא לבלתי בורח כי איך ברח מאחת כי
 זה מרבות כי עבירה גוררת עבירה ונמאלת בורח
 מכולן ושמא האמר למה המזוה גוררת מזוה והעבירה
 גוררת עבירה לז"א ששכר מזוה וכו' עינו ששכר
 מזוה בזה' עמלא ליכא וחלתי שעושה הקב"ה כמלך
 או שר אם אהבנו האומר שאומר לו עשה לי
 אומנות פלוני ששכר רב ואם תעשה מיד אחן לך
 אחרת ולא יחסר לך כמה שהריוח חמיד שכר טוב
 כן הקב"ה לעושה מזוה מזמין לו אחרת שיכויח בה
 כי אין פסדן בזה"ו וכן בעבירה המורגל בהן והפסדן
 מזמין לו עבירה שיאבד בה בשכר מה שכבר עשה :
עוד יתכן כמות התנא והוא בהקדם ענין
 מוסר נאה אשר טוב לגבר יהי לו כנגד
 יעטיו ולא ילח מעיניו הלא הוא כי ימטפו
 בעיניו זכיותיו לשני בנות א' אולי היה לו בהם
 נד פניה ולא היה לשמה שמה אולי מעט אשר
 היו לפניו נסו אותם ממנו כמאמר יעקב שיטתי
 סכל החסדים ק"ו לשאר העם אולי לא נשאר

לו גם א' ע"י כמה חסדים טובים והגלות אשר
 הצילו ה' זולת אשר נעשה לו נס ולא הכיר בנסו
 באופן יחוש פן הוא משולל מזוה ויסיים נגד עיניו
 כי לא כן העבירות כי מי האיש אשר יחסאר שאין
 לו עבירות כי אדם אין
 ושכר זולת אשר הוא יח' העביר
 ראשון ראשון כאשר היחל לעשות אותן . הקדמה
 שנית גלויה ומפורסמת כי המזוה שאדם עושה היא
 עמלה המחירה לו ומעפרתו ומעגנתו ככתוב אלנו
 על פסוק ואלה לדיקים ישלם טוב כי הטוב עמלאו
 שעושה הוא השלומי פשולמו כי האור שהפליגי
 בעשותה נעשה ממנו מלאך והיהקש בעבירה כי
 היא מייסרתו פה ונביהגם כי כתפטר עונות שעשה
 הם מלאכי חבלה הממריקים אותו בניהגם כי הן הן
 כי כל אחד נעשה משחית ומשחחו בידו והוא מאמר
 הכתוב ותמונגנו ביד עיניו ואומר תיכרך רשקך
 ואומר חסאים תדקף רעה :

ונבא

אל הענין אמר הוי רץ וכו' לומר יהיה
 בעיניך כי יעוטי מליטיך אשר עשיה
 והוי רץ חמיד למזוה גם שהיה קלה ובורח מן
 העבירה הידועה לך אשר לא יבצר ממך כי חדע
 יש לך עבירה ידועה לך לפחות אחד אחד וס"ח הלא
 בכל חלוקה יש עליה קושיא כי כמה שארון למזוה
 קלה מה חתן ומה חסויף לי מזוה שארון לעשיה
 ואשר אחרת ובורח מן העבירה למה אחרת בורח
 אשר לא ידק כ"א על מי שרודפים אחריו ומן
 הראוי היה האמר אלי והזהר מן עבירה ע"כ על
 הקושיא הא' שעל אומרו הוי רץ למזוה קלה אמר
 אל ימטע בעיניך לעשותך מזוה אחת כי הלא
 זאת חמלאך מזוה כי הלא מזוה גוררת מזוה
 וא"כ כאשר זאת תביא לך אחרת גם האחרת זאת
 תעשה לך כן עד אין קץ ואשר אחרתי וברח מן
 העבירה אל יקשה בעיניך או' ל' בריחה כי רודף
 אין כי אחת דע לך כי עבירה גוררת עבירה וא"כ
 אשר לא יבצר ממך שעשית היא הנגור לך אחרת
 נמלא כי רודף יש אחרך כי איזו עבירה שעשית
 רודפת אחרך לגרור לך אחרת וע"כ לריך אחת
 לברוח ממח כבורח מפני איוב והוא אמר מחמלה
 מן העבירה כלומר הידועה לך שלא תעדר ממך
 לפחות אחת וס"ח ובי האם כה או רוא חיים יש
 בפשלת המזוה או העבירה כי זו הנגור מזוה
 וזו עבירה לזה אמר אל תחמה על החסן כי הלא
 דע ששכר מזוה מזוה והוא ענין ההקדמה השניה
 שכחבנו כי המזוה עמלה נעשה מלאך ומאשרתו

חסדי אבות

ב ששכר מזוה מזוה . פירש מזוה שכר מזוה הוא המזוה עמלה שנעשה ממנה מלאך רחמים ילין בעדו ולשרש נשחחו
 היא בעמלה ששכר שלה וכן בעבירה נעשה ממנה מלאך חבלה להענישו וזה שכחבנו ושכר עבירה
 העבירה עמלה :

ואמרו הב' דברים אחד שינקו מנסתרות וגם מזדים אל ימשלו בי יאמר על מאי דסליק מינה אז איהם לומר אל הקסה בעיניך ה' שאלתי זאת שתהשכני מזדים כי איני שואל שתמנעו מלחסי מזיד והסך במיתרי כ"א שלו אחס כי לא הניח את העבירה שתגורר כי לא אצת פאכרחת אחי כ"א שאהיה כהם בעל פתימות שאך לי מכריח להרע ועל הראשונה דפתח בה שאוא מנסתרות נקבי היא שנסחם תלמוד אמר על זה ונקיתי מספע רב שפי מה שחנקי משגנת תלמוד לא לנד אהיה נקי עמה שעולה זדון שיאמרו לי למה לא למדת כ"א גם אהיה נקי על פי דרכי מספע רב שהוא כן אחסא פמה מזיד גדול והוא שאם דרך משל כשגנת תלמוד אשפטו דין אשר לא קדת אחרי כן ימשך מזה פפע רב והוא שאם ארע אחרי כן כי עשיתי צדון מפני הכבוד לא אשוב להפך הדין כי אם אדרבה אחזיק באשר דנתי ואמר כי יפה דנתי נמלאתי מעות משפט שהוא פפע רב ובחמק לשונו הורה לנו מלמרו על מאמר התנא מלוא גוררת מלוא ועבירה וכו' ששכר וכו' ושכר וכו' כי הלא אמרו ששכר מלוא פפע הלשון הוא כגוהן פפע אל האמור ואינו. וגם איך שכר מלוא מלוא איך אחר אמרו מלוא גוררת מלוא ועבירה גוררת מלוא אחר אל תזמה מי נהן כח כשעולת מלוא או בעבירה לגרור כי אין בה רוח חיים ל"א דע כי שכר מלוא היא המלוא עזמה אשר אין זר רק שהמלוא נעשית מלאך והוא מאיר לו ומעטרו ומענו כענין דריקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם שלא אמר ועטרות לומר עטרותיהם לומר שלהם שהם מלאכים פפעו במלותיהם וההיקש בעבירה שנעשית פסן והוא הדין אותו גביהם וגם פה כאמרו ותמונגנו ציד עוינו והו שכר מלוא מלוא ושכר עבירה עבירה ועבירה גוררת עבירה כי חיים וקיימים הן אשר כח כן לגרור והו כיון המשורר באמרו גם מזדים ולא אמר מזדונות לומר כי נעשים קטיגורים חיים על כן לריך הפלה שאל ימשלו בי כמדובר :

עוד יתכן בכתוב והוא אשר כתבנו באמרו ששכר מלוא מלוא שהוא כי המלוא עזמה נעשית הוויית קדושה עד עשותה מלאך וכעובדא דגמרא על ההוא דאעסק במסכת חגיגה והו יאמר פה ושמרתם מלותי ולא בלבד יהיה שחזיקו לכם טובה על שאמרתיו ונעשה רלוני כ"א שנס ועשייתם אותם כי פמה עשית והויה חדשה תעשה בהם כאלו אותם פמה אחס עשייתם והוא כי כל אחד נעשה מלאך והו למה שאני ה' ואין מלותי כמלות בשר ודם שאין במקיימם רק עשות רלון מלך והו אני ה' וכבודע מחמתי האמת כי גם לתורה ומלואה יש שייכות עמו והבדך כי הוא תורתו חכמתו ומעשיו אחרת הוא יאמר ועשייתם אותם נמלאת פמה שעשייתם אותם הוא אני ה' :

ג פירש רבינו הגאון זוק"ל על הא משנה בזהלים י"ט פסוק י"ג. שניאות מי יבין וכו' הנה יש שני מיני שניאות א' שיודע הדין אלא שגוה במציאות כענין חשב על החלב שהיה שומן ואלו או שכה שהיה שבת ועשה מלאכת. פניה שנעלב ממנו הדין ולא ידע על דבר שהיה אסור ועשאו והו שגנת תלמוד אמר דבר הבחינה הראשונה שניאות מי יבין כלומר לא יאשם השונה כי לא נאמר למה לא שמת לכך להשמר שלא הנית מחוך דבר שקדם לשונג הזה ביבא זה לידך כי הלא מי יבין שיארע לו שיחשוב על החלב שהוא שומן כי אינו דבר נמשך מדבר אחר איך כסוג השני שהוא מנסתרות ששכר הדין ממני שהיו שגנת תלמוד בזה אשרך לחלות עיניך שחנקי כל אשכל כמה שיש לי שגנת תלמוד בלתי העלות עלי זדון ולא בלבד אחלה פניך שחנקי מן השונג כ"א גם מזדים הם הזדונות ואינו לומר שלא אחסא מזיד כי אשמהי על עמי איך הוא כי הזדונות שעשיתי כבר חשוך עבדך מהם אל ימשלו בי לגרור לי זדונות אחרים כענין עבירה גוררת עבירה ואחר

סומאחו זו כי אס נס לנדיקים שנתפסים בהרבות הרשעים ענינות כי הלא זו רעה חולה שלדקה יסדים חילוס מכל רעה והגן בעד עמס וימותו בעד זולתם והו זהו ובהות בוגדים ילכדו ואלו

ברשעו היה נוסל רשע לא וישר עבירה עבירה: ה הוא היה אומר היה מגיע לנדיק מעשה אל תהי בו לכל אדם ואל תהי מפליג לכל הרשעים על כן הסיי דבר שאין לך אדם שאין שעה ואין ואמר נמות האדם וכו' לך דבר שאין לו מקום: ה רבי לויטס לומר כי הלא הוא יתברך איש יבנה אומר מאד רבי ויהנן בן ברוקה חושב מחשבות לכל ימות שתקות אנוש רמה רבי יוחנן בן ברוקה אדם חייב רק ימות אומר כל הכחלל שמים בבתר נפרעין מטנו זכאי על כן יאריך לו בגלוי אחר שוגג ואחר מיד בהיורוד השם: לומר מי שהוא קטן נהקת החשובה וזהו נמות רבי

אדם עזרנו רשע האבד תקוה של יתקן לכן יאריך לשלא רשע אולי ישוב כי יש תקוה וס' למא לא ימות לזה הוא יתברך בחיות כופר לנדיק רשע לז' וחותל אוניס אבדה לומר כי הוא יתברך יודע העמידות בחיות שחותל אוניס אבדה שאין בו חותל לשון ולא ילא מזרעו טוב אז נדיק מזרה נחלץ וכו' מעין ענין מרע'ה עם המלרי עשה כה וכה בכל הדורות הנאים מטנו ולא ראה זאת ממנו דבר טוב אז ויך וכו' וימר הכחונים על דרך הקודם:

רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי ששל רוח וכו'. סיכס רבינו הגאון זוק'ל ב'ס' בהר סיני וז': ה

או שיטור הכתוב הלא באנחל דברים החשוב כי בכבד חנך אחה נוגע ולא כן הוא הלא ויראה מאלהיך כי בכבוד אלהיך אחה חגע כי הוא אי ה' אלהיכס אלהי שניכס כי גם נששו חלק אלוה ממעל כמוד ומנחל נוגע במה שהוא חלק מאחי ומבנה מי שאני מכה אלהותי

חסרי אבות

ג אלא התי זו לכל אדם ואל תסי מפליג לכל דבר וכו'. אבסר לכשר אל תהי מפליג לנשיות גדולות יתה כוונ' והפלגה הפחד כי יאר לב האדם ותקצר נששו מכסאה כי בלף אמנס אשר אנכי מניך אל תהי זו לכל אדם ובהכס ענינו בראשו מרחוק יריה כי כאשר לזה האדם להקץ ושמירתו ענין. ככה כנאו דואג הביע עדין וחלף לא הפחד הרבה להחזק רע ויחלש בעיניך כל דבר קטן מושג כי כ מד'ס נבחי' לבלה עין ויהאביד נפש ולמעט בלימוד ודבר עבודה כי גם שאין לך אדם שאין לה קבל דנא אין לך דבר קשה שאין לו מקום ריות והכנס וזה' היבוסה לכן אל תהי מפליג במחשבתך ודמיוןך לכל דבר כלנו הוא הר גבוה ותולו:

ד רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי ששל רוח וכו'. אבסר לומר דק'ל דהמן בפסח במשכו כח'ס בנ'ה סימן חמ'ל ולדעת כר'ס טעמא דהוי במשכו טפי מבשאר איסורין הוינו משוס דלא בדילי אינשי מיהס. וגם שחמירס בו חורס טפי מבשאר איסורין. ולגינו רבנן בהרלי כפרי משכו וסכר ט'. ניד' סי' ז'כ מיקל בתיי משכו רבנן סכר ש'ך ננקודות הספס כסר דפסטה סוראל לאסור בתרי משכו. ולג'ו ענינו בגאוס יש להבמיר כדון חמן דהרי טעמי דהמן שחמירס בו חורס וגם לא בדילי אינשי מיניה שחיס רעות ובינס בגאוס שהחורס החמירס בו ביותר וקדאי חוטבס כע'ל. וגם לא בדילי אינשי מינס. ובשפתא נבין ונדון דלריך להמיר בגאוס במשכו כדון חמן דטעמי דהמן יבנס בגאוס. ולא עוד אלא אסי' בהערובות שני לדעת הס'ך וסיפשו מהמירינו כהמן כתיבי בשמו ומסס נלמוד ליסמר מכנאיה ולסחמיר כס ביותר אסי' בדבר מועט ורחוק רחוק על דרך דמהמירינו בתרי משכו וז'ס מלד מאד תרי זמיני מאד לכמוז לפני משכו הוי ששל רוח דלריך להמיר מאד חמין בתרי משכו ואסכר ש'ס ככוסט דמ' ס' סמ' רי' לא מינה ולא מקלסו מי וסור דכתיב כס חוטבת ד' כל גכס לב כלומר גם לח'ה לא כרי אחר שחמוס כשמיניה דהרי סחוט כששים אלא לא מינס ולא עקלסו דנא החמירס בו חורס וקרייה חוטבס וכיון דהמירס כס חורס הוי כחמן דמעטס חומרנו סיי במשכו וכו' לא מינה ולא מקלסו ויש לחוש אסילו במשכו כחמן:

עליו עמד כי אלהיכם אי כאחה שלך ושלז וזה מוסר נאה שאל יתכס אדם את עצמו לעב מז לחו כי קטן וגדול שס הוי וכו' והוא כמסורס האלנו במקומו שהוא ענין מאמר על'ס הסוך רחמי עלינו'ס למסס ותחמוסיס לזעלה הי אין יוכר ההשוב והכלתי חסוי רק בואו העולב כי אל דעות ה' יכיר את מקומס ויעמיד לכל איש ואיש במקום הראוי לו וזהו קטן או גדול שס הוא וכו' לומר מי שהוא קטן הערך או גדול שס הוא

משל'כ בעה'ו שלא יוכר וכן יחלף שס עבד יהיה חפסי יותר מאדניו לפי מעשיו כי זה משמעות המ'ס כד'ל לרעוטה הטובה ממנה ובכן שבוו חכמים ורוממו לאלהד מהשלמים שלא ראה איש מימיו שלא כינדו ויהי בעינו לסיב ממנו כי הוא היה או' אס קטן בשנים ממני הוא לא יהיו לו כ'כ עונות ואס גדול בשנים הוא יהיה לו יותר זכות ואס חכס ממני זכותו מרובה ואס כחמתי אני יותר אשמותי גדלו על אשמותי כי הוא לא ידע כמה יכשל כאשר יחסא מה שלא כן אכני וההיקס בזה בכל יתר בחיות ויגל כן הזכיר רבי לויטס איש יבנה באומרנו מאד מאד הוי ששל רוח כפטי כל אדם שהוא כי יהיה כל אדם בעיניו טוב ממנו כמדס הריש ההוא שהוכרנו הפך המענה את חכרו בדברים כמדובר: וע'ס דרכנו נסית לב אל מאמר החנא הנזכר כמה כפסל ואמר מאד מאד וגם באומרנו שהקוה לנוס רמה כי הלא תקוה לא חלדק רק דבר שאדם מקוה ומחאה לו ואס כן מי זה הא'ס

אשר רבנו אל תהי מפליג לכל דבר וכו'. אבסר לכשר אל תהי מפליג לנשיות גדולות יתה כוונ' והפלגה הפחד כי יאר לב האדם ותקצר נששו מכסאה כי בלף אמנס אשר אנכי מניך אל תהי זו לכל אדם ובהכס ענינו בראשו מרחוק יריה כי כאשר לזה האדם להקץ ושמירתו ענין. ככה כנאו דואג הביע עדין וחלף לא הפחד הרבה להחזק רע ויחלש בעיניך כל דבר קטן מושג כי כ מד'ס נבחי' לבלה עין ויהאביד נפש ולמעט בלימוד ודבר עבודה כי גם שאין לך אדם שאין לה קבל דנא אין לך דבר קשה שאין לו מקום ריות והכנס וזה' היבוסה לכן אל תהי מפליג במחשבתך ודמיוןך לכל דבר כלנו הוא הר גבוה ותולו:

האיש יתאוה להיות רמה מהראוי יאמר שסוף אנוש רמה וגם למה זה אמר אנוש ולא אדם ולא איש :
אך הנה ידענו כי אין בכל המדות טובה לאדם מהבינונית כי המיזע נבחר למולאי דעה וכן היה מקום יאמר איש כי גם בשפלות יעשה כן והוא הפך דברו יתבדך באומרו והאיש משה עניו מאוד מכל האדם ע"כ ראוי לשיי לב למה נבחר הוא יתבדך בקנה האחרון ושנח בו אה משה ע"כ אחשיב כי זה כיון ר' לויסס לומר מאוד מאוד שהוא הקנה היי שפל רוח ואל תקשני מהמיזע כי הלא ראה שחקות אנוש רמה כלומר ואם כן מי שיקוה להיות רמה גם גדר מאד מאד למיזע יתייחס בערך פתיחותו והוא כי ידענו כי כמה שמוח יש לאדם אדם איש נבד אנוש והנרוע מכלם הוא אנוש כי על כן לא יקרא פה רק הכלי כשר כגודע ואין מדה מנונה להרשיע בה אה האדם כנאלה עד גדר אחר הוא יתבדך גבה עינים וכו' אוחו לא אוכל כניכול אני והוא אין יכולים להיות יחד בעולם ואם כן זה הוארו אנוש וכן יאמר הוי שפל רוח שאם לא תעשה כן תבא עד גדר תקרא אנוש ולא חוזר אחר ובהיותך אנוש הגדע עד גדר היותך אהב ומקוה להיות רמה והוא מה שידענו כי הכלי כשר שהוא מגדר האיש לא ימלא מנוחה אחר מוהו עד האכל אה בשרו בקברו ועל כן ערם החילי רמה לבא בו יתאוה ויקוה מתי תבא בו רמה למה לבא בו יתאוה מנוחה :

ג על האי משנה פרט רבינו הגאון ז"ל ז"ל בפ' גזבים וזה לשונו . או יאמר אמור אליהם מעלות השפלות כי השח יקרא אדם וכו' כמדובר וזוה אל תשא להם משא דבר ה' הלוה שהוא בא בטר וכו' לומר אה התנאה טוב לך ייתי משחל ולא התמיניה כי אה שחמות החילה וזהו בא בטר והסמין בעפר בקבר מפני שחד ה' בימים ההם שבא לערוך ולהשפיל גאים פחד בדרך המה כי אז עולם הפוך תראה עליונים למטה ותחתונים למעלה כי אשר לו עיני גבהו אדם גבה עינים יהיה שפל ואשר הוא שח ושפל יגבה כי הלא אין הוא יתבדך כמלך ב' שרריך עם רב כי הלא ונשגב ה' לבדו גם שיהיה לבדו ביום ההוא והוא כי המתנאה אינו חסוג אדם או איש כ"ל מגדר אנוש הנרוע מכל חוזר כן אדם כגודע והוא מאמר התנא ר' לויסס לומר מאוד מאוד הוי שפל רוח שחקות אנוש רמה כי ראוי לשיי לב אל כפל מלת מאוד וגם חומר הקות שהל"ש שבא אנוש רמה וכיונא גוה הלשון אך הלשון חקוה יורה על מה שחדם מקוה ותאב לו ומי יקוה היות רמה ועוד אומרו אנוש ולא אדם ולא איש :

אך הנה מוסר חכמים הוא לבחור במיזע אחר במדות השפלות מאוד מאוד הוי שפל רוח כי הנס אל סופך שחקות אנוש רמה ותראה שבכל שתי מאוד אלה לא חביע אל המיזע והוא כי הגאה אנוש יקרא ולא איש או אדם ולא יבדך ממנו רמה ותולעתו ידוע כי אין המה מולא מנוח עד יתעבל בשרו ואנוש אשר הוא עתיד להיות רמה ומחלואה ומקוה מתי יעשה רמה כדי למסר עכולו ואין לך פתיחות גדול מזה שזולת העשות רמה יתאוה לה וזהו שחקות כו' :

ג פי' רבינו ז"ל על האי משנה בליוז י"ז פסוק י"ב וז"ל :

ונבא אל העינין אמר הנה ימי שנאו חיים וקיימים עברו וישונו ועודם בקיומם והנה לעומת זה זמתי ומחשבותי הן לומר כי לא עברו כי אה שממם נתקו מפורסם על השפחתי דברי כלפי מעלה וברחו ובעלו לגמרי ועל הספק הזה מורשו וסעיפי לבני כ"כ שקועים לעיני דבדך כי לילה ליום ישימו שמדדים שינה מעיני בכל לילה ולא אדע מחמת הספק הזה אה עברו ימי או נתקו מה יהיה לי אחרי המות הקרוב לבא כי רעיוני לבי על משכבי הלא המה לומר הנה אור קרוב מפני חשך לומר הנה אור עינך הנה קרוב לי בכילוקי מפני החשך מהגרה שאני סובל עתה כענין אור היום שלא יבוא עד יתשך פעמוד השחר וכחבלי יולדה שאור הולך קרוב בעינים או יהיה שם כמו בשביל ששכיל החשך הסיסורין קרוב לו אור ע"כ שהוא אחד מהדברים הנאים ע"י יסורין באופן שימי עברו ולא נתקו לעומת זה אני שנ ומהרהר ואומר אה חקוה שאל וכו' לומר מי יודע אה אני חושב שאקוה לאור ואדרבה מקוה להשחקע בשאלו כי חשקי למות אינו לטובתי וזהו אה חקוה כמשפט כלומר מי יודע אה מה שאני מקוה הוא שיהיה שאלו בימי בקבע כי גם שאני בחשך הגרות והייסורין ממרתקין ומנחילים עה"כ הלא הנה בחשך ייסורי ששעתימי דברים שם בשאלו רפדתי יגיע של בימי ששאלו כי נצרותי הבינותי לי בית בקבר כאלו יש לי שם בניהגם מטות מולעות של קבע כי הסחתי בהשך נרותי דברים כלפי מעלה והסחתי לאלהים והוא כי ג' המה בחינות אדם כי ימות . א) שמיד הולך לאור באור החיים ומה גם אשר הפהר פה בייסורין מהלאת איזה עון ואשמה . ב) אשר לא נדון ולא נהנה כ"ל בהשך ישב בקברו אשר כרה לו עד זמן החמיה שהוא יתבדך יחקו עינינו כרוב חסדיו והוא כענין אליפע אשר שחמרו לא מידן נדייניה וכו' . ג) אשר נאלחו מן העולם הנפש יורדת בשחת בניהגם להחס מהלאת עושאה אשמתו אשר חפא על הנפש וגם בקבר יאחי אה

אח נשנו צרמה וחולעה עד כלותו ולא ינוח לו
 אפשר כי ינחילוה אור מורה ומנחה אשר עשה
 ובה אשר הוא מהסוג דלפון אשרי חלקו והאיש
 שהוא גם עוונתו פה נשפ"ו מרחין לו פרס לאתו
 מן העולם מתן שכרו
 כמאמרם ז"ל על פסוק ר' רבי ישמעאל אומר הנומר על מנת
 והשחק ליום אחרון כעודע ללמד כספיקין בידו ללמוד והלומד
 ואשר הוא מהסוג השני על מנת לעשות טספיקין בידו ללמוד
 יתחם נד מה על העדר וללמד לשמור ועשיות רבי צדוק אומר
 פירענות גיהנם ורמה אר הפרוש מן הצבור ואר העש עצמך יועי
 אך עינו תלויות כי לא בעורכי הדינין ואל העשה עשרה להתגדל
 ידע מה מהיה אחריתו בה ולא קררום להפר בה ובך היה הלל
 והסוג הנ' הוא אשר עליו אומר וראשמש בתגא חרף הא למדת כל
 אמר ר' לויסס שמקוט הנהגה סרבירי רורה נוטל חייו מן העולם :
 הגוש רמה והוא כי הלל רבי
 הוא גיהנם קרחתו אני
 חין טמעות של לשון

חקיה חלל מה שאלם מקיס ומחלוה ונ"כ חיסה
 חין יאמר שמקוט חנוט רמה היסכן יקיה חיש
 היות רמה חך הוא כי אמר מאוד מאוד הוי
 שפל רוח לומר צחר לך הקלה האחרון ולא
 המיעוט והו מאוד מאוד זה פעמים והפעם
 כי גם שהמיעוט נבחר במדות היה לעולם לא
 הגיע אל המיעוט כי מדרגת הקרקא חנוט שהוא
 הוחר הנרוץ מאדם או איש או נבד והוא שיש
 לו עוונת או זכיות חקתו ותלוהו הוא מחי רמה
 חלכלו לתהר כליון גיפו ובערך למען מנוח אחרי
 כן נוסו ונפשו כעודע כי חן מנוחה עד כלות הבער :
והנה חיוב היה נדון בערכו חיוה גדר בחימו
 חס הראשונה על שכבר נסחר מחלאת
 חשכותיו כולם זולת נדקחו ועליה אמר
 צהרברו אור קרוב מפני חשך כלומר משלשה
 צמינות אור עי"ב אחשוב הוא קרוב לבא אלי חלל
 עכני חשך הייסורין שפיהרו כל הלאתי או שיעור

ההיות אור המהרהר לנדיקס הוא אור מתן
 שכן קודם מיתחן קרוב הוא מפני חשך הסוח
 כי כך דרך האור הסוח המהרהר מפני חשך
 המוח או אולי אני מן הסוג השני כי חס חשך
 שאלו צימי כמכורט שמה
 הוא היותם רפדתי
 נגדו יתנדך ולא נדון
 על זכותי בקדס או אולי
 אני מהסוג הנ' כי לשחת
 הוא גיהנם קרחתו אני
 חכה וכו' והוא כי דרך

האב לייסר את הנן להועיל לו בחאחריתו ע"כ
 לגיהנם קרחתו אני חסה שע"י ייסר אותי שם
 חזכה ליהנות ממנחתי וחרותי כי שם אפשר
 וכענין רבי מאיר שאמר מתי חלך ושללה עבן
 מקברו שהפעם שע"י כן זכה ליהנות בנן עדן
 אחי כן וזהו לשחת קרחתו אני חסה וכן חמי
 וחחתי רמה שדרכן לשדל אח הילו כן היה לי
 הרמה שעל ידה יכלה הנוף ולא ינוח לי כעודע
 חין נחה למח עד כלות כל כשרו ועל כל אחד
 משלשת הצמינות חמר חס הראשונה היא חויה
 חיסה חקתו כי חס הראשונה חויה לי והיה
 חעשה יראה שמראין לי קודם סילוקי עוונתי פה
 אור מתן שכרי ועליו אמר חיה חיסה כלומר
 שארחה עוונתי חיסה חקתו כלומר מי יסן
 ורחיטתיה כי כל עוד שאינו רואה חויה לא חכפח
 לזכות חלית ואם הוא הצמינה הבעת וחקתיה
 שאחר שחיסה קצוע עד החסיה כשאל לא נדון
 חסרי אבות

ה ואל תעשה עטרה טו' . ואפשר לפרש נחם חקבו חסום דלמרו כעוסק בחסום שלא לשמה נוח לו בלא נכרא
 ואחרו לעולם יעסוק ארס בחסום ובמנחות אשילו שלא לשמה וכו' . וחיתן מהר"ם פרימו דכונה חסום יעסוק
 שלא לשמה שמחין וכו' . היינו דכעוסק ויכוס לו כונס זו דעתה עוסק שלא לשמה כדי שמתוך שלא לשמה יבא לשמה
 או יכוס כונסו בחלסו לבא לבא לשמה וזה סודו . חכל מי מעוסק שלא לשמה לחוד ואין כונסו שלא לשמה לשמה
 ולת לו מתוך נוח לו שלא נכנס עווד חורן רכס הנזכר דע"י מעשה המית אדם זכיר ויראה פנימית וזכס שבו
 שלא לשמה כמעשה מנד עלמו טוב ומנחה עוסק משל"כ בלימוד החורס שאל הוא של"ל ליכא מעשה טוב כלל וז"ל
 ועוסק בחסום של"ל נח וכו' היינו כעוסק בחסום לבד דליכא טוב כלל כי חין מעשה וכלמוד הוא של"ל . ומ"ס
 העיסק בחסום ובמנחות אפי' של"ל היינו דליכא מטום כסדו חורס ומוקד החומר אז מתוך של"ל נא לשמה זכו מד"ס .
 וזהו קחמר ר' נדוק אל מעשה עטרה וכו' ושכון זה סינל שני פרושים חמר' ששועש שלא לשמה ואינו מתוך הוא עמנו
 דמתוך של"ל יבא לשמה חלל של"ל נמוך חסורין רלפון הנזכר וכך הוא אומר אל מעשה וכו' דלא חסור חלל חס כונס
 עלמו שיבא לשמה כמדובר . וכענין וכול להשתמש בחורן ב' . ובכא קרו כלומר חורס לחוד של"ל דליכא מטום דלא נוח
 לו שלא נכרא וחמנו לכסי גמר אומר וכך היה סלל אומר ודאשתמש כנחא חלף כלומר דמדברני הלל יכסיל חנוט דהפירוש
 רלפון חינו חמת דלפי' א' יכול להשתמש בחסום רק שיא כונסו חמר' דלפי' יבא לשמה והלל סגד הפחת וחסס ואמר
 ודאשתמש כנחא חלף ומוכח כי חין מנחות להשתמש כנחא חמר' יש לכונסו דלפי' והחיתון השני עיקר דלא חסור חלל
 כי איכא מטום כסדו חורס לחוד ככל גוונא נוח לו וכו' . וז"ל כא לחדס כל הכנסס מד"ח וכו' דכפורה לחוד
 ליכא שריותא כלל וכן סס דרזק נמי . ולך דקדק ר' נדקולתו אל העשע פטרס ליהמו דכשלתא כמלות יש
 חקסס ומחשכס והמעשע חסדו ולך חסר' חכל בחורס ליכא חלל לחוד וכול המעשע וכול רע שחא של"ל לא כן כמלות
 דמעשע המניה חוב רק כהשתנסה רעה חלל החורס ליכא מעשע עוב :

בסמוך ואמר איש אישה תקוים לומר אם חלמנו
לי למה חסיר מלבי היוםי מהסוג הראשון עם
הזוים זך צעירי וגם סה לשם שמים דברתי כמפורס
למעלה שכך היה המראה לפניס שהטיל חלוקות
לחרות כמחשפק הלא

רבי יוסי אומר כל המכבד את התורה כי איש אישה תקוים כי
גופו מכובד על הבריות וכל המחלל את הדיקים רואים עולמם
התורה גופו מחולל על הבריות : ן רבי
ישמעאל בנו אובר החושך עצמו פן הרין אך לנכי איש אישה בעה"ו
פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא והגם תקוים שפוא מעין
לבו בהוראה שומה רשע וגם רוח : ן הוא המקוים אמה שמשמתי
היה אומר אל תהי רן יחירי שאין רן יחירי השניה הוא כי ותקוים
אלא אחר ואל האמר קבלו דעתי שהן רשאין יתן אלוה שחתי היום
ולא אתה : ן רבי יונתן אומר כל ן מ׳ים שאלו ביה מי יסורנה כי
את התורה מעוני סופו לקימה מעושר וכל מי ומי הזיכה אחרי כן
המבטל תקוים כגו אחר שהתנה

מין הקבו ומה הרע ומי הוא יזכה שיסורנה את
תקוים שפוא אושרו עובה אחרי כן ועל כן אמרתי
כי טוב ממנה הן לשחת קרלתי וכו' כמדובר ומי
יתן וכדי שאלו חרדנה כו' כמזכר בקודם :

רבי יונתן אומר כל המקיים את התורה
וכו' . סי' רבינו זניק"ל

חסדי אבות

כל המכבד את הסורה גופו מכובד על הכריות . שפעתי ממורינו הרכ בחי כהונס זכ"ה כמעט הסוא מוכפא
ואדם גדול אשר כן חליטוה לנו מעתן ולמוכס כפרוהו ככבוד גדול ולדאם גדול כצוין וכירי זכ שהארם
גדול כסס א' כמע גנות ח"ה ולא מיתה וסמוכס ענד ארסטוין לפני סר ולא אחא אך בתלקו"ת ישיח לפניס כמ"ס
רש"י כוסדרין דף ס"ד . וזכו כל המכבד הכל לחטוי כמעטס המוכס כי לא מלכו רכ מעטס שלא כח הסר לספוד וסיס
שכרו גופו דייקא מכובד על הכריות עגפוס וקבר ככבוד :
ובל המחלל וכו' . הכל לחטוי אדם חסיד שאין כונחו להלל רק מעט : וזול ח"ה ולא מיתה אף שנלענר גופו דייקא
מחולל על הכריות שקברוהו כצויו . וכל זכ כנוסון אך כעלם המוכס ענש וענש ככל אשר יושח עליו והספיד אל
ספנתוה ולא כמחלל עכ"ד :

ואפשר לפרש כמ"ס ס"ק דבתי דהסוא תלמיד שמת בחלי ימיו ושאלם בבחי כנסיות ומדרשות ונטעל לה אליוס
ז"ל וכו' כירן המקום שהכנו שלא נשא עניס בחורה סהיס יסן עמס בנימי לבונה ויורש הכרס"א שלא נשא
כניס בחורה שלא החשיב הסורה לדרוש מרבויה דהסיס כנדסס לאיסור בנימי לבונה עכ"ד וז"ס כל המחלל את הסורה
קפיש מחשיב ולא דק כאלותיות אשר תכלס וסיעות הסורה כספוא תלמיד"ה שלא החשיב הסורה לדרוש סהיס גופו
מחולל סאלומיס עליו כרוך המקום שהרגו מלכד ענשו וכן לענין עטובה הושח עניס בחורה וסינש כניסס וסיס לאום
ומדקק כסס מקור דבר על מס אהכד הסענו הוא מכבד הסורה גופו מכובד עניס זקניס והללווה מלכד אשר לא

הרושך

עלמנו פן יחירי וכו' . והגם כמ"ס כרמב"ן בחירושיו פרק זכ כורר דרב סאי גאון קב דאס מופלא שבכ"ד
נחלק עם אחרים כלכה כמותו כי ככ הוא כמכעס וכרמב"ן חק עליו דהסוא דלמרו ס"ק דיכמות דפשו
כ"ס לדרכיס למ"ד ולא חויסי לבוכס דכ"ס משוס דלניכו ממדרי טסי לא נלמרו זכ יחירי כנד רביס אלא מועטס
כנד מרוביס ע"ס כלאוך וז"ס אל סהי רן יחירי אף דפקיע את סס ככורך ואס נחלקת את חכמי ורוך אל חלמר קנלו
דעתי כי גדלה החכמי וכדעת רב סאי גאון דהסיק ככרמב"ן דלא חלמר אלא כמועטס כנד מרוביס לא יחירי ורביס
ז"ס סכן כשאין כלומר אף דמדדרי טסי קולום כנד רביס ס"ט סכן רשאין כלומר החס דעות ניכסו סכן רשאין כן
דיוקא ויטן כס סענה כסרי"ה אף דמועטס כס כנד בעלי מהלקות מ"מ חכמתס ככריע אכל חסס לא כן כי יחירי חסס
וככי סה סלכס כבעלי מחלקיק :

אל סהי רן יחירי וכו' . אפשר כמ"ס כרמב"ן בחירושיו פרק זכ כורר דרב סאי גאון קב דאס מופלא שבכ"ד
נחלק עם אחרים כלכה כמותו כי ככ הוא כמכעס וכרמב"ן חק עליו דהסוא דלמרו ס"ק דיכמות דפשו
כ"ס לדרכיס למ"ד ולא חויסי לבוכס דכ"ס משוס דלניכו ממדרי טסי לא נלמרו זכ יחירי כנד רביס אלא מועטס
כנד מרוביס ע"ס כלאוך וז"ס אל סהי רן יחירי אף דפקיע את סס ככורך ואס נחלקת את חכמי ורוך אל חלמר קנלו
דעתי כי גדלה החכמי וכדעת רב סאי גאון דהסיק ככרמב"ן דלא חלמר אלא כמועטס כנד מרוביס לא יחירי ורביס
ז"ס סכן כשאין כלומר אף דמדדרי טסי קולום כנד רביס ס"ט סכן רשאין כלומר החס דעות ניכסו סכן רשאין כן
דיוקא ויטן כס סענה כסרי"ה אף דמועטס כס כנד בעלי מהלקות מ"מ חכמתס ככריע אכל חסס לא כן כי יחירי חסס
וככי סה סלכס כבעלי מחלקיק :

כל המקיים הסורה מעוני וכו' . ואפשר דמהוין להפסיי הסורה ומסוס הכי מוכרת להסתנה כעני בניחו כדי
שפסיק אקב בידה להסוין ומעט כן וז"ס כל המקיים את הסורה דמקיימנה להפסיק ללומדיה מעוני

בס' הר סיני ח"ל :

והיא ענין מאמרנו על משנת התנא ח"ל דבי יונתן אומר וכו' . והנה שם דבריו נראה כי אשר יקיים את התורה מעוני יזכה להעשיר וכל המבטל מעשיר יעני והיה עד המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה ממחר ד' חנינא בן דוסא מעוני : י רבי סאיר אומר הוי ממעט כשלא יהיה לך כי אם שקיים את התורה מעוני בעסק ועסקו בתורה והוי ששל רוח בפניו אלך חנא לחו ענך : ולא העשיר עד יום מותו כל אדם ואם בטלת מן התורה יש לך ג' פ' רבינו על משנה זו וכן דבריו אליעזר בן

סדה ודנה בר נחמי ורביה עד אין קץ כיוצא בהם וכן כמה עשירים בטלו את התורה מעושר ולא הענו ועוד כי כאשר אמר מה משפט המקיים התורה מעוני למה לא אמר מה משפט המקיים מעושר וכאשר אמר מה שפט המבטל מעושר למה לא דבר על המבטל מעוני :

אך לכה אל הענין נקדים כי בא' מב' פנים מנסה הוא ית' את האדם או בעושר או בעוני והנה על זאת יתלונן כל עני מי יתן וינסני ה' בעושר ולא ידע כי בשם מאוד יתעמד ליאבד והוא כי גדול' סכנת נסיון העושר מסכנת נסיון העוני והוא מאמר שלמה בהכחמו ריש ועושר אל חסן לי כו' ומשני נסיונות שאני בורח דקשה משיניהם הוא העושר כי בעוני לא אסתכן רק לעבור עליו בשני לאוין שהוא פן אורס וגנבתי וגם לאו של פגיעה כי נתפשתי שם אלהי לישבע לשקר אך לא זו בלבד סכנת נסיון העושר כ"א פן אשבע וכחשתי ואמרתיו מי ה' שהוא לכפור בעיקר חלילה הנה כי נסיון העוני הוא טוב מנסיון העושר והוא כי עוני מכניע את האדם ומההכניעה יבא הכשרון יותר בטוח מהסכור מה שאין כן העושר כי ממנו חולאות הנות הרשע וסבלות הוללות כל עון ופשע וזה היה מאמרנו יתבדך אל ישראל אני בהנהיך ולא בכסף וכו' כלומר על כן עמדת מה שאין כן בעושר כי חתעתה לבעוט זה מאמר ה' יונתן בדבר על לב העוני לומר אל חסן' בתוכחת העוני כי הלא הוא טוב לך מהעושר כי הנה דע לך כמה טובה העני כי אם חזקה לקיים את התורה מעוני על כי יכניעך והיא סכנת הכשרון סודך שאם יהיה שחתעתה אחר כך לא יספיק נסוח רוח רוח להחטיאך כי מאשר דבקך כך הכניעת העוני הושרה כך מה שאין כן אם היית עשיר כי אשר יבטלך העושר את התורה כדרכו כי כל כך חושרת בגמות הדוח לחטא עד כי גם כי חתיה

חכ"כ עני לא יספיק העני להכניעך אחרי אשר הובחח' נשך מנד העושר זה ענין מאמר התורה ראה כי על ידי עושר חנא ליקח נשך ומרביח ולא בלבד כאשר עוד לך מעיח חנא להלוות נשך כי אף גם סודך

בגמ' שזכיר מאמר התנא ח"ר יונתן כל המקיים את התורה וכו' . והוא נשים של והבין . א) בזמרו סיפו לקיימה מעוני כי הלא אין מספר לשמים וכן רבים קיימו את התורה מעוני כרבי חנינא בן דוסא ורבי אליעזר בן סדך ודומיין ולא היה סימם לקיימם מעושר רק מסך עניים מתו . ב) כאשר דבר על המקיים את התורה מעוני למה לא דבר על המבטל מעוני והיסק על אומרנו וכל המבטל את התורה מעושר וכו' למה לא דבר על המקיים את התורה מעושר מה יהיה סופו ואם הוא כי המבטל מעוני לא יסור עניו ממנו וכן במקיים מעושר עמו חתום עושרו הלא כמה וכמה בטלו מעוני והעשירו לרעהם כי משלם לשואיו אל פיו וכמה קיימיה מעושר ונחרושו לשוהם . ג) בזמרו וכל המבטל את התורה מעושר וכו' כי כמה בטלו מעושר וארחם ארחם חמיד בעושר וכבוד כל ימי חייו :

אמנם לכה אל הביאור נקדים כקדמה הלא כי באחד מב' דרכים מנסה הוא יתבדך את האדם . א) בעוני אם יסבול חרפת רעב וחוסר לחם ולא יקון . ב) בעושר אם ישמן וינעם או יכלכל דבריו במשפט והן אחת כי אם יהיה נסיון העוני בכך מאוניס ונסיון העושר בכך שניה אחיה הדרך קשה מחבירו הזה או זה הלא ימצא כי גדול מחבירו הוא נסיון העושר כי הנה יותר יתעמד לחסוד בעל חוסר גאווה אשר יקנה עשיר בעשירו ויאבד דעתו מאשר יתפא' עני בעניו כי הלא אי יכנע לבבו הטבל והוא מאמר שלמה בהכחמו ריש ועושר אל חסן לי שהוא כל ינסנו באחד מב' הנסיונות הזכרים וטירש הרעות המתרנסות בכל אחד מהנה ואמר כי יתדו לא יכיו המים כי הראשונה והוא הריש אין רעתו כל כך רבה כרעות העושר כי הנה אשר הייתי מתעמד על

חסרי אבות

מסיבת עוני אשר מתנהג בו בנתיב טוף לקיימה מעושר יתפא' ה' את אולרו באופן שיכול להספיק לחוסרי התורה ויכול נכסיהו יתרו בעושר וכל המבטל את התורה מסיבת עושר שרולה להכניס ביהו בעושר ומשום כפי לא איתר ליה ממון להספיק לתלמוד חכם סיפו לנטיל מעוני :

י ר"ם אומר הוי ממשע בעסק ועסקו בחורה והוי של רוח כפי כל אדם וכו' . סי' דעסק מוכרת מ"ש בכפרי וניכר וכול יהא יושג ובעל יכל מעשי וידך וא"כ מוכרת לפעסק נאיוה דבר שאין בכיפה שרם

על ידי הריש הוא פן אורש וגנבתי ואעבור על לא חנוכו ומזה אל שבועת שקר כי יתבענו חנוכו בנ"ד וזהו תפסתי שם אלהי וגם לא יתרגש לי בהכרח ע"י הנייבה כי הלא כוסר בכל פעור משבועת התורה ואני

חירא מצטיפה הנמשכת מעושר כי אשר הכניעך העוני לא ימיש ממך :

אמנם אם נהפך יהיה כי תעשר בחמלתך הלא תשעמד לבעוש ולבעל התורה כשבע

העושר ורעת העושר

הכסוד בנייבה כי שביעה בשלים הרבה כנגדך ואם עמלת בתורה יש רבה עד כי הלא גם כי היום עדיין לא היתה בימי לו שבר הרבה ליתן לך : **יא ר'** אליעזר בן חמיני לא תקיים את התורה שלמה אך מה שאתעמד יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו כי רב הוללות העושר לעבור על השבועה הוא פרקליט אחר והעובר עבירה אחת קונה לא אשר לא חסור גם בעיני סן מכעס היומי נחשב

אח התורה מעושר סופו לכפלה מעוני וע"כ לא חסם בחלוקות זולת אלה כי אין הכוונה רק לומר כי מה שבעט העוני לעשות מועיל גם כי יעשיר ומה שבעט העושר מחלקל כ"כ יתחזק כבעליו שלא יחוקן גם כי יעני אחרי כן :

ג פירש רבינו הגאון זטק"ל על האי משנה בתהלים ג'ו ספוק י"א וז"ל : באלהים וכו' יאמר מה שכתבנו על משנת כל המקיים את

התורה מעוני סופו לקיימה מעושר וכו' שכתבנו כונה הענין כי טוב לגבר מדה יסורין כי על ידם גם כי יעשיר לא ישמן ויבעט כי נשאר נכעט מהעוני והוא כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר שגם כי יעשיר לא יבעט מה שפון כן העושר שאם מבעל התורה מעושר גם כי יעני לא יספיק העוני לדכאו לקיימה כי רב הוללות שהקוהו העושר שגם כי יענה לא חסור מעליו חולקו בחוסן כי טוב לגבר המעושר לשררה שיבאו עליו יסורין ועוני תחלה למען יקיים את התורה מעושר וזה יאמר דוד עם היות שני חסן ה' להמליכני הביא עלי יסורין תחלה כדי שאתקיים התורה גם מעושר כי בהיות שבלהים הוא מדה הדין ביסורין חלל דבר יהיה ודאי כי גם אחרי כן בה' הוא מדה רחמים וטובה שיהיה לי חלל דבר ולא אשמן ואכעס :

העושר ורעת העושר

העושר ורעת העושר

רבי אריעזר בן יעקב אומר העושה מצוה

בנייבות הקרין מעלמי ואשבע וזהו תפסתי שם אלהי ולא אמר ונשבעתי בשם אלהי הגם שכל רעות הדלת איינה זולת גניבה וספק שבועה אך עדיין הוא יתברך אלהי יקרא וזה אמר שם אלהי :

אמנם נסיון העושר לא כן הוא כי גדול כיס שבדו כי הלא סן אשבע ונחשתי ואמרת

מי ה' כי אנע בשלהות חלילה עד בלתי הקרא אלהים אלהי הגם כי גדול נסיון העושר מנסיון העוני וכן הוא אומר אני בחמתך ולא בכסף נרשתיך בכור עוני כלומר כי ע"כ עמדת בניסיון מש"כ אם בחמתך בעושר וטעם הדבר הוא

כי אין לך דבר מכשיר הוא הארס הכעונה והנה אין ספק כי העוני הוא המביאו אלהי ימשך מזה כי טוב לגבר כי ישא עול עוני וייסורין בראשיתו למען יכעט לבדו כחאמר הכהוב טוב לגבר כי ישא עול וכו' כי על ידי כן גם כי יעשרנו המלך הקדוש אחרי כן לא יירא מלבעוט בעושרו כי הלא אחר שעוני הכניע לבדו לא חסיר מעליו הכעטנו חש"כ אשר תחלתו בעושר וככסים כי הלא ישמן ויבעט עד כי גם כי יעני אחרי כן לא

הסור מעליו חולקו וגאוונו וגאוונו אשר קנה בעושרו וזה הדבר אשר דבר התנא בחומרו כל המקיים וכו' לומר טוב לך כי תחשוק העוני בראשיתך כי הלא באתיך החורה מעוני כי טבע העוני לקיים בו את התורה אז יכעט לבדך עד גדר כי גם אם תעשיר סופך לקיימה מעושר ולא

העושר ורעת העושר

העושר ורעת העושר

חסדי אבות

במקום ריח אכל כיון שכבר מתעסק איזה עסק נחמד ה' בהכרח שורה כי ועל כן ציוה רבי מאיר למעט כעסק שחבלתי כעסק הוא שיכח דבר לשרות בו כדכח וכן רב כן מעט יספיק ויפנה לעסק בתורה וכיון שאטילו כעסק שחוב ללורך מהיחו ציוה למעט כעסק ממילא שלא יעסוק בשיחה כעוילס וכללי כעס"י וכוא אומרו כי אין למעט כעסק אלא לעסוק בחורה ובלעדה לא ימטע כעסק . ואמר והוי שכל רוח כפני כל אדם כי טוב לא יהיה סרדס העולם משנאס כדבריה גם קנאחס שכל זה יטרורוכו מלימודו עוד שכל ידי הענוה יהיה מרכנב לשכינה כמ"ש אני אם רכא ותורכו לרויח ואמיתית כמ"ש רכב ראשים חכמה משם מהר"י גויקוליאו כי המקבל עליו לסיוח שכל ועניו רוח אלוסיס תלמדנו וזה טעם אומרם ז"ל פ"ק דעירובין שזכו ב"ה לקבוע הלגס כמפוס שסיו ענותנין והכוסו דפאחר שסיו ענותנין רוח אלוסיס תלמדנו וכמ"ש מין כבלני בתמרה שבעטס חוכב לכיון האמת וז"ש וס' עמו שכלכס כמפוסו דכאשר ה' עמו וכוא מרכנב לשכינה מוכרח שחוב ענו וא"כ רוח אלוסיס תלמדנו ומחיון אל האמת . ולמדנו כי לעסק התורה נלרכט מאד הענוס :

ואם עמלת בחורה וכו' . כתב מו"ס זלטיה בשם מהר"ר יוסף אשכנזי ז"ל נ"ל שהגיר' הוכונה אם עמלת בחורה יש לו שכר כדכח ליתן לך כי כן דרך התכומס לדבר הדברים כאלו נלמדנו מפי הקב"ה וכן יש נחמ" סוכדריין אר"ג אם אשכ מושה דין בעיר נדחת מעלה אני עליך כאלו מעלי עולה כלול לפני עכ"ל וננוסחא דקמן גרסין הסם אחר הקב"ה אם עשית דין בעיר נדחת וכו' :

יא העושה מצוה וכו' . אפשר לומר במאי דהוינן בה בדרוש שנת משונה דמנינו דלס הרבה משונס נלגן

אח וכו'. סי' רבינו זק"ל חיוב פ"ז פסוק י"ט ח"ל. או יאמר אם תאמרו הן אחת שציון ההלכה כשר בייה אך תהיה בין עדותו יתבדך למכותך **השאלה** או תהיה על ההשגות ומיד לקום כי ע"כ העיד על דרךך ואח"כ

הלקה אחרך לא כן לו קטיגור אחר תשובה ומעשים טובים הוא כי הנה עשה כמאזו כתרם בפני הפורענות רבי יוחנן הסנדלר הנה בשמים עדי כו' אומר כל נכסיה שהיא לשם שמים סופה שמה תאמרו כלא מצלעדי להתקיים וישאינה לשם שמים אין סופה יתבדך היו לך עדים להתקיים: **יב** רבי אלעזר בן שמעון אומר רבים הם שרפי הקדש יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבודו אשר נראה במעשיך חבדך כמורא רבך ומורא רבך כמורא הקונים שכן הם מיליני' שמים: **יג** רבי יהודה אומר הוי זהיר במצדך כמורא התנה העושה בתלמוד ששגגת תלמוד עולה וזרין רבי מיהו ח' קנה לו פרקליט שמעון אומר שלשה כתרם על כתר תורה אחד והן הם עדיך שלא תשאל הנה מיליני רעי כמורא המיליני' בעדי

יש פתחן לומר שהם רעי כי אני עשיתי וזוגעים בעמות לכן אל חלילה לפרש עיני יהיה לי הוא יתבדך לעד:

רבי יהודה

אומר הוי זהיר בהלמוד ששגגת תלמוד עולה זרין וכו'. פירש רבינו ז"ל בישעיה (א פסוק י"ג) וז"ל. למד היבד וכו' עד כה אחר על רוע מעללי' שבין אדם לתקום והנה גם לר"ך לעשות משפט בנה שבין אדם לחבירו שסוף עמוד העולם והנה ידוע מאמר התנא הוי זהיר בהלמוד ששגגת למוד עולה זרין כי הדיין שלא נחשב' כל זכור חחה חיקון העולם יקלקל שיהיה שוגג ומשנה ויעשה משפט על כן

אמרו למדו היסג תהלה ואח"כ הוו מהגיים דדין ודרשו משפט דברייה וחקירה להוילי דדין לאתמו ואם על ידי דרישה מלמדת מעול וחומץ איש את רעהו אשר חמוץ: (גס פירש רבינו זק"ל על האי משנה

בשלי ה' פסיק כ"ג וז"ל): **מקושר** אל הפסוק הקודם יאמר אחרי שמראש עד סוף פרשה זו הפליא עלה להחזיקו מן הענייה ולדנקמו באור קדושת התורה כמדובר בהר היסב בשני הדרכים הנאמרים בלשון חש שלמה בחכמתו פן יאמר לו מה היעלה בחכמתך ובחכמתך שאתך זו כי הלא עב טוב היה

לך מניעות פיך מלהוכיח משני פעמים אחד כי מוסב לי שהייתי שוגג ולא חזיר שנית כי גם כי אהיה מזיד לא יחשב ה' לי עון כי ה' הכל גלוי לפניו יתבדך כל מעשה איש אשר יעשה ולכן מוכרח אני במעשי כי ידיעו יתבדך לא חשבתה ואשר אדבק ואחבק חיק נכריה במיד גלוי היה לפניו יתבדך שאעשנו על כן בלא תלמה בחכמתו ואמר על האחד ולמה חשבה בני בורה לומר ולמה החבר להיות שוגג ולא חזיר ע"י מה שאוכיחך ואערכה לפניך וגם ורחבק חיק נכריה במיד בשענה על כי נכח עיני ה' דרכי איש והכל גלוי לפניו יתבדך ונכחו היא מאז הנה על זאת

הסרי אבות

השניח

מיד גרי הוא דאיך נגזר כמ"ב פ"ב דקידושין על מנה שאני לדיק מקודשת ואף דכתבו סטוקים שיהא ספק מקודשת כיוון שהיה דלא ק"ל גמיר' אם הרבה תשובה אכל אי כוס דמוקס דגמר גביו לשבז ודאי כרי זה לדיק נגזר ומקודשת ודאי וכל קבל דינא כפרי מוסר קמאי וכתבתי אחי מזולתי' פוכתו וסוגושים דכרי לית' וזתקתם על כל דבר פשע ואפשר הדרכור תשובה ותרעם וידוי מועיל להעניר קטיגור מלקצנר כמ"ב ביהר אכל לתמות קטיגור לר"ך תפניו וסוגושים כדאשכחן בענין דכ"ב כי באומרנו תאמרי נחם קטיגור דכתיב גם ה' סעניר תאמך כמ"ב נזהר ואחר לו רוח הקדש כהירם כרכי בשלו המס וכו' גם ידוע דכל מעשים טובים שטישה האדם במרדו ורשעו ה' משפיע לכס"א טעושה מלוק וכו' דבשטיית כמלכה נכרה מלקך ה' וכוא מוכן לסיגור וז"ש קונה סיגור כ"י בלאו קנאו זמנו לברתו ולנרך בשמו וזה קיום לו כסוף קנינו והעובר ענירם אחת קונה לו קטיגור אחד שקונה בעלמו קטיגור הוא עשאו ויכוננו לקצנר עליו. תשובה דהיינו וידוי תרעם ומעשים טובים אשר יעשה אחר התשובה הם כמריב כפני תשובתו אוסו קטיגור שלא יוכל לקצנר על דרך שאחרו ביהר על פסוק גם ה' סעניר תאמך וזכו פרים מן נגד קטיגור הכי לתמותו לר"ך סיגושים ותעניות:

יג ששגגת תלמוד עולה זרין וכו'. אפשר לפרש כמ"ב רבינו אשכנז דשני בנות הם כמורא אחד ואשכנז אשכנז דפ"ב דריש בזהו כמורא דלא עיבר תרי זמני ואמר לים שמואל כושע אח. ולפי דרכים אפשר לומר דהחושב בשביל שלא למד לחוק דין שכלכל זה הם שתי בנות נכת אחת. אחת שנתרכל ולא למד דדין הוא ואחת מה שנתכל בשולל וז"ש ששגגת התלמוד פירוש ששאל מכה בנכשל ולא למד עולם וזרין רבוי מאד ששתי בנות בירו גניעת תלמוד שפירא לודי מעשה רע ושתי בנות הם כמורא וזכו עולם זרין:

א"ג כי על ידי פעונות ניתן כח לכס"א וז"ש ששגגת תלמוד עולה זרין הוא א"כ מעליל' אית ליה: **א"ד** אפשר כי ע"י לתמוד התלמוד הקדוש מכניס לילי' גימ' ת"ס כמנין תלמוד' וכאשר כשל מעסק התלמוד לא די שאינו מביטע ובעו"כ מהגבר אלא שמוסיף כח עולה עמו בעליותו של כשל ס"ט וזכו עולם ודין ס"ט ח"י א"י כשחושאים מתקנר לעלות לקצנר הוא כי רוחני יוסר וז"ש ששגגת תלמוד עולה זרין ס"ט לשמים לקצנר כמ"ב כשאין סקול קול יפקד או סידים ידו עמו שולל לו יד ומקום חס לזיום:

שלישה כמריב וכו'. פירש מ"ה זכ"ס מינא אחי דנא קימא שאינם אלא כתר אחד לני שכתר אורה היא כינס לפלג כתר הקנה קצנר ביה ירו משפיק ובתלמוד רחי יי מלרס ומלבו

הנה לך יין הומה שכר וכו' והוא כי המחלוצן על הבכירות מתחמם יין ששפה אין לומר שאין עליו אשם וכוונתו הוא כי היין כונתו כי הלא אל הדין אורו בכניסתו מה שמחלוצן אחרי שחמוה שהוא לך היין כי אז שונג הוא כי אם אל המביא עלמנו לירי שכרות במויד כי הלא שזדון הנה הומה שכר שהוא יין יבן המשכר כדור הומה אחריו עד שמשכר ולא יבצר ממנו כי אחרי כן היין יעשה אם שלו נמצא שזדון שחמוה הוא כאילו זדה במה שאחרי כן כנה ענין שנגת הגמרא שאחרי הידור לבגלי למד אחר שעי' כן ימשך לכלל הסורה ולחפא לה' עולה זדון :

בדאי משנה ענין ג' כהרים הם פירש רבינו הגאון זוק"ל בפרשת חומה ח"ל :

ועשו ארון ע"י שמים וכו' הנה חומר ועשו בארון מ"ש"כ ביתר דברים שלא חמר כ"א ועשית מה שיראה ענינו הוא כי כתר מורה אינו ככתר כהונה ומלכות הרמזים בשלחן ומזבח כי שם לא כל אדם זוכה למלכות אם לא לבי"א אבות אשר לזרע דוד וזרע אהרן אך הסורה ידה פסוקה היא לכל זהו ועשו לשון רבים :

אבותם הנה בש"ל ארבע"ג' כהרים הם כתר מלכות וכתר כהונה וכתר אברהם כתר מלכות זה השלחן דכתיב בו זר זהב סביב כתר כהונה זה המזבח דכתיב וזר זהב סביב כתר תורה זה הארון דכתיב ביה זר זהב למה נכתבים זר ונקראים זר אלא לומר לך אם אדם זוכה נעשים לו זר אלא לאו זר ומפני מה בכלן כתיב ועשית ובארון כתיב ועשו ללמדך שכתר תורה מעולה יותר מכולן זכה אדם לתורה כאלו זכה לכונן ע"כ :

וראוי לשים לב איך חמר ג' כהרים הם והלא ד' הם כמאמר התנא כתר שם מובן עולה על גביהן וקשה זה ג"כ למה מהמלה לא חמר ד' כהרים הם וגם למה הסך בשדר שהתחיל במלכות וכהונה וסוים בארון שהוא ראשון בפרשה : **ועוד** שאל למה נכתבין זר וכו' והלא להל"ל חלה למה לא נכתב זר ועוד בלומרו למה זו חסובה שלא היה לו לרמוז הכתוב רק בקיימים ולא בקויים כי אומרו ועשו הוא נזכרים צמורה ולא בדברים שהזוכה בה זוכה בהן ויותר ידק מ"ש שהסורה מונחת לכל הרגזה ליעול :

אך הנה הוקשה לו בכחוב חומר ועשו בארון ובכל שאר דברים ועשית וגם מה ענין הזר הזה בנ"י דברים אלו בייחוד ארון ושולחן ומזבח הקטורת והנה בארון היה מקום לומר כי היה הזר כמו שפה לבד לכבד שפת הפסוקים שכיב ויהיה עודף מעט למעלה כארגז שמור יפה

השניה החללה היא לכל עון אודיעך כי לא יבצר כי נכח עיני ה' דרכו אים וידע אם ייטיב או ירע אך לא יכריע כי עדיין הלא וכל מעלותיו מסלם הליש הנזכר אה חסה בחירתו כי בידו הפלם ולהכריע ולא יוכרח בידעוהו ימתוך ועל הלא כי מוב היה מניעה מורים כי בלי למוד לא חדע במה אכשל ואחפא שונג ולא מויד ולא חלבר לז"א דע כי טועה אהה רי לא ידעת כי שנגת למוד עולה זדון וטוהויו ילכדנו אח הרשע שנגת למוד עולה זדון על כל חפאסיו והוא בחבלי חפאסו ימתך באומרו שונג הייתי שלא ידעתי כי לא למדתי. וחאח שנים כי הלא אם אני האורה לא חלמדך להזהירך שנינו בני חמוה אני שלא הזאתי רשע ואהה בשנגת למוד שחפאסים עטות לכן טיב טוב חמוה אהה לבדך ולא שנינו כאחד וכמאמר הנביא יזאקאל ואהה כי לא הזהרת רשע הוא רשע בעונו ימות ואח דמו מידך חבקש על כן אחר שלמה בחכמתו עתה אשר הזהרתי ויעשתי אורו הוא ימות על בלתי קחה מוסר כלומר הוא ולא אני כי אני הזהרתי ואח נפשי הלתי זהו הוא ימות באין מוסר שהוא חסר לא קבלו ושמת חומר הלא לעומת זה יש כלל בידיו והוא מוטב שיהיו שונגין ולא מוידין לז"א וברוב אולתו ישנה לומר אני אעשה את שלי ואח רב אולתי לבגלי שיה לב כי חכמה ומוסר אוליים ברו ועודר שנים ידיעת המוסר ממנו אז יהיה גלוי לפני שלא יקבל אז איחיהו שיפנה חו הים חסובה החוספוא ל"ל בגמרא ש"אם לא ידע אם יקבלו נענש הגלות מוחה אך אם ידע שרב רשעו ואולתו שלא יקבל אז הנה להם יהיו שונגין ז"א וברוב אולתו אז ישנה שאיחיהו להיות שונה :

ג פירש רבינו זוק"ל בדאי משנה במשלי כ' פסוק ח' ח"ל : או יאמר ענין מאמר התנא היו זהיר בגמרא ששנגת גמרא עולה זדון . והנה כצנבו כי לך נקרא הפירש מן החורה כמאמר התנא שנים שיושבין בו' והנה מעויבה הלימוד ימשך שיטנו חמיד שנגת הגמרא כי יפלא מהם בין אם לם ובין דין לרין והנה היה דעת נוסף שלא ילקט עד כסולתם שיהשבו כשונגים הגלתי מעוהדין ליסורין ומחלומ' אשר יבואו רק על המויד כנודע מחלקי כפרה שאין יסורין ממדקין רק על עון ושפע כד"א ופקדתי בשבט כו' על כן חמר וכונן כו' לומר הנה אין ספק שכתבו ללנים מבגלי למוד תורה שפסוים כי מוידין הם בבחיולה עם שפדין לא פעלו עולה מתחמם הביטול ומחלומ' ויחוו לגיו כסילים אחרי כן אשר יעברו ויכסלו שנגת הגמרא כי מוידון השבטל מהחורה שהוא לנמות נא להם הכסילות ועל כן עולה זדון כי הלא חמשול לר משל למה"ד לך היין כי

אך כזר האמור בשלחן ובמזבח לא ידק זה ע"כ
 אחר ג' כהנים הם ואם לא אחר שהזר האמר
 בשלחן ובמזבח ידק בהן השני כהנים אם כן גם
 האמור בלחון הוא על כתר תורה כי יגידו עליו
 רעיו ועל כן החמיל

משלחן ומזבח המזרחים עורה על גביהן: יד
 ואח"כ הארון כי הם גולה למקום תורה
 רחיה על הזר האמור

בארון ושחא חמור אם כן ה"פס היה לו לומר
 זר על כן החמסם לשאלו ואמר שמה שכתבתי זר
 ונקראים זר לומר שעל ידי תשובת שאלה זו
 יתורץ והוא כי הלא התשובה היא לומר הלא אם
 זכה נעשית לו זר ואם לאו זר כי על ידי כן נדע
 למה לא אחר זר כי לא היה נשמע ממנו עונש
 הבלתי זוכה:

עוד כיון בשום שכל והכין מה היה שלא שח לנו
 כי ד' הם ואיך ידק אומרו ג' פעמים זר
 כי הרביעי אינו אך הנה כתבנו כי גם זה יקשה
 לתאמר התנא ג' כהנים הם וכו' וכתר שם טוב
 עולה על גביהן שלא מנה ד' ואם הוא להיות
 גדולה מתן הלא גם התורה גדולה מהב' ומנאה:

ועוד נשים לכן שלא אחר וכתר שם טוב עולה
 על לב אלא עולה על גביהן אך הוא כי
 כתר שם טוב לבדו עשול תורה אינה כלום כי
 אדרבה לא עם הארץ חסיד ומי לנו גדול מרבי
 עקיבא והיה בעל שם טוב בהיותו עם הארץ והיה
 אחר מי יתן לי חסם ואנשכנו כחמור הנה כי
 הוא לבדו אינו שלימות וגם כל אחד מג' כהנים
 עליו שם טוב אינן כהנים כי בעל כתר תורה

ואינו בעל מעשים טובים מוסר שנהגה שליחו
 על מינו ואשר הוא מן או כן ואינו בעל שם
 טוב הוא גרוע בעיני אלהים ואדם בלחון כי
 כתר שם טוב לבדו אינו כלום וגם האחרים אם
 לא יתקשרו בכתר שם

רבי נהוראי אומר הוי טוב אינם כהנים וזה
 ואל תאמר שהיא תבא לימרו וכתר שם טוב
 אחריו עולה על גביהן לומר אם

הקשני למה לא מניתי ד' הלא הוא כי כתר שם
 טוב הוא עולה כשהיא על גביהן של ה' המזכרים
 כי היא העולה כשהיא על גביהן וגם המה יעלו
 עמו להיות כהנים בעלם שהם נהנים בכתר זה
 על גבי כל ה' מהן והוא ה' וכו' וכתר שם טוב
 אף עלמא ואחר עמו לומר כל ה' מהכתר שם טוב
 וכתר שם טוב גם הוא עולה בכתר השם טוב
 הוא על גביהן שכלמדין אין עליה בהם ליקראם
 כהנים ועל כן להיות כתר זה קשור אל כל אחד
 אינו נמנה בסני עלמו זה ענין מאמר התנא אשרי
 מי שעמלו בחורה וגדל בשם טוב וכו' ועליו אמר
 שלמה בכתבתו טוב שם משמן טוב וכו' והוא כי
 רשבי עמנו שאומר ג' כהנים הם וכו' וכתר
 שם טוב עולה וכו' הרמב"ם כי הלא אחר שלמה
 טוב שם משמן טוב והטוב טוב הם מן וכן
 המבוחרים בשמן טוב כמו שא"ל הנה כי כתר שם
 טוב לבדו טוב מכתר כהונה ומלכות הנמשחים
 בשמן טוב ואם כן למה תמנה אותם השנים ולא
 זה לזה אחר דע איפה כי לא שנה שלמה רק
 כשהשם טוב הוא על גבי התורה כי אשרי מי
 שטמלו בחורה גדל בשם טוב וכו' ועליו שהוא על

חסדי אבות

יד הוי גולה למקום כורב' אשפר שידוע שהקשיות ארז הלכה הם מנה קלויפות וכעניות כס מן
 מבדיל בין שכלו לאור תורה לכן ליום היו גילה בגלות מפגרת עון למקום תורה שזו מנין התורה מאחר
 באהם סובל יסורין ומתעפרים עוונותיהן תיכל לבוין לאמיסם של תורה ומה גם כי יסורין נענשו. א"ל אשפר
 רמז לת"ש בזכר ארבע ארעאל לתיול לפרסא ואסילו מליא אגנין וכו' וז"ל הוי גולה למקום תורה. ובי שחא כיון
 שספורת שמתלת לאשם וכמ"ש מורשה קסלת יעקב אל הקרי יורשה אלא מאורשה והת"ל נקרא בעל תורה א"ל סוין
 ונחן שמתלת תנא לעיר בעלה כאלא יש סיבה שנה תנא א"ל וז"ל ו תורה אשה היא ואמאי הוי א"ל אהרי אשה ומנות
 ע"פ היה לז"א אל האמר שהיא תנא אחריו. וזכר הוי אפרש דרך נחות אני אבני חכב ומשהרי ימלאוני עשר
 זכודו אפי סוין עקב וזקתו וסו"ל דלכאורה יש לחקור דכאשם חייבת לכבד בעלה כמלך ולבשרת איהו ולישכ דעתו
 ולשהוינו לנו כמ"ל הרמב"ם ע"פ מ"ש מ"ש. ופסוקה היא אשה ההכס כבודם נח מלך ומדוע אינה עושה מעין נשים
 וזרין כבעלה החכס ימית עלמו עליה ויהיה כל ימיו משועבד לה וכבודם אשם חייבת עמוני יום ויום למלך כמ"ל
 פרק ט' דברכות ומדוע אשה הול כחורה לא תעשה לבעלה ההכס כדון אשה הנכמית המחוויבת בכבודו ואם הוא
 הספור סוין מהנה אשתו זאת ארלווי לרוב קמים ומחויבת לסייב וכיוצא בכל דיני סדר נשים דנקיות. וזהו תשובות
 בדבר כי נכסו דרכי אשה כחורה מורה שלימה מדרבי חאשם ההכסיד הסומרים אחת היא אשה כיוסית דא"ל וכוונת
 הסומרים ענין ומקשים אהכנה יום ולילה לא יסבותו לכן אם אחד מבעליה יתן כסף סודרת כיוסית היא וכוונת
 וכלא חשיב ומי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו להסגדל על נח מלך כהיות לה ריבוי רבנות מלבי רבנן בעלים רבים
 וסובים ממנו ואי גולת חייבתי אשה עניה לחזור ולעורר אהכנס וואת אומרת מאן אמרין דאמרין ומאן פייסן
 דאייסיים ועכ"ל מרוב קדושתא מעט מעט אליו תנא ככשר היתא בלמא אחו ומעברת על פשעיו וואת שנית כי
 כנה בעל חייב לאשמו החומרות שאל ככות ומונס וואת שלם היא מצועדת לו בכל. מה שאין כן אשה חיל כרוחנות
 אינו חייב כי אם נעושה לקבוע עמים לחורה. אך באל וכוונת מלמד שאינו עושה לה אלא וואת להסך היא
 ככות שאל וכפון לבעל ומתרהק תניא לחמס ולכן הוא

מי ששם טוב שלו הוא על היות עמלו בחורה
הוא מה שאמר שלמה טוב שם משמן טוב כי

טוב הוא עם התורה ועם כהונה ומלכות אך לנדו
אינו כלום כי לא עם הארץ חסיד ויהיה כי לא

הארץ שלמה להזכיר תורה
עם היות שגל מו

שנידו תורה ידבר על אלתשען: **מז** רבי ינאי אומר אין בדינו
כי אי הכר יכיה שם לא משלות הרשעים ואף לא ביסורי

טוב מבלי תורה כי לין הצדיקים רבי בתאי בן חרש אומר הוי
ביר יכא חפא וכו' וזה מקדים בשלום כל אדם והוי זנב לאריות

יכוון פה רשעי' ע"ה אחרי ואל התי ראש לשועלים: **מז** רבי יעקב ה' בעל הרכמים ראה
אומרו שלשם אומר העולם הזה דומה לפרוודור בפני הלקים והוא כי מלמד מה

הוקשה לו כי הלא ד' העולם הבא התקן עצמו בפרוודור כרי
הס וארץ ידקו השלשם שתכנסם כי שמש ומנן ה' אלקים כחשך נכאר כפ"ד

זכיה על כן אמר למה נכחשו זר וכו' אלא אדם
זוכה שהוא ש"ס לו מעשים טובים דהיינו שם טוב

נעשים לו זר ואם לא זר הנה כי כלן בלי שם
טוב אינם כתיים וחדרנס נעשים לו זרחה וזכריות

הנה כי השם טוב הוא הקיוס והחיקון שלשם
ואך היה כתר בפני עצמו והקשה עוד אם ג'
כתיים הם למה שינה ואמר ועשה ובלאון ועשו

ואמר ללמדך וכו' והוא כי הנה אין בקוים מה
שנאמר בלאון ועשו כי הלא לא היה משה העושה

דבר כי אם בלאול וכל חכם לב שיבאו ויעשו את
אשר נזה ה' ואם כן ואמרו ומה הוא הולדך אך

בדבר הקשה הוא אומרו ועשה בשלחן ומזבח
וכיונא בהן כי לא היה משה העושה על כן אומר

כי מי שיזכה לתורה כאלו זכה לכוין **י** על כן
לו שים כשלחן שאר וכסות והוא נחלת. **וה'** אני אכני אכני כלומר אני לאקוים החומרים שיאז מבקשת אכנס

עולם אני לא כן אלא אכני אכני לרין שם יקדומו **ז'** לאכנס אחי ואז אכני ומשחרי ששחחרים עלמם
עלי אז ומלאוני סך החומרים החסידים בשיא ששחמם פני בלש. ובחין דבריה רמזם הסגרים שבניה ובין החומרים

דכאשם החומרים אין להם כי אם בעל איש אחד הוא ואין שני וזהו החרה אין יך לתאסר בעלי כבוד אלאי ישראל.
וה' אני אכני אכני כי יש לי הרבה אהבים בעני תורה וזהו היתה לי כי איני בחומרים אלא אכני שם מתיאם

לי לאכנס ותינה אז אכני וכו'. ומלדו זה כיון אני עושה דאני בחומרים שנגלה הויב בשארה ובספורה ואני לכפך
עושר לזון וכבוד מכוח כמ"ה קארי ימאניו מכבודתי' אתי אדרנא בעושר ובכבוד אני נוהגה לכעלי ועוד שסוף

הון עסק לעולם ככל ודקה פירות בעמ' ואמר שכן כדן' אני עושה ואיני חייבת לתיסו ולאכני אם הוא ככחור סניו.
וה' נמשחתינו ואל תאמר שהוא סוף אחריו כדן' אשר נעלמה דמנס כי אשחק היא אל תאמר כן כי נכחו

דרכים כמדובר:
כז אין בדינו לא משלות הרשעים וכו'. יש להרגים דנראש דברי ההנה ר' ינאי כאלו מתאונן על שאין בדיע משלות

הרשעים וכלו תנאי ואמרואי כלם קדושים וכל מעינים בעבודתו יתכרך ולא כתאוונן גושניות ובלאות כעלי
העמ' והנה אלה רשעים ושלו עולם כקוים היו בעיניהם:

ואפשר דהיינו כשארם מלעשר שכניה מה שלבון אומרת קלני וכו' ומד שוכה מרובה כשארם נחת ותעל כעמ' ו
בשלים ובמשמני מדינה יבא כז רזון הוא ובשכניה ככילוב מגדלת כשמשח. וכחננו בעיניהונו בדרוש וישכ

דכא דאחריכין כשארם מלעשר שכניה וכו' ה"מ כשארם מלעשר בחוכמות על טון הכלי כיסורי הלויים שם להרבות שבר
אין למעלה נער ח"ו **וה'** אין בדינו משלות הרשעים שאם כו"ל בלוב אכני עוקים בחורה ובמזות כיה ג"ר לשכניה

כשלוותיו ואם הכנים שמה וגם אלו ה"ל יסורי הלויים שם להרבות שבר לא היה נער לשכניה אלא אנו בדין אן
לנו לא משלוה ולא מיסורי הלויים רק שיכורין שלנו ככדו"ט פדעו"ט כיבאל לתאחם וזוה יש נער לשכניה וזוה ששים

מתאונן ר' ינאי על נער השכניה וזה נער השמים:
מז התקן עמך בפרוודור וכו'. פירש מ"ה זל"ה שכל לרודיענו מהות שבר המלוג כעשיות נעמ' והוא מ"ה בורה

שמעשה המתיא נעשה לרין ליתוס כדי שחולק לעלות וליתוס לפני ותכרך כמו שא"ה ליתוס לעשר המלך
בלכות שק ורין לתקן מלגושים הוויס כמי כבוד הדין כן הודם נעמ' כל מעשבו כדי ליתוס עצמו ותקן גויו כדי

שימם לערקליו להלכות לפני המלך כי השמשה א"ה לה לעלות ולתאות לפני מלכו של עולם אלא בהתקין לה מלגיש כמו
שכראנו נכסר הסך להררס:

האומר כי לפעמים חזיל ועוד אף יאמר יפה שעה ח' כו' שאין המעשה מסוב הסבר לומר שיפה מעט מעטה מכל הסבר והענין בעלמו הלא כמו זר נחשב ועוד אף סוכר דבריו כמה שמוסיף ואמר יפה שעה ח' של קורת רוח וכו' :

אך אמנם הנה אף דרך חסונה ללמד אם לא שעה אחת בתשובה ובפעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה : ידן רבי שמעון בן אלעזר אומר אך תרצה את הברך בשעת בעטו ואל תנהמהו בשעה שמתו מוטל רפניו ואל תשאל לו תשתדל לראותו בשעת קלקלתו ואל תשאל רואה לפניו מות שיכול להיות ממלט נפשו מיד

שאלו סלה כי גם שבלעדי זה אפשר יסוב בחסונה לא היתה חסונה מעולה כ"כ שהספיק למלג נפשו סניגוס סלה כי לא יבצר מהיות שם ימים או עשור להסם חלחה שיירי אשמתו והנה לזה יש אומר שוב יום ח' לפני מיתקך ומקשה בנמרח ובי ידע אינש כמה חיי וסירלו יסוב היום שמה ימות למהר באופן שהסונה שהחי יתן אל לבו שחיוו הס יום ח' ויוסוג בכל יום על זה בל ר' יעקב ואמר לא דברני האומר שפעלה על רוחך שחייב שיעור יום כי אם שחלייר שאין לך מהחיים רק כשיעור כניסה מן הפרוזדור לטרקלין וזהו העה"ז דומה וכו' על כן תמהר תחיש בכל עת לנמור ששוכך בשעה אחת להרהר חסונה וחרטה ותיקון בכל פרטים ככל האפשר כי אם לא תשער רק שיעור יום אזוי חסרפה במלאתך נמאל כי באומר ההקן עמך וכו' הוא סיר' אל האומר לומר מה שאמרחי העה"ז דומה לפרוזדור פירושו שחתקן עמך בשיעור שיש כדי שחכנס וכו' הוקשה להנל כי הלא טוב טוב היתה סכנת האומר שיעור יום ח' או יוסר פע"י חששו שיעור בלתי קל"כ יתיישב בדעתו לתקן מעשיו בחפז מחוספס מע"כ בשיעורו שעה קלה שבתפשו הנמרח הזה לא יפנה לעשות חסונה באויה מע"כ אחר חל חממה על אמחרו זה כי הלא חזיל לפעמים כי הוא אומר יפה שעה ח' שהוא כשיעור הכנס מפרוזדור לטרקלין מכל חיי העה"ז והענין כי בעה"כ יש ב' דברים ח' אריכת הימים ב' התענוג וקירת רוח :

ונבא אל הענין אחר לו יזויר היות שם אורך ימים בלי תענוג בנחיה זו יפה שעה ח' בחסונה פה כי בשעה מרווח זכות ותיקון משל"כ שם שמי שטרם בע"ש יחלל בשבת וזהו מכל חיי שעה בחסונות מציאות

הוא היה אומר יפה הוא היתה אריכות טובים חסונות שטל בחסונות החסונות שחיים הם אמרתי כי חלילה לי לומר כי כן בנחיל' היתה יפה שעה אחת של קורת רוח ועונג העה"כ מכל חיי בשעת נדרו ואל בשעת קלקלתו ואל שמואר לחשוב שיש לו יום חיים לשבז בו יותר טוב הוא

לחשוב שהוא בפרוזדור שלפני טרקלין זה לחשוב כיון המסור לומר עם היות כי טוב יום בחלריך הוא העה"ז שהוא בחלרות שלפני הטרקלין העה"כ שקורא העה"ז חלרות ולעולם העליון בית כענין שחולים בבית ה' בחלרות אלהיו יסריחו שכחננו שהוא כי למה לדיק דומה לאלין שהוא נסוע במקום פהרה שהוא בעולם העליון וטפו הוא גוסו נוטה ומפריח בעה"ז בחלרות אלהיו יסריחו : **ונחזור** אל הענין אחר עם כי טוב יום בחלריך שהוא שבוים ח' שישער שיש ללמד בעה"ז הוא טוב מאלף בעה"כ בנחיות מציאות החיים כי כאלו הוא מזווח בחסונה ומעשים טובים ושם אין ריוח שהוא סכנת האומר שוב יום אחד וכו' אך אזי לא בחרתי בהשערה זו כי אם בחרתי בהסחוסף בבית אלהי שהוא החשוב עלמו כאלו אני בסף בית ה' שהוא סכנת רבי יעקב לשער שאני בפרוזדור שלפני הטרקלין ובחרתי בשיעור הקלר הזה מדור באהלי רשע שהוא שאם הייתי עונה על רוחי שביני ובין המות יש שהוא יותר מזה הלא אחרפה מהחסונה וימאל הילר הרע מקום להחסיאני ומכל עון ואשמה שאעשה יעשה מך מבדיל ביני ובין אלהי כד"ל ענוותיכס היו מבדילים ביניכם וכו' ובהשעות עון על עון נעשה מסך על מסך שהם כאלהים על עושיהם נמאל אשר הוא בלתי סהור מענוות שהוא דר באהלי רשע שהם אלהים שנעשו מהרשע וזהו בחרתי הסחוסף פע"י כן אזי מסלק כל מסך עון מדור באהלי רשע

חברי אבות

יין יפה שעה אחת בחסונה ומעשים טובים וכו' . דקדק נומר בחסונה ומעש'ט כי המעט בלי חסונה כלא משיבי והלדרס מוסף כח למע"ל ולכן בנה האיש ישראלי לעשות מזהו לריך להכרר בחסונה כדי שיואס מזה פעלה לרלון לפני ה' :

א"נ אשר ע"מ שכתב בספר הסידוס דקדישי עליונין בעה"כ מקיוענין מלות כרבי דהיי' מקדש קדוש שבת וכו' ע"ש לז"ל בחסונה ומע"ט דהגס דמע"ט אפשר לאחד בריובו לקיים אף כי אהרי מותו מ"מ לא ידקק שם פסונס דריון שמת חו לא מהניח ליה פסונס ומע"ט לא ידקקו כלל כ"ל בעה"ז :

אם הייתי מחפסמה מליחקן כמדובר :

סרע בעיניו ללנב ושיגית בכונתך כי סיל רעס
בעיניו שעיניו יחזו ללנב עם שלא יראה רע
בעיני הכנריות מש"כ בהיות שמתח הזדיק לשם
שמים כי אז אין הוא ית' עם סניו אל שמתח
הזדיק כי בלבוז רעשים

בנפל אייבך פי' רביו ז"ל במשלי כ"ד פ'
י"ז וז' . הנס דרך רשעים
לארוב וליחל מחי יורם הזדיק ויקנה נחלתו ובימו
ודרך הזדיק אח"כ לשפוח

אז יהיה פן שגינת ויחלה
מתח הרחמים ועד
בעיניו כלומר אולי לא
בראית מתח הדין ירע
כי אם גם בראית מתח
הרחמים וז"ל פן יראה
ולא אמר כי יראה
כאן פן ירע וכו' שהוא
כלומר פן יעשה הרחיה
בעיני ה' גם רע ולא
במחית הדין ואזי
והשיב מעליו אפו אל
מקומו הרחשון כלומר
החף שהיה עליך כשהיור
והתאוה

יח שמואל הקטן אומר בנפל אייבך אל
תשטח ובבשלו אל יגל לבך פן יראה יי
ורע בעיניו והשיב מעליו אפו : **ב** אלישע
בן אבויה אומר הלומר ילד למה הוא דומה
לדיו כתובה על נייר חרש והלומר זקן
למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר טחוק
רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבהלי
אומר הלומר כן הקטנים למה הוא דומה
ראובל ענבים קרות ושותה יין שגתו הלומר
מן הזקנים למה הוא דומה לאוכל ענבים
בשולות ושותה יין ישן רבי מאיר אומר
אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו יש
קנקן חרש מרא ישן וישן שאפילו חרש אין
בא רבי אלעזר הקפר אומר הקנאה
החף שהיה עליך כשהיור

לך הרשע שאלמלא כן לא היה יכול לך ואחרי
כן הוסב על רשע עשה והשיב אותו מעליו למקומו
הרחשון שהוא כי חשוב ותלך החף ממנו עליך :
ר' אלעזר הקפר אומר הקנאות והתאוה
וכו' . פי' רביו

כי יקום ואתה הרשע נפילתך קרונה כי אז"ל
בז' רעות כ"א ברעה אחת יכשלו ואפילו רשעים
רבים והיו ורשעים יכשלו ברעה ולא אמר יסלו
כלומר שפילו בכשלו בלד לא יקומו הפך הזדיק
שכשע יסול ממש יקום ולכן הזהיר כי גם רשעים
רבים אין לאל ידם להשמר ויכשלו ברעה ומה גם

הנה כי כן יבורך גבר חיי העולם בשיתו שמו
לבו ועיניו וכל מעיניו אל כל דברי רמו
הלו אשר אמרנו במקראי קודש האלו והכל חלוי
בבלתי החשיב האדם כל הענייני העה"ז ומעטמיו
וכל כבודותיו לאדם ותוהו כי אם הרבה יזכור
דין ומשפט העולם אשר הוא הולך שמה ויגעל
בקנאה ותאוה וכבוד ולא ימוש משבו עד ה' ויחקן
כל אשר עומד נגד מלכים ולא יבוש והוא מאמר
התנח ספק רביעי ממכתב אבות באומרו רבי
אלישע הקפר אומר וכו' :

עשה אחת כי יחיד אחת כי חכשל ברעה א'
וצה אשר העשה לזדיק חכשל ותפול הפך הזדיק
כי גם שהוא יחיד שבע יסול וקס אחרי נפלו ממש
ולא אמר וקס בשב"א הוי"ו כי אם בשת"ח לומר
כי פס יסול ככר קס כי קימתו מוכנה מלפניו
יחנך וכי יסול לא יפול . וכהתימו להוכיח את
הרשע שם סניו אל הזדיק אשר הרשע יארוב
ביתו אז ישוד רבנו ואמר אם חרחה שהרשע
חייבך יסול אל השמה שמתח הנגלות בחוץ
ובכשלו שהוא פחות מנסילה אל יגל אפילו לכך
בפנים פן יראה וכו' ואומר פן יראה ה' עם
שהכל גלוי לפניו יחנך ומסרתי יאמר פן ירע
בעיני ה' הענין כי הלא בלבוז רשעים רנה ולא
יאדם השמת בהזדום אם לא כשמתח הזדיק על
אבדן הרשע הוא פל אשר הרע לו ולא במה
שהוא רשע וכן המומה על עוברו רזון קונו ית'
והנה מי זה האיש יבחון כוונה הזדיק אם ישמה
בין משגלו על שגלחו אותו או על היושר רע
בעיני ה' כי אין וולמו יחנך בחוץ לבות וכליות
ע"כ אמר פן חסיה שמתך בלבוך יראה ה' מה

וראוי לביס לב מה נשחטו אלו משאר מדות
רעות כי רבות הנה ולא ייחד רק ב' אלה :
אך אמנה הן אחת כי ליבוז העולם והאדם
חלוי בעבור על מצות לא תעשה במה שבין
אדם לבכיות ועל לא תעשה שבין אדם למקום
ואחרי ליבוזו תקומו בידו אם ישיב כבודו מנגד
פך אם יחוש לחמך כבוד לא ישוב עוד ויהיה עדי
ליבוז וז"ל הקנאה והתאוה וכו' והוא כי הנה
ראשית כל עון אשר העה בין אדם לחבירו חלוי
בה כי מיד אחיה ריעותיה שהיא שאלה ותחרות
חסדי אבות

הקטן אומר וכו' . חרון אפו לא נאמר אלא אפו כי גרם כרת"ס בפי' כ"י וכן הביא גירסה זו ברכ
תי"ט וכתיב וגירסא זו נראית בעיני רד"ש לן שהיא דיוקא דקרא ע"ש . וכחוספות כתיבות דף ק"ס
ע"ב מינו לדעת רש"ס כתיבה שאין ק"ל אלא שפוט אחד בלבד כמובא גם וכתבתי מקובלת :

ונכוח ורכילות ולפון הרע ונקמה ונמירה מוכרח
 לה וכן החלום היה ראשית כל הענינות שבין
 אדם למקום כי ממנה תולדות מות כי ה' יודך
 בהלכות היסודי ביום ומתולדות הבורות והאש
 מעילות אשם נזילת וכל
 דבר רע אשר שנה ה' . והתאווה והכבוד מוציאין את האדם מן אש כבודי שבקלון
 והנה שמי אלה המה כוללו העולם : כ"ב הוא דוה אימר הירורים הימר לכן קום נרמ לך
 אכדן האדם אש עולמו ולמות והמתים להחיות והחיים לדון לידע ולא השנה באלות ענאך
 ועדין אלהינו מרחם לא להודיע ולהודע שהוא אל הוא היוצר הוא זמח כה יעשה אלהים כי
 השנים לנו היקין להעלות הבריאה הוא המבין הוא הדיין הוא העד הוא לולא נשאתי פניך אש
 אנוכה ומרפא כי יעוזה בכל דין הוא עתיד לדון בהרף הוא שאין אשים אליך ואש ארמך
 רשע דרכו וכו' ויכוח
 אל ה' וירחמוהו ואל אלהינו כי ירנה לכות . ולא יתקן זולת השטותיו ומי רגלי ענותיו על
 פניו מפני כבוד :

כלל הדברים כי מעמד שלמה הדברים האלה הן
 הם בעוכריו כל אדם לה' או מן העולם ושמה
 חמור אש כן אופה מה יעשה האדם ויש לך כל
 מעמד שלמחם אהריו ולא יאכזר לז"ח הוא היה
 אומר הילודים רמות וכו' כלומר כי החי יתן אל
 לבו כל הדברים הנאצרים מה וזו יכנה ויקנה בינה
 להשכיל להיטיב ולא יאכזר . ולבא אל באורו
 נתיחוק לשונו הלא הוא הילודים למוח והמתים
 להחיות והחיים לדון לידע ולהודיע ולהודע
 שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא הוא המבין הוא
 המדרי אבות

כב הירורים למוח וכו' . אשר נמ"ש בשנת ד' נ"ב דר' אמי כנר אין מיהה בלא השא ואין יסורין בלא שיון
 והאומר ר' אמי מזהים שאמרו ד' מחינעטיו שלמה ויש מן הראשונים דכתיב ד"א אפוחת מחלקת
 אין יסורין בלא שיון וכדכתיבנה עניותין בשברי הטון פמה עניים ע"ש . וז"ש הילודים למוח לאשקוף ר' אמי דכנר
 אין מיהה בלא השא ונז"ח לא כן דכנר אלא הילודים למוח כל הילודים למוח והטעם והמתים להחיות עמי מיתקן
 חיים לאור כבוד החיים . או כששם שיעמדו בתחיים המתים כי אחר השנים בששיו של נפש מלא חטא מתקדקת
 כזוהמא ונתקן ויכול להחיות אה"כ . ועכ"ז דאמי לך הילודים למוח הסך ר' אמי דיש מיהה בלא השא דע כמתים
 לידון ביסורים עמי" כדון לידון דוקא דאין יסורין בלא שיון :

א"ג אשר נמשל כרוב שיהיה מוח ואמרו דכנר וזכה אלו את המתים אוחס ככנר מוח כחיות לעבוד הש"י . וז"ש
 הילודים למוח נידתם הוא למוח נכ"ז ע"ד אומרם כרוב שיהיה מוח ונלתי לכת אחר כבלי כעכ"ו ומענוניו
 והמתים הללו בכנר מהו נכ"ז להחיות חיים טובים נכ"ז אף עכ"ו להעלותם ממדרגה למדרגה והחיים נכ"ז לידון
 כששם השנך מדקדק עם הסדור כמ"ש רבנו הארי"ז ז"ל שאחר כמה שנים נכ"ז לעלותם מעלה עליונה מדקדקים עמם
 כדום כשעה ולקוחם לעלות מעל דמעת וז"ל היתה לי כונת הכתוב כן ד"ק בלך שיואל אף כי רשע וטמא כלומר
 כן אחר כהנים עוב"כ אף שהוא בלך ד"ק שהוא כב"כ אה"כ שיואל ומדקדקים עמו כמות השערה ומשלים .
 ומזה נכ"ז מה שהוקדש נכ"ז עינין קשים ומרים וז"ש אף כי רשע וטמא :

א"ג רמ הכנא סוד כנגול וז"ש הילודים למוח והמתים להחיות לבל כנגול וכו"ש והחיים לידון אלו שחיו אחר מתים
 לידון לידע שהוא אל וכו' וכלל לשי השנון וזיתו מותר כלום . ולא ינטיחך יצרך להשחול בית מנוח לך ופאשר
 בקבר ש"כ אהה נולד פטם אחרת לבל כנגול כמו שפורשו סיפא זו לשעמים חבא כנגול ככמה שהוא נקרא חי וע"כ
 אהה מת פטם אחרת וע"כ אהה עתיד ליתן דין והשנון :

א"ג אשר כמ"ש חכם הדשים דף מ"י שנסתפק מהר"א גליקוי אש נשמתה שנתן לנו הקדוש ברוך הוא היא בחורח מתים
 או בחורח קדון ונשיט מ"ב דכתיב מ"ב מתימר כה"א המתים למוח על מנת להחיות בששיו חיוני וגם אשר
 דבוא קדון כחלוי שיסתמש בה דוקא למיחדו ואש עבר על מזותיו נתייב כדון שולח יד כפקדון עש"ב . ואין
 עניותין כהמתים לח"מ כמות ר"ב ככנר דהר"א ובריטני"א וסעפיה ס"ל דמקרא לחיודו קרקע לזמן גוף וסדיות
 כיון שנתדון רבות כעלמים קנה המקבל לעולם והמתים סליגו וסכני דאחר זמן מורר קרקע למאריה
 קמא . וכנה לדעת הר"א וסעפיה לבלות מ"ש מקום לומר דגוף ונשמתה שנתן הקדוש ברוך הוא לאדם לזמן ע' שנים
 קנאם לעולם כדון כמות קרקע גוף וסדיות לזמן שנתדון רבותה וכרשעים יסרקו עול הכסור והמלכות בשענה וזו לאשקופי
 זה אחר התנא הוא כדון הוא עד וכו' ככל שנו ס' הנשמה וכנף ואין טענה שנתדון רבותה ה' וסעפיה
 ודע שכל לשי השנון שתיקרא כשמתה היא שקדון להשמתה לעבודתו ואש שנים נתייב כהשכנון . ולא ינטיחך
 יצרך ששחול בית מנוח לך וזיתו קדון אלא כחיו לזמן ואין כלאן השנון שנתדון רבותה הם ובלום כדעת כה"א
 וסעפיה ש"כ אהה נולד וע"כ אהה חי וע"כ אהה מת ואש כן כיו ממה על מנת להחיות וכבר כתב הכ"ז בני הכנר
 כניאורו לשי רמ"א דמודי ביבא שהוא מתים על מנת להחיות דלא פסק קנינו וע"כ כיון שש"כ אהה מת על מנת
 לקדון

העד הוא בעל דין הוא הדין והוא עמיד לדון
 בדרך הוא שזין לפניו לא עולה וא שכהה וכו'
 עד נמר המענה : ולבא אל הענין נשיח לב .
 ה) מי לא ידע כי הילודים למות . (ג) אמרו
 הילודים למות ולא אמר
 החיים למות . (ג) אמרו
 והמתים להחיות ולא
 אמר לחיות . (ד) אמרו
 והחיים לידן שיהיה שאין
 נידונים כי אם אמר
 החיים המתים והלא גם
 אמר מות עיונים . ה) כי
 אמרו החיים לידון הוא
 על בני אדם ואך ידע
 על אמרו הילודים שכולל
 אפילו הצעלי חיים .

(ו) מה הוא כוונת התנא אם הוא להפחיד את
 האדם מן המות כי הילודים למות מי בער לא ידע
 כי כן הוא ואם הוא להזכיר לו יום הדין כי
 החיים לידון לא היה ראוי לומר כ"א המתים
 להחיות ולידון ועוד שאדרכה מרחיק לו עד אמר
 החיים הדין וממטע את האדם מלידראת את הדין .
 ז) אמרו לידע וכו' כי אחר אמרו להודיע וכו'
 מה לריך לומר ולהודיע כי מי לא ידע שאם יש
 מודיע שידוע . ח) כי מה שיראה הפס הענין הוא
 שמה שידוע וידע ויודע הוא שהוא אל והוא היוצר
 וכו' ומה קשר יש לזה עם הקודם שהילודים למות
 והמתים להחיות והחיים לידון ואם הוא כי מה
 שהחיים לידון אחר החיים הוא לידע וכו' הלא
 הוא סדין מקודם החיים היה ג"כ נידע דבר זה
 ואך יאמר כי היום הדין אחר החיים הוא לידע
 ולהודיע וכו' . ט) למה לא פירש מי הוא אשר
 יודע ומי הוא המודיע ומי הוא אשר יודע לו .
 י) כי לא נכון הדבר שלא יודע שהוא אל והוא
 היוצר וכו' עד אחר הדין שאחר החיים . יא) כי
 הלא אוחו הדין אין עיקרו לידע וכו' רק ליסרע
 מן הרשעים ולתן פטר טוב לדיקים . יב) אמרו
 הוא היוצר הוא הבורא שהוא כולל ענין צלות
 שגונת שמה שחי קיימות והוא הוא הכפל ענין
 ולמה צלות שגונת . יג) למה נתימך עשה
 דברים אלו אם יוצר בורא מנין עד דין בעל דין .
 יד) איזה הדרך יודעו העשה דברים כי לא פורש
 כלל . טו) זאת הנכרה אשר בדרך התנא ואמר
 בדרך הוא וכו' ומה ראה על ככה לנכרו יתבדך
 נמוסר זה מבכל יתר הדברים שידבר . טז) מי

הוא האומר פה ענין הנכרה והודאה זו אם הוא
 התנא אין מקום פה רק ללמוד לראש מוסר
 השכל לא לסדר סדר הודאה אליו יתבדך כי
 טוב להודות לה' אין כאלו מקומם . יז) אמרו ודע
 כי הכל בא לפי חשבון אל מי
 מדוע התנא דבר זה ואך
 יתקשר אל כל האמור
 וגם מלת בא מיוחדת
 וגם אל מי בא לפי חשבון
 ומה הוא חשבון הלא
 שאם הוא לחשבון שעתיד
 יהיה ראוי יאמר לדי
 חשבון ולא לפי חשבון .
 יח) אמרו ואל יבטיחך
 יתך שיש בשאלו בית מינים
 כי מי שאל שכל יבטיחמו
 יצרו לזמן משאלו מה . יט) אמרו שעל כרחך
 אהה וכו' מה ענין הודעה זו וגם מה קשר יש לו
 עם הקודם . כ) כפל אמרו אהה נוצר אהה נולד .
 כא) אמרו ועל כרחך אהה עתיד ליתן דין ופי'
 כי למה יהיה זה על כרחו של אדם ולא מראשו
 כי מי פתי יבעל וימאס הדין והאמת .

אמנם לנח אל הענין חזירה מאמר חז"ל
 בנמרוא האומרים כי הגוף והנפש כאשר
 המוח יסריד ביניהם כל א' שחלל לאמר הני
 פסור מן הדין הנפש תאמר לא מסכפני להאחוזות
 חלואות גיפניות כי רוחניות מאת ה' מן השמים
 אני אך הגוף הוא אשר חסא על הנפש והגוף
 תאמר הנפש החוטאת היא תמות כי אנכי עשר
 מן האדמה אשר לא ישחית . משיב הווי ית' ואומר
 לא ראוי זה כראוי זה ולא ראוי זה כראוי זה אלא
 גשום שצדק יש בין שניכם נשפחה החוטאת
 בהיותכם יחד שניכם אף אני אביא הנפש בגוף
 כאשר היתה בלמנה אהו בעשותם כל מלות ה'
 אשר לא תעשינה וידונו ויענשו יחד כאשר חסאו
 משל לחיגר וסותח ששמו אוחס ונפירים את
 החלואה וישא עיניו החיגר וירא בזכרה החלואה
 כראשיתה ויחמדם ויגד לסומא ואמר לו מה אעשה
 וחשכו החלואות בחרבות ולא אדם איזה מקום
 בזכרה וחיגר אומר פסח ענדך ולא אוכל להיות
 משפס ועולה אז נפסלו יחדו החיגר על הסומא
 ועל שכמו ישאנו עד מקומה נעשו כן והוקח
 הזכורה ביגיעת שניהם ועודם נכסס יבלתה
 ויפסדו איש מעל אחיו ואחרי כן ילא המלך אל
 גינת הביקון וישא עיניו אל הזכורה והנה חיונה
 ויאמר

חסרי אבות

להחיר ועוד רמו ע"כ אהה פה הדבא אפי' כהני ימיו ע"כ מה אם נגזר עליו כרת וגמלא דלא נפחוק רשותו ח"ו וא"כ
 ע"כ אהה עתיד ליתן דין וחשבון ולא שייך בזה דין עונן לזמן . ואמרו הוא הדין הוא העד יבא על נכון כמ"ס נבס"ג
 פי' ז' נפש הרכיב' דלף דאין עד נעשה דיון מ"ט דיון נעשה עד . א"נ ע"ט מ"ט הטור שם דאם הדיונים ענאן ראו
 יכונין לדון וי"ט הוא המנין הוא העד הוא הדין ודוק והאלריך ;

ויאמר להם מי עשה את הדבר הזה ויאמר זה
 בכם וזה יאמר בכם הסומא אומר חיככה אוכל
 ורחמי וטינים אין לראות והחיגר אומר מאין
 סרגלים לעלות אז נעל המלך את הסומא ויפלו
 כמות בעל הרגלים ויאמר להם ככם עשיכם וגם
 אני אעשה זאת לכם לייסרה אתכם איש על גב
 רעהו כאשר היו נעשומם הרעה כמשל הזה הוא
 ענין הנוף והנפש כמדובר :

ונבא אל הכיזר הוא כי הנה אחרי ואמרו
 כי הקנאה והטאות והכבוד מוציאין את
 האדם מן סגולה ראש והנס יוכל איש לדבר
 ואמר על הקנאה ועל הטאות והלא הם קנאחי
 בטוליים כי פגום רשעים ארצה וגם אשאו
 לתעממוהו אשר לאדם רע וגליעל בקון מורד
 ולמה הוא יסבך לא יאיר עיניו לתת פה לרשע
 רע כרשעו וללדיק כמדקו וידעו כי יש אלהים
 שופטים בדרך לז"ל גם אני ידעתי החשד הניד
 לכם שדבר על קישוי זו גדולה מקושיהכם הניד
 לכם שפינתה וסוף כי הנה הילודים למות ולא
 אומר החיים למות אלא הילודים כלומר כי מלא
 הם ילודים הילכים ומתקייבין למות כי יום המות
 מיס הילודו כענין כי הולך האדם אל בית עולמו
 ולא ידוע ה' בעה"ו עודם בניף ונפש כאשר
 ימד חשאו ואם היה דן אותם וספרים התרפתי
 אך לא יעשה כן כי אם והחיים להחיות שמתים
 להחיות שהוא לשון אחר כינש בניף ולתת
 חיות כחחודם לדון את עניהם שביצור אחד
 כמשל הניגר והסוף וחו והחיים להחיות כדי
 שפתיים ילדון כי כל אחד מתגלל לאחר כי הוא
 לבדו לא יתקף ועל כן אז ישוג להגרה כאשר
 חשאו מתחיים והלא כמו זר יחשב כי אתר
 שלדון אותם שב להגרה טוב טוב היה ידון אותם
 שדמם בחיים מתחיים לייסרם בעה"ז בייסורין
 לפי רשעהם כיון שגם אחרי מותם לא ידון אותם
 עד יפוג יתברס ויפקם ריב הרב את יולרו כי
 יראה לדיק ורע לו רשע ועוב על כך דפ חיסה
 כי לא על הנס האלהים עשה את הדבר הזה
 כי אשר עשה כן הוא לסידי ולדפ ולהודג כי
 הוא אל וכו' וכו' כי הם היו יתבדך על נפש
 כל איש ואיש אשר יוסר על חשאו בעה"ז מן
 חבד כי יהיו יסוריו לו למוקם להוסיף על
 חשאו פשע ולאחד נספו מן השמים והיו רעה
 מתהרשפת לכל אדם ללדיק ולרשע כי הנה אין
 גניק בחרך אשר לא יתשא ואבם ועל פלם היה
 נדיך יפגור כום הייסורין ואין איש בחרך יכור
 כל אשר חשא מיום היותו כאשר הכל גלי לפניו
 אלהי עולם ה' ועל כן בהנתי עליו הוא יתבדך
 רע כרשעו וסוף לא ידע עבדית היתה איש
 ריון ועושות אשמוהו הלא יקון ויעשום ויסיף

אז יחזק בדרך רביעי בגולה ייסוריו יותר על
 חשאו לדעתו כי יסברה ויאמר אין זה
 כי אם שלא ידון דין האדם הוא יתבדך בעשמו
 כי אם יעמוד צ"ד למעלה מלאכים אשר לא יעשו
 עד היכן נבול כל עונם חשאו ועון פגיע וינאו
 ברוח שודפת על השפיור ברחו כי היה בגזירת
 עירין ובכרובת קדושים ולא נצב לריב ה'
 בעדת הדיונים :

אז אם לא יחזיק באתר מלרבע סכרות אלו כי
 אם שידה כי הוא יתבדך דריון הלא לא
 יבצר ממנו מהיות סינא בלבו לומר אם רשפתי
 מה אשעל לו יתבדך ומה הגרתי לו הלא אם
 חשפתי לי את מזיק כי אהסר נפשי מפוכה ומס
 לו יתבדך מפוכה מלרתי בלפסן כי לא היא
 יתבדך ולא זולמו בעל דיני ויהי נא כמיני
 לעשמו כי מי יתוש על גרמו חין פמט בלפסן כי
 אף כל חשך פמון ושמור לאדם בנהינם על כל

דברים ומי נצר בלויב הם וישר וירא אלהים
 וסר מרע ויבעט ויחלוקן עד אמרו ז"ל שכפר
 בחתיית הסמים :

והנה מן אלה קצות דרכי איש הרעים אשר
 יחסוך בהם ברחמי לפי רחום עינו כי
 רבו ייסוריו על חשאו על אחז כמה וכמה רעה
 כפולה ומה גם אם רשע הוא כי יאמר בלבו
 אין אלהים ואם יוסב או ירע לאדם מזל יורם
 לו ואם רע בנידו לנגוע בחמות האלהים יאמר
 דבר אחר ביד הזקק כי רם ה' ועל השמים
 כבדו ולא יעניו בדברים תוממים ואם יגר רוח
 אדם בקרבו כי רומני הוא לא עשה ולא הפעל
 נבצרו כי אם אציו ואשו עשו את החומר ועל כן
 לא מן השם הוא זה החולי או מכה אשר יהייסר
 בו נוף האיש פי חין לו יתבדך עסק בניף כי
 חומר עטר הוא ואין לו יתבדך מנוח לבא בו
 והיא סכרה אשר רבים חללים הפילה ועל כן
 הסכות האלה מקרה הוא היה לו אז שיהטרו
 כוכבי נפש ולא ה' פעל כל זאת וחסך ראינו
 כי הלא רבו נפשי מכותיו על זוחלי אשמוהו :
אז מעין זה יקל ברעה דרך שלישי לומר כי הן
 אחת כי גם בשר האדם לו יתבדך הוא
 ואשר הוכה מלאש יתבדך הים לו אך יכאור
 במקנה כי אומרו הלא לעולם רוחניותו לא יבין
 מן מוח קרב איש ולב עמוק כי הוא תכיות
 סינף עבדות החומר כי אם כמות ספיטאה
 היורדים ומשפטים ועולים ומקפרינס הם היו
 מחשברנים בלדם מקרבו וכרעיו והתם ועלו
 ויערו למעלה ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נפש כי
 ירבו ידברו נבוס נבוס יותר מאשר חשא האיש
 הסוף ובפדומו יעמיסו עליו חשא כנד אשר לא
 יוכל לפעול :

אז יחזק בדרך רביעי בגולה ייסוריו יותר על
 חשאו לדעתו כי יסברה ויאמר אין זה
 כי אם שלא ידון דין האדם הוא יתבדך בעשמו
 כי אם יעמוד צ"ד למעלה מלאכים אשר לא יעשו
 עד היכן נבול כל עונם חשאו ועון פגיע וינאו
 ברוח שודפת על השפיור ברחו כי היה בגזירת
 עירין ובכרובת קדושים ולא נצב לריב ה'
 בעדת הדיונים :

אז אם לא יחזיק באתר מלרבע סכרות אלו כי
 אם שידה כי הוא יתבדך דריון הלא לא
 יבצר ממנו מהיות סינא בלבו לומר אם רשפתי
 מה אשעל לו יתבדך ומה הגרתי לו הלא אם
 חשפתי לי את מזיק כי אהסר נפשי מפוכה ומס
 לו יתבדך מפוכה מלרתי בלפסן כי לא היא
 יתבדך ולא זולמו בעל דיני ויהי נא כמיני
 לעשמו כי מי יתוש על גרמו חין פמט בלפסן כי
 אף כל חשך פמון ושמור לאדם בנהינם על כל

אשר השא והתחיל מיום סיומו היה משלם לו
 הייסרין בהעמ' כלל הרבה רעה הייסרון עד
 מאוד ויקון נהס עד אשר לא ינצר עמו מלהרהר
 אחרי ה' וליפול בשחת אחת מחמש הנה שנה
 ס' אשר הזכרנו הקשים מכל העבירות שבידו
 ולא חסיה עוד תקומה למשלו הרובה למחלתו
 ויהיה עדי אונד אך כלאפר יומה ואחר כן ישוב
 יתנך יחנר את שני סלקיו וידונם בנהיגם אז
 הנלל מכל שש הרשום האלה ופ'דוק עליך את
 סדן ולא בלצר הדע האמת והלדק הזה כי אם
 גם מודיעתו ולולם וזכו לידע שהוא לודע אתה
 ולהודיע לפרכם כי יפה הייטק כמאמר ז'ל כי
 גדול שנת העולה מנהיגם כי יקראו בנרון אל
 יחשבו כי יפה דנת יפה חייבת וזכו להודיע ואז
 יפרסם לכל רבים עמים אשר ישמעו הדאמו
 שמה וזכו ולהודיע לכל כי אין דבר מכל ששה
 דברים הרעים אשר היו מתרשמים אם כל עינש
 ייטרי גהינם סרלויות לכל אדם שיו מקבלים
 פס כי אם ששפטם אמת ולדק הוא יתנך בשש
 חימו ויחיל בהם ואמר שהוא אל והוא כי הרעה
 הכדולה אשר יפיל לב אדם רפע לידע אם היה
 מקבל מה לר עונשו בחיים חימו הלל הים פן
 יאמר וכל בלבו אין אלהים אך עתה שמקבל
 העונש אחר לאה נפשו מחלה מגופו עתה ידע כי
 הוא אל כי אין הנפש יולאה עד אשר תראה השכיל'
 וגם לא יפיל בשחת רשע הרכור שמי כי אז
 בלאוח כי אם הנפש והגוף יחד מתכרם ומייסרם
 ולא יעלרש נשם הומריחו הגוף אז ידע גם כן
 ויודיע ויודע כי הוא סיונר רוח הוא הנפש הוא
 בעלמו הבורל הגוף וזכו הוא סיונר שהוא לר את
 הצורה הוא הבורל וגם אז נפרוע פרעות
 השמותך אחר שמוח ועין בעין תראה אשר הוא
 יתנך ויוכיח לעינך גם כל אשר תהרהר וזה
 גם אם היה על עבודה כוכבים שמרפס למעשה
 וכן כל דבר רע אשר עשית גם בשחר גם הנלל
 מלכד הדבר הפלישי כי אז בעינך תראה כי ה' ה'
 המנין הוא העד כי כל מיומוחך הנין ורזה
 והסיד ולא ע"פ עדות השטן נעשה הדבר וגם אז
 ע"י סיוח עונשך שמה אחרי מוחך לפני ה'
 אלסיך הנלל מרוצ סכרל רביעית אשר היית
 נלכד בה אם היית מקבל כל עונשך מה והוא
 כי אז תכיר כי הוא הדיין ולא תלאכו כי רק
 בעינך תכנס כי הוא הדיין אוחך וזה אמר
 הוא הדיין וגם אז תנקה מפסיה דברים לומר
 כי איננו יתנך בעל דיק כי אם חפאת מה
 הפעל בו כי הוא הדבר החמישי שזמרנו שסיה
 נטל בו האדם אם כל עונשו היה מקבל בהעמ'
 אחר כי עתה כמה שחדון שם הנלל והוא כי הלא
 אז בהיותך במוחך משולל נין תכיר איך חלק

אזוב ממעל אהה ומראה שירשך ואיך הוא דבק
 בו יח' נמלא כי כאשר חמחל את נפשך ומסגורם
 בה ובסורפה בעל דיק הוא יתנך כי שפאש
 כהרותיו ולשר הוא הוא חלקו חסו לומרנו הוא
 בעל דין פי אז תכיר זה מה שלא היית מכיר
 בהיותך נידון פה כמדובר והיית נוסל במעמד
 רעה וגם תורם אז ותודיע לכל כי היית טועה
 בשענוך אם היית לוקה בשו' כי היית עולה
 על רוחך כי יוחר מלחמותך היו מענינך יתנך
 אך אז שפיר בהעמים אוחך כי לא ענר כס
 להיות נשפט מקבל עונשך פסם אחת כי אם
 עדין הוא עמיד לדן אחר החיות ליום הדין ול
 בנגול שחאר זה :

ועוד

כל מה שחודיע ומדע ויודע על סך כל
 הדברים הנאמרים גם הוא אחר הארצה
 לה' שופה חייב ולומר ברוך הוא שאין לפצו
 שלם וכו' שופה חייב כי דן אחסי כמעשי הנה כי
 ע"י אשר אמרתי להשיב על דבר קושיי למס
 ימית ויחיה את האדם לדונם פחרי כן ולא
 יענישם עודם בחיים מה פרס ימות מזה אני בא
 להעיר לך על קנאתך אשר תקנא בשלות העצמים
 בהעמ' והוא כי כאשר בננוע על כמך לא מדע
 שדך מה את מעשה ה' אם לדק שפסמו עד
 אשר חך שפס כי אז נקמו עיניך לדעם כי אין
 דבר כמלא יומא משולל השגחה לכן כאשר הדעתך
 שביולדים למות וכו' כן ודע מעתה שהכל בא
 לפי החשבון כי אם יש לאיש רשע ששע פ'כס
 אשר מזה נאס לך הקנאה כמדובר למעלה אל
 חמוס כי לא בלא משפט ניוון לו כי אם הכל
 בא לעולם לפי החשבון פי שאמר דין ארוה פרס
 יבוא אל עולם רזה יתנך פי לפי חשבונו הים
 רלוי לתא ש' שיעור ההוא לא פמוח ולא יוחר
 לפי בחינת עניינו וגלגליו ושיעור מה שמקבל
 פה מוכן לו שם ופ'ת הנה פוג בדבר אשר
 דנחת לאמר כי בהיות האדם נרון אחרי מומו
 ינלל מהסכרות הריקות והרעיות ושעל ידי
 כן אמצא הרובה למחלת קנאתי אשר קנאתי
 בהוללים כי פלוס רשעים ארצה כי מזה הגין כי
 הכל בא לפי החשבון אך מעתה אני עוקר את
 הכל כי אעיקרל דנינא פירכא כי אודה בשאל
 כי יפה חייב על אשר ישפטוני שמה וימקני
 בשאלו אשר אני הולך והלא יש לי טענה רבה
 לפסור עצמי פן הדין ומה הנה טענותיך לומר
 כי טוב לבצר כי ישט עול עונשו בשאלו חלקבל
 פס והלא גם שם יש לי בית מנוס וטענה לפסור
 עצמי פן הדין ומה גם עתה להתיסר בה ומעשה
 לחזור אל הקנאה והפחיתו והכבוד לקנא כמי
 ש'ליות יוחר ממני ואחלסו אשר אין ידי משנת
 לו כי לא אומר כי עונותי קנטו הפוב ממני

הלא לתם חנני על אשר לא טוב אטשה בעה"י
כי גם שם לפניו יתברך יש לי תשובה נחמה כי
אשר אשר אראה גדולתי יתברך ואשר יוכיחני על
הרהורי קרבי וכליותי כי לא נעלם דבר ממנו כי

הלא אומר לו אם ידעתך
גלם עד הארץ גלנו
השכורה ואין דבר נעלם
ממך אם כן איפה
משפטי אה' כי על ש
חריבני על כל אשר
הסאתי ועל כחתי היה הרשעים שמאברון את העולם שנברא וירא בלכתו מן העולם
כי ממך הכל כי אחתי בעשרה מאמרות וליתן שבר טוב לצדיקים ועד הטיגם בכלל אחית
כנלות אליך כל אשר שמקיימין את העולם שנברא בעשרה חמשה הדברים הנאמרים
העצמתי לעשות פרס

פרק חמישי

אעשהו אם כן אי' איפה בחירתי האם יכולתי
עבור לא נסוה בחירתי דבר מאשר ידעת ע"כ
הניו בל להסיר חוטה מרעיוני לך ואומר לך
ואל ינסיקה יתך לומר שהשאל בית ממוס לך
ופענה לנוס וליספד מן הדון שהוא לומר כי על
כרחך אהה חוסא ולמה חנני כי הלא מאשר
הראה שמה הגלה לך גם השוכנה על זה כי מלו
חניו כי מה שהוא על כרחך הוא מה שאתה
נזיר הוא ייירח היספ וגם מה שאתה עולד
שאתה הניו ומה שאתה סי ואהה מה אך לא
על כרחך אהה הדון שיריה שאיך חייב וידינוך
על כרחך כי אם שאתה כי על כרחך אהה עמיד
ליתן דין וחשבון כי לא הוכרחת בהשחקך ואם
כן על כרחך אהה חייב ועמיד ליתן דין וחשבון

כי בחירתך טומה כך כי הלא מלך מלכי המלכים
הקב"ה הוא יתברך ואין מחשבותיו כמחשבותיך
והוא לפי השוכה הרמזים ז"ל על הדבר
בהלכות חטובה :

ועוד לנו דרך אחרת

יכרה וטובה
חחוינה אותה עינו הבאים

בעשרה מאמרות נברא העולם ומה צמחה שערינו כס"ד
תלמוד לומר והרא במאמר וגחור אל הענין כי אומר
אחד יבור להבראות אלא להפרע מן המלא כי אז ישקיף
השמים ועל כחתי היה הרשעים שמאברון את העולם שנברא וירא בלכתו מן העולם
כי ממך הכל כי אחתי בעשרה מאמרות וליתן שבר טוב לצדיקים ועד הטיגם בכלל אחית
כנלות אליך כל אשר שמקיימין את העולם שנברא בעשרה חמשה הדברים הנאמרים
העצמתי לעשות פרס
אין בשאל בית ממוס ואחשבה שהוא כי שם
עיניו יחוו משחיתים אשר פעל ועשה צעיותיו
ועפעפיו יחשנו כי אילו היחה בחירתו נפלה
על ידיעתו יתברך לא היה עינו פועל כח שמה
בהעותו כי טוב לגבר כי בהיותו חי יתן אל לנו :

בעשרה מאמרות נברא העולם וכו' . פירש

רענו ז"ל בפדשת טקב וז"ל . הן
לה' אלהיך כו' . הנה העברו שיראה בלתי
מתקצר עם הקודם איך יאמר מאמרו ז"ל כי
הרשעים מאבדון העולם שנברא בעשרה מאמרות
והצדיק מקיימם אה העולם שנברא בעשרה
מאמרות לומר שלא בלבד מקיימם העולם הזה
השכל כי אם מתעד בשלחן אחד בשכל ועולם
הגלגלים ועולם המלאכים כי לא הולכו העשרה
מאמרות

חסדי אבות

א בעשרה מאמרות נברא העולם וכו' . השער במאי דק"ל נח"מ סי' רנ"א דין כ"ו שאם התנה ב"ה שיחייבו
באוונס חייב ויראה דכ"ס אם הקוד ידו דינו כסף והתנה עמו שאם יאבדו יתגרע על זכך ונאבד
דחייב על זכך וזכ' ומה ח"ל אם לא דברא בעשרה מאמרות העולם כיונו ליפרע מהרשעים שיהיו נעשיתם שאבדו
עולם שנברא בעשרה מאמרות והנא במאמר אחד יכול לכחאותו וסם אינן חייבין אלא עונש דברים שיכול לנכרות במאמר
אחד סא לתם זה דומה לשבר טועל לעשות מלאכה שנעשית ביום אחד והטועל עשאה ב' ימים דאיוו הייב בעה"כ אלא
שבר טעול כפי עושים אותה רוב השועלים וכיונו דקטיהם והלא במאמר אחד יכול לנכרות דמה נעש שנברא ב' י'
מאמרות כיוו דלטי כאמה במאמר אחד במאמרו יכול לנכרות ויתירך אלא ליפרע מן הרשעים שמתאבדים אה העולם
שנברא בעשרה מאמרות כלומר הכל כווי כהתנה (מעיקרה) שאם יאבדו יתחייבו כאילו אבדו דבר שנברא ב' מאמרות
ולפטי נברא נע"מ לכודים לב"א שיחייבו בשמירה העולם שנברא בעה"מ וכו"ל כאומר הרי דינו כסף והתנה כל
זה וקבל דחייב :

וארתיא כח דאמרינן נמחמו דף ג"ס ע"כ ששער חורבו נשמהו משחמתו וכו' . תנא דבי רבי ישמעל מבל לאדם
שמסר נשור דרוב לענדו אמר כמדומה אהה שאם אהה מאבדה שאני טועל ממך איסר דמיתם נחמך אני טועל
אמר ע"כ ששעה נבחינה הכל לפי תנאו כדאמרו ומה"י דין דוד דברכותיו דף כ"ג ע"כ :

א"נ אהה שברן כווא כי אם נדון ככך אשי' תשא כמות השערה סיס עונשו כליון הריך ואלול גבר הסרו לכטיגם
החוטא כליו השא לבדו . ופשי' ויבן מאמר הננא נמשחמו כי יש לךקדק אומרו אלא ליפרע מן הרשעים וכו' וליתן
שבר טוב כו' דאיפשא חו"ל ליתן שבר טוב וכו' ויפרע וכו' דמשי הענין לא תשא ברעות והכלות ככונה לתם שבר טוב
לצדיקים אלא דמגילא נמשך לתם לרשע דמז' העיקרים דמז' רשעונו כי אין כונת יתברך לבעטיג אלא לתם שבר טוב ויבן הפך לזדק בכחיותו
נמון שאדם מאטער שכינה מה השואן אומרת וכו' ותכלית ככונה לתם שבר טוב לצדיקים אלא דמגילא יש עינש כי
התעשה לאלהים הוא וכו' סו"ל לסקדים ליתן שבר טוב דחסי הסכלות ואל ל'אדומי סובענאה אמנם התנא כהתם
יסר ארש' והקדים ליפרע וכו' גלם סודו כי גם אם הוא רחמניו שפוטס ואם סיס אומר לתם שבר טוב וכו' ולפרעו
וכו' לא היינו מרגישים כחשד עליון גם כשרעון כרשעונו ולכן שניה והקדים ליפרע וכו' לתם שבר טוב דמגילא הוא לנכרעו
שברא העולם ב' מאמרות וכו' להורות רחמי' גדולים גם על רשע רשעים וחול שאם סיו נידונים כחוטאים למתך
ככבוד אילינו כדבר קל שבקלים חל עליהם הונח ביטורי בכל חוקך ריבוי העונשים עד חומה אמנם מד' רחמי' התברך
לא יפגשו כ"א בערך חוטא לנחירו וכו' ברא העולם ב' מאמרות לכבודם כי לא יענשו כחוטאים למתם סקדי' אלא
לפי

מאמרות כ"א לשבתן כדודע כי גם מלאכי
 הפרה הם בכלל מעשה בראשית כמ"ס ז"ל למ"ד
 נבראו בשני ולמ"ד בחמישי. והנה אין ספק
 כי גם שאין הסבר של חורה ומנוח ידוע הלא
 לא יבא מלהיות רב מאד כי הלא אחר שהלדיק
 מקיים ג' העולמות ובהיקף ברשעים שפאנדון
 בערך אל השעולה ובהיקף ברשעים שפאנדון
 איהם וזה מאמרו יתברך הלא אמרתי לך ליראה
 את ה' ולעבדו וכו' לשמור וכו' והכל לטוב לך
 ושאת האזר ואחיה שיעיר פכרי הלא ראה כי הן
 לה' וכו' למר הנה ג' כמה שהוא אלהיך שהוא
 בראשית לדיק שמתחיים אלוהותו עליך ויהי לו
 שלשה העולמות שהם שמים שהם עולם הגלגלים
 ושמי עולם שהם עולם האלפים הארץ וכו'
 שהוא עולם השפל שהם לא הן היה מהזרים
 לתוהו ובוהו נמלאת אמה מקיימים כאלו איהם
 שחף עמו בנביותו של עולם ומזה מדע שכרם
 וס"ה הלא גם אבותיו היו מקיימים העולמות ולא
 העמסו עליהם עול חורה ומנוח ככל הכתוב
 בשקוקים הקדמים כי אם אחר היו מקיימים
 מעמסו ולמה העמים כל זה פליטו לשחקיימו
 ננו העולמות לז"ל רק בנביתך חשק וכו' לידל
 ככרונם הוא שחשק ה' להבנה אולם מלד עמסו
 כי מלח ברא העולם חשק לברוא העולמות
 לשיבראו אבותו להבנה אולם הם שרלו בכס
 לא שאלו עמסו אדם בראשית כהם רק שויבצר
 בורעם כו' כי לא היה רק שהעריך אחרים הערך
 העמים וראה שבערכם החם עובים מהם וזהו
 ויבחר וכו' מכל העמים ואין זה רק כיום הזה
 שקבלתם חורה ומנוח לכן ואשר אמרתי שבערך
 העמים צמר בכס לא שים בכס עניות רק
 בלנכנס ערל חנקש מותרות כערלה הואץ כענין
 שאלת בשר וכיוצא וגם קובי עורף שהיא מדה
 מצונית בלדל כי אלה הן הדברים שצריך להקטן
 וזהו ומלח אה ערלת וכו' :

גם פי' רבינו ז"ל על הוי מימרה בתהלים
 מ"ד ספוק ב' וז"ל : למצדח לפני קרח כו'
חבריו אבות
 לפי טרף מה שאבדו עולם שנברא בע"מ ולא כחוטאים לו יתברך וביינו דהקדים ההנא לישעם וכו' לבניד לראים רחמינו
 יתברך עינים וכו' סכחה דאמרה כי אלהינו מנהם אף על הרשעים יסו לו מושך הכד ולא יסרע מן הרשעים אלא
 כמאבדים עולם סגנרל במאמר אחד גוף וליתן סכר טוב ללדיקים וכו' מוכתם הדבר לישעם וכו' דלא לא הא
 לא קיימא הא :

א"נ אשר כמ"ס טרף הכונס דמברים ארי מנכסי הנירו עבור משלם וכתבו הפוס' בשם ר"י דפי' בריא סיוקא ואריס
 הוא דרביע הייב לשלם ואשכר דהספי הקדים במשנתו לישעם מן הרשעים לנגדיל סכר הלידיקים דלא תימא לדיק
 מה פעל דהגם דאכתי זכותים ואלונו מלוא אכולא כירא אינו כ"א מבריה ארי ולאו בר משלם הוא לז"א לישעם מן
 הרשעים דהכא בריא סיוקא דנמשע הרשעים נאכד העולם ומלא סדיק בחורו ובמלכותו מבריה ארי דרביע ונדון
 הוא שיעול סכרו וחו דהכא כשנה בעין כמ"ס כחוסות בחרון מכתובים וכרמכ"ס ס"ב דגזילה דאם כשנה בעין וטול
 סכרו גבי סהוא דאכד משוחי דשאני ויכד לישעם הנירו דשמין לו חלרי דהכא סכב"ה שנית ויכר לעין וה"ל סלדיקים
 בויכחם יורדים נשמים וקיימו אמחי למחי וכל העולם ניוון נוכיחם פ"ד שאמרו על העולם ניוון כשכיל חנינא בני וכו'
 ושנה בעין רוב טונס בעולם וסכחה וכנה ולוח סס וקחי הק"ס סכר טוב וז"ל ליתן סכר טוב ללדיקים שמקיימין את העולם
 וכו' והשנה בעין סנה זה מוצר על כעין וזהו נשעין ויוויין שערן :

הקד ה

הקני'ם בשבילנו במצרים הם לעומת עשרה
 מאחרות שבהם נזכר העולם הרי הורה יתברך
 שבשבילנו נזכר העולם ואם כן כשחנן הארצות
 לזולתנו שקדון היה בידם. ועל הא' אומר אליהם
 כדמינו שמענו ועל הב'

אמר אבותינו שפרו וכו' באמרות : ב עשרה דורות מאדם ועד
 והוא כי הנה באומר נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל
 חכמי ה' אשר הוציאתי הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא
 וכו' שחלית אלמנך עיריהם את מי הסבול. עשרה דורות בנה
 בנה שהולאתנו ממצרים ועד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו
 ולא אמרת אשר בראתי שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא
 העולם שהוא יש מאין אברהם

אמר שברא חיש ואשם ומהם אחם מההיום האם
 אז ואם כוננו איברך הלא הוא יתברך כונן
 וזהו ויכונן כד"ל ויכוננו ברחם אחד ועשה בל
 וס' על רחשון ראשון מה שאמרתי שחם לו לא
 הנה לך ראיה כי אין החוצץ מוסיק רק לפגמו
 כי הלא זכור ימות עולם כמה הם מצריחת
 העולם ועד עתה שהיה אז כאלפים וכן שנים
 משש יומר ומשחזכור ימות העולם שיה לך
 להבין שנות דור ודור כי חמלא שמאלם ועד נח
 שהיו עשרה דורות היו שנות כל דור מהם הרבה
 מאד מאשר בדורות שנתה ועד דור המדבר
 כמות כי בשנת חלק ותרנ"ו שנה היה החגול
 נשאר בנחש מאות שנה לשש עשרה דורות
 שחזרה עד דור המדבר והאיך היו שנות יו"ד
 דורות כפלי כפלים משנות ס'ו דורות אם לא
 פעל שהשחית כל בשר את דרכו ונחמטפו
 חיייהם מאז והלאה הנה כי לא השחיתו הנריות
 בהענותם רק לעמם כי הבורא יתברך מה
 הסמיד הלא בין כך ובין כך לא יתמו שנותיו
 וא"כ כמה בפירוש כי שחם לו לא ועל הב'
 שאמר הלא הוא אביך אין לזכר פי' אך מ"ש קק
 נח לפרש היכן קנאם ואמר בהנהל עליון גייה
 ויהיה כי בפרקי רבי אליעזר אר"ל על דבר דור
 הפלגה כי בפרקי בקש הקב"ה לפלגם להודיע פי'
 מלאכים ויחלק העולם לע' לשון ויתן לכל אחד
 מהפלגאים עם ח' והיה לחלקו אבותינו הקדושים
 והסיל גורלות ופלג לחלקו אבותינו הקדושים
 וראוי לדעת על מה זה חילוקה לע' לשון לא שחם
 ולא יוחר :

עשרה דורות מאדם עד נח וכו'. סי' רבינו נפ'
 האזינו ח"ל : או יאמר מומם הוא
 הייחס דור עקש כו' לומר כי אין אשמותה מפאת
 אליהם רק מפאת עצמם שבחתיבתם טעקשים
 פלגם כי לא עיקש קונם ומתוודע עקש נעשה
 פתגמוהו כי עבירה גוררת עבירה ופי' ח"כ איפה
 יתום ה' שזיוק את עצמם ומה יכבד עליהם בין
 שאין נוגע אל עצמו ית' לז"ח הלא הנם שהוא ית'
 אינו נריך לכס ואין לו היוק מהעדר עבודתהם
 הלא יקפיד ממהם בחיות . א) על היותם כשווי
 טובה כי הלא' חמלו זאת הלא חמטבו לעם
 נכל כי אין עלות ורשע גדול מזה לנעול בא' הי
 שולם ה' והפיות לו כשווי טובה ולא יבגר המיות
 כעם גדול ורב על הדבר . ב) והוא ולא חכם
 כי ללא חכם יתייחס בעשותו הדבר הזה באומרו
 בלגהא ביתר עמום כי לו היה חכם היה

אמנם עיקרי שרשו בני ישראל הם שלש
 ומהם מסתעפים לי"ב שבטים והם
 מחשפטים כד ע' נפש כפי סוד עניינם והן הם
 המעשדות לרדת מצרימה בתוך חלומות קומתה
 המצרים והיו נבונים למועדי רגל סין ומשכו למד
 חכרי אבות

שכל הדורות היו מכת סין ובאין וכו'. אפשר נמ"ס המצרים כל הנשמות של ע' דורות באו בגלגל הדור ה' וז"ל
 היו מעסיין ובאין בגלגול וסירייהו וקני להכעיס :

חיסתה מזרים כאשר היה הללו שנדי ע"ז והללו
 עובדי ע"ז חולה זה לא יבצר מהמון ישראל
 שיחשדו להטח ועל ידי כן מתדבקים ואינדיים
 בחלוצה עדי אונד כנודע ומה גם שר מזרים
 שיחזו כס וישקעם

בסומחתו ע"כ מה עשה אברהם אבינו וקבל שבר כלם : ׀ עשרה ולמה חוזר להזכירם
 כשתיק האומות חילקם נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועטר בכלם ולחזור לומר לא יראוהו
 לע' אומות למען יהיה

לכל שר מהחיותונים אומה שלמה כחספר שנעים
 נפס בני יעקב ועשה זה כעש חספר עזאל
 וקבוצה את ישראל את כדש בעד לא נפס מישראל
 אומה שלמה לכל ישקו להחזיק בישראל בעשמה
 אשר לא סיב וז"ל בהגחל כו' לומר איך יתייחס
 הוא יתבדך לקינה אחרך באומר קיך הלא הוא
 כי בהגחל עליון גוים נחלה לשרים בזמן הפירוד
 בני אדם שהיה כדור הפלגה שאז הנחילם לשרים
 אז יבז גבולות עמים לחספר בני ישראל שהם
 ע' עמים כחספר ע' נפס אשר הכניס בין הגוים
 ואם כן הרי הוא כקינה אחרך מהשרים נדמי
 ע' אומות שנחתי להם הרי מסורש אומר קיך שהוא
 פירש מאומ' עם גבל ופ"ח כל זה הוא טעם
 לחייב את האדם עובר רצונו יתבדך על כפיות
 טובה שבו והעדר דעתו איך עדין צריך לתת
 סיב טעם אליו יתבדך אשר לא ימאס את עובדי
 רצונו כי מה לו יתבדך וללרסה כי בכל נרסה
 לו נר ולא יגעל בהם לז"ל כי חלק ה' עמו כלומר
 חלק מ' הוא זה חסדו טעם היות שהם היה להם
 להיות רודפיו אחרי ה' ולא הוא יתבדך אחריהם
 ולהינחם כי החלק חושק את הכל ולא יתהפך
 עכ"ז גדול חסדו כי לא יעזב חלק מאיכותו עדי
 אונד וזהו כי חלק ה' עמו ופ"ח אם כך הוא
 שישראל חלק אלוה ממעל הוא למה הוצרך להטיל
 גדול הוא יתבדך לראות באיזה מקום יהיה גורלו
 אם לה' אם לשדים היחכן כי חלק אלוה ממעל
 יסול בגורל תנזנים לז"ל יעקב חבל נחלתו והוא
 כי לא יקראו יעקב רק הנלתי כשרים כנודע זה
 אמרו יעקב וכו' לומר כשהוא נקרא יעקב שהוא
 בזמן היותם בלתי כשרים שאז נקראים כס
 יעקב אז הוא שהוצרך חבל בגורל נחלתו כי אז
 נבדלים ממנו ית' כד"ל עונותיהם היו מצדילים
 והיה מקום לחסם גם השרים ע"כ הוצרך גורל
 ולהסיס לעתם כמדובר בהם על כל נפס מישראל
 אומה שלימה כמדובר למעלה :

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו כו' וגם על
 עשרה נסיונות נסו נבוחינו את הקב"ה
 כו'. סי' רבינו הגיון זק"ל כפרשה שלח לך וז"ל :
ויאמר ה' וכו'. ראו לשום לב אל אומרו
 כדברך שהוא פיוטר זולת האומר
 לפלס ועד אומרו וחולס וכו' כי אומרו וימלא

כבוד וכו' אם הוא כי יתקדש שם כבודו בעשמו
 דין סליו יבין וגם איך יהיה אם כל הארץ שנראה
 שיחפרסם בעולם כלו והל"ל חי אני אם יראו
 וכו' ועוד אחר וכל מגילי וכו' כי הלא הן סס
 הנאמרים בססוק הקדס

בסומחתו ע"כ מה עשה אברהם אבינו וקבל שבר כלם : ׀ עשרה ולמה חוזר להזכירם
 כשתיק האומות חילקם נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועטר בכלם ולחזור לומר לא יראוהו
 לע' אומות למען יהיה

אם יראוהו ועוד אי' ועבדי כלב וכו' ולא הזכיר
 את יהושע ומה ענין רוח אחרת : אך היה משה
 אחר שלח נא כו' עשן שני דברים : א' שיפח
 מלסקוד כז. ב' שפך נשא ממזרים ועד שמה
 שחולק עון העגל מעט בכל שקידה הן יעשה מעון
 זה. לזה השיב ואמר על הא' סלחתי כדברך
 שהוא שאלת נא מלסקוד עתה שח"ק חזרר העון
 המחייב לסקוד עתה סלחתי איך על הב' לא
 אעשה כן כי וחולס חי אני ולא יבצר שאביא זמן
 שוימלא כבוד ה' את כל הארץ שהוא הסוב העמיד
 שיגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וכו' יעשה
 בעבור כבוד ש' ושינחו זה לא יבצר כי חי אני
 ואם יתחמסה לא יעדר ואם כן אם לא חייב
 עתה ח"ל להניח עון נמשך עד סופו כעון הפגל
 שאם כן יכבד ולא יבא אל הסועל מה שעמיד
 שימלא כבוד ה' את כל הארץ כי יהיו שתי עבירות
 חמורות יחד ואל יעלה על רוחך כי עון זה אינו
 חמור כי הלא הוא חמור מאוד והוא כי היה זה
 אחר שראו את כבודי ואחותי בזמרים ובמדבר
 וגם וינסו וכו' ולא שמעו בקולי לבלתי שלוח
 מרגלים כי בזה נחמלה הסאה ע"כ לא אסקוד
 זה טעם מעט לעזרות רק בזמן הזה אם יקד
 נוסף גם הוא על עון העגל ולא תביס תקומה איך
 לא אסקוד מעתה עד השלים כל אחד ששים שנה
 והוא אם יראו את הארץ אשר היו האנשים מאלו
 בני עשרים והוא כמשז"ל משל למלך שאמר לבני
 בקשתי שצקה אשה נאה ובת עובים ואמר תראה
 אותה לי וח"ל איך צריך ולא האמין ח"ל חייך
 שלא תראה אותה בביתך לבנך אהננה וכו'
 והנה לפי האגל ההוא נראה כי מאז שלחם
 לחור את הארץ נתחייבו שלא יראוהו ומהררה
 אין זה כי אם אחר הביאו את דבתם רעה איך
 זה מאמר הכתוב כי כל האנשים שהם נקראים
 אנשי בני עשרים שנה למה שהם הרואים וכו'
 וינסו וכו' ולא שמעו בקולי לבלתי רגל את
 הארץ על כן מאז נתחייבו אם יראו את
 הארץ מאז שלא שמעו בקולי וזהו ולא שמעו
 בקולי אם יראו וכו' וכמסורש בכחוב כנראה
 הפרשה ואם כן מה הוא הסיחה כדברך
 הוא שלא אחימס מדי כי אם פושק העדר
 דאיית הארץ עד שיאריכו ימים שלא מים שם ה'

פסוק מן שמים נהו זה חסדי חסר אעשה כי
 וכל מגלתי לא יראוה יהיה עונשם בלא יראוה
 בלבד אך אחריו להם :
עוד כיון לומר בכלל החסד שלא יכלה את
 הכל כי אם חסר

יאלו בני עשרים להודיע כמה הבהו של אברהם אבינו : מה שאלמו למעלה
 פתחיהם : למגלים ך עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים שיספרו בניו עליהם
 במס' ו"א וכל מגלתי ועשרה על הים עשר טבות הביא הקדוש ית' פ"כ לר"ך להסביל
 וכו' לומר מגלתי בלבד ברוך היא על הסצרים במצרים ועשרה כי לא מס'א לישוף נעשה
 לא יראוה כ"א בניהם : עד הים עשרה נסיונות נסו אבותינו את ע"י משה ואלהן כאשר
והנה נעשהו העיקר הקדוש ברוך הוא במדבר שנאמר וינסו השנו מזכרים חתלה רק
 העונש על מה

שלא שמעו בקולו יתנך לבלי רגל את הארץ
 ולא מעשרה נסיונות שנסו את בוראם הלא כמו
 זר נחשב כי רע ומר נסוח את ה' אפילו בפעם
 אחת וכ"ס עשרה :

אך יתכן כמאמר הגאון עשרה נסיונות נחמה
 אברהם אבינו וכו' ו' נסים נעשו לאבותינו
 במצרים כו' ו' נסיונות נסו אבותינו להקב"ה
 שנאמר וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו
 בקולו ונהיה ראוי להסביל בעשנות אלו שכלם
 כבירים בכחובים גם להם מביא סוף הפסוק ולא
 שמעו בקולו שאין לך חל הענין . אך הוא שבא
 להם עש' להם ניסה הקב"ה את אברהם בעשרה
 פעמים שאפילו אחד לא היה לר"ך כי הוא יתנך
 יודע פטלומוס והיה כאשר לומר שהכריחו
 יתנך למען כנגדו יזכו לעשרה נסים לבניו
 בינ"מ פ"כ אמר מה שנסוה עשרה פעמים הוא
 על כי ו' נסים נעשו במצרים . א"ח כי הלא גם
 עשרה על הים ואל"כ היה לר"ך גם אברהם כ"ס ו'
 ולמה נמסרה רק ו' אלא ח"ן הטעם אלא כי עשרה
 נסיונות נסו אבותינו להקב"ה ע"כ הקדים הקב"ה
 ונסוה עשר נסיונות נסו בניו להקב"ה וסמך ליה
 הוא למרו בסוף הפסוק ולא שמעו בקולו שהוא
 למרו יבא מי שנא' בו עקב אשר שמע אברהם

חסדי אבות

ך עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים עשר זכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצרים וכו' . פירש
 רמ"ב נעשו לאבותינו במצרים שנילו מן המכות ויש לדרק דא"כ הל"ל ביופא עבר מכות הביא
 על המצריים וכו' וסדר לימא עבר נסים שנטעו לאבותינו ואשר נמשל' שכל המכות נהיה להם מביא על ישראל רגע
 אחד כדי לכוזיטם טעין וימוקן' ולרמז מצרים נכס ומכר היו סוללים מעל ישראל למצרים וכוה סריבו כח הקודמין
 ס' וחסרי ס' מתן כל חולי וכל מדוי מצרים כרעם אשר ידעת לא ישימם כך ונתנסו ככל שואלך דיק לדרק דשח
 וחסרי משפט שתיחם ימים ואלו' אמר לא ישימם ועוד אוארו מדוי מצרים דמשמע כל שאר ימים וכוה סותר הקדים
 שאמר כל חולי ועוד להבין אשר ידעת ס' ו'ל עש"י הוכרז ולע"ל סיבא הקב"ה על גוג ומגוג מכות נוראום יפלהם
 רגע על ישראל אבל מכות מצרים שידעת א"ל נשלוח על ישראל כל וז"ס וחסרי ס' מתן כל חולי מכות שאינם
 ידועים דשימם כמו רגע ויפירו וכל מדוי מצרים אשר ידעת כנר לא ישימם מתיקרא פהם ידועים ובעטם דאשר
 מכות ושימם ויכירו ס"ט ונעום ככל שו"ר' וכדי שדעת אשר מהחבו של גוג ומגוג כהס וז"ל . וכוה א"ס משתקו
 דקתי עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים שנילו מהמכות ואהר שכבר באו עליהם כרגע ואחר שכבר באו על ישראל
 ונילו מהם עשו כל לר"ך במצרים וא"ס דהנא נקט ככר עברה נסים וסדר עשר מכות דבישיא בלו על ישראל ונעשה
 להם גם ונילו ואל"כ ה' כי כהן מצרים :

בסו אבותינו את המקום במדבר . ס' אף כי אולם הימים שהיו במדבר חסר ס' עליהם ונילו שכינה ועניו כבוד ואי"ל
 הפן ע"ז כן בעין ל"ס ישראל עבר נסיונות א"כ אשר לומר לבנה ישראל כי שעם נבואה היה לפיכך במדבר וס'
 חוקק פליעה הפט"א בפ"ם בומר לוס נכר יארם ואלו לר"י מדס וז' :

בקולו יגן על מי שנא' כהס ולא שמעו בקולי :
עשר מכות הביא הקב"ה וכו' . ס' רבינו הגאון
 זיק"ל בחסלים ק"ה ספיק כ"ז ח"ל :

שלח משה כו' . הנה נחמו למעלה כי כל
 המך נסים אלו הוא
 עמסה ומשה לבדו היה מספיק לעשות כל המופתים
 כי שלח משה עבדו בלבד ואם נמלא חזו אהרן
 לא שהיה לר"ך כי אם אשר בחר בו משה כלומר
 שלח נא ביד מי שסייח משלח על ידו לאמר
 שלח נא ביד השלח שהוא ביד אהרן נמלא כי
 אהרן משה בחר בו מענינוחו שאם לא כן משה
 לבדו היה מספיק לאביע את ישראל והראה כי
 לא עשו מעשה רק כי שמו כס דברי אוחותיו
 יתנך ואומר דברי יהוה כמאמרס ו"ל כי על
 המטה היה חקוק דל"ך עד"ס בחל"כ לשל"מ עיניו
 הכינה כמבואר אלנו במקומו וראה כי לא
 מכסף עשו כי הלא מי יערב אל לבו להביא
 כסף אל ארץ חס כי שם הוא עיקרו כמ"ס ו'
 שא"כ להס מתן אהם מכניסים לעשרים כו'
 וא"כ עשות מופתים בל"ך חס הוראה כי מה'
 היה ולא בחיל ולא נכח כי אם ע"י שם כס דברי
 אוחותיו וכן ראו בעיניהם כי לא חתוה עינים
 היה עינים כמעט ארץ מצרים כי הלא אחר
 היות משה ממש בלע את מפותם ונפארו
 בקרבנו ולא נראו עוד מה שאין כו כח בכסף
 לעשות ובכלל הדבר כיון כי לא מגלתי היות
 יכולה להוילאם בפחות מעשר מכות היו עשרה
 כי אם שרלה ה' לשום כס כל דברי אוחותיו :

עמסה ומשה לבדו היה מספיק לעשות כל המופתים
 כי שלח משה עבדו בלבד ואם נמלא חזו אהרן
 לא שהיה לר"ך כי אם אשר בחר בו משה כלומר
 שלח נא ביד מי שסייח משלח על ידו לאמר
 שלח נא ביד השלח שהוא ביד אהרן נמלא כי
 אהרן משה בחר בו מענינוחו שאם לא כן משה
 לבדו היה מספיק לאביע את ישראל והראה כי
 לא עשו מעשה רק כי שמו כס דברי אוחותיו
 יתנך ואומר דברי יהוה כמאמרס ו"ל כי על
 המטה היה חקוק דל"ך עד"ס בחל"כ לשל"מ עיניו
 הכינה כמבואר אלנו במקומו וראה כי לא
 מכסף עשו כי הלא מי יערב אל לבו להביא
 כסף אל ארץ חס כי שם הוא עיקרו כמ"ס ו'
 שא"כ להס מתן אהם מכניסים לעשרים כו'
 וא"כ עשות מופתים בל"ך חס הוראה כי מה'
 היה ולא בחיל ולא נכח כי אם ע"י שם כס דברי
 אוחותיו וכן ראו בעיניהם כי לא חתוה עינים
 היה עינים כמעט ארץ מצרים כי הלא אחר
 היות משה ממש בלע את מפותם ונפארו
 בקרבנו ולא נראו עוד מה שאין כו כח בכסף
 לעשות ובכלל הדבר כיון כי לא מגלתי היות
 יכולה להוילאם בפחות מעשר מכות היו עשרה
 כי אם שרלה ה' לשום כס כל דברי אוחותיו :

חל

על המצריים וכו' וסדר לימא עבר נסים שנטעו לאבותינו ואשר נמשל' שכל המכות נהיה להם מביא על ישראל רגע
 אחד כדי לכוזיטם טעין וימוקן' ולרמז מצרים נכס ומכר היו סוללים מעל ישראל למצרים וכוה סריבו כח הקודמין
 ס' וחסרי ס' מתן כל חולי וכל מדוי מצרים כרעם אשר ידעת לא ישימם כך ונתנסו ככל שואלך דיק לדרק דשח
 וחסרי משפט שתיחם ימים ואלו' אמר לא ישימם ועוד אוארו מדוי מצרים דמשמע כל שאר ימים וכוה סותר הקדים
 שאמר כל חולי ועוד להבין אשר ידעת ס' ו'ל עש"י הוכרז ולע"ל סיבא הקב"ה על גוג ומגוג מכות נוראום יפלהם
 רגע על ישראל אבל מכות מצרים שידעת א"ל נשלוח על ישראל כל וז"ס וחסרי ס' מתן כל חולי מכות שאינם
 ידועים דשימם כמו רגע ויפירו וכל מדוי מצרים אשר ידעת כנר לא ישימם מתיקרא פהם ידועים ובעטם דאשר
 מכות ושימם ויכירו ס"ט ונעום ככל שו"ר' וכדי שדעת אשר מהחבו של גוג ומגוג כהס וז"ל . וכוה א"ס משתקו
 דקתי עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים שנילו מהמכות ואהר שכבר באו עליהם כרגע ואחר שכבר באו על ישראל
 ונילו מהם עשו כל לר"ך במצרים וא"ס דהנא נקט ככר עברה נסים וסדר עשר מכות דבישיא בלו על ישראל ונעשה
 להם גם ונילו ואל"כ ה' כי כהן מצרים :

אלא שלחם עד חום העשר מכות לא היה בהשגחה
לפנים בם דברי אבותיהו כי אם שלא יחשבו שהיה
אחיזה עינים או דרך כיוסף ועשה עד שהאמינו
בסוף לז"א הסך כו' לומר כי לא שהיה ספק
למזרים שהיתה השגחה כי הלא על ראשון ראשון
הסך את מימימים לרם כי לא יוכלו לומר שהיתה
אחיזה עינים מראה דם ולא דם ממש שא"כ למה
וימת את דגמח אך נאחז שנהפכו המים לרם
ממש ועל כן מתו כל הדגים כאמרתו בניחור
החורה שאמר יתנרך והדגה אשר ביאיר תמות
היה לומר אל יעלה על רוחכם כי לא היה רק
מראה כמשנה המכשפים בלהטיהם כי אם דם
ממש כי לא הדגה תמות וזו יאמר שמחה הלא
הוא כי ובאש היאור וכו' וכן שרץ ארלם
לפרדעים ולא היאור בלבד כדרכו והראיה היא
שהיו נחזרי מלכהים אשר אין שם נהר ואין
ספק שהיו סוגרים כל יבנסו מהחון נחזריהם
אלא שמן ההיום היו עולים ולרשע השפת היתה
נבקעת ועולים ועל הכנים לא הולך להזכיר כי
הס הדוד ולא בושו כי אצבע אלהים היא אך על
הערוב שהיו יכולים לומר שהיתה שעת משחלתח
חיות אמר לא יתכן לשני כמות א' בוראם כרנע
כי אמר ויבא ערוב שנית כי עדיין היו הכנים
בכל גבולם שהיתה עקיצתם גדולה ממחט ודקך
חיות לנרות המס. והמקובים צמורה נראה
שערס הכרות הכנים מהגבול בא הערוב ועס כ"ו
לא נמנעו הערוב מלנאש צבוד הכנים בארץ וכן
נחן גשמייהם ברד בהשגחה שנקפאו המים בארץ
בטבע והראיה כי היו אם להבות בארלם כי
תחלה תהלך אש ארלה מן השמים ואין לא חימם
יבוד האש את האויר מדי עברו ולא יקפאו המים
וש"ח כי לא היתה אש חזקה לחמם יסוד האויר
לא יתכן כי הלא ויך נפנס וראגתם וכו' אין
הנרד ענב עץ רטוב רק מקפלו או כופשו ואם
עץ חזק וענב הוא גם בו לא יעבר רק קלח ענפיו
אך אין זה רק כי האש ליהטת העינים והקשה
הרעובים והכס הנרד ושנרם וכן צענים שרעם
והנרד שנרם ואש גדולה כזה איך לא חימם
האויר וש"ח א"כ אש כזה איך היתה חפה ושעורה
ולא ייבשה ואיבדה לז"א אמר ויבא ארבה כו'
ויאכל כו' והוא מאמרתו על אומר כל אשר
השאיר הכרד ועל אומרם בשלחי פלאוח ועשה
בהם צמחה ושעורה שהוא אצלי ששעה הוא
יתנרך זה למען ימאח הארבה מה יאכל והו
אמר ויאכל כו' שהוא כדי שחחול בם מכת הארבה
ועל פי דרכו יוסר השגחת המכה בנפוחה כרף
אמר ויבא והייתה בנגול מזרים בארלם
ואדמחה בנפאום ושלא אכל גם אחר אכלו מה
בנארלם את עשב אדמח קוש הקרובה רק ארלם

אז יאמר שמו וכו' ע. מאמרתו ב: גרה מאמרות
שנברח העולם שדכני המאמר עלמו המה
היוצרים כי באמור אלהים יבי אור מאמרתו
יתנרך שהן ב' חיות אלו היו מהוין נשאר ע"ד
אומרם ז"ל על ודברתם אל הסלע היה לפס לומר
סרק א' או הלכה א' ונתן מימיו כי אבותיות
שכן שמתיו של הקדוש ברוך הוא לידע הכונה
סיעלים ע"ד זה אמר שמו גם דברך אבותיו
שאמר להם בכל מכה הוא יתנרך ומיד היו מופזים
נעשים בארץ חם :

אז יאמר שמו גם וכו' כי לו חסן ה' בהני
הנכות או אשילו בל' היה יכול אלא שרנה
הקב"ה לשום כל דברי אבותיו כאמרו למען
סיטי אבותי אלה ומה גם למאמרתו בשערים
שרנה יח' לשום עלימו דוגמת עשרה מאמרות
שבהם נברא העולם וזהו שמו גם דברי אבותיו
ויקיה מ"ש ז"ל שהיה כתוב במטה ד"ך עד"ש
באח"כ וזה יאמר שמו גם הדברים של אבותיו
שהם ג' דברים שבמטה שהם העשר כלן המיפחים
שהיו אופות אמהיים הוא בארץ שהיו רוצים
לעשות בהם ולא יכלו עד שהודו ורציה ענמיית
שרנה יתנרך לבלתי הוציחם עד סוף העשרה הוא
מהשך ע"כ מיד הוחל בה עם היותה שמיית
כאשר יבא ביאורם בס"ד :

שלח חשך וכו' הנה למה שאמו מזכיר דבר
ושחין הנה כחננו שכל זה הוא כמדברים
ישראל עם הגוים עלילותיו יתנרך כאומר הגידו
בעמים עלילותיו יתנרך ועודם מגידים וכל
יחשבו שהוא בטבע וידעו קלח גדולתו. על כן
דברר שיוכלו לומר כי דרך העולם היה ומי יגיד
למו כי מתקבה ישראל לא מת אחד וגם השחין
לא היה מפורסם כשמונה אחרות. לכן השמיט.
אך עדיין יש לשים לב אל היסוד סדרן. ואומרה
כאשר הזכרנו כי יאמר ראו נא כי כוונה יתנרך
לא היה שלא היה יכול חילת להוציחם מיד עד
עשר מכות ולא בלחת כי הלא רצונו שלח חשך
שהוא כמאמר המהרשם בחר דיעדי קביל לילוח
בנעלות השחר אחר ששלח חשך הלילה והלך לו
הביח חשך זה וזהו מ"ש ז"ל שהביאו מנהיגים
ולא מרו את דברו לא נטרעם חשך הלילה
שעשה על ידו ולא האחר שהביאו חסדקויו
ששני מיני החשך הודו זה להסתלק זה לבא וזהו
ולא מרו את דברו וא"כ איפה לו חשן ה' להוציחם
מיד היה מביח חשך קודם למכת הרם ומולחם
בו שלא ירנישו וזהו ורנישו לא יכלו לעבר וכן
כמו שלח מרו את דברו ששפת ימים גם כן לא
ימרו ימים רבים עד יאלו ישראל וכל אשר להם
לאקם ואין מרניש אך רצה לשים גם דברי
אבותיו ד"ך עד"ש באח"כ כמדובר וש"ח שמה

ופרי הדממה ויך כל כבוד כלומר אסלו פעמים
זולת וגם אשר לא היו פטר דחם רק ראשית לכל
אונם כמש"ל שאמר היו לו עשרה גוים מעשרה
רווקים היו ממים כלם עווד השנחה

אחרת כי גם נתינתם כולנים כי אין בית אשר

אין עם מה מי יאמין ה עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש ולא הסרירה בשר הקדש מעולם ולא נראה הסוא השלילום כספס זבוב בבית המטבחים ולא אירע קרי וזהבם ושמלום זהו ויך וכו' ויוניאם כו' לא

מדאגה מדבר באומנם כי על כסף חזק אשר עממם : ממטרים ייחס לנכס לרדוף לחריכם בהסממה' יותר מנ' ימים יושם כחם מעשה כי בלא ואין בשנמיו כושל :

עשרה דברים : נכראו בע"ש

בין השמשות וכו' . סי' רבינו הגאון זוק"ל נפ' כי חשא וז"ל הקדמה שנית

והיא כזובה חללו בקתה מקומות והיא כי בעשרה דברים שנבראו בין השמשות ואין דברים ממם ולא רוחניות לגמרי רק ביוגים קרובים יותר אל רוחניות בפנימיותן עם שיש בהם

התלכשות גשמי להיותן בעולם השפל כשחמרנו על דבר קרחה כי פי הארץ לא בקוע גשמי בארץ

היה שאם כן איך היה לו כח להחטט בכל המהנה ישראל לנבוע כל כלי אשר להם מושאל ניד כל איש ואיש מכל אישי ישראל אשר במהנה ולהכתיב בין כליהם לשל זולתם וגם לא נאמר רק

לשון בליעה כי לא היה שנקבע הארץ ונסלו בבקוע ריק שנקבע פי האדם שואב ונולע כך פי הארץ היה שואב ובלעה אוחם כפי צל חו ממם ואין זה כ"א כח חיוני כי על בוראו יתברך ערב

שנה בין השמשות זמן שהתחיל רוחניות השנה להופיע פעולם אשר לא כזמן שאר שנה ימי

הכרי אבות

ה לא נראה זכוב נבית המעבדים . יירש מזה' זל"ס דבומן שאין מהחיים הזכובים אומרים בטענים שהאור מתעטפ או נדבר' מדבר באופל וזה הסד אלום שמעופש האויר מתולדים כזכובים ולא יהיה דבר וכלן כנסת' אף שלא נראה זכוב לא היה מתעטפ האויר והיה גם מחוך גם :

ולא אירע קרי לכה"ג כו"ס' . סי' רש"י ומה שמתקנין ככן אחר חיינו מתמת פסול אחר וכו' והוא ספק מ"ש רש"י עמנו סי' ק' דיומא דהיינו משום קרי וכבר כתיבנא בעניויןן בסטרי הקטן שער יוסף דף ק"ו ונקיטערם הקטן חלנו פי קרלתי אחורי תנעא כס"ד :

ולא הויק נחם ועקרב בירושלום מעולם . כחב הכב ח"ע נשם מד"ש לאחיוי אף בזמן שאין כס"א קיים ע"ש ומאוי דעיניו בירושלמו ש"ח דסירומת גילוי נוכח כהרץ וכה"ל אשר דבארץ חיינו חין לירושלום והכב כר"ח י"ד ס' קי"ז סוין שלג נאנשי אחרינוא וכבר כתיבנא בעניויןן בסטרי הקטן שח עינים ביומא דף כ"א כס"ד :

בראשית שהנכרה בהם נשמותם עלם ואיכות וכן פי האהון שנכרה גם הוא אז לולא היה בו כח חיונית רוחני למעלה מכל כי בהמה וחיה לא היזה אהון בלעם מוכיחחו עד אר"ל שחכוחותם אחונו לא היה יכול לעמוד

וההיקש בזה בכל שאר עשרת הדברים : שנבראו

מכללם הלוהים אשר אין ספק חללי כי לא על הלוהות ראשונות ידבר כי אוחם מעשה חללים היו רוחניות בחליתם שלא נשמשו עד ריגוי חל

הר סיני כמ"ש ז"ל שהדברות שנבר' ב' כסוי היו הולכים וחקקים למעלה בלוהות שנה' קול ה' חונק להבות אש הרי שקראו אל הלוהות להבות אש יורה שרוחניות בחלית היה ומה גם לספר הזוהר שהפלינו במעלות רוחניותם העליון ואין

עשויה

כדברים שנבראו בין השמשות לכן ריגוי חין אומרים ז"ל שהלוהות נבראו בין השמשות חלל בלוהות שניות שהיו בעלי רוחניות מלוכשים נשמות מעין העולם השפל כמדובר :

על פי הארץ . סי' רבינו ז"ל נפ' קרה חז"ל :

אם כמות וכו' ואם כו' . ראוי לשים לב איך מתחיים העונש אל נפקותא זלח וגם מה ימן ומה יוסיף שפקודת כל האדם יפקד עליהם . ועוד אומרו בריאה יברא לא ימנע או נברא או לא נברא אם נברא חין יאמר יברא ואם לא נברא ליחמוק מואם בריאה ויאמר יברא ה' וכו' ואם היה משתקפ כמ"ש ז"ל אם נברא אם לא יברא עשה קשה כי הלא המנה שלימז היא עשרה דברים נבראו בין השמשות ואחד מהן הוא פי הארץ וצפי מי קבלו המהנה אם לא מפי משה . ועוד אומר ופלאש כו' האם מבלי חין

הכרי אבות

ה לא נראה זכוב נבית המעבדים . יירש מזה' זל"ס דבומן שאין מהחיים הזכובים אומרים בטענים שהאור מתעטפ או נדבר' מדבר באופל וזה הסד אלום שמעופש האויר מתולדים כזכובים ולא יהיה דבר וכלן כנסת' אף שלא נראה זכוב לא היה מתעטפ האויר והיה גם מחוך גם :

ולא אירע קרי לכה"ג כו"ס' . סי' רש"י ומה שמתקנין ככן אחר חיינו מתמת פסול אחר וכו' והוא ספק מ"ש רש"י עמנו סי' ק' דיומא דהיינו משום קרי וכבר כתיבנא בעניויןן בסטרי הקטן שער יוסף דף ק"ו ונקיטערם הקטן חלנו פי קרלתי אחורי תנעא כס"ד :

ולא הויק נחם ועקרב בירושלום מעולם . כחב הכב ח"ע נשם מד"ש לאחיוי אף בזמן שאין כס"א קיים ע"ש ומאוי דעיניו בירושלמו ש"ח דסירומת גילוי נוכח כהרץ וכה"ל אשר דבארץ חיינו חין לירושלום והכב כר"ח י"ד ס' קי"ז סוין שלג נאנשי אחרינוא וכבר כתיבנא בעניויןן בסטרי הקטן שח עינים ביומא דף כ"א כס"ד :

הכרי אבות

ה לא נראה זכוב נבית המעבדים . יירש מזה' זל"ס דבומן שאין מהחיים הזכובים אומרים בטענים שהאור מתעטפ או נדבר' מדבר באופל וזה הסד אלום שמעופש האויר מתולדים כזכובים ולא יהיה דבר וכלן כנסת' אף שלא נראה זכוב לא היה מתעטפ האויר והיה גם מחוך גם :

ולא אירע קרי לכה"ג כו"ס' . סי' רש"י ומה שמתקנין ככן אחר חיינו מתמת פסול אחר וכו' והוא ספק מ"ש רש"י עמנו סי' ק' דיומא דהיינו משום קרי וכבר כתיבנא בעניויןן בסטרי הקטן שער יוסף דף ק"ו ונקיטערם הקטן חלנו פי קרלתי אחורי תנעא כס"ד :

אין יחיות משונות וזאת זו בחר בזו :

אמנם הנה מהנראה מרז"ל כי שלשה דברים
המה כללו אשמתם זו . א' שפסרו בנבואת
מרע"ה ב' בכסותם אהרן ג' בחורה מן השמים .
על כן יאמר על נבואת משה אם כמות כל אדם
ימותין אלה ע"י בליה ה' על שפסרו בשליחות
משה . ולעומת כמות אהרן שהוא בקרבנותיו
וספרת נעשים כר פא המבקר את החולה ומרפאו
מחולאי נפשו על כן גם פקודת בקור חולי לא
יסקד עליהם ועל שני הדברים אמר לא ה'
שלחני לא לנבואותיו ולא לכהן את אהרן . ועל
אומרת שאין חורה מן השמים אלא מן הארץ
בהמלאח כי כמו זר נחשב להם יצא דבר לארץ
מן השמים ולא ישתו לב כי נפשותם הן מן
השמים והן בארץ בקרבם על כן מדה כנגד מדה
נפשותם שהן מן השמים לא יעלו לשמים כ"א
ופאה הדרמה את פיה ובלעה וכו' וירדו חיים
שאלה בנין ונפש שרוחם שהוא נברא מן השמים
בפלענה הארץ והנה הן אחת כי פי הארץ היה
אך ה' לא אפשר כי לא נברא בכה מספיק לבלוע
ומה גם עשה נפשות רוחניות שעל השמים כבודם
כי מאין ולאין חוכל הארץ לבלוע נפשות שעל
השמים כ"א גופים חומריים בלי נפש והיה אפשר
הלא נפשו ויבלעו גיוחם ולא ירדו חיים ונפשו
חזלה אל שרשם ע"כ אמר ואם בריאה עוד
יברא ה' במה שופלת הדרמה וכו' ובלעה וכו'
באופן שהנין ונפש ירדו חיים וכו' שגם אל הנפש
תבלע עודמה בגופם :

אך יאמר בשום לב אל הברא פי הארץ בין
השמשות והוא במה שמבואר אצלנו בפי'
השנה כי כל מה שנברא בין השמשות הוא כח
רוחני בארץ למעלה מאיכות העוה"ס פי האחון
למעלה מאיכות ג"ח הנלתי מדבר הוא כח רוחני
בפי האחון ההוא וכן פי הארץ אינו חדר נעשה
בארץ חלול שא"כ לא היה בו כח לארץ ולבלוע ומה
גם כע"ש ז"ל שהיה בולע אפי' נפש וכברה שהיתה
שאלה ביד אשר בקצה מהרה יפרח אף הוא פה
חלול אשר כח בו לשחוף ולבלוע כדי האדם השוחב
ובולע בפיו פנימית כן ברא הוא ית' כח רוחני
אשר כח בו לבלוע את הרשע עד שאול כאשר הוא
חי וינה מאז נברא ברא אלהים את הכח ההוא
לבלוע את הרשע אלא שלא ניתן לו רשות לבלוע
ולפשחית עד כה :

ונבא אל הענין אמר מרע"ה אם בריאה היא
כבר כל יהיה בכל א' מהמשחיתים הכח
ההוא שאינו בחנין בין לדיק לרשע ויבלע גם
לדיקים שאלו אלו כ"א יברא ה' בעל הרחמים
באופן שפלגה ובלעה רשעים בלבד וזהו הס'
וכל אשר להם בייחוד וזכה וידעם כי נאלו

האנשים האלה את ה' מה שאין כן אם גם לדיקים
היו לויקים גם הם כי לא חובר ההשגחה :

פי הבאר פיכש רבינו הגאון זוק"ל בפ' תתק
זו"ל וידבר וכו' הנה בפרשה זו
רכו הדעות על מה נאשם משה רבינו ע"ה ועל
כוונה המקראות והנה הדרך הקרוב להסביל יומר
הוא כי הוא יתברך אמר ודברתם והוא הכה ועל
פי הדבר הזה נעיר קצת בכמוצים :

ונבא אל דרך קצרה נאה ומתקבל לפי דעתנו
והוא ראשונה נשים לב אל אומרנו לאמר
כי הוא זווי פועל שיעשה הוא ואינו לאמר
לזולת . (ב) למה זיה יתברך לקחת המטה אחר
שפסעולה היא בדבור והלא יראה חלילה כמותן
מקום לפעוה שהכוונה להכות בו . (ג) למה הוצרכו
להקהיל את העדה . (ד) למה בחר ה' ספיה
פתיחת הבאר ע"י דיבור . (ה) למה הצריך יהיו
שניהם מדברים ולא יספיק משה לבדו . (ו) שהול"ל
ויאלו מים ולא לשון תיבה וגם לא אמר מימיו
כ"א מים . (ז) אומר והוואת להם מים הרי נאמר
ונחן מימיו ולא עוד כי אם שחלה ייחם הדבר
אל שניהם ועשה אל משה לבדו . (ח) אומרנו והסקית
את העדה ואת בעירים כי הול"ל וישחו ולא והסקית
כאלו משקה בידו . (ט) הוצרכו בעירים שהוא לבלי
צורך וגם הכל מיותר כי בהפסח צור ויוצו מים
ודאי שיסחו העדה ובעירים . (י) אומרנו ויקח וכו'
כאשר צוהו מי לא ידע שהיה כאשר צוהו . (יא)
מה ענין אומרנו שמועו לא המורים כי הלא מאמרם
ז"ל מורים הלכה או לשון עמוט שקראם שופים
בלתי מתיישב צענין ובלשון . (יב) אומרנו המן הסלע
הזה נו"א וכו' מה זו המיהה היפלא מה' דבר
או ההוא אמר ולא יעשה . (יג) אומרנו נו"א
שחלה במו"איים ולא אמר יאלו מים . (יד) אומרנו
לכס שהוא מיותר . (טו) היפלא ממהה האיש הבין
מאמרנו יתברך האומר אליו ודברתם ומה עלה על
לבו להכות :

אמנם הנה לב אל הביאור מזירה מאמרם
ז"ל האומרים כי אחד מהמקומות
שמועם החזיק את המרובה היה פני הסלע בני
מריבת קדש סוף ארבע אמות שנאמר ויקהילו משה
ואהרן את הקהל אל פני הסלע :

והנה ראוי לשים לב על מה עשה ה' ככה
ומה צורך היה בדבר יחזיק ארבע אמות
או את כלם וזכה נבא אל הענין והיה כי הנה
ראה הוא יתברך והנה נעשו ישראל בכבוד משה
ואהרן כחמת ועוד הוסיפו בכבוד משה לבדו
כמ"ש וירב העם עם משה . לחקן את הכל רצה
הקב"ה כי לעומת מה שיוקהילו על משה ועל
אהרן לאמר להם שהם הסבו למאוס עתה יקהילם
להשקותם וזהו והקהל את העדה וכו' ע"י דבורם
שיראו

שיראו ויזעו כי זכותם בדבורם אדרבה חרוב
 זמאונם הפך אימנם שעי' נואם אל המדבר הזה
 על פי דבורם היו מתיס בזמאם וכוננר מה
 שהסיפוט לרבי בשקיות עם משה אמר כי
 מחלה עי' שיהם ונתן מימיו שהוא השעור
 שיהם מנכר הבאר הוא אחר אך אח"כ זוכיף
 לדבר אמה לבדך והולאח. להם רבוי מושג כדי
 שצבא אחת ישתו העדה ובעירם כלאמרו למות
 פס אחרנו ובעירנו עתה יראו כי אדרבה על ידו
 ירבו עד כי יחד ישחו הם ובעירם והנה לה
 ראה הוא יתבדך והנה לא יראו כל ישראל
 הקדוש השם הזה רק עשירי או שלשים איש אשר
 לפני הסלע ולא כל אלפי רבבות ישראל שבמחניהם
 י"ב מול ע"כ מה עשה השליח לפשות שרבע
 אמות שלמי הסלע יחזיק את כל ישראל למשן
 יראו עיני כל ישראל את הנס הגדול ההוא
 ולא יאמר גם אחד שלא יראה שעי' דבור יהן
 מימיו לכן עם היות שרצה הקב"ה שעי' דבורם
 ילאו המים ולא עי' משה לזה יקח משה את
 המטה בידו כדי שפי' היותם לפני משה האלהים
 תהול קדושה במקום להחזיק מועט את המרובה
 ויהיו כולם מוך ארבע אמות וזה שיעור הכתובים
 וידבר ה' אל משה לאמר כלומר כדי לאמר ולדבר
 אל הסלע ולא להכות ואשר אמר קח את המטה
 וסקהל את העדה לא להכות בורק כדי להקהיל
 את העדה וזהו קח את המטה והקהיל את העדה
 ודברתם וכו' לטיייהם שיהיה הסקהלם בלופן
 שכשודברתם אל הסלע יהיה לטיייהם של כל
 העדה שיהיו כולם בשני הסלע בלופן יהיו עיניהם
 רואות ואין ארבע אמות יחזיק את כלם את לא
 עי' משה האלהים שמהפך מקום ההוא לנורמות
 שיחזיק את כלם מעין עומדים לנפויים ומשחתים
 רווחים שהוא על היות המקום כרוחני כמפורש
 אלנו על פסוק בעיר שהובנה לה יחדיו וכו'
 וכן היה בלב משה לעשות וזהו ויקח משה את
 המטה ולא לקחו כבודה להפנות בו רק כאשר נאמר
 שהוא להקהילם אל פני הסלע שרבע אמותיו
 על ידו שעי' בן וקהילו משה ואהרן את הקהל
 אל פני הסלע שהוא בשני ממש הוך ארבע
 אמות כי כוונתו היתה לדבר ולא להכות אך
 אחרי כן ויאמר וכו' והוא בהזכיר מאמרם ז"ל
 בפסוק זה והוא כי היו לינוי הדור אומרים
 משה היה רועה את לאן יתרו חותנו כמה שנים
 במדבר והוא נקי במקומות מבוני מים אשר
 במדבר ויוליך אותנו ויסלה אותנו בנס על כן
 נחטורו מעליו ונעשו על כל סלע ובלע כחות
 וכל כח היתה אומרתם את לא שאתה יודע מבוני
 ידוע למה תולוכנו אל סלע ידוע לדבר לו הוויא
 לנו מזו שלמינו וכן כל קח מורה בלצנע הולא

מזה או מזה עד שצנע כרתם הקהילם אל פני
 הסלע ההוא ולא אל סלע אחר והנה אין פסק
 כי הלינוית ההוא היה עון פליגי כגודע מחומר
 הלינוית לפניו יתבדך :

ונבא אל הענין והוא כי אחר שהקהילם אל
 פני הסלע ההוא איש איש מחקומו
 מהסלע אשר כל אחד היה מראה לו אחר בלבו
 הנה הן אחת כי אמר ה' כי בזכות שמינו ילאו
 מים מן הסלע אך זה היה נדע יחסאו נעון
 הלינוית הנו משא"כ אחר כך כי הלא שפע
 הרחוי על ידי נדוק מתמשם כאשר אין הדור
 ראוי לכך כגודע מתקומות רבים וע"כ אמר את
 מה שהקהילתם היה מצלי היות כל כח בוחר לו
 סלע והוא המציא מזו האמנתי שיהיה סיפס
 בידיו לתת להם מים בדבורו אך אחר היות
 אחרי הלינוית הנו הלא להעדר זכות המקבלים
 לא יתן להם מים על ידינו ו"א שמשו נא המורים
 כלומר עתה שהייתם מורים בלצנע זה מורה סלע
 זה ואומר הלא מזה זה אומר מזה המן הסלע
 הזה הלאם יהיה כח בזכותו עשה שנוי'א היות
 לכם שחשבתם זכות מים ע"כ אין לריך רק
 עי' משה האלהים ולא עי' זכות בן אדם כי אמר
 את אנסה לדבר ולא יועיל הדבר על חסאם
 ישמו לאל מלמי ביהר נבואתי ע"כ ויך וכו'
 והיה פעמיהם כי להרוח כי לא בן רצונו ית' לא
 הוויא בהנאה ראשונה רק עיטין עיטין. והנה
 את היה עושה עי' דבור היה מתייחס משה למשקה
 את העדה ואת בעירם כאמרו והשקיות וכו' אך
 עתה שעשה עי' המטה הוא אומר וחסת העדה
 וכו' כי לא הוא המשקה כ"א הם שותים מימיו
 ית' שעי' מפנה :

והנה לפי זה היה נראה שלא היתה עליו חסיפה
 ורויך האשימו כ"כ הוא יתבדך אמנם
 הוא מחמרו ית' בלומר להקדישי לעיני בני
 ישראל והוא כי אמר את לא היה רצוני לעשות נס
 זה עי' דבור אף גם עתה שהפסו בדבור ההוא
 לא הייתי עושה להם נס שיחזיקום ד' אמות
 שלפני הסלע אך אין זה רק כדי שיראו יחד
 כולם הנס ההוא ולא עביר הקב"ה ניסא לשיקרא
 והיה לכם לשום לב על זה וז"א לא האמנתי כי
 להקדישי לעיני וכו' כלומר בהיות מוכן לעיני
 כל בני ישראל כי היו כל עיניהם לפני הסלע
 שהוא על היותם תוך ד' אמות שיראו הכל ולא
 על חנם היו עיני כל בני ישראל בשני הסלע
 את לא להראות להם נס זה. ולא אשר לעיני
 העם או העדה רק בני ישראל לרמז טוד עשה
 שנית והיא כ"א הלינוית הנקראים בשם ע"כ
 חסאו לא הנדיקים הנקראים בשם ישראל ואנבן
 יודו האמר. והנה מכל האמור שקל אשתת
 משה

חורה ובדברים לבד יוסרו וזה הורה להם באומר
 ודברתם וכו' ונחן מימיו ולרז"ל זולת סילוק מרים
 שע"י כן נשחט הנזר שבזכותה גם היה רפיון מה
 מהחורה שאל"ל לא החסיר להם מים :

והנה בדרך זה יש טעם ומה גם אל מה ששם
 קרא הבאר נור ומה קראו טעם והוא
 כי הוא לפי מה שהוא הנמשל כי שם משל אל
 הנער המתחיל ללמוד שצדונו קשה כבוד ומה
 אל הסלע דק מזר משל אל חלימוד גדול
 שבדברים יוסר :

אמנם הנה זולת אלו יש ג"כ ספיקות ראוי
 לשום לב אליהם. (א) מה היה כי שם
 פרשת בשלח וזה יתבאר להבות אח הצור בקבוץ
 זקני ישראל בלבד ומה לזה לדבר בקבוץ כל בני
 ישראל. ועוד מה היה היות הקבוץ מן חרבע
 אמום בקבלת רז"ל בדיוק. ועוד כי אחר שפי
 הבאר נברא בין השמשות כפי הארץ למה כפי
 הארץ לא הולך לומר משה רק ופארה האדמה
 אח היה גם בבאר למה טעם אחת לזה יתבאר
 להכות והטעם השנית למה עלה בדעתו שר"ק
 הכאה לפתוח מה שפתחו פתוח ועוד כי ארז"ל
 ודברתם אל הסלע שיאמר עליו פרק א' או הלאה
 אחת והוא מוזיא מים מן הסלע וא"ך יתכן שעל ידי
 פרק או הלאה יאלו מים מן הסלע :

והנה לבא אל הענין נשית לב מה ענין איכות
 הבאר הלו כי מי שמע כזאת הלא הלא ילך
 הבאר כנגדו הכלל הנה כי ל"ח מסעות נספו
 ישראל במדבר ובכל אחד מהם היה בארה של
 מרים עממם נמאז היה הולך למשיהם ממקום
 למקום ולא עוד אלא שארז"ל שכל נשיא בהם
 מו"ב שבטים ככל חניה היה רועם בזהשענוהו על
 הארץ מפי הבאר עד מקום שנפנו והיו המים
 נמשכים בדרך ההוא כנחל מים עד מקום השבט
 וכן לכל ה"ב וכן ארז"ל שהיו הנחלים מתפשטים
 עד לכח אשה לבאר אח חביתה מדגל לדגל
 כסירות דוגה שנאמר הלאו נליות נהיו והיו
 דשאים ואילנות ופירות צומחים בו לרוב כמד"א
 בנאות דשא ירבינו ואין זה דרך מי באר .
 ועוד כי ארז"ל כי היה הבאר מעלה איברים של
 אמוריים מתחל ארנון למעלה ופוטחן לפני
 מחנה ישראל כי אין זה רק כח מלאך ה' במלאכות
 ה' ועוד נשית לב אל מחז"ל על הפסוקים שנאמרו
 על הבאר והם ומדבר מחנה וכו' אומרו מן
 המדבר נשית חורה לישראל ולמה לא בארץ
 ישראל כפי שלא יאמר השבט שניתנה בחלקו
 וכו' וכן אמרו ממנה העוסק במתנה החורה
 ניתלו אל ועל דרך זה דרשו כל זה על החורה
 וקשה דקאי בבאר ומדבר בחורה ועוד על פי
 דרכנו נשית לב במאמר ז"ל על כן יאמר בספר
 מלחמות

משה ואהרן . ולולי כי הוא ית' מדקדק עם
 חסידיו בחום השערה לא הקמיד עליהם ולהורות
 על זה סמך ואמר המה מי מריבה וכו' והוא כי
 הכוונה דבר ה' אליהם באומר לא האמתם בי
 ומה גם שלא יראה מפורש שרבו בני ישראל
 בשלונתם אח ה' רק חלונה על משה ואהרן יצונו
 אומר כי מה שצטנו בחורה שפרא יתבאר אח
 המקום מי מריבה יעלה על רוחו שיהיה על
 ריבו ית' על משה ואהרן ע"כ סמך מיד ואמר
 המה מי מריבה כלומר ממי מריבה הנזכר
 במקום אחר המה היו שהוא המים בעצמם
 שהיתה המריבה עליהם להנחן להם כלומר אך
 לא מה שרבו אחת הוא ית' על שלא יקדישוהו
 בדרך נחיתתם כי אין המריבה על מציאות המים
 וכן לא נקראו כך על סיבה משה ואהרן כי
 הם אדבא על אשר רבו בני ישראל אח ה'
 בהקראתם על משה ואהרן כאלו רבו אח ה'
 וס"ה ה"כ למה לקו ונעשו הלא הוא כי ויקדש
 גם כי שמו יתבאר מזקדש כשמדקדק בחסידיו
 ואינו טעם להם שנים כענין בקרובי אקדש :
אז בדרך אחרת אל יעלה על רוחך שמה שנקראים
 מי מריבה במקרה שרבו חריבוהו על מי
 מריבה שהוא על ריבו יתבאר עממם שאם כן
 יקשה לך ששם על שרבו עליהם הקב"ה נקראו
 מי מריבה ח"ך יאמר חריבוהו על מי מריבה שורה
 שמה שריבוהו הוא ריב זולת מה שנקראו מי
 מריבה על כן אחר המה מלד עצמם מי מריבה
 על אשר רבו בני ישראל ואמר הכחבו חריבוהו
 על מה שרבו בני ישראל ואין עליו עון וסכל ויקדש
 גם בבקודש :

והן אחת כי קשיא הרביעית למה היה ראוי
 יתבאר יהיה ע"י דבור הנה עלתה ארוכותו
 בלד מה עם שאר ההערות אך עדיין לא שבעה
 לה נפשו בזה והנה רז"ל הרחיבו הקשיא יוחר
 באומרם מה נבחה רפדים שמה הקדוש ברוך
 הוא להכות את הצור במטה ומה ע"י דבור ואמרו
 כשהנער קטן רבו מכה אוחו אבל כשהוא גדול
 גדבור וכו' ויהיה הענין לכאורה כי ברפדים
 רבו ידיהם מן החורה ועל כן חסרו להם המים
 וזה הקב"ה לכרוז להם כי לריבין הכאה כי
 עדין נער ישראל וחרס בחורה ולא יוסרו לבתי
 הרעות מהחורה אח לא בשמות ורמו זה להם
 בצור שעל ידי מכות נקו מים כן גם המה על ידי
 מכות יחזיקו בחורה המשולה למים במקרה נער
 עם רבו והיה זה הקדמה בל יקלו אם לא
 יתקנו כראות יבא עמלק וילתם גם יאזב גם כל
 הגתשלים כי שום המכה אח ישראל בהרפתחו
 מן החורה הוא עמלק והוה פסמך ואמר ויבא
 עמלק אך אחרי כן נקדש כבר גדלו וסבלו על

מלחמות ה' שני תלמידי חכמים הלוחמים נדבר
 הלכה כחז"ל ונעשים אלהים בכוח הה"ד כשגר
 שהיא תורה מלחמות ה' את והב כסופה אהבה
 כסיפה ואין נולד זה מאומרו משם נשבו ויחנו
 מעבר ארנון שהוליד מזה נפקותא זו על כן
 יאמר וכו' והיכן הוצרכו שם דבר הלכה והנה עוד
 נשית לב לבא אל הענין והוא כי הנה ידוע כי
 את המן אכלו להם רוחני שפלאכי שרת נהיגם
 ממנו ועל כן לא היה נרגש במעים רק נבלע
 בלויבים ואך יחכו להם אולי להם רוחני מין לנפש
 ישחו מי בחר גשמי :

אמנם

סנה מהו רנה הקב"ה לזכות את ישראל
 בעוה"ז ובעוה"ב ויתן לנו תורה שבכתב
 ותורה שבע"פ ראה והנה היה מקום לדבר ולומר
 לא ימנע או החורה הוא מן השמים עיקרה
 נפשיית או מן הארץ ואם היא מן הארץ איך
 האומר בו הנפש ואם היא מן השמים איך יאשר
 בה הגוף ע"ד שינת מה שארז"ל בתנחומא פרשת
 נח כי אמרו ישראל במתן תורה שלא היו חפזים
 רק תורה שבכתב ולא תורה שבע"פ כי לא
 יספיקו לקיים דקדוקים הרבים ופעל זה היה
 מה שכפה עליהם הכר כניגוח כו' על כן אמרתי
 כי מה עשה ה' נמן להם את המן בזכות משה
 לעומת תורה שבכתב כי רוחניות המן שהוא לחם
 חזירי ומחיות רוחניות העליון אשר לתורה
 שבכתב ורוחניות הבשר מבחינת שורש רוחניות
 תורה שבע"פ והוא כי התורה נקראת לחם
 ונקראת מים תורה שבכתב הוא הלחם ותורה
 שבע"פ הוא המים כאשר יבא ותורה בו כי עם
 הקיים רוחני מאלו המהדבק בנפש עם כל זה
 מקיים בגוף כן התורה עם היותה רוחנית
 ומתדבקת בנפש עם כל זה הקיים גם הגוף וה
 מאמר הכתוב ויעקב וירעיבך לפען הודיעך
 וכו' לומר הנה כל תאמרו איך דבר רוחני יזון
 ויקיים החומר וההפך כי בר ולחם מזון הגשמיים
 זנין את החומר ואבנו מתקיימת בו הנפש אך
 לא יתהפך על כן ויעקב וירעיבך בחוסן יעלה
 על רוחך היה לריך דבר חומרי בעלם ליישב
 החומר ולא דבר רוחני המתדבק בנפש וטוב יכנע
 החומר הנכנע ורעז וארבעה ויאשיךך את המן
 אשר לא ידעת להיות רוחני מאד שלא נראה
 כמוהו למה כן ולא נמן לחם חפה להסעיד את
 הלז ולהחזיק הגוף מלאותו ומרעבתנותו הלא
 הוא למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו כלומר
 בלי שם לוו שהוא לחם חפה ושעורה הנקרא
 לחם סתם בלי לוו כנודע יחיה האדם כי על
 כל מוצא פי ה' שהוא דבר רוחני כחורה בראית
 את הקולות בסיני יולאים מפי ה' יחיה ראש
 גוף ונפש כי תלמוד מהמן שהיא לחם השמים

הדבק בנפש ועל ידה נבלע בלויבים ומקיימם
 כאשר איכות ג"ז היא בהם והנה כאשר האכיל
 את המן ריחני ואיכות קודש משתלשלת מליכות
 רוחניות שורש תורה שבכתב למען כן השקט
 יתברך מי בחר מים רוחני מליכות משתלשל
 מרוחניות תורה שבע"פ למעלה ומה גם לחכמי
 האמת היודעים מה הוא הבשר והידיעה כי
 כאשר אין המן עם היותו רחי ובעל לחות
 מה ומקיימת דרך נס עם כל זה לא היו חיים
 בלי מים כן בתורה שבכתב לנדה אי אפשר
 להקיים כי על כן שבכתב נקראת לחם ושבע"פ
 מים כי כאשר הניח מבעלים ומתקיים המאכל
 כן תורה שבכתב בלי תורה שבע"פ לא הסכון
 לנו כי שבע"פ היא הנפרשת ומנסמת תורה
 שבכתב ולמען יבטלו זאת נמנע מהם הבשר
 בסילוק מרים למען יראו כי בלעד' יאחזו למים
 ולא הספיק נס הנות המן גם במקום מים ובוה
 לא יפלא לכת אחס הבשר ממנע להבט וההפך
 אותם נשיאי ישראל במשענותיה מפי הבשר עד
 מקום כל שבע ושבע ונעשה לחם רבים
 ומתרחבים כלומר שכל איש יכול למחך מימיו
 לעצמו ורבה ופריך ומתרחב לעוסק בו וגם מה
 שאצרו בהיה מעלה דשאים ופירות רבים מעין
 היגע בתורה שבע"פ שפלאים מדושים אין מספר
 וגם מה שהיה הולך ומעלה איברים מנחל ארנון
 לא יפלא כי כח רוחני חי וקיים הוא ועל כן
 הציבו אשר נדבר חז"ל שעי' פרק ה' או הלכה
 אחת ימן מימיו וזוהו או' ודברתם אל הסלע כי
 הוא הדבר שצמחו ועל כן ע"י המטה כמדובר
 למעלה החזיקו ארבע אמות את כל ישראל והוא
 כי במקום הבשר שמתח תורה שבע"פ תוך ארבע
 אמות שם הוא יח' כי אין לו להקב"ה בעילמו
 אלא ד"ה של הלכה ונאומן ד' אמות ישנו פרק
 ה' או הלכה אחת וע"י כן יקיים מאמר הכתוב
 שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה
 שרונה ביניהם שנאמר אז נדברו וכו' וזהו
 ודברתם אל הסלע פרק או הלכה שידברו בין
 שניהם אז כאשר ע"י עסק תורה למפה ממשיך
 שפע שורש תורה ששייכים בה למעלה כן הבשר
 שהיה מרוחניות קדושה תורה שבע"פ יוליא וימשיך
 מימיו ע"י שכינה השרויה מלמעלה ביניהם
 ומתעירר ונפתח באר המים כי היא היא בחינת
 תורה שבע"פ כנודע והיה חפשו יתברך בזה
 להשריש שורש האמונה בישראל כי עין צעין יראו
 מעלת תורה שבע"פ ופעל ידה יחיה האדם
 ופ"ח"ל בלחה ושעי' השקט בה שפע העליון
 מתהרהר ונמשך אל האדם וע"כ הקפיד לכ"כ הוא
 יח' והמר יען לא האמתתם בי וכו' לכן לא
 תביאו כו' אל הארץ כי איכות ארץ ישראל ואיכות
 הבשר

הבאר אחד הנה רמז אל שכונתו ית' ובדרך זה הסיבו אשר דברו רז"ל באומנם וממרבך מחנה וכו' שדרשו על התורה כי היא הבאר וכן מה שדרשו ע"פ בספר מלחמות ה' וכו' כאשר יבא בס"ד וזהו מרגלם בפומיהו רז"ל בסילוק מרים נסחלק הבאר ולא אמרו חייבם הבאר אך הוא כי נסחלק רוחניותו למקומו למעלה בעולם העליון . וזוה יובן למבין ענין מאמר חכמי האמת שאילו לא הכה משה את הבאר לא הו' מחלוקות ומלחמות ע"ד הלכה :

ובזה נבא אל כוונת מאמר הר"ל וז"ל כשהעיר קטן רבו מכה אותו ומלמדו כיון שהגדיל בדבור הוא מפייסו כך אמר הקדוש ב"ה למשה כשהיה סלע זה קטן הכית אותו והכית בצור אבל עכשיו ודברתם אל הסלע שנה עליו פ"א וכו' ע"כ . והנה על הדרך שכתבנו בו למעלה הערנו כמה הערות אשר חייבנו על הדרך הזה בשם לב אל מה שפרשתי זו ובפרשת בשלה לא נאמר והכית בצור או ודברתם אל הבאר כ"א צור וסלע וגם השינוי כי שם נקרא צור וזה סלע . וע"פ דרכנו נבין מאמר התנ"א באומרו כי פי הבאר נברא בין השמשות ולא אמרו הבאר אך הוא כי הנה הבאר בעצמו הוא כח שכניה מאיכות רוחניות תורה שבע"פ כמדובר וע"כ אין מבוטל לו להיות לו פה מריק ומי"א ביה"ו השפע הרוחני שלו כ"א למעלה מעולם המלאכים אך התלבשות כח נאות להריק ביה"ו הוא הפה שנברא בין השמשות :

ובנא אל הענין והוא בהקדמה נודעת כי כל עון ופסע אשר יחטא איש או אנשים נעשה כח עומתה לפי חומר החטא החזק הוא הרפה והכח הטמא ההוא הוא נעשה מסך מדגיל בין כח המריק השפע ובין מקבלו ונעשית כדלת סוגרת פי הבאר דומה לו והנה ברפידים שרפו ידיהם מן החורה מאלהים למע שפדין לא הורגו בעול תורה והוא עון גדול כנודע כי על כן נחרב ב"ה כמ"ס ז"ל ויחר הקב"ה על עבודת גלולים ועל ג"ע ועל ש"ד ולא ויחר על ביטול תורה ועל כן אותו עון נעשה כח קשה מאוד החלש למראש עינים סוחם פי הבאר כי היא קליפה המגדלת בלי ספק בין מימי החורה למצטייה אך בקדש אחרי סובלם עול תורה כמה שנים ולא נסלו מרפיון ידים שרפו ידיהם ככוונה רק שכל סילוק מרים שבזכותה היה הבאר להם נסחלק גם הוא והנה היה רגזו יתברך כי בראותם כן שיחזיקו בתורה בעצם כי אז יובנו המים לאיחוס ואדרבא שמו לבם להתלונן ונחבטלו מהחורה והנה הביטול תורה ההוא לא היה קשה בראשון כי היו כלגוסים כי אין אדם נחמס על

לערו על כן הטומאה והקליפה שנעשה בעון ההוא היתה בלתי קשה משל רפידים ולכן אם שם נאשל לצור פה נמשל לסלע רפה ממנו ועל כן אם שם הולך הכחח משה האלהים להכניע כח הקליפה הנקראת צור החוסמת פי הבאר פה לא היה לריך רק דבור שהוא לשנות סרק אחד וכו' מיד נמחה מפני התורה ונפתח הבאר כי הוא הדבר אשר היה להם לעשות בסילוק הבאר ולא היה נסחם כאשר כתבנו ועל כן שם לא נמלאו בהכחח הצור רק זקני ישראל הם חכמי הדור אשר לא נכלו הם מן החורה כהמון העם וזכותם עם זכות משה בתעם האלהים ישברו כח הקליפה ההיא ואל ההמון שרפו ידיהם מן החורה לא קרא אך לדבר אל הסלע פה קצו את כלם כי לא היה להמון עין גרוע כמאז לעבד כי כאשר הם רפו ידם מחורה שבע"פ גם היא עזבתם טוב טוב יבואו כלם ויכירו מעלתם וגם כי זכותא דרבים עדיף על ידי כן לא זכר בהכחח המטה ולא פה בקדש באר רק צור כי אין הכחה בבאר חלילה כי קדוש הוא לאלהיו רק אל הצור הכח החוסם וגם פה הדבור אל הסלע להחיש כמו מלסחוס ולא אל הבאר כי אין הבאר מעבד כי אם העין היה מדגיל וזהו המחקק משלם שאמר הקב"ה למשה כשהעיר קטן רבו מכה אותו וכו' והוא כי עון מה שרפו ידיהם מן החורה ברפידים היה כעבר קטן שכלו ית"ר ומחרפה לדעת בעצם מן החורה כגועל בה ולריך להכות ליצרו בעצם להחיש אותו כי כלו ית"ר אך כשהגדיל בחורה והוקדש והומחק יצרו בה כשמרפה ממנו אינו מגועל נפשו רק מחמת אשר מה ועל כן בדבור מתייחס ומה גם למה שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות גירושין כי בהכות את פגולת מקיים דבר תורה את יצרו הם מינים וכדבר הזה קרה לישראל כי כח הטומאה שנמשל לצור נעשה ע"י עון מה שרפו ידיהם מן החורה מענין הנער הגועל בה מרצו כי נער ישראל בימים ההם והיו קלים בעצלה כעבר באופן הזה הצור הוא העין ממש החוסם פי הבאר קשה ובדברים לא יוסר כי אם בהכחה אך בקדש כבר גדלו בעול חורה ולא רפו מהחורה כי אם מלער ע"כ לדחות הסלע שהוא העין עצמו הרפה בדבור מסתיק ועתה הרגיש שאם כן הסלע הוא העין לא הבאר נקרא סלע א"כ אך אמר ודברתם אל הסלע שנראה שמדברים אל הסלע ואומרים לו שיתן מימיו והבא על העין ואמר שיתן מימיו על כן אמר שנה עליו פרק אחד לומר שאינו אמור לו מן מימך רק שנה עליו להחישו ונתן מימיו הבאר הידוע :

וע"פ דרכנו נבאר מפרה א' והוא המן ג' נמקרא

במקרה המן העץ וכו' המן הסלע וכו' המן הגורן וכו' ויהיה כי הדועה כי אין בחכמת התורה שהעוסק בה עושה פלא בענין השמע קולו ומחלי ואחי מיפרא מה שאין כן העוסק בחכמה החיצונית . והוא מאמר ספר הזוהר על פסוק כי בכל חכמי הגוים וכו' שאין כמותך וזהו המן העץ אשר לויטיך לבלתי אכל ממנו הוא חכמת חזונית עץ הדעת טוב ורע לדון לפי שכל אנוכי מה הוא הפועל והרע בחקירות וכיוצא והוא כמ"ס ז"ל ארס הראשון מין היה האם מזה אכלת לא בחכמה ההיא חכמית עון להמסיר על הארץ כי אז המן הסלע היה נוטיל לכס מים דרך גם לא יהיה כי אין ישועתה למו כי אז ע"י הכמה ההוא אל יושעך ה' אכל מדע מאין חושיע המן הגורן שהוא המסנהדרין העשויים בגורן כמאמר רז"ל עליהם שהיו כגורן ביבנה וכן מן היקב הם המדברים בישיבה לעזור יינו של תורה בקולי קולות פהם חכמי ישראל בענין שזרו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב :

והחזור אל הענין והוא כי אחר שע"י הכאה נפתח הבאר עדיין עם ישראל תלין משוגחה כי לא הכירו דרכי הבאר ההוא שהוא בלחה של מרים ושהוא מאיכות רוחניות תורה שבע"ס רק שע"י המטה יאלו מים בעלמא ולא נפקחו עיניהם ויכירו דרכיו עד עת בא והעלה איברים מנחל ארנון ועל כן אז שוררו באומרו אז ישיר ישראל וכו' ולא עד כה מכמה שנים שהיה אחס כי לא הכירו עניינו עד כה כי אז הכירו כל עניניו למפרע כאשר יבא ביאורו בש"ד והוא כי הנה ארז"ל כי בנחל ארנון היו האמוריים במערות לורים שבא הנחל ולעומתו צבער הלו שתי סלעים ודיבק הנה שיתרך הסרים ונכנסו שני הסלעים תוך פתחי המערות ודורכים כדורך בנת ולא היו ישראל מרגישים עד שמשם בלחה שירד הבאר והעלה בלגולת ואיברים ושופתח לעיני כל ישראל ואז שררו אז ישיר ישראל וכו' עד כה הענין מרז"ל ואלו לשים לב אם ימלא כתיב הענין במקרה ואפשר שבים לב אל אומרו ויחתי מעבר ארנון אשר במדבר היוצא מנחל האמורי כי ארנון גבול מואב וכו' מה לנו אם יוצא מנחל האמורי או מנחל שיהא שהוא בין מ"ב ובין האמורי אך הנה מרז"ל שהיה הנחל רחב ז' מילין ונדבק מלמעלה ההר שמשער האמורי שהוא חמ"י עם שבעבר מואב כי שם היו המערות ונעשה שזה מלמעלה הנה אין ספק שהני שהיה כלו מנחל מואב נעשה עתה מנחל שניהם כי עד חזיו או קרוב לו נחקר' הר האמורי להכניס שניו נמלא כי הנחל שהיה כולו גבול מואב עתה בקרקע של זה ושל זה עליו היה וזהו ויחתי מעבר

ארנון היוצא מנחל האמורי שאינו מנחלו רק יוצא להלאה ועתה נחחדש כי ארנון שהיה גבול מואב כלו נעשה עתה בין מואב ובין האמורי ואין זה רק שאז נדבקו והנה אז הוכר מעלת הבאר שהעלה האיברים לסמה אח ישראל ואמרה תורה הנה ע"כ שהוא על מה שקרה בזה חלל נפקותא הלא הוא כי יאמר בספר מלחמות ה' כשני ח"ה לוחמים בהלכה אהבה בבישה ואיך בלמד זה הלא הוא כי וזה הנחלים הם נחלי דם העמוקים היו בארנון שהיה עמוק ולא ישראל רואים כי והלא ואשד ושכך הנחלים היה נוטה לבצח עד ונשען לבגול מואב מה שלא היו ישראל דק צבער האחר צבער ארנון היוצא מנחל האמורי ואיך ידעו ישראל אלא שמשם בלחה נטה האשד הנו' בלחה שיקח הבאר האזורים מהאשד הנזכר להעלות האזורים ולשפוקן לפני ישראל לשמחה והנה היא הבאר אשר אמר ה' למשה אסף את העם וכו' הוא אשר רבו ישראל עליה ועם כל זה היה לבאר אהבה בסוף עם ישראל כי לשמחה שעה להם שקות ראשי איוביבס ואזוביבס וז"ל חופה הוא אשר דברתי כי על כן יאמר כשקנה ח"ה בספר שלום מלחמות אהבה בפיסה כי הנה הבאר הוא תורה שבע"ס שהוא ספר מלחמות ה' ועם היות לו מלחמה מישראל אהבה בסופו עממה כאמור ושל כן על ידי מעשה זה נפקחו עיניהם כי אז ישיר ישראל וכו' ולא מאז ניתן לו כי נפקחו אז עיניהם וידעו מה הוא ואמרו הנה עלי באר ענו לה כלומר לא להכות במטה ראוי רק עלי באר דבדור ענו לה ודבר אליה כי לה יאחה ולא הכאה חלילה כי הבאר הזאה אינה יותר הנארות כי היא אשר חפרוה שרים אברהם ויחתי והוא מ"ב ז"ל בנ"ל כי בלחות ההם היו חומים תורה והחפירה היתה הכניסה אל עומק הלמוד שבהם כי ידעו עד ערובי תכשולין וזאת היא אשר כרוה נדיבי העם בנסידיים הם זקני ישראל עם משה וזהו במחוקק והיה במשענתם הוא זכיותיהם כמו שכתבו למעלה כי הזקנים ההם שקבץ להכיה את העור לא רפו ידיהם מן התורה והרליה כי קודם מתן תורה לא היו מימיה כל כך מרובים ע"כ כי עדין לא ניתנה תורה שהיא היא כמדובר אך אח"כ וממדבר מתנה לישראל היא תורה אז על ידי כך הופשט ונתרבה הבאר ונעשה נחלים כמ"ס ז"ל כי היה נעשה י"ג נחלים וזהו ממנה נחליאל ומה שנמות מרים לא היה מים לעדה אינו שיבשו המים כי אם בפות פעלחה ונסחלקה כשמימה עם נפש מרים והוא מה שכתבו למעלה על ולא היה מים לעדה כי מים היו אכל לא לעדה ביי אם שנסחלק ועלה הבאר ואיך הכירו

זה הלא הוא כי הנה ומבמות הניא כי ירד אח"כ אל עומק נחלי ארטנו שהוא בשדה מואב וברוח הקדש נבאו סופה כי אחר שנחלק מרע"ה מראש סבנה אז ונשקפה על פני הישימון כמ"ש ז"ל הנשקף ומניס מהישימון יראה כמין כברה בים סבריה והיא בברה של מרים. ועוד נשוב אל ספוקים אלו במקום כס"ד :

ער פי האמון פירש רבינו הגאון זוק"ל בפרשת בלק ח"ל וענין מראות המלאך וכל אשר קרבו עם האמון ופתיחת פיה ודבוריה יהיה כי ראה הקב"ה להסיר תועה מלב בלעם סן ידבר סרה נגד משפחו יתבדך והוא כי הנה שלשה דברים היה אפשר יהיו ציד בלעם להחזיק ברעפו ח' כי הוא יתבדך לא ישנה לו בחירתו גם כי בזה כמה פעמים עבר ציווי יתבדך הלא יאמר כי לא היו שלש פעמים כי אם שתיים האחת או' לא חלך עמהם וכו' אומר אם לקרא וכו' ואפס וכו' וגם בזה השנית ויכל לומר כי אדרבה היה בו דרשות. שנית יאמר כי הלא פעמות לו לנח כי טוב לקבל את שונאי ישראל. ג' כי הכנת המקום חכריו כענת בלק כי ויעלבו במוח בעל כי שם חלקת עון אשר הטא ויוקשו וילכדו וכן בראש הפסגה כי העדר שם משה ועשה רועם והשיקש בזה על שלש אלה ראה אלהים ויוכה במראה זה והוא כי הנה האמון בערך המלאך כבלעם לפניו יתבדך וגרוע הרבה מהאמון בערך המלאך ובראה לו הוא יתבדך כי במקרה האמון עם מלאך קרה לבלעם לפני הקב"ה והוא כי הנה עטב ח' נמראה המלאך לפני האמון במקום רחב סגוי לנעות ימין ושמאל ותם האמון ויכה אותה. שנית במקום שגדר מזה וגדר מזה ותלחץ אל הקיר ויפך להכותה. ג' במקום צר ותבדך ויך וכו'. והנה כדברים האלה קרה לבלעם עמו יתבדך כי ראשונה ראה כי הוא יתבדך חרבו שלופה בידו נגד כל הקמים על ישראל עמו ככל אשר עשה להפרעה ולמאריס על אודות ישראל ולעמלק וסיוחו ועוג וגם שלא על בלעם שלף חרבו הלא לא יבצר שראה על זולתו וזה דומה לראיית האמון את המלאך בהצבו שלופה שעם שלא עליה הורה שיהיה בא להכותה נעמה הדרך עד הוצרך להכותה כן גם בלעם היה ראוי יסיה הדרך מלפניו יתבדך שחרבו שלופה בידו נגד המינר לישראל ולא ילך בדרך ההוא באופן כי טוב עטב ודעת היה לאמון מלפני המלאך מאשר לבלעם לפני ה' וח"כ ענין זה להתראה ח' תחשב לבלעם כי מפורסם היה הדבר וכאשר באמון בהראות לפניה המלאך במקום גדר מזה וגדר מזה נלחמה אל הקיר ויאשימ' בלעם כן בהראות הוא יתבדך אל בלעם וישם לפניו גדר מזה באומר

ויאמר פעם שלישי ועוד אומר למעלה ויאמר אלהים אל נח ולא בניו וספר לה הזכיר בניו ועוד כי פסוק זה נאמר למעלה כמה פעמים ועוד דרך כלל ראוי לדעת על מה זה נזכר בענין שבע פעמים וכן אף על ידי הקשת הזה נזכר הכרית מבגדתי כנס אל דרך הסוד :

והנה אל ענין האמור שבע פעמים יתכן על כי זאת אות הכרית מקיים כל מה שנזכר בששת ימי בראשית זה ענין לפי פשוטו כי הנה בקשת כמה גוונים כמפורש בספר הזוהר ירוק וסומק ומיזר וספיר ויהיה כי הטען רמז אל הסך הגדלה המעדת לבא בענין הדור באודם מה"ד הדורך קשת משפטו לירות חלים של פורענות אף עשה הוא יתברך שם לעומתו מדות חסד ורחמים וממנו האודם ומנין על הארץ ועל הדרים עליה וזהו היות כמין ארבעה קשתות סמוכות זו לזו לדבר כי האודם היה בקשת דרכה לולא הוא יתברך הקי"ש קשתו בקשה לנן של מדת חסד סמוך לו וגם ירוק ככרתי שהוא מעין מד"ר כנודע וגוון אבן ספיר שהוא רמז אל מד"ה הרפה וכללות הענין כי הנה כנגד ב' מדות דיון החזקה והרפה בין יהיה הרגוז מזו או מזו מלרף הוא יתברך הלבן של חסד נגד החזקה ויטויר ככרתי של רחמים נגד הרפה וזוהי לא יתברך ב' מדות דיון להיות מתקרבו ומקבלין דא כן דא לפעול הרגוז כי בקשה יתמנו בחסד וברחמים וזה ענין מאמר בנ"ר ח"ל בין אלהים טוא מדת דיון של מעלה ובין כל נפש חיה זו מה"ד של מסה של מעלה מה"ד הקשה של מסה מה"ד הרפה ע"כ והוא מה שכחנו למצין : ונבא אל ביאור הכחוים והנה כי הנה ידענו מרז"ל במדבר דבש כמו שכחנו בחתלת הפרשה כי אני והוא ונית דעו כמו וה' :

ונבא אל הענין כי הערטו כי יש שלש פעמים ויאמר אף הוא כי יש ב' סוגים בדורות אחד שאין נריך להם אות לזכור הכרית והוא כעובדא דרבי יהושע בן לוי עס רשב"י באומר נראה הקשה בימך כי הדיקים בהם משם מתקיים הכרית במקום קשת וזהו ואני כלו' אני מלרף עס בית דיני ואומר הנני מקים את בריתי וזה אהבם שיהיו אהם במקום אות ברית ועס זרעכם אשר יסיו אחרים דומים להם . ועוד יש זמן שני שהוא לעמיד לבא שלא יתברך לרף עמו מד"ר כי אם והקמתו אני אלהים לבדי בריתי אהבם בלי לירות רחמים וזה אומר והקמתו חוזר אל אלהים בהדבר ואם האזרו אם כן מה משמש אות ברית בעולם לז"א אחירה אחרת לאמר זאת אות ברית אשר אני נותן כו' לא בשעילכם כי אינכם לריבין אות רק לדורות

במקל אף עשה שבעים ב"ח מדבר בהכעיסך אחי בחרב הרגמך כדרך איש לאיש וז"ל כי עשה ועל זה השיב המלאך כי עשה גם אותה לומר הנה והסך הוא כי עשה שהודפתך כי טובה היתה האהון למלאך ממך לה' ככתוב למעלה עשה הראוי היה שגם אוקף הרגמי ואותה החייתי והנה ארז"ל גם אותך מלמד שהרג את האהון מפני כבוד בלעם ובזה יאמר כי עשה גם אותה הרגמי כמוה ואותה החייתי אחרי כן ולא אוקף כי יוחר ראוייה להיות היא ולא עשה מפני כבודה משחחיים אהה ולא היא מפני כבודך כי טובה היא ממך ועל כן אחרי הרגי אוקף הייתי מחיה אותה ולא עשה כן כמו שכחנו כי רצה הקב"ה לברך את ישראל על ידו כאמור כי ע"כ כאשר חרה האף על בלעם שהוא משחית להבילו נתיב המלאך רחמים במקומו לשטן לכל ימיתו האף וזה יאמר הנה אנכי יאחזי לשטן לומר הנה אנכי בהיותי מלאך רחמים יאחזי לשטן שלא כמדמי יען כי אותו שירד והחרידו הדרך לבטלה שלא חלף הוא האף שרנה לחרוג אותך לבטל דרכך יהיה כנגדי כלו' ועל כן השמר לך מלשונות מאשר יאמר לך ה' ועל כן השיב חסאני כלומר לה' שלא שמתי לבי אל מה שרמז לי ה' ומה שאחרת שנתת במקום מי שיהיה ספן לבעל דרכי למה אחזיק לך טובה על זאת אם רע בעיניך אשובה לי אז אמר לו לך וכו' ולמה לא תשוב הלא הוא כי ואסם את הדבר וכו' שכוונתו יתברך שהלך למען חדנר אשר ידבר אליך הוא מה שכחנו שרנה הקב"ה לומר הברכות מפי בלעם כמדובר :

ער הקשה סירט רצונו הגאון וזק"ל בנ"ר נח וז"ל ויאמר אלהים וכו' ראוי לשים לב אל אומר לאמר כי חינו בעצם לאמר לזולת ועוד אומרו ואני מה ענין הוי"ו בתחלת הדבור ועוד אחרי אומרנו הנני מקים וכו' למה חזר ואמר והקמתו את בריתי וכו' ועוד אומר ויאמר אלהים כי אחר שעודנו מדבר הוא יתברך למה אומר ויאמר פעם שנית ועוד אומר זאת אות הכרית וכו' למה לא נזכר מתחלה וגם אומר פה לדורות עולם והנה גם האמור בפסוק הקודם הוא לדורות עולם באומרנו ולא יכרת כל נפש עוד ולמה לא נזכרו דורות עולם כ"א בזה ועוד שאמר אומרנו את קספי נחתי בענין וכו' למה חזר ואמר והיה בעניני ענין וכו' ועוד אומר וזכרתי וכו' כי ענין זה כבר יובן מהאמור למעלה ועוד אומרנו והקמתו הקשה בענין הרי נאמר למעלה ועוד אומרנו ואלוהים לזכור כו' האם הוא יתברך יתברך לראות כדי לזכור ועוד אומר ויאמר אלהים אל נח כו' כי הלא עודנו יתברך מדבר ולמה אמר

עולם שני בניו שנין דור שלכם לעמיד לנח שהוא
הסוג שעי' האות ישיבנו כי השמים הם וישובו
אל ה' וירחמנו וגם למען יכירו כי מרחמם
אנכי ולא בחקרה נתקיימו ומה טובו לפי זה דברי
רו"ל שרמזו כי לא לכל הדורות הולך ה' כי דורו
של רשבי' ויב"ל לא נראה ביניהם הקשה שע"כ
נכתב לדעת חסר שהוא בשביל אותם הדורות
שנהם חכונ:

ורבא אל פשור הוצר הכתובים נעיר ואומר
בין אלהים ובין כל נפש חיה ולא אמר
ביני וביניכם או בניו ובין כל נפש חיה . ועוד
שאמר כל נפש חיה ואומר כל בשר יראה דבר
א' כפל והנה קשיות אלו העירו לב רו"ל בבר
לומר כי בין אלהים מד"ה הקשה ובין כל נפש
חיה זו מדה הדין הרפה כמו שהעקנו לפנים
עוד ראוי לשוב לב אל שני הכתובים כי תחלה
אמר בני ובין הארץ ואח"כ אמר בני וביניכם
ובין כל נפש חיה ואח"כ אמר בין אלהים ובין כל
נפש חיה : אצנחם ששה סוגים הם א' מליאות
הארץ הכלתי העמל וראוי לראם עליה לנלתי
השמימה יוהר המבעלי חיים שנמלא היוק בקלמם
וסוג שני הם הב"ח שראוי לרחם עליהם ויהר מבני
האדם שע"כ לפעמים אדם בזכות בהמה יושפ
ס' וזוה נכח אל הענין אמר הוא יתברך לענין
הארץ אינו לריך שמראה הקשה בעולם רק
היות נחונה בענין וזהו את קשתי נחתי בענין
והיתה ללוז ביות בני ובין הארץ אבל על
הבריות אספר בני בני האדם ואזכור הבריות
בשניהם ולאנני וחיו הב"ח או בהקף שדמם בזכות
בהמה יחיו ותשאו הוא בל יספק האדם לבהמה
וע"כ מה אפשר אראה להם הקשה שיראו ויתנו לב
כי חייבים ולריכוס תשובה ואז אזכור להם הבריות
וזהו והיה בעניני ענין על הארץ ונראה הקשה
שהיא תמראה לבני האדם שאז שע"י שיראה בני
האדם שיחמו לב לשוב ששהיה נראה מהם יזכו
שזכנתו אחכם ואנב את הב"ח וזהו בני וביניכם
ואח"כ ובין כל נפש חיה אך אלהם לא תמראה שלא
ישימו לב בני אדם לראות ולהביט לשוב שעה
היות הקשה בענין לא יראה רק וראיתה אני
ולא הם לא חיים מלהזכיר אלא שאז יהיה אדם
בזכות בהמה שמן הבהמות אפשר עיקר וזהו בין
אלהים ובין כל נפש חיה שהם ב"ח בכל בשר שהוא
בשביל כל בשר מועיל זכירת הב"ח ואחרי אומר
אלהים מה"ד אל נח שע"י הנטרות עם מד"ר
אין לריך מהם קשה כ"א בהם עמם שהיה הזכירה
כדור רשבי' אמר הלא הירא אולי בלי יאסרף
רחמים שמתוך לזכות בהמה לא כן הוא כי אם
שקחו שנין אדם ובהמה הוא ויאמר אלהים שהוא
מה"ד לבדו זאת אות הבריות יאיה בניו כל

בשר אשר על הארץ אדם ובהמה כלחד :
ער קברו של מרע"ה פירש רבינו הגאון זוק"ל
בפרשת ואלה הנדרה וז"ל : או יהיה נוחן
מצט גדול אל דרך זה והוא כמה שהערנו כי לשל
קראו הכתוב איש אלהים ומה עמד ה' אך יהיה
הענין כי האלהים היא השכינה ולבני ידיה
לאיש יתייחס כי במעשיו הטובים מוריד שפע
מלמעלה אליה אך לבני השם הגדול עמד יקרא
כי ע"י עבוד את ה' הוא מוריד שפע אל אלהים
וזוה יאמר ראה נח אך לעת בא"י יתייחס כי הלא
הוא בין שני שמוותו יתברך כי הלא הוא עמד ה'
הוא השם שחשיו הוא כעמד והוא על פי ה'
משפיע על הנקרא פי ה' הוא השכינה על ידי עבוד
את ה' נאלץ שהוא בין שני שמוותו יתברך וא"כ
איפה מה יחסור ומה יגרע בזמנו בח"ל כי כ"מ
אשר ימות בו ימלא שם ה' ושכינתו והוא משובב
מהם והשכינה היא ארץ החיים וכל מקום שחיה'
שם איכות ח"י נאחז ולכן העבתי אשר אמרתי
כי את שם בא"י יאמר עליו וס"ת הלא כל זה
ישיה לנפש בנאחז כי כבוד ה' יאספה והעלה
גם עלה עמה אך גופו הנשאר על הארץ הלא
יקרנו ככל אשר ימות בח"ל כי פירשה שכינה
מהגוף וידבקו בו חיוניו אל תאמר כדבר הזה
כי הלא גם ה' לא פירש מגופו כי הלא פי ה'
הזכר הוא שכינה קבר אותו וזה ויקבור אותו
בגיא וס"ת האם גיף של איש מה יקבר הוא ית'
וגם עשה פעולה בעפר גשמי לז"א לא יעלה על
דעתך שהשם חוק עפר ארץ מואב חלילה לקדוש
כמהו כ"א שמה הוא בארץ מואב אך לא משה
ושמח עשה תאמר שני דברים אחד למה נקבר
במקום תחום מואב שנית שאחר שנקבר בני
והגי הוא עפר ארץ מואב אך נקבר בני ולא
בעפר כי הנה על אחד הלא מה שהיה בני הוא
להיות מול בית פשור שהוא להגין על עון כצור
להכניע ממוראח קדושתו ועל השנית אמר אל
יעלה על רוחך שנשמת חוק עפר ארץ בני כי הנה
לא ידע איש את קבורתו עד היום הזה והוא כי
קברו עפר רוחני היה שנברא בין השמשות בזמן
שפע קדוש שנת שפיה מה שנברא דבר משולל
עכירות דק ונקי מעין חילו של יצחקי כי על כן
הועמד חי יותר מאלפים שנה והיה רועה חתח
עץ החיים בג"ע ואחשוב כי אומרים ז"ל ויש
אומרים אף קברו של משה כי לדעת תנא קמח
גדול היה יותר קברו של משה שהוא למעלה
מאיכות כל הדברים הנבראים בין השמשות שהוא
למה שנקרא עפר חתח כסא כבוד . כלל הדברים
כי עפר קבורתו היה דבר שלא שפיה בו עין
איש כי רוחני היה וזהו וכל ידע איש את קבורתו
עד היום הנח הוא יוס הגאולה שאז תראינה עיני
ישראל

וְהָנָה לנח אל הענין מזכירה מאתמול ז'! והוא ארסו חיל שנכרח בין השמשות לא היה בו דבר לבפלה גידיו הן עשר מימיו נכלו של דוד עורו עור אור בייחצו של אליהו קרניו של שמאל במתן תורה של ימין והיה ביום ההוא יחקע בשופר גדול ע"כ והלא יראו דברים חמוסים מי נתן לדוד גידיו של אילו של יחקע והעור לאליהו ולומר שם ארסו בפתחו ולמה אור עלמו בו הוא יוסר מזולתו וגם דוד למה נתייחס לו גידיו מזולתו וכן בני קרניו היתכן כי קרן מתן תורה ושופר גדול יהיו של איל והלא ארז"ל ויהי קול השופר הולך וחזק קולו של הקב"ה אינו כקולו של ב"ו שהולך ונחלש כי אם הולך וחזק הנה כי קול שופר של מ"מ הוא קילו של הקב"ה וא"ך יעלה על לב יותן קולו של הקב"ה הך שופר של איל ועוד כי אחר במימיו אש דח למו גם השופר יהיה קרן של ימין ולא של שמאל וגם נדקדק בלשונו של אחר אילו של יחקע לא היה בו דבר לבפלה

אלא חיל שנכרח בין השמשות :

אמנם כל כוונתו חז"ל הוא להשיב על מה שהקשינו למה בראו יחברך בין השמשות ולא שנה או שנתים קודם לעקידה או יזוה על חברה יקח שם מהעדר שלו או יקנה ממקום קרוב מזולתו ולא שיקריב מן הבא לידו בלא כסף ובלא מחיר ע"כ היתה ולא חיל שנכרח בין השמשות ותדע עה יתרון היה לו חש"כ אם ה' נכרח ממקום אחר בזמן אחר ה"ה כי לא היה בו דבר לבפלה כי בהכרח בזמן ההוא היה לו איכות אל כל הכבוד ההוא הוא כי למה שפ"י לקול אדם ולשמו מלא מקום היתה"ר לשלוגי בעולם בכח אמין הנה ועל כן בכל עשרים דור שמאלם עד חברה היו כל הדורות מכתיבין ובאין כי על כן לא ילא זרע ישראל כי אם מאז והלאה ועדיין כל זה אינו שיה נגד היתה"ר שלא חשש כחו מאז ועודו מחזיק בפומאחו דור דור והנה תקון לקול אדם אינו עד לעמיד לבא וא"ך ילא החיקון לידו גמר אם עד עבור הזמן הרב שמאלם עד ימות משיתמו ירבה לפשע וכאלם יעברו הדברים ויסוב הרע אל לקולו הרבאין וא"ך יתקון על כן הולך יעקוד חברה אם יחקע למען יהיה עקידתו זכרון לבני ישראל ביום סליחה כי אז היתה עקידתו כמ"ש ז"ל וע"י כן ימשך העולם הולך ונתקן עד הסוף הוא מאזל שאתר חברה ייה רצון שכל מה שחשבוהבים ישראל בעצרות כל השנה מזכיר להם עקידה יחקע וכו' והנה אם היתה עקידתו יזאלה אל הפועל היו נתקנים על ידה כל יתר הדברים החשבוהבים מחסו"ל אך כאשר עלה במחשבה להבאירו לבינו הולך להשאיר חמורתו חיל לפועל למען יבאר דבר מבוים להיות

ישראל נמה שלא השינו מקודם ולא כן היו אומר כי לא בעפר הגי נקבר כי בעפר רוחני נגמו וזאת עפר הוא על הגי מול בית עפר להכניע קליפה ההיא ושי"ח אחר שנשאר גוף בלי נשמה למה נעז חוק קדושה רוחנית וטוב טוב היה בעפר גשמי של ארץ ישראל לז"א ומשה כן מאה ועשרים שנה במותו וכו' והוא כי אינו כשאר כל אדם במותו חלשו ימיו ולא יאמרו על מי שחי מאה שנה שהוא כן מאה ולא לא עודנו בחיים אך לא אחרי מותו לומר פלוני כן ק' שנה אך יאמרו היה כן מאה וגם לא כשאר זדוקים שימיו מהקרבתן בזמן סילוק כי על עשותו בהם מלות ומע"ט ימיים קיימים כמאמר ספר הזוהר על ויקרבו בני ישראל ויקרבו ימ' דוד כי גם בהם יחדבק הימים הרוחנים ההם בנפש בלבד אך לא בנוף אך משה גם אחר מותו יאמר עליו כן מאה ועשרים שנה ולא עוד כי אם שנים ימיו לא בלבד דכקו בנפשו כשאר זדוקים כי אם גם שהימים היו רדקים גם בנפשו כי קדוש היה גם גופו ולא אומרו ומשה כן ק"ך שנה גם במותו כי הנוף המת היה כן הסך ההוא ולא כב"א שבמותו חלפו ימיו שלא יאמרו על מה כך וכך שנים הוא עשה כי לא יספרו לו ימיו כי אם בעודנו חי אך במשה פליו יאמר כי גם בנפשו הוא כן ק"ך שנה ולא בלבד חיה קדושה הימים עם נפשו כי אם גם גופו חז"ל במותו שהוא נקרא מה הוא הנוף ולא בלבד הימים שאחר שנדל ועשה מלות ומע"ט כי אם כל ימיו שמתה לידתו שהוא כן ק"ך שנה ולא חתמה כי הלא גופו היה בנפש זולתו כי הלא לא חתמה עינו ולא גם ליחה ואם כן לחי רוחני יחשב וא"ך ימיו בעשר . וזולה מה שכתבנו באומרו ענד ה' אשפר לומר עוד שכיון לומר וימח שם משה וכו' ולא מיחה ממש כ"א גופו חיוני ג"כ ל"א בערך היותו עבד ה' כי מאז לא יעבוד עוד כי וינה ויעמוד :

או יאמר וינתן שם משה וגם אחרי כן הוא עבד ה' והוא מה שנגלה אחר כך שהוא מול בית עטור להשיב כח העומאה וריגו המתואר אחר בעל עטור מלקטבו על ישראל :

על אילו של יחקע שירש רבינו הגאון זוק"ל בס' וירא ז"ל :

וישא עיניו וכו' ראוי לשים לב מה ראה חברה לדעה שחשן ה' להמיר את יחקע בזל ששע עיניו ויראהו ויקחהו לעולה חחח בנו וגם מה הענין אומר אחר והראוי יאמר והנה חיל נאחו וגו' ועוד מה יתן ומה יוסף כי נדע אם היה נאחו בכך וגם שהיה בקרניו ועוד למה עשה ה' ככה להבית חמור' חחח יחקע מה צריך אל חמורתו ועוד למה בראו מבין השמשות של ע"ש של נביאה ולא בראו שנה או שנתים קודם לעקידה :

או כי יפתח איש בור כי יסיל סגול כי יעבור על פיו אך אם רחוק יהיה מסיו לא ימשיכו פי הבור עדין ויבלענו כי אין בו רוח חיים אך פי הארץ היה מושכם מרחוק ובלעם כבלע פי איש בכורה בתחלה בראשיה ומה גם לרז"ל שאמרו אפילו אם אשח אחד מהם השאילה כברה לאשה שנקמה המתנה היה פי הארץ ממשיכו אליו ובלעו וכן פי הבאר היה רוחני הולך עם ישראל בכל מסעיהם וממשיכים ממנו נהרוח במשמות ושוחח לעכו"ם האמוריים לפני מחנה ישראל איברים איברים וכן פי האסון אינו כימר אחוהו כ"א בו כח רוחני על הכרחה בין השמשות וכן השתי לוחות שהיו רוחניות בחמת וכו"א ז"ל כי צמתן תורה היו כל אחד מעשרת הדברות הולך ונחקק על הלוח שנאמר קול ה' חונק להבות אש וגם איך היו בידו ית' בתח אוחס ביד משה אם גשם היו אלא שאחרי כן הלבישם ה' ליחפש בידי בני אדם והתקש בכל שאר עשרת הדברים כאשר יתבאר במקומו בס"ד :

והנה על דרך הזה יהיה ענין אילו של יחזקאל על הגם יחשב אפרו לפניו יחברך כעפרו של יחזקאל עצמו והוא קיים עדיין ולא על חנם היה אלפים ומאת שנה מאז עד זמן העקידה וגם היה בנ"ע כל אורח הזמן תחת עין החיים שבתוך הבן כאשר נזכיר מאמרם ז"ל בסמוך בס"ד והנה תחת עין החיים הוא מקום לנשמות והלביקים כמאמרם ז"ל ואיך שם ירעה איל מנחמות ארץ בגוף ופשו האם נמצא כזה אפילו למין האדם בלעדי אשר נמנו שנכנסו חיים לג"ע ואיך בהמת הנקעה בללו תחיה אך אין ספק כי לא ייתר כל בהמה חיה ועוף אשר על פני כל הארץ היה אשר הוליתה האדמה ואשר שרלו המים הגשמיים היה האיל ההוא כי אם גברה על גבוה מאיכותן ומרות אשר נשב הוא יחברך על הארץ לתח לעולם חיות וקיום שהיה מהתפשטות קדושת שבת היה רוח של איל אשר לא בכל נפש בהמה וחיה :

ונבא אל הענין והוא כי זה דרכו יחברך כי בעת בא המכה מאז תלמוח ישועת רפואה והענין כי מאז לקלול האדם הינן ופרח קדושה שבת לחקן אה אשר עמו ובמקום עצמו אשר לקלל שם בג"ס הנתיח ישועת חרופתו כי מאז נברא איל אחד ושם מחמת עין החיים היה רועה מן המים שחתה עין החיים היה שופה כמאמרם ז"ל והיה מעין המקום שנברא בו צד האיכות למען קדושה שבת אשר נברא בה למען זולת נוסו אשר יבא תמורת יחזקאל גם כל הדברים הנמלאים בו ויעילו שעי' הקרבתו יהיה זכות כל דבר מעלה ארוכות כל הדברים אשר נתקלקל סמוך לבין השמשות אשר נברא מאז והוא כי לעומת

להיות חמיד נגד המגנדים על ישראל כאלו רואים אפרו של יחזקאל והנה עדיין אפסר לומר יהי נא איל אחד נולד סמוך לעקידה ע"כ אמר שהיה בין השמשות למען יוכל לחקן על ידו ג' דברים א' בנידו ואחד בעורו וא' בנ' קרניו כל אחד בזמן המיוחד לו :

והנה לבא אל הביאור נקדים הקדמה אחת כי הנה פנימוח אשר נפגם העולם יוכלו בנ' תחת ג' גושי עבירות א' כי מלבד המוח נתקללו האדם ואשמו יו"ד קללות כמ"ס בספר הזוהר שצ"כ לעומתן נתברך יעקב יו"ד נרכוח כי מין היה או לת"ד כופר בעיקר היה ובחיטותיו יחברך הם יו"ד כדוע לידעו חן שנית להיווהו משוך בערלתו זו מזה נמשך שבוף זמה ליוזאי ירכו ומה ילאו לקלול המשפחה עד בא מלאך הברית הוא אליהו להשיב לב אבות על בנים וגו' ולהפטר אוחס כנרדף אה הכסף שלישיה המוח הזה לו ולורפו לדורותיה שהיה זה על שאכל מן העץ ההוא כי גם לכל הסברות לא יבצר שהיתה גם אכילה ממש החש"ל כי כל הב"ח אכלו ומחיס זולת החול ומי לעולם שנאמר וכחול ארבה ימים וע"כ יחזקאל שאל הא' נועל זיוו, הוא זיו השכינה שספר ב'ה' כמאז"ל כי בעצמו לקה בנ' דברים שפילו ממנו זיוו קיומו פייו ועל השנית נפלה קומתו שהיה מגיע השמימה כי השומר נריתו חוארו לדיק כדעת חכמי האמת יהוא יסוד עולם כך היה יסוד מגיע השמימה מקיים ומחבר הב' עולמות ובמשך ערלתו ננדעה קומתו המגיע איכותה השמימה ועל הב' נעבר חומרו ויעלו מייו כי בעלה חקנה השראה שכינה על האדם עד ימות מפלה זוהמת הנפש וישב בתחיה זך ע"י של אורוח ומי לעולם :

עוד הקדמה ב' והוא מארז"ל כי לולא בא שבת סמוך לחסאן של אדם היה מה ציומו אלא ששבת הגין עליו ועמד וחמר מזמור שיר ליום השבת :

עוד הקדמה ג' והיא כל מה שנברא בין השמשות איכותו רם ונשא מכל יצורי עולם והוא מה שכתבנו למעלה ס' ויכולו השמים וגו' כי עד שבת היה כל העולם שמים וארץ וכל זכאם כגוף בלי נשמה וכבא שבת באה רוח קדושה לעולם ויהיה כנוסח בו נשמה וכמו שכתבנו על ס' וביום השביעי שבת יונפש כי נוח נפש לעולם וא"כ איפה אין ספק כי כל מה שנברא בעת ההיא אינו מאיכות כל הנברא בעולם עודנו מחייחם לגוף בלי נשמה לנברא בעת שפע הנשמה וע"כ כל היו"ד דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות אינו באיכות הדומים למו מהנברא פחלה והוא פי הארץ אינו כאשר כי יכרה איש בור

לפומת העשר קל'ות זכה דוד שהוא אדם כנודע לחקן ע"י נבל עשר כי יהלל יצחק ויבדק ים לחקן על ידו לצמיד מה שמין אז כוסר בה' הים ולבטל העשר קל'ות שנחלקל אדם כי טורף אללו שחמר אדם טוב להודות וכו' עלי

עשויה : ך שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם חכם אינו מרבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין ואינו נכנס לתוך דברי חבריו ואינו נבהר להשיב שואל כענין ומשיב באחרון ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ועל מה שרא שמע אומר לא שמעתי ומורה על האמת וחלופיהו בגולם : ך שבעה מיני פורעניות באין רעורם על שבעה גופי עבירה מקצתן מעשרין וקצתן אינן מעשרין מקצתן רעבים ומקצתן שבעים גמרו שרא לעשר רעב של מהומה ושל בצורת באה ושלא ליטול את החלה רעב של כליה בא דבר בא לעולם על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין ועל פירות שביעית חרב בא לעולם על עניו הרין ועל עוות הרין ועל המורים בתורה שלא כהלכה : ך חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא ועל הלול השם גלות באה רעולם על עוברת אליהם ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ועל שמישת הארץ . בארבעה פרקים הרבר טמרה . ברביעית ובשביעית ובמוצאי שביעית ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה . ברביעית מפני מעשר עני שבשרישיית . בשביעית מפני מעשר עני שבששית . במוצאי שביעית מפני פירות שביעית

השמאל לימין הוא כי הנה במדרש חזית ארז' כי כששמעי ישראל דברתיו יתנרך אמרו למשה אמור לפני הקב"ה ויסיר ממנו יצר הרע אמר להם חזן זה עשה חלא לעמיד לבא וזה אמר כי קול החירות של מן תורה היה של שמאל הוא יזה"ר היה עדיין ועל כן עשו את העגל וחזר הקלוקל למקומו אך לעמיד יהיה של ימין משולל סיפרא דשמאלא שיושר לב האזן וזו יבולע המוח לגנח באופן כי בזכות הקרבת אוחו איל למה שנכרס בין השמשות הועיל זכות כל פרטי אפי' הספלים לגופו והוא מלד איכות והיות רוחו מלד שפע השנח שהנין על אדם כמדובר :

והנה לפי זה יראה כי לורך גדול היה האיל כמדובר על כן העיר את אברהם ישיח לב לבקש את האיל ויקריבו והוא כי אמר אלהים אל תשלח ידך כו' ואל תעש כו' כי הנה מלח הענר ומלח לו מיוחד אך כזומר אל הענר אל תשלח יד כי אם לזולתו וכן ואל תעש לו כו' כלומר לו אל תעש כי אם לזולתו אז תחפור

בו היה איכות כנודע ניתן כח וזיתו מחנים למלאך הכותה הוא אליהו לחקן אשר משכו עור עלתחו כסומאח מילתם שיהיה לו זכות עור בעד עור פעמי יסבר ויחן כל יסול הנא מטומאת הברית ועל השליטת הנה נחמן פעה אמת שפסקה זוהממן והיה להם חירות ממלאך המוח במתן חוכה כי היה השופר להיות חירות ממלאך המוח ולא הועיל כי חזרו וקלקלו בעגל כי היה של שמאל ולא נחשכה סקתו עד בא זכות קרן של ימין ג' אהרס בימינו כי אז יבולע המוח לגנח וענין

חסרי אבות

ן שבעה דברים בגולם וכו' . ק"ק דכול' ששעס דברים נחכם אינו מדבר וכו' וחלופיהו בגולם וכו' לא ואמאי אינטרך לומר כרישא ז' דברים בגולם וז' נחכם חכם אינו מדבר וכו' דמאחר דאלו סו' נחכם וחלוטין בגולם נקרא כמ"ס ואמאי סתם בגולם והדר מפרש ז' נחכם ובסוף אמר וחלוטין ומאחר דלא נקט דברי בגולם לא נראה כרישא ז' דברים בגולם . ואסא דדייק התנא לומר הכי לאשמעינן דלא אמת חלא לאשמעינן מיני דגולם חלא דתשמש זכנתן שזון ערומים וקטינכו נחכם אמרם עוד מעלות ומדות אשר יהיו ההכמים ולכפי לא נכח ויסודו התנא דתשמש (סורות דיעקרו לאשמעינן מיני דגולם ומאן דליח ביה הני ז' יקרא גולם חלא שר מרות חממים כהדרין לא יקרא גולם והני ז' בני לשלל יהיה גולם וכנס בגלל חכם חלא עוד יש מעלות להכמים :

לנח הוא מקפיד ומינר על דרך מה שמערכב
 בשופר צריה ע. כן אז נחנך וילך וכו' ויהי מאחו
 יחנך חתה בנו ממש והוא מהפעמים המשלרים:
ארבע מדות בדפוח כו'. פירש רבינו ז"ל
 במשלי כ"ב פסוק

כ"ד ח"ל שינויי הכחוב
 ניכרים ולא על חנם
 המה. אמנם הגה אחז"ל
 ארבע מדות בדפוח נוח
 לכעוס ונוח לרעו יאל
 שכרו בהפסדו קשה
 לכעוס וקשה לרעו יאל
 הפסדו בהכרו קשה
 לכעוס ונוח לרעו
 חסיד מוח לכעוס וקשה
 לרעו רשע. והנה
 להרחק מנעל מדח נוח
 לכעוס וקשה לרעו
 הרביעי אשר היא מדת
 הרשע אין לומר להזיז
 כי רע ומר היא וגם
 להורות לדבק בשלישית
 והיא מדת החסיד קשה
 לכעוס ונוח לרעו ח"כ

להודיע כי טוב כי נודע הוא אך מהשמים
 הראשונה קשה לכעוס וקשה לרעו ונוח לכעוס
 ונוח לרעו עליהם באל להזיז לרחק מהם זהו
 אל תחרט וכו' והוא כי באומר בעל אף ל' ימיד
 ולא לשון רבים באומר איש חיות יורה שעל
 הפלתי כועס רק פעם לימים רבים ידבר שהוא
 בעל אף ואין זה רק להיותו קשה לכעוס מאומרו
 בעל ולא אמר את איש אף יורה שיחמיד באף
 כי על כן יתיחס לבעל האף והוא להיותו קשה
 לרעו ואמר אל תחרט להחזיר את בעל מדת
 זו וגם את איש חיותו שכועס פעמים רבות שהוא
 נוח לכעוס וגם נוח לרעו שבו ידק חיותו רבות
 שכועס ומסרלה וחוזר וכועס ומחללה וכן פעמים
 רבות וכן יורה משינוי ההואר מאף לחיות
 כאשר הוכחנו למעלה כי אף קשה מהחיות כי
 על כן אמר משה להקב"ה יסלק הוא יחנך האף
 כמ"ס ז"ל שאמר לו קומה ה' באסף ושהוא יסלק
 החיות כמד"ל לולי משה בחירו וכו' להשיב חמחו
 מהשמים על כן להורות כי בעת לרעו ידבר
 היקל בשאר הכעס מואר כקודם לומר שבעכו
 קל כי טוח לרעו הוא ועל שמי אלה אמר שיחרחק
 האדם ובאחרון הכביד לומר אל תחל למה
 שמיחמחו רבות ואמר שלא תרחק מאלה מאימת
 חננה הכועס עליך קן תכעב לפניו כי הרכה
 והענוה שבעשות הוא כי אם לבל חסדך נספק

וחו פן תאלף אורחותיו ולקחה מוקש לנשך
 והוא פן תזרוק כלים בחמך ותסוה לעיני חלילים
 כי מזה יבא לזה או יהיה כי באל לכלל כעס באל
 לכלל פעוה ולשכחה החורה ואין לך מוקש לנשך
 גדול מזה פע"י כן יבקש

במוציאי החג שבבל שנה ושנה
 מפני גול מתנות עניים: י ארבע מדות
 באדם. האומר שלי שלך ושליך שלי עם
 הארץ שלי שרי ושליך שלך זו מרה ביטונות
 ויש אומרים זו מרת סרום. שלי שלך ושליך
 שלך חסיד. שלך שלי ושלי שלי רשע: ידו והחזקה בו וכו' לומר
 י ארבע מדות בדפוח נוח כי לא תמחין עד יחזיר
 לרצות יצא הפסדו בשכרו. קשה לבעוס על
 וקשה לרצות יצא שכרו בהפסדו. קשה
 לבעוס ונוח לרצות חסיד. נוח לבעוס וקשה
 לרצות רשע: י"ב ארבע מדות בתלמידים
 מהיר לשמוע ומהיר לאבד יצא שכרו
 בהפסדו. קשה לשמוע וקשה לאבד יצא
 הפסדו בשכרו. מהיר לשמוע וקשה לאבד
 זו חלק טוב. קשה לשמוע ומהיר לאבד
 זו חלק רע: י"ג ארבע מדות בנותני צדקה
 יתנו אחרים עינו רעה באל להחמוטם בו וישן
 יתנו אחרים והוא לא יתן עינו
 האיש ההוא הלל עודנו

עומד על רגליו ולא יסול איתחו וכי יסול אשתדל
 להקימו ויעש כן ועוד זה מדבר זה באל ויסול
 ברשע וטיס וימלא מלאשו עד רגליו פיו ועיניו
 נופו ובגדיו בלא יוכלו ליגע בלבושיו לא ייכר
 בחוזהו כי גם אז יחנך הבעור בגבורתו ויטן יד
 ויקימו רחץ בשרו במים והרג יכבס בגדיו לא
 יכול לנקותו ולסהר סינוף תלחתו לא שליט ולא
 רביע הנקיין אשר היה גם סרס יסול מלבד צער
 נפילה וכאל רנוץ החטבה באופן כי מה זכות
 תערכו לאשר הקימו אחרי נושלו והיה לאל ידו
 מהרה יכול להחזיק בו לתמוך שלא יסול כי
 אדרבה קלה תחשבו לו כי היסב כל רעוה. ככל
 החזיון הזה הלל יקרה גם הוא לכל איש אשר
 סיסק בידו להחזיק ביד המתחיל לירד מנכסיו
 כי אם כסף ילוח לו להסתחר בסמורחו יהיה
 הולך ומרויח להחזיק בידו וישאר לו קרן
 קיימת וישאר חי בשכ"ה. וגם קרנו תרום בכבוד.
 כי יריוח יותר מכדי מזונו כי אז טוב לו מלומר מה
 לי לסמוך ביד המתחיל ליסול אשר עודנו אוכל משלו
 איתחו עמ' כלות ממנו ויפסדנוט מן הדקתה כי
 לא זו הדרך הטיבה חלילה כי הלל הוא להחזיק
 ביד הנופל חוך הטיס שיסעטדנו בל יסול ברעה
 גדולה כמדובר ויותר ממנו כי הוא כמקיים נסאו
 בגופו ויקרא חי משא"כ אחרי נושלו גדלות כי
 אז תשוב קמת וטוב לך לעשות יקרא חי כי אז

חי חי יודוך וע"כ לפקוח עינינו בדבר הזה בא
האלהים ויאמר ומשה ידו עמך והחזקת בו וכו'
וחי עמך כלומר למה תחזקת מלהטיב לו עד
יהיה הפני חשוב כמה נאסין חסיה חמה החי והוא
מה ופוב הוא יהיה חי עמך על ידי סמחוק בידו
שלא יכול כי אחר נפלו עוד לא ירים ראשו ויהיה
מח עמך חמיד וחזו והחזקת בו וכו' וחי עמך ועל
סי דרכו כיון בלומר והחזקת בו לומר אל תאמר
בלבבך כי אם יומך אחיך כמה אחים לו בכל
ישראל ואם משה ידו ליפול יתקיים על ידי
אחרים וכו' והחזקת בו כלומר חמה ולא שחמיה
מהאומרים יתנו אחרים והוא לא יתן ובתאמר
הנחם בלומר ארבע מדות בנותני דלקה וכו'
והראוי להעיר הוא . א) למה יאמר ארבע מדות
בנותני דלקה והשנים אינם נוהגים כלום . ב) אומר
רואה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל
אחרים כי הלא אחר שרואה שיתן ויתנו אחרים
הוא חסיד שיראה כי זה הוא לפניו משוכה הדין
שאל"כ הל"ל דליק וע"כ את מי יקרא דליק הוי
אומר את הרואה שיתן ולא יתנו אחרים ואם כן
היה ראוי יאמר יתן ולא יתנו אחרים דליק
ואם זה הוא ברוב מדויק על מה שאינו רואה
שיתנו אחרים א"כ הרואה שיתן ויתנו אחרים יא
דליק ולמה אמר חסיד . ג) אומר יתנו אחרים
והוא לא יתן עינו רעה בשלו כי היתכן יהיה
איש בלתישים חרע בשלו אך אין זה רק אדרבה
מסכל היות מתעטער ע"י חס דלקה ועולה על רוחו
שמה שנתן הוא מחסר משלו ויראה לו כי בזה
שהוא לא יתן עינו יפה בשלו . ד) כי על דרך
הנביות הראשונות ראוי יאמר יתן ויתנו אחרים
עינו יפה בשלו ובשל אחרים לא יתן ולא יתנו
אחרים עינו רעה בשלו ובשל אחרים אלו חסיד
רשע לא יאמר . ה) כי הלא חסיד הנקרא דליק
איננו במשנה והלא אין דבר בכל מצות ה' שאין
בה מדרגת דליק ומדרגת חסיד ומדרגת רשע .
ו) כי אחר שהדקה היא מצוה גדולה מן ההורה
גם יקרא רשע יתנו אחרים והוא לא יתן :

הוא חורה כי אם אין ישראל אין חורה על כן כל
ישראל יקראו הולכי לבית המדרש גם הכלמי הלך
וכן כל ישראל שבעים וברשים הוא עשית דלקה
כד"א כי ידעתינו וכו' לעשות דלקה וכו' וכן מנו
בישראל שלשה מדות מושגשות והשתיים המה
רחמיים וגומלי חסדים ע"כ אמר ארבע מדות
בנותני דלקה גם שיש ח'וקות שאינן ניתנין ומשין
זה כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות גרושין על אומרת
ז"ל כופין אותו עד שיאמר רואה אני לתת טעם
למה לא יקרא אונם כיון שמתוך כפי' מודה :

ונבא

אל עיני המפגש והוא כי הנה ראה התנא
כי בשל לתת מדות בנותני דלקה הלא
יאמר כי שלשה המה ולא ד' ולא בגדר שגדרום
התנא כי אם יאמר כי הרואה שיתנו אחרים
והוא לא יתן ואמר לא יתנו אחרים והוא לא יתן
שניהם רשעים עיברי מצות ה' יתן ויתנו אחרים
דליק ולא יקרא חסיד אם לא מתן בשאר שהנתן
והמקבל לא ידעו מי נוהג ומי מקבל ויבוא צוה
והרואה שיתן ולא יתנו אחרים גם דליק יקרא
ואין עושה כן להיות עינו רעה בשל אחרים אלא
שרואה לעשות כל המצות שעינו יפה בשלו על כן
בא ויאמר לא כן הדבר כ"א ד' מדות בנותני
דלקה ולא בשלם כלשאר היה עולה על לב בויש
ואמר רואה שיתן וכו' והוא בשום לב אל ייחור
מלת רואה שהיה די יאמר יתן ולא יתנו והוא כי
אמר הלא העולה על רוחך כי יתן ולא יתנו
אחרים דליק לא היה זה רק אם יתן ולא היה
שם לבו אל האחרים אם יתנו אם יתדלו אך זה
לא כן הוא רק רואה שיתן ולא יתנו אחרים כי
מלת רואה חוזר אל הכל רואה שיתן וגם רואה שלא
יתנו אחרים כי ראונו הוא בהחלט שלא יתנו
אחרים זה אומר דליק כי הלא עינו רעה בשל
אחרים כלומר אין דעתו בנדקה מדד עשול
לעשות רצון קומו ועיניו ירחם רק בשביל המצח
הסביבה ושפע הבא אל נותנים ע"כ חפץ בלהנה
זולתו באופן שעי"כ לא יקרא דליק כ"א טובך על
ואהבת לרעך כמוך וכן הרואה שיתנו אחרים
והוא לא יתן לא יקרא רשע כי אינו אלא שטובה
הדקה בעיניו אלא שעינו רעה בשלו והוא כי
אם היה מואם במצוה לא היה חפץ יתנו אחרים
דלקה וגם אל יעיה על לבך כי יוכל כי הנותן
דלקה מחבבך כי זה מושכל ראשון לכל ישראל
אך הוא שכל כך קשה בעיניו להוציא ממון מחמת
ידו כי גם שיודע שיחוסף לו הרבה אינו מוציא
ואיש כזה עינו רעה בשלו יקרא כי עם שיודע
בדאי שיחוסף לו הוא נמנע מלתת ואמר היה
נראה לך שהוא דליק כשיתן ויתנו אחרים זה היה
אם יתן בכלל הנותנים אבל כשהוא על נדיבות
יקום ויקדים לכל למשו ולמדו ממנו הרואים הנה

לעמוד שהיא הנדקה המעולה אמר כי אז
 יאמרו לא יאמר עוד לנבל נדיב כאשר בדורות
 הללו שמראה איש את עצמו נדיב והוא נבל לפי
 האמת וכן לכילי יאמר עד שוע ומפגש ואומר
 כי נבל וכו' והוא כי ימלאו ישראל כל מעשי הדם
 ראשיהם שופסיהם לפשות נדבה על דל ואכיון
 והנבל בעל ממון מראה עצמו נדיב ומראה ממון
 בידו כהפך לתת כנדיב ולא יתן ולא יתנו אחרים
 בסיבחו והוא שאומר למה נכבד על העם להחנך
 ודי לכל איש לערו בניהו ובחומותיו ואומר הנה
 זה לא עלי אני אומר כי הנוני מזומן לתת
 עשרה זהב ולא כן לבי רק למען יאמנו דבריו
 כי בכל לבו הוא אומר לבלתי ההנדב ולא על
 הנוגע אל עצמו אך לבו הוא לבלתי תת גם הוא
 והו כי נבל נבלה ידבר סחה דבריו לומר שאין
 להחנך ולהכבד על העם אך על עצמו לבו
 נלכד הוא שיעשה און אך פיו ימלא נדיבות
 לומר לא עלי אני מכיון כי הרבו עלי מאד ואמנה
 וזהו בלבו יעשה און ואמר עשה בלב הוא מאמנם
 ז"ל כי המעלי' עיניו מן הנדקה עם שאינו דובר
 נבלה רק שלבו לבלתי תת ל"ל הוא כעובד ע"א
 האמר כאן עם לבבך בליעל ונאמר שם ימלא
 אנשים בני בליעל והוא כי בע"א המחשבה
 כמעשה כוודע כך במעלים עיניו מן הנדקה
 מחשבתו כמעשה וכעובדא דרב ספא דאישתוח
 דרבא מתותיה ואמר מי חשיבנא כעובד ע"א
 ואמרו לו שמונ' בנא עני לפניך ונשתלח ממנו
 וכו' וזה יאמר ולכו יעשה און ושמת האמר אם
 כן למה יעשה ההמלאה הזאת הלא הוא לעשות
 חונף שהוא כי החלה נבלה ידבר שלא יתנו
 הקהל לעשות חונף שיראו כי מחניף אותם שלא
 יתנו כי ע"י כן גם הם יחגיגו לומר גם אתה
 לא חתן כי אין עושרך כ"כ ולמה תבזו נכסיך
 ועוד ע"י המלאחו זאת מכבד הוא עוד טענה
 אחרת אחר הראוהו שלא תבלתי יאמר טענה
 ליתן הוא אומר מוסף ואומר ענתם עורטורטוס
 הרשע את רע' בנאורא אם הקב"ה אוכל עניים
 למה אינו מפרנסם משל למלך שכעס על עבדיו
 וזהו שלא יאכילום המפרנס אינו עובר מלוח
 המלך שהכוונה כי ה' זוה את המזל שלא ישפיע
 לו כי להרעיבו הוא חפץ כי חסד לו ור"ל הנותן
 נדקה הוא עובר רצון קונו ונאמר כי זה האיש
 ימתיק בפיו רעם טענה זו וזהו ולדבר על ה'
 חועה לומר שמדבר כי חת ממון לל הוא הוראת
 חועה על ה' שדרך טעות חלילה לא פרנסו שאלו
 בכוונה על אשר חסד לו אם כן נחפא לה' אם
 נפרנסנו והוא סכנת סורטורטוס כמדובר
 ועל ידי כן הוא סיבה להריק נפש רעב שאין
 נצרך לומר שלא יתנו לו כ"א אפילו מה שעד

ליון שהוא מקדים חסיד יקרא חרו יתן ויתנו
 אחרים שהוא נותן תהלה והה"כ יהנו אחרים שילמדו
 ממנו זה חסיד יקרא על קדמותו והוא מאמר שלמה
 בתחמתו ברו' טוב עין הוא יבורך .
אך הוא על חמשה הנאים . א) כי נתן ככר קודם
 לזולתו וזהו שלא אמר כי יתן או כי נותן
 שהוא לשון עבר . ב) שהוא מלחמו שלו שיקנה
 כהיתר . ג) שלא אמר אני אוכל פת קמה סולת
 ואמן לדל פת קיבר כ"א מלחמו אשר הוא אוכל .
 ד) שאפילו אין לו אלא ככר אחד ממנו נתן .
 ה) כמעשה אליהו עם הכרסית שרלה יותן לו
 תהלה ור"ל האכל הוא ובה כן נתן ככר מלחמו
 לדל פרס יאכל הוא ועל אחר רוצה לא יתנו
 אחרים והוא לא יתן זה לבדו יקרא רשע ולא כאשר
 תשבת למדע כי גם תואר זה יתואר לרוצה שיתנו
 אחרים והוא לא יתן :
גם פירש רבינו הגאון זוק"ל במשלי כ"ב על
 ססוק ס' על הבנא רוצה שיתנו אחרים והוא
 לא יתן וכו' וז"ל :
אך יאמר מאמר התנא הרוצה שיתנו אחרים
 והוא לא יתן עינו רעה בשלו והוא כי
 ממון אחרים הנותנים יבורך ושל עצמו לא כן
 וזהו עינו רעה בשלו שמוע ברכה משלו וזה
 יאמר טוב עין להסיו לעני בעין יפה הוא עצמו
 יבורך אך בנאח שלא יהיה טוב עינו לעני מנכסי
 אחרים שיתנו והוא לא יתן כי אז יבורכו האחרים
 ולא הוא כי עינו רעה בשלו וזהו שאמר כי נתן
 מלחמו לדל ולא מלחם זולתו :
גם על האי משנה פירש רבינו הגאון זוק"ל
 בישיבה ל"ב ססוק ה' וז"ל . לא יקרא
 עוד לנבל נדיב וכו' ראוי לשום לב כי הלא גם
 ענה למי שנראה שהוא נבל לא יקראוהו נדיב
 וגם לא לכילי שוע ומה גם שהוא מטרש כי נבל
 נבלה ידבר . ועוד כי אחר שנבלה ידבר בפה למה
 מיתם האון אל הלב שהוא מחשבה בלבד בנאורו
 ולכו יעשה און עוד כי אומר יעשה לא ידק
 בלב רק מחשבה בלבד . ועוד אומר לעשות
 חונף כי אחר שנבלה ידבר בפועל מה הוא
 החונף שיעשה . ועוד אומר ולדבר על ה' חועה
 כי הלא אין בנבלות העדר הנדקה רק שרעה עינו
 באחיו האכזרין אך לא לדבר על ה' חועה חלילה .
 ועוד אומר להריק נפש רעב כי אם עושה שלא
 יתנו העדר מיליו נפשו יקרא אך לא הרקה . ועוד
 וכלי כליו רעים מה לנו מכליו אם הם רעים
 ותפסים ולא היה לו לומר רק אם נתן או נמנע
 ועוד מה ענין עזות המזות ואיך מחבל עוים
 באמרי שקר . ועוד אומר וידבר אביון משפט שהוא
 משולל הבנה וגזרה :

אמנם אחר שנחן המתן בסתר אשר יהיה

כה היו נותנים לו מריקין ופוחטין ממנו ועוד מעט יתפסק הנבלות עד החסיר מים שהם הנס לעולם מהמלא וזהו ומסקה למא יחסיך הגה כי הנבל הזה מראה טלפי נדיבות באומרו הנני אחן הרבה כי אם שגר לי

עניים נפני לרכים אחד באמרי שקר והשני בדבר אכיון משפט כמדובר ועל האחד אמר עניים שני ידק דברי שקר כי להיותו עני אינו מחזיר על הפאזים ומאזק סתח לומר כי איננו חסר מעות ועל הב' אומר

עינו רעה בשלו. יתן ויתנו אחרים חסיר. לא יתן ולא יתנו אחרים רשע: יד' ארבע מרות בהולכי בית המדרש. הולך ואינו עושה שכר הליכה בירו עושה והינו הולך שכר מעשה בירו. הולך ועושה חסיר. רא הולך ולא עושה רשע: מן ארבע מרות ביושבים לפני חכמים. ספוג ומשפך משמרת נופה. ספוג שהוא סופג את הכל. ומשפך ששכמים בו ומוציא בו. השמרת שמוציאה את היין וקולטת את השמרים. ונפה שמוציאה את הקטח וקולטת את הסולת: מן כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה ושאניה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם איזה היא אהבה שהיא תלויה בדבר זו אהבת אביון ותמר ושאניה תלויה בדבר זו אהבת דוד ויהונתן

על אף דלים המה וקוראים אותו נדיב אמר כי בזמן שהוא לא יאמר עוד לנבל נדיב וכחתימו לספר עניו הנבל פי' ענין הכייל ואמר וכלי כליו רעים והוא כי יש עשיר ומראה עלמו עני שלובש בלואי סחבים וזכו כליו רעים ובחיותו נקבל עם ורועים להקננד ופולטין ודורסין על הדבר ונמלך כמה ימים בדבר וזהו הוא זמות יען כי זמות ומחשבות הוא עלמו וזכר מראה מדת שוע שהעם יאמרו

הראויים העני הזה לבוש נדיים זואים ואינו דוחה הנדבה רק כשוע זמות יען והמה לא ידעו כי הוא הורא כוזב כי הוא עשיר ונראה עלמו עני ואם שזמות יען שוא כדי לחבל עניים בדברי שקר והוא כי בהמשך זמן שפולטין ודורסין עליו אם עני הוא או רמאי לא יבצר מי שיאמר פלוני מי יתן כל עני יפראל כמוהו כי ים לו ומראה עלמו עני והוא שקר כי אם שלא יתסתן דוברי רע באופן שעל ידי המיהון בזמות יען נמלא ימשך מי שידבר דברי שקר נמלא זה היטען זמות מחבל עניים בדברי שקר או מחבל האכיון ע"י מה שזמות יען בדבר אכיון משפט והוא כי בראות האכיון החואל לכל דבר כי יארכו לו זמן והוא ירעב הוא לטעם משפט ואומר כי משפט חלקים יעשה במעכבי הנדקה וכך יהיו הם אכיונים כמוהו באופן ימשך שאז יאמרו האם לזה שמקללן יתן את כספיו ויניחיהו מת ברעב ומי גרם לו זה הלא הוא אשר זמות יען כי זו א' מכונותיו שעל ידו האריך לו הימים והוא רעב ומלא נועם מהממות לבו ועל ידי כן יחבלו אותו וזהו ובדבר אכיון משפט כי על ידי מה שזמות יען נמלא מחבל

זכות הרבים וזכות עלמו תלוי עליו: אף כיון מאמרו על מאמר החמה יתן יחוא אחרים חסיר כי הלא יקשה להם ויקראנו חסיד גלא נדיק כי הלא אינו לפנים משורת הדין אך הוא שלימו הפן יתנו אחרים ואח"כ יתן הוא או יתנו יחד הוא והס כי הם שימן הוא חמלה ואח"כ יתנו אחרים כי זה פוחח את לבם לעשות והוא חסידות והוא אשר הגביל דבר כי נדיבות יען לאחרים ולכל יארכו הזמן או ישינו דבר נגד עלמו על כן כחתימו ליען מיד יקום ויתן וע"י כן בואים ויעשו כמוהו והסוד:

אף יאמר ונדיב נדיבות יען שהן שתי נדיבות שימן ויתנו אחרים ולא הוא על איכות שתי הנדיבות יקום ויעשיר כי הנותן נדקה מתעשר שהיא קימה כמ"ס ז"ל וימח את כל הסיקוס הוא הממון המקיים את האדם ואמר כי גם שאם היה נוחן הוא לבדו יעשור כי עשר בשביל שמתעשר זה תכפל קימתו כי על שתי הנדיבות יקום:

ערר אהבה אמנון ותמר פירש רבינו הגאון ז"ק"ל בשמואל ב' קפיטל י"ג וז"ל ותמר לו אל אחי כו' הגה מלת אל מיותרת והסך המכוון והראוי יאמר אחי אל טעני. ב) מה התכפל כי

חכמי אבות מן זמננו וזו אהבת דוד ויוסנתן כ' מו"ס זל"ס ב"ס מהס"ר יוסף אשכנזי עיקר הנדבחה זו אהבת יוסנתן ודוד כי יוסנתן היה עיקר האהבה וכן הוכיח למעלה אמנון ואח"כ תמר וכן למעט נבי מתקוקה שמאי וכלל ע"כ ולי הכדיות גראה דגירכתנו עיקר דכלנו מ"ס שאינה נעילה לעולם זה למדנו מדוד סע"ס שאמר כמה שנים שפסח יוסנתן עשה שקר עם נעמו. וכ"ס מלאכה שלמה כ"י לתה"ס ערבי כתב זו אהבת אמנון בחתמך גרסיין דאמנון לחוד הוא שאהב את תמר אבל תמר לא אהבתו ע"י מעשיהו מתי כחכס הקהיד מהס"ר מהעוד אולתוי עכ"ל:

חכמי אבות מן זמננו וזו אהבת דוד ויוסנתן כ' מו"ס זל"ס ב"ס מהס"ר יוסף אשכנזי עיקר הנדבחה זו אהבת יוסנתן ודוד כי יוסנתן היה עיקר האהבה וכן הוכיח למעלה אמנון ואח"כ תמר וכן למעט נבי מתקוקה שמאי וכלל ע"כ ולי הכדיות גראה דגירכתנו עיקר דכלנו מ"ס שאינה נעילה לעולם זה למדנו מדוד סע"ס שאמר כמה שנים שפסח יוסנתן עשה שקר עם נעמו. וכ"ס מלאכה שלמה כ"י לתה"ס ערבי כתב זו אהבת אמנון בחתמך גרסיין דאמנון לחוד הוא שאהב את תמר אבל תמר לא אהבתו ע"י מעשיהו מתי כחכס הקהיד מהס"ר מהעוד אולתוי עכ"ל:

לא יעשה כן בישראל אל תעשה את הנבלה הזאת .
 ג) כי בכלל האומר האומר ואזה תהיה כלאחד
 הנבלים . ד) אומרו כי לא ימנעני ממך אם הוא
 פסומי מילי או אמת . ה) אומרו אל אודות הרעה
 כו' כי אומרו אל אודות הוא בלתי מובן והראוי
 יאמר גדולה רעה זו מהאחרת . ו) כי הלא אדבבה
 גדולה היחה האחרת מהזאת כי היחה ענינה וזו
 אינה ענינה :

אך יאמר הנה חף אם לא היית אחי אין
 ראוי חטני וזהו אל אחי אל חטני או
 יאמר הלא אמת לי שכני עמי אחותי והנה
 לאחר לך כי חטניו בערות אחיך לא תכלה אינו
 כן כי הנה אל אחי אהה אך על כל זה אין לך
 לעשות הרעה הזאת כ"א לכל חטניו אחי
 מבחולי חטני שלא כדרכי אין ראוי וזהו אל
 חטני כי לא יעשה כן בישראל ואם כדרכי אל
 חטניו את הנבלה הזאת כי חרפה היא גם לי
 גם לך כי ואני אהה אוליך את חרפתי וגם תהיה
 כח' הנבלים בישראל ולא אמר נבל בישראל וגם
 נקדה האל"ף בפת"ח שהוא כאומרו המיוחד
 שנבלים יאמר כי הנה הראשון שעשה הנבלה
 הזאת היה שם בן חמור שעשה נבלה כזו בישראל
 ואזה תדמה לו בנבלה זו שחיה כמיוחד
 שנבלים הוא שם והנה לא מישאל היה ולא
 יאשם כ"כ אך אהה תדמה למיוחד שנבלים
 בתיוך מישראל ועוד כי למה תהיה שניק היתרא
 ואכיל יסורא שאשם לך כ"א שלהיותי מביאת
 המלחמה ערם תגייר אחי ימאן אביך שחקתי
 כי אינו לפי כבודך הנה בוא עשה דבר אל
 המלך כי להיות עשה שבערה כך אש אהבך
 עמי לכל הסחכן כל ימנעני ממך כמדובר
 מדבוחיו ז"ל כי מורת היתה לו כי מביאת
 גזרת במלחמה היתה ולא אהה וכו' ויענה
 שלא שדרכה לכל חפנס מבחוליה באומרו כי
 יוח יארו בזה ולא שיה לו כי אם גם וישכב
 אהה כדרכה אז וישנאה חמון וכו' והנה רז"ל
 אמרו כי גדולה השנאה על שקברה לו ימא
 ועשאוהו כרות שפכה ולאפשר לדבניהם גרמו
 בנה שחור ואמר כי גדלה השנאה וגם נהיות
 גדלה בחסרון וי"ו לרמוז זה כי במ"ק עולה
 גדלה השנאה כמו שקברה לו ימא . ולפי הפשט
 יהיה כי בטל דבר נבלה אהבה ותאמר אל
 אודות וכו' . לא אמרה זו רעה מאחרת כ"א אל
 אודות לומר הנה הפכה ללעגה משפט כי הלא
 משפט האונם את הבחילה הוא שלא יוכל לשלחה
 כל ימיו נמא כי אין השילות סיבה נמשכת
 מהאונם כי אם הפכה וזהו אל אודות כו' וסיבה
 רעה הגדולה הזאת נמשכת מהאחרת ופירש
 אש עשית עמי לשלחתי לומר אשר עשית עמי

שאונסתי יגרום לשלחתי כלומר כי אדבבה לא יוכל
 לשלחה כל ימיו אמרה תורה :

אך יאמר הנה אהבה שהיא חלוייה בדבר בטל
 דבר בטילה אהבה נמא כי ביטול האהבה
 נמשך מהיות חלוי בדבר אך לא יספיק היות
 חלוי בדבר הלא לנטל האהבה בביטול הדבר אך
 לא להבדיל שגאה ומה גם ישרה על האהבה ובה
 חאמר חלו לא היה רק העדר האהבה החרשתי
 באומרי כי סיבה העדר האהבה היא מחמת
 הביאה שבה בטל דבר על כן בטילה אהבה אך
 להיות גם שגאה גדולה וישרה אין סיבה זו
 הביאה וזהו אל אודות ופנת הרעה הגדולה
 הזאת שהיא שגאה גדולה נמשכת מהאחרת שהיא
 אשר עשית עמי שהוא הביאה להמשיך לשלחתי
 שהיא השנאה גדולה והנה דברי עטם היו לאוזן
 שומעת הלא שלא אהה לשמוע לה :

על אהבת רוד ויונתן סי' רבינו ז"ל בשמואל א'
 י"ז ח"ל :

וכראות שאל את דוד יואל וכו' אמר בלבו
 אין אצירות זה הלא למלך אשר נלחה
 בו רוח ה' לבלתי החשיב את כל האדם לסניו על
 כן שלא אל אצבר בן מי זה העלם ואין זה
 כשסופו בודאי כי הלא הוא אשר שלח מלאכים
 אל ישי לבית לחם לאמר לו שלחה אלי את דוד
 בנק אך מוכרחים הם דברי רז"ל כי חש פן הוא
 אשר ימלוך תחתיו ולבשחו רוח קנאה להימיתו
 והיתה שלחו את מפרץ בוא והוא ימלוך . ואם
 מורח שר ומושל בלבד יהיה והשיב לו שלא ידע
 וכדי שישאל לו עצמו מיד כשגמר פעולתו עודנו
 ראש הפלשתי בידו הביאו אליו ויאמר אליו בן
 מי אתה הנער כלומר שבהיות נער היה בך
 האצירות והלחה את אהה שמורש פתן אז מורח
 והשיב את אהה חושש על המלכות ח"ו כי אני
 עבדך ובן העבד עבד ואם תמחה על ההלחמה
 אני בן ישי שזכות אבי סיעתני כי הוא כנודע
 מד' שמתו בעטיו של נחש ולענין השאלה אם אני
 מפרץ או מורח אני בית הלחמי ולא זרע זרם
 כדבר שנאמר ואתה בית לחם אפרתה יעיר
 להיות באלפי יהודה ממך לי יאא מושל בישראל
 שהוא מפרץ כי שם היה אלימלך ואבאון מבית לחם
 הוא בועז אבי זקני דמפרץ קא אחי ואמר כי
 ככלותו לדבר אל שאלו ונפש יהונתן נקשרה וכו'
 והוא כי בסוף דבריו באומרו בית הלחמי הורה
 כי מפרץ קא אחי ואז נתאמת ליהונתן כי אליו
 נוגע המלכות מאת ה' אז סרה ממנו קנאת קחתו
 המלכות ממנו כי מה' היתה לו ע"כ ויהאבהו
 על שליוחו וכי טוב טוב יהיה המלכות לבעל
 אחותו מלזולתו אחר כי בין כך ובין כך אין לו
 מלכות מאת ה' כי נבלה מאתו ית' מלכות שאל
 וזהו

וזה ככלותו לדבר כו' מכיף דבריו נמשכה
 אהבתו אותו ואמר כנפשו הענין כי הנה ידענו
 כי אין האהבה מחסויה אלא בין השווים והיה
 עתה נהגלה כי דוד הוא מלך ויהונתן נשאר כה'
 העם לז"ח כנפשו לומר כי

נפרדה אהבה זו מימר ויהונתן : ין כל מחלוקת שהיא לשם שמים
 אהבה כי אם כאהבת איש סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין
 אהבה נפשו עם היות כי סופה להתקיים איוו היא מחלוקת שהיא
 אין הנוף עם הנפש שווים לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי ושאינה
 עם כל זה אהבה אה לשם שמים זו מחלוקת קרה ועדתו : ין כל
 הנפש כך אם שדוד גדול המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו

המלחמה והראיה מיהונתן כי הלא יהונתן על
 במוחקר חלל בשמים כלומר לא חטא ועכ"ז
 נשאת משם ראיה אל שאר גבורים והנה היה אפשר
 לומר כי אולי חטא בענין טוב שהיה סוף מיחה
 באביו לזה אהבה וואמר
 נר לי עליך אחי כו'
 נשאלתה כו' שא"כ ודאי
 שמרוב אהבתו אה דוד
 אה היה יכול להגיל את
 טוב שהיה בגרמת דוד
 היה מליל :

ומלך אהב איתו כוואהב וכל המחמיא את הרבים אין מספיקין בידו
 אה נפשו הכלתי שזה לעשות השובה. משה זכה וויכה את הרבים
 אליו וואת שהיה כינות וזות הרבים תריו בו שנאמר צדקת ה' עשה
 העדר ה"א מאהבתו ומשפמיו עם ישראל. ירבעם בן נבט חטא
 שואביו כתיב והוא כי הנה והחמיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו
 כל האוחזות יש להן בן שואמר על חטאת ירבעם אשר חטא ואשר
 זוג עם הוי"ו אך הה"א החמיא

כך לי עליך כו' הנה
 ידוע כי האוהבים
 יבחנו מלכות מה
 שחניו אהבה אהבו
 כי אם לנו נעים
 ואלס באהבתו עם
 חכרו יורה כי גם לב
 החמיא

המלחמה והראיה מיהונתן כי הלא יהונתן על
 במוחקר חלל בשמים כלומר לא חטא ועכ"ז
 נשאת משם ראיה אל שאר גבורים והנה היה אפשר
 לומר כי אולי חטא בענין טוב שהיה סוף מיחה
 באביו לזה אהבה וואמר
 נר לי עליך אחי כו'
 נשאלתה כו' שא"כ ודאי
 שמרוב אהבתו אה דוד
 אה היה יכול להגיל את
 טוב שהיה בגרמת דוד
 היה מליל :

אין לה בן זוג והל' דומה לה הנה יהונתן עם
 דוד כי לא היה בן זוג כאמור ועל כן אהבו כאלו
 היה בן זוגו וזוה אליו וזהו העדר ה"א כלומר
 שהיה כאלו עיני הה"א אין בהם כי אם שהן כאלו
 הם זוג אחד ועל כן הייתה אהבה ביניהם ואמר
 כי להיות שאלו יראו כן דוד ימלוך על כן ויקחהו
 שאלו ולא נחמו לשוב בית אביו סן בהחמתו ממנו
 יעשה מלוכה והוא לא ידע משא"כ בהיותו עמו
 כי לא יערב אל לבו לפסוח בן ואמר כי ויכרת
 יהונתן ודוד ברית ולא אמר ויכרתו כי יהונתן
 בקש ובתחיל בדבר ולתת טעם למה הולך לכרות
 ברית וגם להיות יהונתן דורש הדבר יותר אמר
 באהבתו איתו כנפשו כלומר בשביל היות אהבתו
 איתו כנפשו שהיא אהבה בלתי ספקית כי אין
 שווי' כי אם כאהבת הנוף לנפשו עם שזה גשמי
 וואת רוחנית על כן הולך לכרות ברית וגם
 היה יהונתן דורש הכרות על כי הוא גרוע מערך
 דוד ונריך אל אהבתו יותר :

המלחמה והראיה מיהונתן כי הלא יהונתן על
 במוחקר חלל בשמים כלומר לא חטא ועכ"ז
 נשאת משם ראיה אל שאר גבורים והנה היה אפשר
 לומר כי אולי חטא בענין טוב שהיה סוף מיחה
 באביו לזה אהבה וואמר
 נר לי עליך אחי כו'
 נשאלתה כו' שא"כ ודאי
 שמרוב אהבתו אה דוד
 אה היה יכול להגיל את
 טוב שהיה בגרמת דוד
 היה מליל :

המלחמה והראיה מיהונתן כי הלא יהונתן על
 במוחקר חלל בשמים כלומר לא חטא ועכ"ז
 נשאת משם ראיה אל שאר גבורים והנה היה אפשר
 לומר כי אולי חטא בענין טוב שהיה סוף מיחה
 באביו לזה אהבה וואמר
 נר לי עליך אחי כו'
 נשאלתה כו' שא"כ ודאי
 שמרוב אהבתו אה דוד
 אה היה יכול להגיל את
 טוב שהיה בגרמת דוד
 היה מליל :

גם על אהבת דוד ויהונתן סירש רבינו הגאון
 זנוק"ל בשמואל ב' א'. אך נפלו גבורים
 כו' אמר הנה דברנו על שאלו ויהונתן כי שלמים
 הם אמר כי גם שאר גבורים שנפלו איך היה
 שנפלו אך הוא בחוק המלחמה כלומר שעתידים
 היו ליסול בזמן הזה אלא שאירע היות בחוק
 חסדי אבות

המלחמה והראיה מיהונתן כי הלא יהונתן על
 במוחקר חלל בשמים כלומר לא חטא ועכ"ז
 נשאת משם ראיה אל שאר גבורים והנה היה אפשר
 לומר כי אולי חטא בענין טוב שהיה סוף מיחה
 באביו לזה אהבה וואמר
 נר לי עליך אחי כו'
 נשאלתה כו' שא"כ ודאי
 שמרוב אהבתו אה דוד
 אה היה יכול להגיל את
 טוב שהיה בגרמת דוד
 היה מליל :

המלחמה והראיה מיהונתן כי הלא יהונתן על
 במוחקר חלל בשמים כלומר לא חטא ועכ"ז
 נשאת משם ראיה אל שאר גבורים והנה היה אפשר
 לומר כי אולי חטא בענין טוב שהיה סוף מיחה
 באביו לזה אהבה וואמר
 נר לי עליך אחי כו'
 נשאלתה כו' שא"כ ודאי
 שמרוב אהבתו אה דוד
 אה היה יכול להגיל את
 טוב שהיה בגרמת דוד
 היה מליל :

אין זו מחלוקת שמאי והלל כו' . הכי גרים מסר' יוסף אשכנזי הנזכר . זו מחלוקת קרה וכל עדות שמעתי
 דהתא נקט במחלוקת אחר . נמש שמה שהוא לשם שמים מקיים ואשר אינו לשם שמים אינו מקיים
 דאמרי ס"ק דיבמות דעלונתא דב"ש ונ"ס היס בפירוש מאי דכתיב אחרי רבים נסעות דב"ס סברו כל בהם רבים
 הלכה כמוהם וב"ש סברו ה"מ סיכא דמי סדדי וינהו אכל כ"ס ממדדי עמי ואל נאמר בזה הלכה כרבים וזה ע"ז
 מחלוקת קרה שקבן ר"ן ראשי סנהדרות וסבר בהם שקולים ככל ישראל אשר עם משא ואחרן וז"ל רב לכה ע"י רבינו
 הכמוס הוא שיש לכה כי כל סעדה בלס קדושים אכל לא רבים ויכמו אכל עדה קרה בלס הכמים והם יכריעו ונמא'
 דמחלוקת שמאי והלל הוא מחלוקת קרה דאמרי רבים אם הוא נכמות או כאיקות ואף דאל ודא הדא היא זו לש"ש
 וסופה להקיים וזו שלא לש"ש וכו' :

המלחמה והראיה מיהונתן כי הלא יהונתן על
 במוחקר חלל בשמים כלומר לא חטא ועכ"ז
 נשאת משם ראיה אל שאר גבורים והנה היה אפשר
 לומר כי אולי חטא בענין טוב שהיה סוף מיחה
 באביו לזה אהבה וואמר
 נר לי עליך אחי כו'
 נשאלתה כו' שא"כ ודאי
 שמרוב אהבתו אה דוד
 אה היה יכול להגיל את
 טוב שהיה בגרמת דוד
 היה מליל :

המלחמה והראיה מיהונתן כי הלא יהונתן על
 במוחקר חלל בשמים כלומר לא חטא ועכ"ז
 נשאת משם ראיה אל שאר גבורים והנה היה אפשר
 לומר כי אולי חטא בענין טוב שהיה סוף מיחה
 באביו לזה אהבה וואמר
 נר לי עליך אחי כו'
 נשאלתה כו' שא"כ ודאי
 שמרוב אהבתו אה דוד
 אה היה יכול להגיל את
 טוב שהיה בגרמת דוד
 היה מליל :

לי ואמרה אחת המלך וזני אחיה לך למשנה ועכ"ז אהבתי הני זו גדולה מהאהבה נשים שלא תלוי אהבה בהכנים הגרה וחלא הראשונה :

א יאמר מאהבה נשים לבעליהן כי האשה אל אישה המוקחה עם

היות שהיא ימשול בה כך אהבתי עם פאמול כך שלי הייתי מלך ואחתי מהנה והוא יומר על הנשים כי נשים הוא כי על שבעלה אהבה נגדו ומכבדה יומר מגיפו מש"כ בו כי נהייתי מלך ואזה משנה לי לא היה אפשר לכבדך יומר מגיפו והנה חז"ל מאהבה נשים זו מיכל ואביגיל מיכל נבי"ז ואביגיל נבי"ז ויהיה הענין כי מיכל הילתו ממימת העה"ז כאשר שמרו את הנית להמיתו ואביגיל הילתו ממות העה"ז שמתו מנה צדמים את נפשו מדינה של רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו יביהם :

יהודה בני תימא אומר הוי עז כומר וכו'. סי' רבינו הגאון זוק"ל צפרת הר סיני וז"ל כלל הדברים בל יתעב אדם מלתן משניו אשר לא קונים ולבגל מצו ומע"ס צפרת יאמר כי לא ידע האדם את עמו לכן נריך יאזיר כגבור חליו יוש יום כמלות האנא עלינו כדתן יהודה בן תימא אומר הוי עז כומר וקל כנשר וכן כלבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים וכו' ע"כ כי הנה לא על חנם האשיל עבודתו יתכרך לך מיני בעלי חיים הללו וכינה חוארים לפעולות כל ה' שניין דא מן דא ואחשבה בך מדות אשר יתס לך בעלי חיים הללו לחלקן לב' חלקים השנים הראשונים על מצות עשה והב' חלקים על מצו' והוא כי שמים הנה המולמות המפילות עליה על ב"א מלעסוק בחורה ומלות כראוי ובשמים רעות יתאנה המחאה בעשיתו אחת מכל מצות ה' אשר לא העשנה הלא המה כי הנה יש אשר לא הורגל לעסוק בחורה או מלות

או להתנהג בחסידות כי יאמר זלעפה אחזתי מלויני הדור כי הלא בעשות ח' מכל מלות אשר לא הורגלתי גם הנה כל רואי ילעיגו לי ויפסירו בשפה מאין לאין פלוגי זכיר בתנאי כי לא נסה באלה ויש אחר יאמר

הלא גם לי מצות ומע"ס ואם חינוי מהחסידים גם חינוי מהרשעים פ"ב מינוי חכני ואני ט"ב מניס ודי לי כי ט"ב חכני מכמה ב"א אשר לא השיגו למדרגתי והאך אחייני אהיה אני טוב מכל אדם ע"כ להסיר מלב ראשי עם הארץ והאונות האלה בל החתה ואמר על האחת הוי עז כומר כי לא חניס מפני כל והוא אומר שלמה בחכמתו כמזכיר חלנו יקח מצות כו' והוא שמהיר את הנמנע מן המצוה מפני הכושה על אשר ילעיגו עליו ולאומר מי שהוא חכם לב יאמר ולא יסית לבו אל אשר ידברו עליו ולאמר הגם פלוגי בחסידים כי דע כי חיל בשמים המספיר בשפה להלעיג עליך ילכט ויתחרט ודקדק באומר יקח מצות ולא אחר יעשה מצות יאמר אל תעשה המצות דרך עראי או לפרקים כי בזה ימלא פתח הלב להזלזלן עליך רק יקח מצות קיחה עצמית בקנין ואז בראות החיל שפחים כי החוקק בעלם אז ילכט ויאמר אז לי כי דברתי דופי בהלעיגי על פלוגי כי חשבתי כי היה לפנים בלבד אך הנה הוא מחזיק בהן יורה כי בכל נפשו ובכל כחו החזיק ואני חשתי נגדו ע"כ על החלוקה זו הזכיר החסא ואמר הוי עז כומר ועל עטנה שאמר השני שדי לו היותו לזיק מאשר למכה ממדרגתו אחר וקל כנשר והוא כי הנה ידענו כי אין צורך יפרח כ"כ גבוה מעל גבוה כנשר כי ע"כ את ילדיו ישא על אכרתי ולא בין רגליו כשאר עופות כי אמור יאמר כי אין פירח למעלה ממנו ויכל ליקחם מעליו באופן כי לא יירא רק מחץ יעוף

חברי אבות

י עין טובה ורוח נמוכה וגם שפלה מהלמדיו של אברהם חינוי. אשר דהני תלת סס נגד הקנאה והגאיה והכבוד אשר מוציאין את האדם מן העולם דמי שיש לו עין טובה פתח בחלקו ואין לו קנאה ורוח נמוכה אינו מבקש כבוד וגם שפלה שאינו מתאזהר הלכות גוהיות. א"כ עין טובה פתח בהשמה ורוח נמוכה כנגד רוח וגם שפלה כנגד קנאה והוא בלמות גרין :

מלמטה מני אדם ע"כ יבאש על אברתו שאם יורו המורים בקשת יהיה הוא כמעטה לחץ כי יורו בו ולא בילדיו אשר עליו והנה מי הכרית את הנצר לדלות על כלם אם לא שרנה יהיה הוא גבוה מכל יתר עופות וא"כ גם אהרן בן שיבנה בית המקדש ראה דרכיו ואל האמר האם יתוייב יהיה כשרוני

גבוה מכל האדם כי הנה לא ולמד מהנשר אשר לא יסקו מלדלותו עד יגביה למעלה מכל עוף כנף ועשה בן גם אהרן והיו קל כנשר כי לא הנוח עד עולמו כבסקו ע"כ האדם אשר על פני האדמה: **ואהר"י** אומרו ספרות החולמות מהמחמטים לבלתי עסוק במצות עשה בא וידבר על מל"ת והוא לא' משמים רעות יעבור העובר עבירה ויהיו לו לחמונת מדי עברו. ח' כי יאמר הלא חסא בא לידי פחאוס אשר לא בקשתיו ולא עלה על לבי ומה יוכלתי עשות ויש יתאזהב בדרך נחמה לומר הנה יצרי השיאני והלכי לבי ואחזקי דרך החסא לחסא לה' ושפתי והרעה כי רע עלי המעשה ולא יוכלתי כי כבר החזיק בי יצרי ולא הרפני והוא כמעשה רב עמרת חסידא עם שתי הנערות ששם בעלייתו כי יצרו פתחו עד החחיל לעלות בסולם ונחמרתם ורצה לירד ולשוב מעשות רע ולא יכול ליצרו עד שצנע נורא ביה עירם נורא ביה עמרתם ואתו כולי עלמא ויבוס וירד כי הוא כי אשר שהחיל היצ"ל להחזיק בו ויאחו דייק דרכו לעשות הרע לא יוכל לו והוא אשר כשבו שאמר יעקב לראובן לומר פחו כמים לומר פחזוף להחחיל לעשות הדבר סיכוי יהיה כמים הגגרים שלא ישובו אחרו בן אהרן לא שבת גם כי אהרן החילך ראה כי לא טוב הדבר ע"כ על הא' בא האנא ויהמר וכן כנני לומר אל תשיאש מן החסא ולא יבא לך פחאוס והוא כנני כי שמים הנה קוראוחיו ח' כי מרחוק יבוע אם יראה בן אדם וירוף לבנות ובכרתו לא יאמין כי רחוק ממנו וחמיד יהפוך פניו להביע אך אם רחוק יהיה בינו ובינו בן אהרן בשמים תפופף להגלל כנני מיד כי מרחוק הביע חפכריות בא החסא והרחק ורון ולא חלמין בעלמך ברחקת והפך ראש והבטתך תמיד תהיה להביע אל החסא והגלל מפחאומית ועל השני אמר וגבור כארי בן הגבר על יצרך כי יהיה בעיניך כאחד מהב"ח לפני הארי וגם כי החילות בחטא תשוב ממנו:

ג סוים רבינו הגאון זצ"ל על הא' משנה (בבבואל ב' ח') ז"ל:

א יאמר מה שכתוב הגלנו על משנת ר' יהודה בן חיימא אומר הוי עז כנמר וכו' שכלל ב' גדרי מלות עשה באומרו עז כנמר וקל כנשר

וב' גדרי מל"ת ברוך כנני וגבור כארי והוא כי במל"ע יש נמוע מהם פן יפיענו עליו ויחשבוהו למחייבהר ומה גם אם מתחלה לא הכשיר מעשיו שעשה עליו ישחקו ויש שני עושה אופן אך שמת בחלקו ולא ירבה לו במהרה בימינו ותן באומרו האם אעלה על כל חלקנו קדושים אשר בארץ ודי לי אהיה כאחד מהגנונים

ועל שניהם אמר על הא' הוי עז כנמר נגד הלועגים עליך ועל השנית שאמר וקל כנשר שחיו אומר די לי לדלות כשאר העופות כ"א למעלה מכולן כך אהרן עלה במצות על כל שאר העם. ועל מל"ת יש לר"ך יהיה חמיד בורח מן העבירה כשאר מיצרו ומביע חמיד לאחוריו אם יש דבר אשר לא ידע לישמר והוא אחוריו והו רץ כנני אם יראה איש מרחוק ברות יברח ובמרוצתו לא ימיש חמיד מלהפך ראשו לאחוריו אם יש רודף כי לא יבטח במרוצתו בברחו אך אם לא נשמר ובה לידי עבירה אחר שכבר בא לידי מי ומי היכול להגלל להו לר"ך נבורת אריה וכעובדא דרב עמרם חסידא שלא יכול לישלט עד שזווח נורא בו עמרם ואף גם ציוסף ארז"ל שאמר שהיה יחידי בבית אלמלא דיוקנו של אביו היה ככשל והוא ממאמרנו על מאמר ריב"ז בביאור משלי יה' רצון שיהא מורא שמים עליכם כאורא צ"ו ועל זה יאמר וגבור כארי כלל הדברים כי סוף גדר מצות עשה הוא היות קל כנשר ותכלית שלמות מל"ת הוא גבור כארי:

ובזה נבא אל הענין והוא כי אחר שאול ויהונתן הגאהבים והנעימים לכל ואשר רוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו אשר מתו יחד הוא כי בחייהם ובמוותם לא נפרדו כי לבלתי יאחד אחד מהשני להיות במחילה העליונה וזה בא' השני פנים או אם לא ימותו כאחד ויעבור זמן מזה לזה או אם היו מתים יחד מיתת עמאם אם האחד קהור ועולה מיד למימיו והשני יפכך זמן עד יקנה חלאתו וע"ד זה אם שניהם יפטרון לישחר זה יותר מזה יהיו זמן נפרדים אך בזמותם יחד ובמיתה קשה המהרת שניהם יחד מכל סוג המה יעלו יחד מיד בלי עיכוב ועל זה אמר במייהם ובמוותם לא נפרדו שהוא על ידי מוחם כאחת ובמיתה משותפת ומה היה גדנ' דקתם הלא הוא כי היו שלמים במצות עשה ובמצות לא תעשה במצות עשה כי מנשרים קלו שהוא גדר החנא באומרו וקל כנשר ושלמים במצות לא תעשה כי מאריות גברו שהוא תכלית שלמות מצות לא תעשה אשר גדרו החנא באומרו וגבור כארי באופן שאין לבנות עליהם כי אם לאובדים ובכן צוות ישראל על שאול בכניה שאנדהם

שמנן ס' ולמעלה כי זה הולך ועולה ומוסיף להשיג השלמות וזה הולך ופוחת מאשר קנה ולא בלבד מה שמנן ס' לכן ק' שהוא זמן הלימוד והסתלק המעות כ"א חסילי מה שמנן הדגש לכן

ומלבשתו ענוה ויראה . סירש רבינו הנאון זקוק"ל במשלי ק"ב פסוק ה' וגם היא סירש על משנה ר' יונתן אומר כל המקיים את החורה מעוני כופו לקיימה מעובר וכו' :

פרק ששי

א' יאמר נבחר וכו' להכות כי אין העושר שלמות שיבור לו האדם

להשדל עליו הפך פניית ההמון וז"ל נבחר וכו' אומר נבחר להמון שם מעושר רב עם שהעושר טוב בעיניהם וחלוי בעל השם לא כן לבו אך מה שהוא טוב בעושרו בלאת הוא המשיג חן זמני אלהים כי בזה יובחן

ה' סירש שאין חזו לא למוד אלא מעשה הטוב בל זה הם ימי הכוונ כל עדיהם ע"כ גם בזמן ההוא הקדים לימי חקונה ושיבה עם היות לא יבצר מהיות בהם חורה אמנות קלה משא"כ מנן חדש עד צן ה' שנים אהב את הבריות משמה את המקום שאין בהם לא זה ולא זה כי על בחינה זו הוסיף ערך הזמן ההוא מהזמן הראשון כי זה ה' שקלים וזה ע"ו אע"פ כן כשרותו ומה יקרה מעלת ר' חגיגה בן דוסא לענין הקדימה הקדים ומה שמנן חדש כמדובר :

שנן חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם . רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדרברים הרבה ולא עור אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו נקרא ריע אהוב אוהב את המקום הוא לו נקרא ריע אהוב אוהב את המקום ומה שהיא את הבריות ומלבשתו ענוה ויראה כי על בחינה זו הוסיף ערך הזמן ההוא מהזמן הראשון כי זה ה' שקלים וזה ע"ו אע"פ כן כשרותו ומה יקרה מעלת ר' חגיגה בן דוסא לענין הקדימה הקדים ומה שמנן חדש כמדובר :

חסרי אבות

שננו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם . אשכר דרך לחוב נמש' ס' המלת חכמים היינו ח"ק ומשני דהאח למתים כח"ק משום הדוב מסתבר טעמיה דהולק ומי' דאין סלכס כח"ק לוח טני לה משכ חכמים לומר דסלכס ח"ק וכו' פסוק' סוף דמנוחה . ואשכר טו"ש כנו חכמים דמנן וחכמים אומרים וזכו בלשון משנה שבנייה ככר נשם ח"ק וכו' וכו' למתים כח"ק דכאשר ויראה הוואש דחכמים ככרי ח"ק ידע דסלכסא כוחותיה אש' אש הוואק מסתבר טעמיה : כיוון שבהר בהם דסלכס כחכמים כאשר בלאת הם רבים וגם נהר במשנתם שבנייה בלשון חכמים לפסוק כמוהם כמדובר . והנה ככר מד' סירש ברוך האיש שבהר בהם ובמשנתם ע"ש אמנם . פשטן של דברים משמע דברך שבהר בהם לגד עילאה ימלא . ויראה לפי פשוטו כמש"ל הביטוי דכרי סופרים יותר מיינה של חורה . וז"ש ברוך

שבהר בהם בהכמים ובמשנתם דייקא שם דברי סופרים והביטוי לו כיינה של חורה :

א"נ אשכר נמש' משם רבינו לרעה במאמרם ז"ל אלו ואלו דברי אלהים חיים שהקב"ה הראה למרע"ה מ"ט אים טבור ומ"ט טנים טחא וח"ל דהפק סלכס כמור לחכמי כדור וזו שופרא שבהא תפלתא וגדולה דכניול מסכ' הדבר יחכמים לפסוק סלכס ואשר יאמרו כי הוא זה הוא יסתפק מסכ' וסולק וזאת החורה . וזה שאמר ברוך שבהר בהם ובמשנתם דמור מאר יבוס לעשות משפט כלכר יראה בעיניהם והיבסי יתירם טועם להם וזה רמו ובמשנתם בל"ו דלאי שיוון אשר יגזרו אומר נחר לו יו :

א"נ אשכר נמש' אשכר במה"ל כשעלם מהל למרוס מלאו לקב"ה או' איעוור קנו רומר עגלה נח שנתה וכו' עתיד דרוק אחד דע"י דכרבי' כביכול מוכיר שמו וישפט שיעט דקו ורומני על שנתה וישפט ובה כביכול לעולם לומר החידוש ובידיו הסוא עש"כ . וז"ש ברוך שבהר בהם לכזיב שמש דעיו' יקבלו אור גדול וישפן רב נשמתם ויזכו לו' סדיו לעת'ל וזכו ובמשנתם וגם הוא אומיה דנשמתם דעיו' דבהר בהם ובמשנתם עיו' וזכו לומר סלכס סהיא כמדובר :

רבי מאיר אומר כל העוסק בחורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' . אשכר לומר לפי פשוטו שהחורה משלח לאשה כמ"ס ביבמות דף ס"ב וכמו שדרשו רז"ל במדרש אשה חיל על החורה . וזאת מלאנו כשהוא מצוי אצל אשתו כתיב בנ"ח סו' ר"מ שלא יבין לנהלחו אלא כהדם שפורה וזכו שבהו הייב בעושהם ולקיים מצות פיה רביה . וישתים זו לפי הפשט לרין לבין כשהוא מצוי אצל אשתו הכוחנית קדושה ראשונה זו חורה אחת היא כפרו"ש פירוט"ה חוכר גבתי כי הוא חייב בעושהם לקבוע עתים בחורה וזאת שנית קיימת וזכה בחורה לתת בה החזיות מה"ס דמניט לרמות עונת החורה להאריך דמיונין אלא דלרין בדבוק חכמים ובשמות הנמורים ובשוק מוכא אבור רבני . וכשם שמי שהוא זקן ואינו יכול לסוליד חסילוי הכי חייב בעונת אשתו סה"ל לבעלי בתים שאין בהם כח להוליד ולהתש חידושים בחורה דחייבים בעושהם לקבוע עתים לחורה וז"ל שאינו מוליד בחורה כנה שכרו אחר ע"ד שראיתי בתשובות כ"י לכרב הגדול מהר"י אליעזר ו' ארחא וזכ"ה סימן ו' שנשאל על יבם שיבם אשה אחיו זה עשרים ואין לו ממנה זרע ופירש סימנה ויבמה מנקשת שפירסד וכפיו כרב סוכר דחייב לזקוקה וז"ל שלא יוליד אין כאן טקסוק והכסים עמו כרב המוסמך ויבמה גלגלתי סוקן וככלל הווא כרב המוסמך מוסכר כ"י ואמרת בלנכך מ"ו יגל לו את אלה א"ש ה' מעוה טעם ארם מנאות עונת בנותו לשם חלוקים לחיבור אלה ה' מעוה למלאך הממונה שישמ' לעמוד לנא ויבסה לכל אחד גוף ויביו לו גנים אחר ולא כהכיס מוכב כהדם שבו חולקים לחיבור שלא יהיה אשתו מחתנתה כלם ויבסלו בניו ונאות ויכיר כל אחד רבני ולא חלמיה בלנכך מ"ו יגל לו את אלה והוא שפולסד ונלמוד סיימתי חושב שפולסד לחיבור ואלם יש גל ית' שמו יס מדור שמת'לדים טימות ויודעו שלא נעשו באיסור כלם הם נגמות כביכול חד דמלכא ע"כ סוכר כ"י שסכיו כרב המוסמך מהר"ס גלגלתי בתשובה כ"י סוכר :

ובזה אשכר למרש ס' אשר פרוין יתן בנאו ועלנו לא יכול כי הנה רז"ל ודלא אשכר אריו וכן כעוה לעונת ק"ח ולפי

בעלי שם טוב אשר לא יצטע במרום קולם כמוהו
 ואל ישיך לבד לומר אם חסן בו ה' בעלם למה
 לא יעשירנו והלא טוב בעלי תן אך דלים המה כי
 הלא נגר עניך שני קטנים שהציקך וחרל כי
 חין העשיר אשר ה' כי הנה עשיר והם נפגשו
 בדרך כל הארץ הוא המוח כלומר נפגשים בשווי
 ה' ערומים כלאדם מבן אדם וא"כ מה יחרון

חסרי אבות

ולא' האשר לשרם ועלשו לא יבול דמכוונה בהם שלא יהיה עיבור וקין וקנה מאין עכ"ל ועלכו לא יבול אף שלמראה עינים
 חין כאלו פרי לא יבול יע לריק אלא וכל אשר יעשה יגיד לעיניו וכל יוסה ביום ובוט כנוגר :

ולפי קוטב דרושנו עתה כי הכרח לאשר חין בו כה להוליד בתורה עכ"ל חייב לקיים עונתה של תורה וזה שאינו
 מוליד על קריאתו בתורה להדם הידושים בשועל הנראים לעין הא מייאש ע"י קריאתו מוליד מלאכים קדושים
 ולפי' האשר לשרם ה' הכוונת בתורה כ"ל בתורה ה' חסלו ובחורוהו יתום וימם וילום ויוס ויוס כעך שכול וכו' כנה
 או"ל הבחלתו לנודו של אדם הוא תורה ה' ואחר שיהי להיות נברא כח חסוד דילים סיה וי"ם תורה ה' חסלו
 לחלק א"י ישראל שאינו יולדים לתורה בתורה דלון להם לא להוליד בתורה ובחורוהו יתום וילום ולתק
 חכמים היודעים המולידים נכחה וסיה כעך שכול על העוסק בתורה ככלל אשר פרו יתן בעתו לחלק חכמים המולידים
 עיניו נס' קנה חכמה דף מ"ט ע"כ ועלכו לא יבול כנגד מי שאינו מוליד ומחדש בתורה רק גרסם נפשו לחכמה לא
 יבול כנה שכרו אחר וכל אשר יעשה ילדים חוקי המקיים עונה אשתו ואינו מוליד וק"ל דעסקו בתורה ילדים אף שאינו
 מוליד בחין מנין :

חורזרי לענין ראשון דכפש דנגשמו חין לכוין להנאחו גם בעסקי התורה חין לכוין להנאחו וכפש דאו"ל ה' עשרה
 יוחסין כל כושא אשה לשם מאון הויין ליה בניס שאינם המוכנים והממון אשר כל העוסק בתורה כדי לקנות
 ממון וירושיו בתורה אינם מסוגלים אלא ליתק דלסתחא אליבא דלסתחא שמרוזים ע"י התורה ונכונה בכבוד תורה
 אשר וכמו שאו"ל בשלישי טענות האור לבד אשה לשם יוסף כן האור לנודו ע"מ ויקרא רבי וכפש שנושא אשה ווכס
 לשמהה וברכה ושלוס כפ"ם בינמות ח"כ ומאורי' עיניו וועמודתו על נגלוו כפ"ם שם דף ס"ג כן העוסק בתורה
 לשם שאו"ל אקרא בעל תורה ווכס ככמה מעלות :

הוא אשר דיבר ר"מ כל העוסק בתורה למה לרוע חורא ולפרוה יורבות בתורה ווכס לדברים הרבה דכפש שבאשתו
 בגשמיית ווכס כן התורה אשתו רוחנית נוכסו לדברים הרבה ודייק לומר לדברים הרבה כלומר יותר ויותר מאשר
 ווכס באשת הגשמיית וזהו הרבה ווכס דברים ודיוס שאו"ל בין אשה ובעלם מושך שייך בין ע"ה והתורה בחון כסס
 וחקור ווכס דף חנון כמה מקראי קדם ומאמרי ר"ל וחין להאריך :

ואחר ומן כב מלאכי נס' הכריום דף ס"א ע"כ שכתב ביון שבתורה נקראת אשת חיל ואו"ל אל תקרי מורשא אלה
 מאורשא וכל שיר השירים רמו לזיווג זה ח"כ ע"י דבקוחו בה יוליד מעט ומלאכי חסד וכו' ע"כ באורן :
 ולא עוד אלא שלל העולם כלו כדתי הוא לו כלו' בתהילת לימודו ווכס באינס דברים אכל בעל מעלות התורה על דבר
 תורה ומתנבס שיהא מנין אלהי קדושה ונעטרסה ככל האוסרות ר"ל בגשמיית ווכס ככל מעלות התורה על דבר
 שאמרו עכ"ל ע"י דעתה יש לנו דין אלוהים ומסר לנו הלגנה אכל בשאויין מורש כלל ועל דרך זה היא התורה כמלך
 כשודעת שנעלה החכם מתנבס עמך כדתי ועוסק בה לשמה מגלה חסדיו וכל נכסיה לנעלה :

א"כ האשר דעוסק בתורה לשמה דוקא כיונו שלא ע"מ לקבל פרס בשום צד מ"מ הרב ממנה"ו וז"ל אף שכונתו לנשות
 כ"ר יולדו דוקא מ"מ ווכס לדברים הרבה יותר ממש שוכס כלומר לקבל פרס אלא עוד אלא שלל העולם כדתי הוא
 לו והראים היא שנקרא ריע להקב"ה כביכול ודיין שכן הקב"ה מקיים השמות דכיוול וכתיו אהכנס לנעך ומאחר שכן
 כל העולם כולו כדתי הוא לו נודא :

נקרא ריע אהוב אוכב את המקום אוכב את הכריות כו' . האשר לומר דיש הפרש בין אהוב לאהוב דכתיבאמו
 מלוגו אהוב לשלוגו הוא שכתב סתגדול אוהבו וכסתגדול לומר זה אהובו ככתב הוא לאותו אדם שסתגדול
 אהובו ויותר שכתב אם כסתגדול יאמר זה אהובי שמתכחד הגדול שאותו אדם אוכב אותו ובתהילת העוסק בתורה לשמה
 נקרא ריע אהוב כביכול וכו"ל כ"ה כ"ה לעמן אחי ורעי ואהובי בחיות ובנפשו ווכס שכתבול מעונותיו ויתברך
 משתבח שהוא אוכב את המקום וכו"ל בזה שעתה מתכבד שמואל ח"ק מ"מ ח"ן עטר וזה"ל סיהם מעדוק קרא
 דכתיב אהבה אוכב הוא סיה אומר שמתננותו ויתברך כי רכס הוא קלמר אוכב דכתיבול משתבח שאהבה אוכב
 אותו עכ"ל וכן העוסק בתורה לשמה ווכס שנקרא אוכב את המקום דכיוול יתא לאי רוב ענותותו ויתברך שיהאמרו סיה
 אוהבו וכן הכריות משתנחום ש"כ בניס :

ומלבשתו ענוה ויראה האשר דתוא על דרך ותלבש אהבה מלכות ונדע דענוה ויראה סיה להם ורחל כבוד
 משו"ל מה ששפחה ענוה וכו' מ"מ ס"כ מ"מ ח"ן וז"ל גם כונת תורה לשמה כתב סיה כבוד לנשות
 סר"ף לכה עכ"ל גם ע"י עסק התורה גורם זיווג וז"ן ולו"ל מלנכשו ענוה ויראה שסס לכה ורחל ע"ד ותלבש
 אהבה מלכות :

ומכשרתו להיות לדיק חסיד ושר ונאמן וכו' . יש להבין ומכשרתו להיות לדיק דהול"ל ומלבשתו ענוה ויראה
 ודקוה והסידות לפי כשפט דמלבשתו ענוה ויראה כיונו סיהם ענוה ויראה ה' . ואפשר כמ"ס הרב
 מ"מ ח"ן וז"ל בשפיר קדושה הוא סיה אומר קדש עונתן של מ"מ רעות וא"ל להיות לדיק וכו"ל חסיד עד שישיר
 ממנו מדות רעות שסס גאווה ודבור אסור ותאוה ועננות ותולדותיו עכ"ל ח"ן וז"ל ומלבשתו ענוה ויראה דכשני מעלות
 הללו ענוה ויראה אז יוכי כל המדות רעות הנזכר דלגן תלויות ככתים זו ואחר שיוכס לענוה ויראה אשר הם
 חנלון וממנים ויסס לרחות וגרס מעלות המדות הרעות איננה ואכזריות וכל שפגודיות לא יסכן מייסוס לדיק ותל"כ
 חסיד ותל"כ ישר כמשו"ל דכ"פ טעניע ענוה המדידות פד אשר סווגל כ"כ סווג' ע"י מדותיו ויהי סולאחיו שנקרא
 ענינו

רעות הנמשכת לכלתי ישרים נלבותם ו"א לנים וכו' לומר למה עקב עוונה כו' עושר וכו' כי הלא לנים פחים שדדך עקש הם האיומים רעות המתנשקות מהעושר הלא זהו שומר נפשו ירחק מהם באופן שלא נעשיר

יפסד כבוד ומים : ומקרבתי לירי זכות וברחוקי מן החטא שנאמר

רבינו הגאון ז"ל עוקל בתהלים פ"ו ססיק ב' ו"ל . שמרה נפשי וכו' . לנא אל הענין נזכרה מאמרם ז"ל בגמרא שאמרו על פסוק מי יחן וסי' לבנם זה להם וכו' שאמר הקב"ה כפיו טובה בני כפיו טובה נשמה שאמרתיו לכם מי יחן והיה וכו' היה לכם לומר תן אהה כו' והלא כמו זר נחשב נגד כלל גדול שנידונו כי הנחמה חפשיה נידו של אדם להרע או להטיב והכל בידי שמים מן מיראש שמים ואיך היה להם לומר תן אהה : אמנם אין ספק כי יש הפרש בין קודם הגיע האדם אל גדר חסידות שעדיין לא הכניע יצרו להיות עם הו"ט לעבוד את ה' כי מזה והלאה אינו להפסד הנחמה כ"א לקיים והתמיד מה שכבר הוא ו"א לבנם זה כי לבנם כולל שתי היראים כחדד לירא את ה' והוא מאמרם ז"ל על כנלי חסידו ישמור שהקב"ה שומרם מן החטא וכן אי' מאיר כל העוסק בתורה לשמה כו' מרחקו מן החטא ומקרבנו לידי זכות וכן כל חמורו של ר' פנחס בן יאיר אמרו ומה בהמתן של דיקים אין הקב"ה מניח חקלה על ידה דיקים ענמם לא כל שכן : תבא אל הענין כי בראות דוד א"ע בהתיאשות בצרמו

לשלמות יחייחם וטוב לנכר יש זלזל עליו חו"י יכול הועיל הנה איך אלא שועה כי הלא אין זה חלוני בעו' כי כמה עשירים לכלתי חסור מעושרם לא יעשו צו יד הפלגים כי החוס עינו על ממונו ולא יעזר יחן בעתו אך אשר הוא ערום לנדו ומרחקו מן החטא יעשה דעתה ולא רבים ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה וברחוקי מן החטא יחכמו לעשות כן כ"א ה'

מני אלה וזהו ערום ראה רעה ונסתר ואחד קראתיו אך ופחאים א"ל שלג נשמרו כי אם גם בעושרם עברו עבירות בנאותם ונעשו נמלא עושרם לרעהם ולא לטובתם וגם אל החמה על הבעל חן אם דל הוא רעה חולה יהיו כל ימיו מכאזי ענוי כי הלא לטובתו הוא כי בזה יקנה אומר מושלג וזהו עקב עוונה וכו' כי עקב עוונה הנמשכת באיכותו עניונו יקנה יראה ה' מוסרשה צו וגם עושר וכבוד וחיים כי פ"י העונה ויראה אם יעשרנו ה' לא יירא מהיות עובר ונענש כי פ"י מדת עוונה אשר קנה כשנכנע בדלותו יקיים את החורה מעושר ולא יכעוש וזהו עושר וכו' והוא מאמר החטא כמבואר אלנו כל המקיים את החורה מעוני סופו לקיימה מעושר כי למה שנכנע בעוני גם כי יעשיר אחרי כן לא יתגאה לבעוט רק יקיימה את חס כשנכנע את החורה מעושר סופה שגאולה העושר הגרוע שגם אם יעני לא יספיק העוני להכניעו לקיימה רק יבטלנה מאשר נדבק בו רוע גאולה בעושרו ונתן טעם אל אומר פ"י עונה הנמשכת מהדלות יקנה עושר אחתי ומתמיד ואמר פ"י ענותנותו אשר קנה לא יענו עושרו אל עקשיות גאות

חכמי אבות

בעיניו שהחסידות הוא יוצר עכ"ל . וזהו אשר כונת הכבוד למען תלך בדרך טובים וארחות לדקים משמור הכוב למען תלך בדרך טובים דהיינו לפנים משורת הדין וכדריך זו הך עד אשר יהא נראה צעירך כי אין החסידות לשנים משורת הדין רק וארחות לדקים משמור כי כ"כ נעשה טעם ההסידות בקרבן קדוש שנראה צעירך כי זה לדקות מרוב הסגל בדרך הטוב . ו"ש ומשכרתו ויתח לייק וכו' דמאחר שזה לעונו ויראה כי צוה תקן כל המדות רעות מעתה כוסכס יקרא לדיק וחטאי דליק קודם שיסיר המדות הרעות גברא לא חוי :

ומרחקתו מן החטא ומקרבנו לידי זכות . כמ"ש הגיע לפרשת דרכים יגולו מכנסו והיינו דמסיק שמעתה אלינא דלהבא בידוע שאינו חושב לנו שמעיד מהרבה ב"ה כמ"ש הגוים . וז"ל ומרחקתו וכו' דרין דעוסק בתורה לשמה ודאי וזכר לבוין לאחיתם של חורה דהוא בעל חורה ואשת חיל מגלה חסדיה וזכר נקי כה על לא תפססם ויגיע לפרשת דרכים וא"ל מרחקתו מן החטא וכו' ו"ש וכונין ממנו ענה ותישיב וכו' דכין דנא מדריגה ב' עמו וסלכס כפופו גם הוא יורה הוראה בישראל ונהנין ממנו העולם ומשפטיו עם ישראל :

אז כרך לדרך זה דיש טקוס לומר דכא דקתני ומרחקתו מן החטא ומקרבנו לידי זכות אף שלא הגיע לפרשת דרכים איירי כי העוסק בתורה לשמה יום יום הוא מרויח מעלות ומדות טובות וזה קודם שכניע אל כל המדות והמעלות רמות דתני כפי וכו' תנא הני מרחקתו מן החטא ומקרבנו לידי זכות והענין דבשדק היה וטל אמר רב יוסף חורה בין בעדנא דעסיק בה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מנגא ואזלי מללא ושריך עליה אלא מעתה דואג ואחיתוסל מי לא עסיק בחורה אמאי לא בגינה ומכא כאי אהקטמא אסוק רבא דחורה נשידנא דעסיק בה אגינא מנגא ואזלי מללא ובעידנא דלא עסיק בה אגינא מנגא אזלי לא מללי והכר כפוסלא ח"ק מבר"ך ו' עטר ולה"ס כספרו דהביר אור החיים ס' בקיותו תירך יתיב בא דשריך לרבי יוסף דמי . ולם לא אמרינן דפורס אגוני מנגא ואזלי מללא אלא בעוסק בה לשמה אך דואג ואחיתוסל לא עסקו בה לשמה ואמחו להכי לא אגינא עליהו זה תד"ס ע"ש ריש ס' בחקיותו ולפי דעה זו א"ש מאי דקתני מרחקתו מן החטא ומקרבנו לידי זכות דא"ל כהתיבא עסקי בחורה אם העוסק אבר עסק בחורה הוא לשמה אף דאכתי לא חושב למעלות עיקריות מרחקתו מן החטא מקרבנו לידי זכות דחורה לשמה בין בעדנא דעסיק בה בין בעדנא דלא עסיק אגוני מנגא ואזלי מללא כדעת ר"ז

ובשעת הכר כסובר :

משי שאל אומר בלבו אי לי מפשי אם אהרוב
 אי לי מפשי אם אהרוב על כן בקש רחמים על
 שניהם ובחשוב ועיקרי היחל הוא הנפש ויאמר
 שמרה נפשי מן החטא כי ככר חסיד אני ולאשר
 הוא חסיד דרכך הוא לשמור
 כי רגלי חסידיו ישמור שנאמר לי עצה ותושיה אני
 כינה לי עוסקים בי הוא ית' וכן
 כמדובר ועל גיוף פן גבורה ונותנת לו מלכות
 ובמשלה וחקור לכם ענה כי חלא למלחמה
 יהרגני שאל וזה חלוי דין ובגלילין לו רזי תורה
 ונעשה במעין וכו' שמיטין אחסם חלאו
 בנחיות שאל כי נשמך המתגבר וכנהר שאינו פוסק
 והוה צנוע באחדות שהוא באמרו חת גופי פן
 יהרגני וארך רוח ומוחל על עלבונו ובגדלתו
 חלא בלשון יחיד וע"י צריך לבטל בנחיותו
 והוא כדכפר אופי היחל

מחטא ויזי שומר מן החטא את מי שהיחל בו
 על זה אני אומר קטע אחר והוא הושע ענדך
 כו' והוא בטוס לב כי הראוי היה יאמר הכופה
 כך ולא בועט אליך אך יאמר אל חושיע נפתי
 מליהוה לשעני כי אם למשךך כי הלל אני ענדך
 וחסה אליה ואיככה חובל ורליז את ענדך ביד
 הורג ולא פילגו מידו כי אין הניר שיה על
 שמיח צחירתו בנזק המלך באנדן עבדו כי ע"כ
 שלח ידו יתכרך במארים על עכבס עבדי ה'
 לעבדים ולא הניחם בנחירתם וגם שבהיל אופי
 אני ונהג נמלא שבהנאה הוא אלי זה היה אם
 אחסון במיח על הניגע לי אך אני הכופה אליך
 להיות אליך עובד אופך חמיר נמלא כי איך
 כהיל אופי רק מגיל עבד מלך וזהו חסה אליה
 הכופה אליך כי חסה אליה הכופה להיות גם
 אני אליך כאשר חסה אליה :

שנאמר לי ענה כו'. פירש רבינו הגאון ז"ל
 משלי ח' פסוק י"ד לי ענה וחשייה
 וכו' זלח הכתוב למעלה ויאמר כי החורה אומרת
 ראו נא בנפש היקרה להולכים בחרת חלומות
 או נמוסיות כהולכים בחורת ה' שאננה מלחמם

וכו' כי ה' אליכם ההולך לפיכם וכו' ואין זה
 רק עם זכות עסקיכם בי אמנם וחשייה כי גם
 שה' ירגנו בידך הוא שיכניע את השר אך האנשים
 שהרגו בידכם ולא יצלח מכס חלאות ותשועת כח
 וזהו וחשייה עונה הבינה חסריה ואומרת אני
 בינה לי גבוה לומר כשמי בינה חלומה אחסם
 שחשקו בבינת החורה לח חסיה לכס תישיה כי
 אי חעשה הכל גם עם השר גם עם אהיו כי
 לי הגבורה כלה ועד מזכר שרי ישכר עס
 דבורה כי המה היו יודעי בינה לפתים ומגן לא
 ירלה ורמח ותורחם היסה עושה כל המלחמה
 והס יובני על דרך שיחו משיחם בחורת ה' :
א יאמר לי ענה שאומר הוא יתכרך בשבילי הוא
 ענה שחטה מתוען בעיון לדעת חיזו חמחח
 ההלכה ומשך לך בשבילי חשייה שנתה כחך
 אל חתוב כי איך בהשיגך הבינה בעיון משגי
 עיון נשמי כי הלל אני בינה כי את עלמי חסה
 משיג כי אני וחכמתי ח' וחסות כחך לי היא
 הגבורה כי על ידה נוסף בי כח כביכיל כד"א
 ואנכי מלאחי כח את רוח ה' כודע ליודעים
 נך הפך מה שע"י ביטול עסק החורה נאמר נור

חסרי אבות

ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק והולך . אפשר שהכנס
 כרים . ומעין המתגבר היינו שהוא הניק ומחודד ומפיק קושי וכווי ונדעת
 חדרים חדרי הכח מהגבר והולך כמעין . ומרוב הניקוד לתורה ולתעודה מאכנה אשר
 חסנה ועלי כה יסיה כנהר שאינו פוסק ואין שבה לפינו
 והוא מעלת סיני ואחיה כי הא דמתיקן בעירובין דף ג"ד בני
 יהודה דגלו מכתחיל נקיימה חרובין בידן וסירט' שבו
 יגיעים לדעס טעמי שמעתא וכיון שהוא מעין המתגבר ומוליד
 חידושים וטעמי חלה זוכה כי לא ששנה משיי והוא מכלל
 מעלת סיני . ומאי דמתיקן בעלמא חיי ועוקר הרים כיינו שמי
 שהוא סיני יס לו נקלות גדול ומי שהוא עוקר הרים ערד
 כשפולים ולא קרא הרכה אבל מאי דאמר השתא שיש לו מעלת
 סיני שאיש שוכה תלמודו וקולו כנס"ר שאינו פוסק :

והוי אופ וארך רוח ומוחל על עלבונו . פירוש כי ע"י הענוה
 להאריך אפו ויהיות מוחל על עלבונו יוכה שיקבעו הלכה
 כמותו כמ"ש פ"ק דעירובין גבי כ"ה :

ומוחל על עלבונו ומרומתו על כל המעשים וכו' . אפשר במ"ש
 הרב חווח יאיר נכשו' סי' ר"ה דאך דאכור לפ"ה למחול
 על נזיונו את הוא מפורסם כחסידות שרי כמ"ש פ"ב דכחות
 כרב שמואל בר יוחי דהיה דהיה מרקד לפני כלה ואספיק
 עמודא דטורא ונמלא דמילתא דאכורא לפ"ה שאינו מפורסם
 בחסידות שלא יבזה חרובת ח' אם כהחוק לקדוש ואחמתי
 נכרה ומתנהג בחסידות שרי . ואחר שסי' כל המעלות שוכה
 העובך בחורה לשמה מלכות וממשלה וחוקר דין ומגליל
 לו רזי פוסק וכו' ח"כ הא גברא רבא מפורסם וקדוש ויאמר
 לו ואז יכיל להיות מוחל על עלבונו . ולא עוד אלא שרומתו
 ומגלותו על כל המעשים כל המעשים בל שמיחם אף
 שמוכס עלמו חף שמוכס עלמו הוא שחארתו כמה שוכה
 לעמודא דטורא כשכ"י . וכן היא שנייה אחר כל הפכחים
 דדוקא למי שוכה בכל המעלות שרי לוגול עלמו במנות
 ומרומם ומשינה על זס אף דלאחר אכור :

ומוחל על עלבונו ומרומתו על כל המעשים וכו' . אפשר במ"ש
 הרב חווח יאיר נכשו' סי' ר"ה דאך דאכור לפ"ה למחול
 על נזיונו את הוא מפורסם כחסידות שרי כמ"ש פ"ב דכחות
 כרב שמואל בר יוחי דהיה מרקד לפני כלה ואספיק עמודא
 דטורא ונמלא דמילתא דאכורא לפ"ה שאינו מפורסם בחסידות
 שלא יבזה חרובת ח' אם כהחוק לקדוש ואחמתי נכרה ומתנהג
 בחסידות שרי . ואחר שסי' כל המעלות שוכה העובך בחורה
 לשמה מלכות וממשלה וחוקר דין ומגליל לו רזי פוסק וכו'
 ח"כ הא גברא רבא מפורסם וקדוש ויאמר לו ואז יכיל להיות
 מוחל על עלבונו . ולא עוד אלא שרומתו ומגלותו על כל
 המעשים כל המעשים בל שמיחם אף שמוכס עלמו חף
 שמוכס עלמו הוא שחארתו כמה שוכה לעמודא דטורא
 כשכ"י . וכן היא שנייה אחר כל הפכחים דדוקא למי שוכה
 בכל המעלות שרי לוגול עלמו במנות ומרומם ומשינה על
 זס אף דלאחר אכור :

יֵדֶךָ חֲטֵי חַלְוֵהָ וּמִזֶּה חֲבִין אֲשֶׁר תַּעֲלֶה גַם אֲתָם :
אמר ר' יהושע בן לוי ככל יום ויום בת קול
 יוצאת מהר חורב וכו' פירש רבינו הגאון
 גיטיעה מ"ס פסוק ג' ו"ל . קול קורא במדבר
 כו' הנה אחז"ל בספר
 הזוהר פרשה ו' אחתני כי ומוצמטת על כל המעשים : **ב** אמר רבי זרע
 יעקב נמלט שנדמה
 התשובה העמידה היתה יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול
 ע"י הדינה וכן נרע"א יוצאת מהר חירב ומברות ואומרת אוי
 מהימנא פירשו פסוק עני להם לבריות מעלבונה שר חורה שכך
 ורכב על חמור שהוא מי שאינו עוסק בתורה נקרא גויף שנאמר
 כי ע"י זכות החורה יבא נזם והב באף חזיר אשה יפה וסרת פעם
 המשיח כד"ל יששכר ואומר

היה ואמר שלא ינקה רע ואיך ישוב יאמר זרע
 לדיקים נמלט אך אפשר כי אומרם לדיק כמספ
 הוא מפלח עמנו בלי השקפה אל מולדיו אך אם
 יהיה זרע לדיקים שדמה לו גם כזה נמלט מהרע
 כאשר קרה לגויסף שהיהוה
 זרע יעקב נמלט שנדמה
 התשובה העמידה היתה יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול
 ע"י הדינה וכן נרע"א יוצאת מהר חירב ומברות ואומרת אוי
 מהימנא פירשו פסוק עני להם לבריות מעלבונה שר חורה שכך
 ורכב על חמור שהוא מי שאינו עוסק בתורה נקרא גויף שנאמר
 כי ע"י זכות החורה יבא נזם והב באף חזיר אשה יפה וסרת פעם
 המשיח כד"ל יששכר ואומר

חמור וכן אחז"ל כי כאשר יתעסקו במשנה חבל
 הנאולה דכתיב גם כי יהנו בניו עשה הקבלס :
ונבא אל הענין והוא כי אחר אומרו כי מלאה
 נבאה שהוא כי חבל הנאולה בעת הקץ
 ואומר הוא יחברך הלא חתמו למה אני מופס
 בחינה זו והלא אפשר שחזכו שחייבנה קודם
 עשה או חתמו למה אני מעורר אחכם שחזבו
 קודם הזמן שחזכו קודם שחייבנה ל"א מה
 לעשות ולא פשיהו כי הנה קול קורא במדבר שהוא
 בת קול היוצאת בכל יום חמיד מהר חורב שהוא
 במדבר שמואל או להם לבריות מעלבונה של
 חורה שע"כ יהיה לכס חירות שע"י החורה אדם
 שנים ומסנים כל מכשול עון וזהו פזו דרך ה'
 שחפנו לו דרך לבא לנאול אחכם כי מכשילות
 אשמוטיכם הם המעכבים ואשר אין לו עונות
 שדמה לערבה עכ"ל ע"י החורה ישנו מס'ה
 לאלהינו שע"י החורה על העדר עון חדמה לדרך
 שמלבד שאין בה מכשילות גם יש בה מסלה
 מרופאם אבני יקר לעורר לב המ'ך הקדוש למטר
 לבא במסלה היאם וזהו ישור בערבה מסלה
 לאלהינו ?

עד עשותו רעת העבירה צפיעל אמנם אם
 הנושאים ונחיתים מיד ליד הם לדיקים חני אצתם
 גם כי גם שלא ינזר מהם עון הרהור הנה זרעם
 הוא סיפת זרעם והיה נמלט מלהנגאל שלא
 ימשכו עד שבוז אותם שכנת זרע כי סיפת זרעם
 יהיה נמלט כאשר קרה לגויסף שגם לא' שהלך
 לעשות מלאכתו עמה לא נקמה סיפת זרעו וששב
 בליוטן קשור והעטם כי הלא גם שעיני בשר יראו
 אשה יפה והלב יתמוד לא יגמרו חיבריו כי הלא
 זה יהנו אל לבם לבלתי יחטאו כי גם זהב וכו'
 והוא כי הלא גם שיער לב האדם ידוה"ש מהביט
 אל אלהים אשר אסרה ובחיותה מרה הלא
 מלבד אלה אשר עיניו שכלו פקוטיה יראה וירחק
 קמנה כי הנה שלשה המה בחינות אשה יפה
 בחינת עלמות' ב' בחינת יופיה וסוד מלאותיה
 אדממתה או לבנה ג' הנחת פעם ביחיה והנה
 השם לבו אל עלמותה הלא יקוץ בה ותפאם
 בעיניו כי הלא כאשר דמו אות' רז"ל כן היא חמת
 מלאה יואה ופיה מלא דם ומה גם כי יזכור חור
 דוחה וכיוצא בהשל רז"ל המשיגה שלמה לנדר
 שהוא פי מלא יואה שפיו וקרני שוויים כי פי חזיר
 כיואה עוברת דמי וסיופיה הדבק בה לכל מראה
 עיני כל רואיה ידמה לנוס זהב באף חזיר כי
 הנוס נחמד למראה וקרב אל מקור שפחת פי
 החזיר והכחינה הנ' אויגה דבקה בלשה יפה כי
 הלא לא יחסר זולתה באופן שבהסיר בחינת
 סוד פעמה מלשה יפה על כי גם היא נכעורה
 ויפלה

שנאמר נזם זהב באף חזיר וכו' . פירש
 רבינו הגאון ז"ל במשלי י"א פסוק
 כ"ב ו"ל אחז"ל כל המרלה מעשה ללשה מיד
 ליד חפילו לדיק כמשה שקבל מירא מיד ליד לא
 ינקה מדינה של גיהנם והנה כמו זר נחשב לפי
 זה סוף הפסוק כי הלא גם מוצע מזרע לדיקים
 חסדי אבות

אריב"ל וכו' אוי להם לבריות מעלבונם של חורה וכו' . פירש
 זנות ואשמו קובלת עליו אם זה עדים וכו' יש אומרים דכוסין אותו להוציא . וכיון שהחורב נמשך
 ללשה וחיינו בעוונה וכתב"ל א"כ אם הוא עוסק בדברי בטלה וספרי עינים והתורה מתנבנת ממנו . גם יק"ל בל"א
 סו' ע"ז והמורר על חפתי שאינו רואה לבא עליהם אם הוא רואה כוסין להוציא אותם מידו . ואפשר שזה כינת מ"ב אוי
 להם לבריות מעלבונם של חורה כלפי הפורש מן החורה ועוסק בספרי מינים שהוא עליון גדול לתורה שנתקום לטוב
 בחורס הקדוש בת מלך שאינו כדאי לה רועה זנות ומטעל עונתה וז"ש אוי להם לבריות מעלבונם של חורה שהוא רועס
 זנות ועוסק בספרי מינים אוי ואינו לו חרע שכל מי שאינו עוסק וכו' כלו' אה' בק"ו . מתי שאינו עוסק נחרס והוא
 כדיו מורד שאינו רואה לקיים עונתה דיניה הוא דכוסין אותו להוציא וכן זה נקרא גויף שחבורס . מנרסחו ואף שהוא
 כגון ואינו רועס זנות והדברים ק"ו אם עושם עליון לתורה ורועס . זנות ומטעל עונתה אוי לו לוקם כנשלים ועיין
 בספ' חרדים דף ס"א :

חסדי אבות
 אריב"ל וכו' אוי להם לבריות מעלבונם של חורה וכו' . פירש
 זנות ואשמו קובלת עליו אם זה עדים וכו' יש אומרים דכוסין אותו להוציא . וכיון שהחורב נמשך
 ללשה וחיינו בעוונה וכתב"ל א"כ אם הוא עוסק בדברי בטלה וספרי עינים והתורה מתנבנת ממנו . גם יק"ל בל"א
 סו' ע"ז והמורר על חפתי שאינו רואה לבא עליהם אם הוא רואה כוסין להוציא אותם מידו . ואפשר שזה כינת מ"ב אוי
 להם לבריות מעלבונם של חורה כלפי הפורש מן החורה ועוסק בספרי מינים שהוא עליון גדול לתורה שנתקום לטוב
 בחורס הקדוש בת מלך שאינו כדאי לה רועה זנות ומטעל עונתה וז"ש אוי להם לבריות מעלבונם של חורה שהוא רועס
 זנות ועוסק בספרי מינים אוי ואינו לו חרע שכל מי שאינו עוסק וכו' כלו' אה' בק"ו . מתי שאינו עוסק נחרס והוא
 כדיו מורד שאינו רואה לקיים עונתה דיניה הוא דכוסין אותו להוציא וכן זה נקרא גויף שחבורס . מנרסחו ואף שהוא
 כגון ואינו רועס זנות והדברים ק"ו אם עושם עליון לתורה ורועס . זנות ומטעל עונתה אוי לו לוקם כנשלים ועיין
 בספ' חרדים דף ס"א :

וישאלו פניו מגו תלמא מליחות עצמותה ויופיה מי סתי יסור אליה ולא ימן אל לנו לאמר יהיכן ידבק איש עצמו ובשרו ושפתים יסק פי חזיר כולאה טוברת בן זמך אפו למען על פי דרכו יגע עצמו ונשערו בזה זכב אר

העלים ומי נתן חריחה באויר כי הנה זה לחשוב הכביח' לרז"ל לומר אל תקרי חרות אלא חירות ממלאך המות ונאשעבור גלות שהוא על הלוחות לומר על דבר הלוחות שזכות חריה הלוחות אל היו בלי מפלגת

באפו וסלא אולת שהיה ואמר והלוחות טעשה אלהים המה והמכתב לו וכלימה כי הן לו ייוויר מכתב אלהים הוא חרות עד הלוחות אל היה עיקר ומוסף תקרי חרות אלא חירות שאין לך בן חירין היום ממקומו ומניאו אלא מי שעוסק בתלמוד תורה וכל מי הלוחות ולא חרות אליו היה לוקח לקח טוב שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה ו : אך היום ממקומו לא שנאמר ובמחנה נחליאל ובנהליאל במות : אמנם הנה קרוב לשמוע ימים ואך למשש נוס

העגל היה חירות כו' (ו) מה היה שלא מעט האותיות נולפות מעט הלוחות ולא חרות

העגל היה חירות כו' (ו) מה היה שלא מעט האותיות נולפות מעט הלוחות ולא חרות

ולהניחו יתלכך בולאה כן הדבר הזה כי הלא הקרב אל אשה יפה להאבה יופיה נמלא שלהתחבר בגוון מראיהה הנשאר זה ילכך עלמא בחמת מלא גולה וזהו נוס זכב בףק חזיר הוא אשה יפה וזה בהסד מכלל בחינותיה הפעם וזהו וסרת פעם כלומר כאשר ישולל ויוסר פעם הגלות ביאותיה על כי גם הוא בנלתי יפה ויושקף אל ז' הבחינות לכדנה :

מה כשנפטר מלפניו יתברך על דרך מאמר' ז"ל עשה שנפטר מלפני פרעה שנאמר שם ויפן וילא מעט פרעה כי אמרו רז"ל שהסך פניו כלפי פרעה והיה פוסע לאחוריו מפני כבוד המלך וזה יתכן עשה פה כי ויפן כלפי השכינה כבוד והיה פוער לאחוריו ויורד :

ועוד יתכן כי הורה לנו מעלת הלוחות כי לא הולך לפרוט בידיה מהלך ויורד כי אל

אז יאמר וסרת פעם כלומר ח"כ איפה לא יקח איש אשה כי ישקף וירא הבחינות הנזכרים ותבטל מזה רבה עד מחד לז"א וסרת פעם כלומר לא אמרתי אלא באשה שלא תמלא פעם וטענה אל הדבוק זה רק לתווה אך אשר יש זה פעם שהיא לקיים מצותו יתברך שלא תעשה על מילותיה המעשה רק על הפעם לשבת אז טוב ויסר הדבר ושאל חאמר הלא גם הנדיקים לא ימלטו כי גם הם יבערו ויכשילו בחמות אשה יפה כי תלוה היא לעינים וידמה להם למשיגי גבול עונג נפשי בקחחה אשה יפה לאשה על כן אמר תלוה נדיקים אך טוב שהוא לבלתי חמוד אשה הזולת על כן אשה יפה יקחו להם ולא כן הרשעים שאדברא כ"כ ויחמדו אשה יפה שיקוו מחי חבא עברה כי עלה וימות אשה אל אשמו :

בפנייה שפיה לרדת מיד ויורד למטה מן ההר כלו" ע"ד הארון שהיה נושא את נושאו כ"ש הליחות עלמא . עוד שנית כי שני הלחות כאלה היו בידו אחת והנה שני הדברים תמוהין שלא כדרך הטבע ע"כ אמר אל תחמה על החסך כי הלא נשאו את נושאן כי גם שהיו בידו משה גשמיים עם כל זה לחות כחובים וכו' לומר אמר היומן לחות ממש היה ניכר בהם רוחניות שלא כדרך הטבע כי הלא היו כחובים משני עבריהם מזה ומזה שהוא בארבעה דיהם ואך יתכן בטבע בלוח גשמי ממשיו יהיה הכחוב חקוק מפלגת החקיקה מעבר אל עבר ולא יהיו האותיות הנקראים ביושר מלד אחד מהפוכות שהעבר השני ולא היו רק כחובים ונקראים ביושר משני עבריהם ועוד גם בתוך גם כי מזה ומזה שהוא מן הכלדים נקראים משני עבריהם עם היוות חקוקים מעבר אל עבר ואם כן היה אומר כי גם בהיותם לוחות מוגשמים ביד משה היה בהם רוחניות גדול מספיק להיותם נושאים את נושאם וק"ו הוא מהארון כי על היוות הלוחות בחובו היה נושא את נושאי לוחות עצמם לא כל שכן והוא מאמר ז"ל ויכא משה ויבילך מידו מה ראה אותיות פורמית באויר הוא רוחניות החורה אשר גם כה שמוותו של הקב"ה ושאל חאמר אל כל כך קדושה היתה בכתיבת החורה שבלוחות עם שהם גשמי' אש כן איפה איך הרוחניות שוכן בחובם והסגל מהגשמיית כי הלא גם שהספר תורה נכתב בקדושה ויש בו רוחניות קדושה אך לא בגדר שהיה נושא את נושאו כי כתב אשר נכתב בידו

ואמר והלוחות מעשה חלקים המה וכו' פירש רבינו הגאון ז"ק"ל בפ' כי שאל וז"ל . ויפן וירד פשה מן ההר וכו' יש להקשות (ח) כי מלת ויפן מיותר . (ב) אמרו שני לוחות העדות בידו כי שני לוחות שכל אחד עניו ששה פסחים וארבו ששה פסחים ורחבו ששה יחזיק שמיים בידו אחת . (ג) למה חזר להזכירם באומרו לחות כשזכרים כו' ומכרואי יאמר ושני לחות העדות בידו כחובים וכו' וגם אחר אמרו משני עבריהם למה חזר ואמר מזה ומזה . (ד) מלת והלוחות מיותרת כי ודאי שעליהם ידבר וגם מי לא ידע כי מעשה אלהים המה שאם לא כן מי נתן לחות בקיע . (ה) אמרו חרות על הלוחות כי מהרואי יאמר חרות בלחות כי על הלוחות הוא אויר

אדם בעור גשמי הוא ואם הוא על כי בלחות
 היה מכח אלהים הלא גם זה יפלא אך היה
 מבוטא להיות יסודך בלוח גשמי לז"ל
 והלוחות מפסח וכזו לומר כי לו נכתב מכח
 אלהים לחם היות הלוחות

גשם היה מן החימה ה' הלובר כחבירו פרק אחד או הלכה שהוא פרס הנתן בלוח
 אך אזה דע לך כי הנה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אשר לא כמשפט לומר
 כשבר והלוחות נדוין אצילו אית אחת צריך לנהוג בו כבוד חוקקים והוא מאמר מדרש
 מעשה אלהים המה שהיה שכן מצונו ברור מ"ך ישראל שלא למד חזית שהזכרנו למעלה כי
 ביה חס עדיין רומינס מאחורופל אלא שני דברים בלבד קראו הדברות שילאו מפי הקב"ה
 למעלה פרס יתגמלו רבו ארופו וטוודעו ש.א.א.ר ואתה אנוש נסינו היה מליחותם
 לשקבל' מכה אז והמכתב

מכתב אלהים הוא והוא מאל' במדרש חזית כי
 על הקוקק הלוחות נאמר קול ה' חילץ כי הלוחות
 היו אז לבנות חס רומינים והקול הוא הדבור
 היה חילץ והקוקק בכה ולמלא תאמר הלא החר
 הסגשמות לשקבל' מכה גם נחשבה רומינות
 ה"חגיבה יפרח הרומיות על הסגשמות חבי כי
 לא יכלו הרומינות לז"ל היות על הלוחות
 לומר רכה והיפסיה חס מעשה ה' כי טרם הוא
 כי הלא היה יכול לעשות חזיתות בלוחות מעש
 הלוחות אך חס היה עושה כן בהגשם הלוח היו
 מחלכשים האותיות ולא היה חל בזה הרומינות
 העולם בחלק אלוה ממלא בלחי נפרד מחזו
 יתגדך על כן מה עשה כח צרות' שהיא חיר
 בלתי ממשי סובל רומינות בחיפן שהיא חרות
 למעלה מאכות הלוחות וזהו היות על ה"ח
 לומר כי החרות היה למעלה מחיכות היות
 וע"כ לא היה בולט עלכ היות והוא חמר על ולא
 נאמר בלוחות גם ירד' כי לכות המכתב
 החיות היה על היות עולה וירדך ודבר למעלה
 צירפיו החורה ולא דבר נאמר חך עשם היות כעשע
 כל דבר ההקוק חך עשם גשמי :

עוד יתכן באומרו חרות וכי נאמר כי לא היה
 כדרך החוקקים לוחות חך לוח כששער
 עבוי האזותות יסברו מעשם היות צרופן שהחרות
 הוא כל הנאמר מהלוח וגם על כלו חמר כי בזה
 היה חרות על הלוחות כלם ולא על קצתם שהוא
 הנאמר מהם אשר הפריחה כי לא נהמר מהם
 כלום והוא ענין מאל' באומרה שהיה הקוג והקק
 על הלוח שנאמר קול ה' חילץ לברוח אש כי היה
 חולץ ולא מחסר ועל כן מ"ס ופ"ח' היו בנס ולא
 היה נושל חלק הלוח ששחך כל אות מאלו כי
 הלא לא היה חסר מעשם הלוח מה כשכשיכות
 היות רק יתכן בקרבו בכה :

אך יאמר חרות על הלוחות כי הנה דרך החרות
 כתב בלוח כי אוחס האותיות לא היתה
 מליחותם בעולם עד אשר שחקקו בלוח אך
 מקודם אין מליחותם נמלא אך בלוחות מליחות

לוחות אשר נחקקו בלוחות פרס המלאם חך
 הלוח היה מליחותם בעולם למעלה אלא שחקקיה
 מפיייר גם לעיני הכל זה יאמר חרות על
 הלוחות כי מה שהוא חרות מליחותם היה היות
 וקיים בהיותם על הלוחות

כערכו חי וקיים ומדרשם עס
 כל אחד מישראל ואומר לו מקבלני חס עליך
 ואומר לו הו ואח"כ היה נחקק על הלוח נמלא
 כי היית מל"ח מה שהיה חרות היה על הלוחות
 למעלה מהן מחלסה ולא שלא היה מליחותן רק
 אחר חיקקתן וע"ס דרך זה יתכן יאמר והלוחות
 מעשה אלהים הנה מתייחס אל מעשיו יסודך יש
 מחן והמכתב מכתב אלהים הוא מתייחס אליו
 יתגדך כתיבת הגלי עז' או נייר או לוח כן היו
 בחיור חיים וקיימים דברותיו יתגדך כמאל' שהיו
 הדברות נראות רבומות באיור וכל אדם רואים
 חס הקלות הנה רומינים ונרשמים באיור ואחר
 הייתי מכתב חתימה היה חרות הכתב חרות על
 היותו לומר כי עם שחקק והיה חרות עוודנו
 מל אות הרומינות אשר נרשם בעצמו באיור לא
 נעדר מליחותו ומה גם לר' יוחנן שאתר כל דבור
 ודבור שילא מפי הקב"ה נברא מלאך כי לא
 נאכלל המלאך בה חקק בלוח אלא בעיד שמיאורו
 נאמר למעשה מהלוחות וזהו חרות על הלוחות
 ששם היותו חרות גם הוא המכתב שהוא על הלוחות
 כשהיה וז"ל אמרו אל חקרי חרות אלא חרות
 כג"ח או ממלאך היות שחקקס לומר אל חקרי
 שהל"כ היל"ל חרות בלוחיה על כן אמרו שהיה
 להם חרות כשכיל הלוחות ע"ד על דבר פרי על
 חזרותו ועל דבריו :

ואתה אנוש כערכי חלופי ומידעי וכי' פירש
 רבינו הגאון זק"ל בטהלים כ"ה פס"ק
 י"ד ו"ז : בלע ה' וכי' . הנה החייב והרשע
 היתר עס שלא חרנס יאוח שחבלע חותם
 כקרה או לפחות פ"ג לבגס שכל העס ירחו
 ויקחו מסר והפעם הוא כי ראינו חמס כדור
 המכול ורוב כעדת קרה וע"י רשע מהחשבים האלה
 חין חקנה כי הלא יומא ויליה יסובבוס על
 חובותיה לשוממים מבבלים מהחזן להחגיבה
 ואין והעיל בקרבו מהם ב' דברים לרומים
 חרבה כי אחר שהות בקרבה מלגשים אלה לא
 ימים מרחבה כפרהיסו חך וזממה והוא כי אלו
 עושים רשעה והס אנשים רשומים ומשקפים

כל השאר ומה גם כי אומרים שהמלך עושה רעה ואיך יוכל המלך להוכיחם כי אדרבה יעזרו בלואמנם כי ראשם בחמימי כלומר שעל כן עשית דבר רשע כללו היא תועלת כל שאר עמך ישראל כאשר בקרה כמס' נבקימו שירלו ויקחו מוס' והנה על זאת היה אחיפול . יכול להסיב מה זה כעסה עלי כ"כ עם הווי קרוב זקנו של נח שבע ורע אהיב והאח חסד על שמעי שהרפך ולא הנחה לנגוע נו די וגם שאלו היה מנבא נפקד ונא לידך והנחנה על כן בל כמדבר עם אחיפול ואומר הנה יאמר מרגיש אדם עקלת מחם מהארכב מהכאה רוחה האויב וזהו כי לא איב יחרפני כשמיעי היית לי כדי שאשב ולא אשיב לב וגם לא משנאי כשאלו שעלי הגדיל היית לי שמימי נסחר ממנו ואעשה כללו לא רחמיך אך ואלה חוט כערכי שעם היומך גרוע מגדל איש או אדם רק נגדר אנוש חשנך כערכי ולא עוד אלא שהעלויך עד גדר אלופי ומיודעי אשר יחדו נמתיק סוד כאשר נדברנו על ס' מסודות המורה ונבאם טוב טעם אל הסוד כמוי כמון היינו ממתיקים הסוד ולא העדפת עלי ועכ"ז הגדלתיך כי נבית אליהם והלך ברגש כי הלא דרך המלך ללכת לבדו בדרך והעם אחריו לא מלדיו ומה גם דוד כי זולת מלכותו היה ראש הסנארכין וראש הקבלה שוקני עם וחכמוי היו מלויין ואזו מאחריו והראוי שב אחיפול יהיה מהם אמר אני לא עשיתי כן רק כאשר הרגש והקבוצן סוף אחד המלך כן היה אחריך כי היינו הולכים למודים והרגש וקבוצן מגדולי ישראל אשר שנינו וזה לא יעשה המלך אם לא לרבו אלוטו כבודע ועצ' סייג כסוי טובה :

שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם וכו' . פירש רבינו זק"ל במשלי ד' פסוק ב' וז"ל או יאמר אל יעלה על לבך לומר למה יקסיד הוא יתכרך על תורתו אשר נתן לנו המלובש ומובשמת אלנו הלא הבחינה הסודית קל דברים והלא דברים קל אשר לה חומר ומה דוד כולך ישראל שלא למד היא העיקר אללו סאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופי ומיודעו הלומד בחיבורו פרק אחד או הרבה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת עאכ"ב מנינומינו עם היות שצריך לנהוג בו כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר בבור חכמים יתרו ותמימים מתייחסה אלו וגם היא יתחלו טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר כמלגוש בלבד אל מוכיות כי לקח טוב נתתי לכם תורתו אל תעוובו : סודה על כן אמר כך כי לקח טוב כו' כלומר גם הנלקח ונחמי ביד אשר נחמי לכם שנשמותיה ככם לשתחזדוה ולא יעלרכם הנשם הלא טוב הוא ולא יעלה על רוחכם כי אחריו שנתתיה והלבשתי סלקתי ידי הימנה להיוחכם מלובשת כי קדוש אני וזהיה ככל נוסן מתנה שמסלק הנוסן ידו הימנה כי גם שנתתי לכם עדין מורתי היא לכן אל מעזבוה וזהו סודתי אל מעזבוה והוא כי גם בזה דבק הסוד והרומי כשלבנת הבלי ממשית הדבקה בנשלת : או יאמר כי הנה בשמות רבה ארז"ל על לקחת מתנה בלדס שהמורה היא מחק ולא במחש וזהו לקחת יכול שאתה לריך ליתן דמיס ח"ל מתנות וביארנו שם שלא ינכה ה' מזכותך דמי המורה אשר יצק השי"ה לתח לך כי אם כמתנה וזה יאמר פה אל תקול בעיניך מעלת נורתי להדבק בה כי הלא לקח טוב כלומר דבר הנלקח וטוב גם אם היה נלקח בעצם הוא טוב והראו שנתתי לכם כלומר מתנת חנם בלי נכוי אל חזלת בה על חמו אוחה חנם להקסין ערכה כי הלא חזלת היא מתייחסת אלי לכן אל מעזבוה לבלי הכין שלא מתוך אמריה :

כלומר גם הנלקח ונחמי ביד אשר נחמי לכם שנשמותיה ככם לשתחזדוה ולא יעלרכם הנשם הלא טוב הוא ולא יעלה על רוחכם כי אחריו שנתתיה והלבשתי סלקתי ידי הימנה להיוחכם מלובשת כי קדוש אני וזהיה ככל נוסן מתנה שמסלק הנוסן ידו הימנה כי גם שנתתי לכם עדין מורתי היא לכן אל מעזבוה וזהו סודתי אל מעזבוה והוא כי גם בזה דבק הסוד והרומי כשלבנת הבלי ממשית הדבקה בנשלת : או יאמר כי הנה בשמות רבה ארז"ל על לקחת מתנה בלדס שהמורה היא מחק ולא במחש וזהו לקחת יכול שאתה לריך ליתן דמיס ח"ל מתנות וביארנו שם שלא ינכה ה' מזכותך דמי המורה אשר יצק השי"ה לתח לך כי אם כמתנה וזה יאמר פה אל תקול בעיניך מעלת נורתי להדבק בה כי הלא לקח טוב כלומר דבר הנלקח וטוב גם אם היה נלקח בעצם הוא טוב והראו שנתתי לכם כלומר מתנת חנם בלי נכוי אל חזלת בה על חמו אוחה חנם להקסין ערכה כי הלא חזלת היא מתייחסת אלי לכן אל מעזבוה לבלי הכין שלא מתוך אמריה :

פרק חמישי
ד' והלא דברים ק"ו ומה דוד מלך ישראל של למד מאחיפול וכו' . אפשר במלי דק"ו דמך שמחל על כבודו אין כבודו מחל וספק הר"ס ס"ב דמליס דלא חוץ ולא חולטין לאשמו דביוון הוא לו ורב שמחל על כבודו קי"ל דכבודו מחול וחולץ וחולטין לאשמו דביוון דכדכ מנה כי הא שרי להכס וז"ש מה דוד מלך ישראל שאין כבודו מחול ונגוע משום דביוון הוא לו א"ש קאל לאחיפול רבו אף שהמלך קורא לכל אדם בשמו כמ"ס הרמב"ם כ"ס להכס סלמד מחברו וענין לישמד אות אחד מרוב המלך שאלמד שני דברים עיין בס' מעשה רוקח להגאון החסיד מהר"ר אלעזר מקראקא ולה"ה דפירק שפיר :

כבוד חכמים יתחלו ותמימים יתחלו טוב ואין טוב אלא תורה כו' . אפשר לשי שהעל זוכה בירושת אשתו לז"א כבוד חכמים יתחלו וז"ש לנחמיל אהיבי יש למי שוכס לעס"ק בחורה לשמה שנקרא אובכ דכתי לעיל אני מנהלת ומוריסה אופו ש"י עולמוה וזהו כלפי אשר זוכה בירושת אשתו החומרים ותמימים יתחלו טוב כלפי המתיק לת"ה כשמשון אחי מדיים וז"ש בספר שכתב הלקט דבעוב"כ מלמד"ן למחויק תורה וקורא ושנים עם הפ"ת וזהו יתחלו טוב שזוכים בחורה חמש ואשר שש"ס כי לקח טוב נתתי לכם דגם סתורה נתקח שוכס בה ע"י מעוט ומיחה תורתו אל העובי ותלמדו חכם בעצמכם וז"ש ואין טוב אלא תורה שנ"ל כי לקח טוב וכו' דרבים ותמימים יתחלו טוב על המתקוקס כדאמרן ומימי ראים מקבל דלקח טוב שוכס בחורה נתקח שקונה בממונו :

קך

כך

קך

קך

כך דרכה של תורה כו'. פירש כינו הגאון זנוק"ל משלי ז' מסוק מ' וליך חו"ל . עור יהתן דרך שליטי כי בא לזכור כל נפש אשורית אשר חמת עמו כי היא אשה זרה לנו מסאת נפשו הקרובה אל קדושת התורה ויאמר ה' כך היא דרכה של תורה פת במלח חניףך בנאמח בנאמר לך כי יקרה בנפשו נער חסר האבר ומים במשורה תשחה ועל הארץ . דעה קניה מה חסרה כי לב מעט מעט וכל תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל לא רחית רעה אך בנביע בהיכלה עד כלה גרש אם אתה עושה בן אשריך וטוב לך אשריך . אלל כל סנה מפינותיה יגרש עלמו מדה האמת בעולם ורוע אמונותיה אז חארב

לך למשכך ברשעה וחשים כל מאמני כח כל חרף ממנה וחוה והחזיקה בו שתחזיק עד בא הדבר בצד מה בלבו ואחרי כן ושקפה לו כי מדבק בו אחרי אשר הוטמאה נפשו בה ודמה כאלו נשקה לו שהוא דנקות נפשי פה אל פה שהוא משל הנפש כי הנפש מתייחס אחר הפה כד"א ויהי האדם לנפש חיה לרוח ממלאך ואחרי ההדבקות בו אז העיזה פניה להדיחו מחורת ה' וישם כל מעייניו בצרה ותאמר לו זנחי שלמים עלי וכו' לומר טוב לך כי תעסוק בי מברח משה וישראל כי הלא בצורה במסכנות תחלל בה לחם שאיננה בלעדי יסורין כי זה דרכה של תורה פת במלח תחלל וכו' ועל הארץ חישן אך כי אנ"ל שנס יהיה לך אך צער לאכל כי אם גם להאכיל לזול' כשלמים שיב צהם לכהנים ולכהנים כן יהיו זנחיך אשר חוצה ואכלת כשלמים להאכיל וחוה יהיה לך עלי ובצדלי משל"ב ע"י חורת ה' שהיום לעשותה ומחר ליטול שכרה אך לאכי היום שלמתי נדרי וע"כ לקוב לך לשבוע לחם יאחתי לקראתך לשחר פניך ואמלאך כי קדמתי אתה ובמקום שע"י עסק ההורה על הארץ חישן מרובים רבדתי ערשי וכו' כי כל מליכס ויועלי ארץ מעשות כבוד יעו חתריך לשמוע יפה חכמתך ולכל תאמר הלא חורתי חסנה לנפשי ויך יהנה גופי לבדו לז"א נפתי משכני מור אהלים וקמון כי ריחיים טובים הנפש נהנית מהם . ואחר כך קו לקו ידית מקרבך ירחם שמים ותקנה בך קנין

ועיקריה כי מתחלה יבא בה כעובר דרך העברה בשוק משאה ומתנה ומאנה לנוע נפשו אל פינה דעותיה הרעיה רק אלל פנה ולא פניה ענמה רק סובב בכלתי ננוע אל פנתה וגם זה דרך העברה ואח"כ קו לקו דרך ביתה יעזר פסיעה אחר פסיעה יהיה הולך ומחזיק בדרך בית פנימיות סברותיה המרים והאחרים ולא העברה לבד רק יעזר כמהלך בזהלי אשדנו ועדיין יבוע מפני הרוואים לאחור לדיק דרכה בפרהסיא רק בנשף בערב יום וכו' ויהי כי הימל האדם ללכת דרך ביתה אז חתוך רוח אשה זרה להקביל פניו לפעמו במתנה אמונותיה והטעין כי הלא אין לך . עבירה שלא תדבק בכח עומאה כי על כן כל העובר בעבירה ויליד קטיוגר מתייחס אל מקורה והנה גדולה שבגדולת העבירות היא הפעום וככן צבא איש דרך ביתה אז יואו ילא כח הפומאה היא ולא תדבר כל כדומתה רק חשיר את רוחו כמדברת בו כחומר העיזה פניה ותאמר לו יהא שית זונה מקושטת בייסוי מענותיה והיא זונה כי חמת אישיה גויי הארץ חקת את זרים אללה קדושים אשר בחרן המה למאה בחון פומאה והיא נלורה לב כי תבא אליו בפחיות פענות חוסר לב אז היא מקושטת כזונה מבחון אך מוכייתיה המתייחס אל הלב הנל היא כי היא נלורה לב בעיר נלורה וזה דרכה כי לא תחליל לך בשחת דבריה ברוע אמונותיה רק הקדים הקדמות והכנות תהלה ולאם לך הולכת ומקשטת

חפרי אבות

ה כך היא דרכה של תורה כו'. אפשר לפי מאי דק"ל דכתי רעבון אכור צנוע וגם אם הוא חולה ימתין ו' חדשים כמ"ס בא"ה סי' ע"ו וכתי הרב שליט הנבונים אם חולה כראוי לרפואה לריבם למתקין עד שיתרפא וגם מי שאינו בריא אינו חייב אלל לפי מה שאומדני אותו כמבואר שם . כל קבל דנא שנה ויירש לנו דכנס דדרך נבר בעלמא יש בו מקום פטור בכמה לדרון האמורים מ"מ עונת הכורס ודרך אשם חסונה כבודם בת מלך שרא ושנא מאשטת החומרות . וז"ל כך היא דרכה של תורה דעונת הכורס הרמוז בנאומה דרכה של תורה כמ"ס . דרך נבר אינה פאשטו נגשיות אלל כך היא דרכה ועונתה של תורה ואף בשנת רעבון אשר בתפסות תחלל גם להם לבדו פת במלח וכו' וחיי לער וכו' שאתה חולה ותפסה עכ"ל אין נגרש מעונתה ובתורה אתה עמל כמ"ס יז"ר סי' רמ"א אי' עני המחזור על הפתחים ובעל יסורין חייב לקבוע עתים לתורה :

א"נ אפשר כמ"ס בצנות דר"נ דר"ע הים מביא תבילה של קשים היום מוכר ומתפטרם ותיה מתקשט בה אמרו עליו שכניו וכו' הרבה ביוסוקי אני מתקשט בהם אמת שאני שונה בהם ואחתי שאני מתקשט כנגדן ואחתי שאינו יכול לישן . נחלא שיהי ר"ע מכוין להיות מעלה עשן כנגדו שלא יוכל לישן כדי לעסוק בתורה וז"ל ועל הארץ חישן כדו שלא תמלא מנותה בכרים וכסתות כדי שתקום ללמוד וחיי לער חתי' כר"ע שהיה עושה המלאות שלא יהיה יכול לישן ומאי שני"ה על כ"ר נחבב דמישך כפוי ושינה חוטפתו ומאכר תורס ותשלה וז"ל וחיי לער תמיה ובתורה אתה עמל :

חן הייסורין אה כבדו ולהורות לו כי מן השמים יוכיחוהו יהיו יסוריו כרגע כמה כבוד אל פח למען יכיר כי מה' יאלו כי אין המזל מכה רק בהדרגה וכ"כ על לבו כי כל זה איננו שזה לו כי יהיה כאיש שבור ולא ידע כי בנשאו הוא אשר סימא וממנה נמשכה רעתו לא ישוב עד המכה ואת ה' זכאות לא ידרוש כי עבד כיון חממת העבד ולא יסנה אל ההשגחה באופן כי רע ומר עזבו את תורה ה' ולדבק בלחנה כי רעתו רבה עד יבול שפחותיו מלומר די :

פת במלת האכל וכו' פ' רבינו בבאון זנוק"ל במשלי ק' פסוק י"ג . וגם שייך פירושו על מיעוט שינה וז"ל :

דרך פשוטו ילמדנו מוסר השכל אל יבטח איש בעשרו לחשוב כי כן יהיה תמיד ולא יחסר לו גם עודנו סרות על ערשו כי הלא התק ומוטש יהיח התקוע ויורש ותכסל רעתו כי נחלמד בעגלה תפיל תרדמת שינה ולא יעשה לביתו ויגדיל שבר רעבון ביתו עוד אוסיף לעיוהיך אל חרגיל עמקת במחורות וזהו סקה עיניך לראות את הטלד ושבע לחם ולא תשבע בשר ויין וכיוצא בהם רק לחם לבדו בלתי הרגיש זער הדלות כי יבא עדיך והוא מוסר החורה באומרו בשר לאכול ולהם לנבוע שלא הזכיר שבעה כי אם על הלאם לבדו :

דרך רמו יאמר פן יאמר אשר סיגל תורה ומלות לרוב אשר העשרתי ומלאתי חכמה ומלות עתה אנוח לי ואשיגה בתרדמות שטף קייני וכו' לומר אל תאהב שינה תרדמת שפוטו של ממון סן חורש מכל אשר סיגלת ולא בלבד תאהב השינה תשנא כי אם גם היוחק נוסה אל עסקי העה"ז באופן שלא תישן מעסקי העה"ז זולתו שיהיו עיניך בלתי פקוחות על דרכי תורה ומלות כי גם מזה תשמור וזהו סקה עיניך ואם סיגלת כבר עוד חוסיף ושבע לחם אלהיך מלחמה בל תורה :

א יאמר אל כל איש ואיש מחופשי החורה אל תאהב שינה כי גם בלילה לא יבטח לך כי אין עיקר רנה של חורה הלא בלילה פן חורש ותשכת חלמודך וזאת עיני תעשה אל תאהב מחורות ומעדנים המעמיים עיני סבלך מהשכל על דבר רק סקה עיניך הם עיני סבלך ושבע לחם ולא משמנים וממחקים כמאמר החנא פה צמלת האכל ואפשר להמשיך בזה גם פ' שחציו סן יאמר איש הצורה בחורה וסת צמלת ואכל אני עינתי מאד כי תושיה מעתה כתי וגם בשר ויין לא יבא אל פי כי אם הלאם אשר אני אוכל ולא על הלאם לבדו יהיה האדם וכי האם כל איש זדיק תמים רע צעניו שילתךך תמיד ללרשו כמאמר ומכסהר

אמונת רעות אשר שנה ה' והוא פן האמר בלבדך אולי ימושני אבי ששמים ויבא עלי קללה ולא ברכה ע"כ תקדמך לאמר לך הירא מפחד לילה של העה"ז הדומה ללילה ופוט לך נרוה דודים עד הבקר של העה"ז ונתעלסה צאבים כי ררחוקים מאיתו יה' הם המהעלסים פה וז"ל לכה לשון ה'יכה כלומר לך לך מהותך אשר אתה נה ונרוה דודים וכו' ואחרי שקוע כך סברה זו שיבאך ותיטעך צטיט יון אמונה מאמונותיה וסוה כי האמר לך למה זה לא ייטב להולכים בחורה ה' אך אין זה רק כי אין האים צבית כלומר כי אין מלא כל הארץ כבודו חלילה שהוא ה' מדעות החכמה היא כי רם ה' ועבים סזר לו באופן הוכל לעשות רעה כי אין משגיח חלילה ואם יארע צעיניך על האמונה הזאת כי שלא מה רבו מעשיו וגשלאותיו לבני אדם כדורות ראשונים האמר לך לפחות הלך בדרך מרחוק וסילק השנחתו מאז התריב ביתו ושמת האמר הלא לא יבצר יבסוף אל ביהו כי פה אהו למושב לו וקל מהרה ישוב אליו כמשפט הראשון גם היא חשיב אמריה לך לרוב הכסף אשר זר מלכיות כוסף אל היות לו דירה בתחתונים לקה בידו והוא נרור וסגור לא יפתח ואם לא תשמע אליה להיות כופר בכל ותאמין כי עוד ישוב לפחות האמר אליך כי עתה לא יבצר מהיות ידיו מסולקת מהעולם כי מעל השמים כבודך ואם יהיה שיבא ליום הכסף הוא יום התכונה מני אדם יבא ביתו וזו יבנית פה באופן שלא תשיח לבך ללכת בדרכיו תיבדך כי עזב את הארץ כעת ואין משגיח חלילה והנה על כל הדברים האלה הלא נפלא לאמר מי סתי מלכיות ראו חורת ה' תמימה ימנע אליה לדברים הרעים האלה לז"א העמו ברב לקפה וכו' כי אחרי שברוב לקפה שלקחתו בתחילה והחזיקו בו לאס לו הפחו לשמוע את דבריה נמשך שאחרי הכנסו בחלק שפתייה חדינתו גם שאין בחוכיו עינייה ממש לא יבט רק אל חלקת שפתייה וידע מזה האמת וז"ל חדינתו והנה תחלה רע עליו המעשה וקייני סכנות הזרות אך יהיה כנדח בעל כרחו ועוד מעט וילך אחריה מדעתו וזהו הולך אחריה וזה שפאום כי לא תחננה לחשוב מלכות לאסו אם יעשה ואם יחדול כי הלא תשחרר עליו אחרי הדבקו בה וזה גם כי יכיר בנפשו הוא עושה לא יחדול ידמה לשור אל ענה יבא ובהשתקעו יוחר יאסם לבו מהרגיש כ"כ רק כעכס שיקשקשו את האויל להזכירו כי מוסר עימד לעומתו כן ירגיש התעוררת מה כי יש דין אך לא ידמה לו כשור אל ענה יבא כי לא יעדיך כי זן מוח הוא ומזה מד גדר שגם בעה"ז יוכיחוהו אלוה עד יפלת

כסף לז"א אל חתמה על החפץ כי הנה רע וע
 יאמר הקונה יהבך כאלו חמיד אומר עדין
 אהה רע ורחץ וספר חף וחול לו כמזל' במדש
 חזיה על דודי ירד לנו וכו' שהשם יתכרך בה אל
 העז' ומריו בלדק ונעלו

ומוליכו עמו למעלה
 והו וחול לו שהקונה
 חול לו מסה אז יתהלל
 במהלל איכות הדיק כי
 טוב ולמען זזה מבקש
 להשניחו ביותר ולא שיאמר
 לטוב רע חיליה :

ער מיעוט סחורה פירש
 רבינו הגאון ז"ל ראה
 ח"ל וכי ירבה ממך
 וכו' ראוי לשיח לב א' אל
 אומר כי ירחק ממך המקום
 כי נכלל אומר כי
 ירבה ממך הדרך הוא .
 כי הוא נהיות איש
 רחוק מעיר אחת לא
 נאמר כי ירחק המקום

ממנו כי אם שירחק הוא מהמקום כי הלא המקום
 לא יקרבו ולא ירחק כי קרוב הוא חף האדם
 המחטוטע עליו ירדק לומר שירחק מהמקום או
 יקרבו ואם כן איפה מהדלואי היה לומר כי מרחק
 מהמקום ולא כי ירחק ממך המקום . (ג) למה זה
 האריך ואמר אשר יבחר ה' אלהיך לשום את שמו
 שם כי באומר המקום יובן כי נפסוק הכמוך
 דסליק מנייה ואמר ואכלת לפני ה' אלהיך
 במקום אשר יבחר לשכן שמו שם ולמה חזר פה
 לאומר . (ד) אומר כי יבכרך ה' מי לא ידע כי

ברכת ה' היא העשיריתו :
אמנם יתן דוסי נמדת בן אדם לכלתי החזיק
 טובה לקניו וספר נשכחו של מקום
 שמענינו על מדותיו יתכרך ומנהל את האדם לאטו
 לפי שפזו מרוב ענוותנותו

בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא : ׀ אל
 תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד
 יותר מרמורך עשה . ואל תחאוה לשלחנם
 של מלכים ששלחנך גדול משלחנם וכתרך
 גדול מכתרם ונאמן הוא בעד מלאכתך
 שישלם לך שכר פעולתך : ׀ גדולה תורה
 יותר מן הבהונה ומן המרכות שהמלכות
 נקנית בשלישים מעלות והבהונה בעשרים
 וארבעה והתורה נקנית בארבעים ושמונה
 דברים ואלו הן בלמוד בשמיעת האיון
 בעריכת שפתיו בבית הלב בשכלות הלב
 באימה בענה ביראה בשמחה בשמוש
 חבמים ברבוק חברים בפלפור התלמידים
 בישוב במקרא במשנה בטהרה במיעוט
 שינה במיעוט שיחה במיעוט סחורה
 בשחוק במיעוט שחוק במיעוט תענוג במיעוט
 אוכל ואהה נזר ולא

דרך
 אדם חמוד ולא איש כי לא נדעם חדני כי הלא
 ראובן אשר זכרתי אלו הן מעט אשר לפניו נשעה
 אהה ביום יספוק לו ליטפל בעסקו חף אנכי כי
 רב חילי וכי כביר מלאה ידי הלואי כל היום וכל
 הלילה יספיק לי לשאח ולתח במעוני כי לפעמים
 לאכול חין לי פנאי ומה גם עשה לעסוק בחורה
 הנה כי יאמר כי אשר הטיב השם יהבך מעט
 אלו יאחה לעסוק בחורה חף הוא אשר הכרה
 ה' להטיב לו חין ראוי לו לעסוק בחורה ה' אשר
 עשה לו את החיל ההוא ואוי לאזנים שכן שומעות
 מסי

חכמי אבות
 האשר נכתבו מ"ש חכמי המוסר דנענינו הנוף מאכל ומשחה ונגדים חין
 לאדם להסתכל במדרגה פלוניה . לגדולי הדור עשירים שאננו דעל ידי זה יאכר עולמו ולא ישנע ותדיר הפאור
 יתאבס כל היום דוב לעלות במעלות שאינן . דלאו לו וכמ"ש בקנהא ובקאור ובכבודו וכו' וכענין נכסר לו יבניה
 במה שהוא למטה ממנו וכמ"ש נגדריס דף ׀ דלמר ר"ע לדביהי חוי נגדא דלשילו הננא לית ליה ועי' יביה שם
 ומהו רובה וסורח שוקט וכו' ומהו אולם : ענין כמעלות הרומיות מפק כחורה ויראת העל רובו סעוב ויכולא כפן ישא
 אה ענינו וכל מעניו . ורעיונו לגדולים ממנו להיות עולה יום יום במעלות אה' וכו' סי' כת הקודמין כיות סכ'
 אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאלו מטה ככונס לענין אורח חיים שהוא רמו לפורה ומחיות ומדו' סהקורס
 נדרשת כהן כענין ועין טובה וכו'א המשכיל יתפלל למעלה הימנו גדוליו יבראל לקנות מעס יום ויום חוספת טובה
 על שפניות נכשו אמנם למען סור משאלו בעיני העז' מטה ויפתל . אמנם למטה ממנו ויחי' שמה נחלקו . וגם אני
 שמעתי קימן לדבר נשמים חמטל ועל הכרך מתחת דכל דבר סנוע לשמים ממעל יתפלל לעלות ווס ווס . ועל הכרך
 דבר סנוע לארך מידו דמיין וכו' ומלכס אינדי ואניונוכו . מתחת יראה למעט כנאזותיו ויפתל כמה שלמעט מתחת
 וי"ש אל תבקש גדולה לעלמך כי' לנזקך מן אינדי מן אינדי אמנם גדולה לנשכר לעלות במעלות נשפיות כקש
 והפש חסס הנושג להגדל נחורה ומנות ומדות טובות וכדר' משרש סא דלמרן אל תבקש גדולה לעלמך לא זו כלבר
 שלא תבקש נשועל ויטירחא אלא אפי' להסאות בלבד לכבוד האדומה לא תחמוד כבוד כי תאבס זו שיש טובה ראשולענס
 מנת כוסס חן נענין גדולה הנפש בחורה מנות ומדות טובות לכסף הוא כי לא די להאזווס בלבד להסויף על מה שיש
 לך אלא יוכר וימורך עשה נפעלך כי החי' לא הסזיק אלא לך לברו לעשות מעס ולחסיף מוספת טובה נחיות
 לעין וכו' אומריו יותר מלמודך עשה :

׀ במיעוט שחוק במיעוט תענוג במיעוט ד"א איה דמשרשי במיעוט ד"א דרך נכר ואפשר כלני מלי דקילי דאי
 ארנווי מרנע קמי' הייב לוקי' חף אל הוא ח"ה לז"א במיעוט שחוק במיעוט תענוג דע"י שלא יתחק
 ממך ולא יתענוג במאכל ומשקה לא תאחז לאחוי כמתין וכו' יביש נעשיות ד"א :

מתי האיש ההוא כי אין הוללות וסכלות וכפיות טובה גדולה מו והלא כדבר הזה אחשבה דברה חורה על איש אשר נתן לו ה' הן ועושר וירכה לו מאד מעושר דגן חירות ויאהר ומעשר בהמה אשר נתן לו ה' ורנה אם

חשלים לו יחנך כ"ח לא היה מרבה להטיב לך היית זהיר ללכת אל בית מנוחמו יחנך ושהה שהרבה לך רוב טובה חנפס לשמוס וזהו אומר כי ינרך ה' אלהיך ועם כל זה לא אבטע בך ואהלך לפי שיסרך כי

דרך ארץ בארך אפים בלב טוב באמונת חבמים בקבלת היסורין המכיר את מקומו השמח בחלקו העושה סיג לרבריו ואינו מחויק טובה לעצמו אהוב אוהב את המקום אהוב את הבריות אוהב את התיכחות אוהב את המישרים מתרחק מן הכבוד ולא סגים לבו בתלמודו ואינו שמח בהוראה נושא בעול עם חבירו ומכריעו לכף זכות ומעמירו על האמת ומעמירו על השלום ומתיישב לבו בתלמודו שואל ומשיב שומע ומוסף הלומד על מנת ללמד והלומד ע"מ לעשות והמכיר את רבו והמכוין את שמועתו והאומר דבר בשם אומריו הא למדת שכל האומר דבר בשם אומריו שאלוה כי מעט הוא אך חני ירבו עלי משאחו ויהיו

אחוקן לך באופן שגלי לית ועמל הנה שמה והוא כי ונתת ככסף וכו' :

ער

ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי וכו' סי' רכ"ו הגאון ז"וק"ל במגלת אסתר ג' פסוק כ"ב ז"ל :

הורה

לנו מוסר נאה ונחמד כל יאמר אדם כל אחד ידרוש אחר שלום ועוב שמו וזה ידרוש שלום הכל כי הוא צהפך שכל עוד האדם שם פניו להטיב אל עצמו ולא אל רעהו וגם רעהו כיונא בו אז אין הקב"ה מטיב אל אחד מהם כי אדרבה מתפלל על חבירו והוא נריך לאותו דבר הוא נענה מחלה כד"ח וישב ה' את שבות חיוב בהסללו בטר רעהו וזיה איהס מנות והנחנ לרשך כמוך הכוללות כל הסורה כלה אמר כי מרדכי ואסתר יחד שניהם החזיקו בפעו מדה זו שכל אחד היה מסתכל להטיב לחבירו וה' הטיב לשניהם וזהו וידע הדבר למרדכי ואם היה זולתו היה מגיד למלך שיטב לו ולא רנה רק להטיב אם אסתר ויגד לאסתר המלכה להטיב לה שחמאל חן בעיני המלך שזאמר מעממה וכראות אסתר חסד מרדכי שהיה חפץ ויחר בפונחה מלהטיב לעצמו עשהה גם היא חסד ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי כדל שטייב לו כלשר היה בנחמנה כי עי' גידל את מרדכי והנה ראויו לשים לב מה זה היה למלך אחרווש שהיה דרכו להחזיק טובה ולהטיב למטיבים לו כמ"ש ז"ל כי זו ח' מטובות שנמלאו בו ולמה זה כאשר אמרה לו אסתר בשם מרדכי לא עשה לו יקר וגדולה על זה עד שחידד שנתו מעיניו ואמר להביא

חכרי אבות

עלי למורה נמלא כי לפי רוב הטיבו יחנך את האדם ימעס המחזיק לו יחנך טובה ואין זה כי אם שהונו אשר נתן לו ה' היה הסיבה שיוסר מ'בו חשק בית ה' וקדושת המקום אשר בחר ה' לשכן שמו בו והולך ונשמט מיראחי יחנך וזה מחמת הכבוד וכי ירנה ממך הדרך כי לא חוכל שאחו ויראה לך כי איש אשר כל העשור הרב לו כמוך לא יחתייב ללכת כי יהיה עליו לסורח וילאה נשוא אהה דע לך כי אין זה כי אם שהמקום הקדוש הוא ירחק וזהו כי ירחק ממך המקום כי אם אהה חמעט בהשקו הלא הוא וקדושתו ירחק ממך או יוחר חוה כי ירחק ממך המקום וש"ס ואך ילדק לומר שהמקום רחוק ממנו והוא בית שאין לו בחירה לז"א אשר יבחר ה' לשכן שמו שם וז"כ בנאומרו המקום הוא שם ה' השוכן שמו כי הוא המתרחק ממך על של שמת לך לאמר האם יאנד הווי אם אשכיר כמה סיסים וחמורים ונשאו אחי ומה גרם לך לומר כי רב ממך הדרך כי לא חוכל שאחו הלא הוא רוב טובה אשר ינרך ה' אלהיך נמלא כי זה הוא הגמול אשר

המחכים אם רבו והמכוין את שמועתו והאומר דבר בשם אומריו אשכר בע"ש הרב פנים מאירות בח"א בנקדמתו דמי שהוא תלמיד גמור א"ל שיאמר הלכה משם רבו דכ"ע ודעי שכל חורפו מרבו אמנם מי שהוא תלמיד חנר דכנר וכה כי יח וכו' סיג לו להדש בחורה או אם יאמר כשהם יסכרו שאותו הדיון הוא המוליד ולא רבו לוס ז"יך דמש שמתע מרבו יאמר ע"ש רבו וכוה פירש מאמר היוזעלמי פ"ב דברכות עש"ב וז"ש המחכים את רבו שבכר הוא תלמיד חנר ושקיל וטרי כסדי רביה והוא מחכים את רבו זה שכוין את שמועתו אפ ששמע מרבו דקדוק ויאמר דבר בשם אומריו דאם אומר סהם סוכרים שהוא שלו כיון שהוא תלמיד חנר ואם נראה לו להסיוף על דברי רבו ויחר שאותו הסופ' לא יאמרו בשם רבו רק לריך לכיון את שמועתו ויומר דבר בשם אומריו ומה שהוא מוסוף יאמר כהם אכל דברי רבו יסיו מזורים :

להביא את ספר הזכרונות וגו' וימלא כחוב כי מרדכי וגו' ופאל כמחמיה עש נעשה יקר וגדולה למרדכי והלא טוב טוב בעשה יחסינה הגדולה והכבוד והנה המתרגם נדחק לפ' שאומר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי כי חין אומר בשם מרדכי גדולה תורה שהיא נוחנת חיים כמספר סדר המעשה מרדכי חוזר אל חמית רעושה בעולם הזה ובעולם הבא שנאמר לו שהגיד מרדכי ע"ד היל אסתר כ"א אל הכתיבה כי חיים הם למצואיהם ולכל בשרו מרפא ממות נפש המלך אך וז"ל המתרגם ואמרת אסתר למלכה ואיכהוב

מה עשתה היפכה הסדר ולא הכתיבה נכתן והגם בקשו לשלוח יד במלך המפורסם והגיד מרדכי רק היפך מן המאורח אל הקודם אשר הגיד מרדכי וכו' אשר בקשו והוא שאם הייתה מכתבת הדגניים כמסדר היה נראה שהגיד מרדכי נוחנת חיים שהיא נוחנת חיים כמספר סדר המעשה מרדכי חוזר אל חמית רעושה בעולם הזה ובעולם הבא שנאמר לו שהגיד מרדכי ע"ד היל אסתר כ"א אל הכתיבה כי חיים הם למצואיהם ולכל בשרו מרפא ממות נפש המלך אך וז"ל המתרגם ואמרת אסתר למלכה ואיכהוב

בשם מרדכי ואפשר כי אמרה חוי לי אם אומר למרדכי שיגיד למלך כי חולי כשיבוקס לא ימלא ויחזיקו את מרדכי למוציא דבה ומחייב את ראשו למלך ומה גם לרז"ל שאלמלא בא גכריאל והטיל נחש במים היו מסחירים הדבר וימלא בדאי ואי לי אם לא אומר שאם ימלא כדבריו אסיה מונע טוב מנפשו ע"כ ועושה כמותם שלא ילך מרדכי ויגיד למלך כ"א אסתר בשם מרדכי כי אמרה אם ימלא כדבריו בכוף סופרי מלך לכתוב בספר אז חלי יבאו אספר להם איך נודע אי' הדבר לכתוב אמתהן של דברים ואגיד להם אשר הגיד מרדכי ומהוך כך יודע למלך וייעיב עמו ואם לא ימלא כן אמר כי לשטוע חזון שמע מרדכי ולא ישאש ופע"כ הגיד לו ולא הלך אל המלך והנה המלך ראה שני דברים אי' שלא בא מרדכי להגיד למלך אמר בלבו לא להנחתי עשה מאשר לא בא אלי כי אם לאסתר יורה שאינה חולה עליו וע"כ חזונו גול' את חזונו רק אמר לאסתר ולאמלא אסתר חסה עלי הייתי מת כי היא מעטמה נדבה רוחה אותה להיטיב לי שנית כי לא נודע עליו הדבר בעצם כי על כן לא הזכרה הגדה רק חמיתה לנדה בעלמא בשם מרדכי ע"כ כשנתיב הדבר וימלא לא נעשה עמו דבר כי אם ויכתב כאשר אמרו כי סופרי המלך לכתוב דבר ושואלין ודורשין מעשה שהיה איך היה ואז בלי ספק הכתיבה מה שנמלא כחוב אשר הגיד מרדכי על בכתבה ותרגם וכו' אשר בקשו לשלוח יד במלך והוא כי מיקרה הכל אי' שאת שמה לא הזכירה רק אשר הגיד מרדכי בלבד ועל הב' להורות איך לא להיות נלתי עושה להנחת מלך לא הגיד למלך

להיותו הם על המלך וזהו כי הגיד מרדכי וכו' כלומר כי מה שהגיד מרדכי היה על אשר בקשו לשלוח יד במלך המפורסם למען לא ישלחו הרשעים במלך יודיס וע"כ כאשר וימלא כחוב אז נחרץ המלך לאמר מה נעשה יקר וגדולה וכו' אמנם נהכחש הדבר כ"כ היה בלבו שחין הסתנה ראיה למרדכי כאשר כתבנו שלא שח לבו לרזות אשר היו כתובים עם היות שויכחצ בספר ד"ה לפני המלך ממש ואדרכא הגדול את המן שכנגדו על הדבר כאשר מבוחר בס"ד :

כי חיים הם למוציאיהם וכו' . פונש רביונו ז"ל במשלו ד' ס' כ"ב וז"ל :

אן עשור הכחוב מה שאמרוך להכניד חשצע הקשבה כוללת ב' חזוים הוא לדברי הקשים אך לאמרי בהפייית אזנך להסתק כי פעלמך חנא להקיש גם שחיה והנה בהפייית החזון אשר היא הקשבה לדברי חורתי חשלה חרונת כל חולי וכל כחה חשא ועון כי חשצע והחי נספך וגם העביר רעה מנשךך כאשר הקדמנו ופירש ואמר אל יליוזו מעיניך וכו' לומר שע"י הקשבה חמשך אחריה באופן שחין חסא בא על ידך והוא כי ע"י הקשבה החזון ומשך לעינא ולבא ואחריהם כל איברים משכו כי הלא פניהם סרסוכי דעבירה עון רואה ולב חומד ואיברים גומרים ולכן אשר לא יליוזו מעיניו דברי החורה וגם יסמסך בןוך לבו הרי ב' הפרסואים כל מעיני אל דבריו התורה ואיך ישעו בדברי שקר להקטית חורך לי כי הלא חויבך שכלים אהך ויהסכו לססוכי דמאז : וזה אל יליוזו וכו' לומר ע"י הקשבה ימשוך שאל יליוזו מעיניך ותקנה הסרסוכי האחד וגם אסה ע"י

חסרי אבות

דן גדולה חורה שביא נוחנת חיים לעושים צעוים סוב ובעולם הבא אשר נחתי דמתיקין ס' הכא על ינמסו אש יסא אשרי בעלם מספר ימיו כפלים וכל קבל דנא אמר גדולה תורה כלומר גדולה מן האשה הומרים דאילו נגמתימ ימיו סקאובים מהעדן בשם ונראה כאלו מספר ימיו כפלים וזגה מעלות לתורה עלים שיהא נהגה חיים ממש הוספת חיים בעולם סוב ועולם הבא והרי כמה כפלים ולכל כשרו מרפא כנגד סכ שזוכה לשלום נגמתימ כ"ש"ם גם נגמתימ על ידי החורה לכל כשרו מרפא ובלום נעלמיו וכנגד מ"ס ס' כובז אוקירו לנשיכו כי סוכי דחשמתו בשמאלה עובר וכבוד ואומר חורך ימים וזנות חיים ובלום יופי לך לא כמו החומרות שיהא מעשדת חמייס וסגלום אבל כרהנית סחוב"ק מוספא וזולא חמייס וסגלום . וכלפי מ"ס ס' הכע"י שיעדכו ומחירה את עיניו ומעמדו על רגליו חנו לקמן ככתבלך מנהי אוחך בעולם סוב ומעמיתו על רגליו השמור בשכר ע"ך כקבר כנגד לא טוב היות סהרם לנפו כרהנית הקדושה משמרתו כקבר ובקייזם היא תבוךך לע"כ כנגד משול ממוכרס האחרונה אש מספר' עם נעשה גם כרהנית לע"כ היא תשיך :

ע"י הכנה זו שמרס בחוך לבנך וחקה: גם הכ' כי קל הוא ומה טובו אמריו בלומר לבנך המורה על ב' יורים ולא אמר לבך לרמוז מאמר ירושלמי על ומלחמה את לבבו נחמן לפניך שהוא ב' היראים שהוא כי גם בעסקים המתייחסים ואומר רפאות היה לשרך וישקיו לעצמותיך וגם חסדון ח"מ ריש"ן לחומר וינה"ל יורסהו במהשבות תורס ה' ומגזיו

בכל טוב כונה עבודה ה' בכל פעולותיו החומריות ולא למלאות האותו החומרית כמאמר הרמב"ם ז"ל על בכל דרכך דעהו כי בכל פעולה בשמיה יכול ה'ש לעבוד את ה' כי יתן אל לבו בחבול ושקו לקיים נפשו בנפשו לעסוק בחורה ובמלאות ובמשגל לקיים עונה ופריה ורביה וההיקש בשאר מלא שפ"י ההקשבה אל חורה נ' ומשך שאל יליו מעיניך וכו' ויהיו סרמורי דעבירה להם למס ועבדוהו והחמיק בלשונו דמ"ל מהפסוק הרופא שלא ירפא חיברים רבים ברסיה ח' וע"י שמיעת החורה שהיא משל אל רפיוה האוזן ימלא חיים לנפש ורפואה לכל חיברי בשרו כח' וז"ל על הנפש כי חיים הם למולאיהם בלומר שלא ימלא חיים אחר ימים בשומו בשועל מה שישועו כי אם מלא ימלאם שהוא מעט השמיעה ימלא חיים וזהו למולאיהם וגם לכל בשרו מרפא כח' ברפיות האוזן הסך הרפואה של ירפא מכות כל בשר אדם ברפיה ח' כי הלא כל אבר מאברי כל איש יחלה ורפואה ע"י הפא או עין הנעשה בו עם שלא ירפא לעיני בשר זה ירפא לו כאמור :

אך יאמר מולאיהם כד"א או מלא חזידה והוא כי הלא עד אשר לא יבאו לעולם נפש רוח ונשמה לא יבצר מהן או מהב' הגדולים ידעית החורה וישכחהו בבואן כאמאר דז"ל שנשכחה בלידה ויהיה כי שמועס בעולם שהיו למעלה או שנשפטו יודעת מאוד כי יחד בזה סיני שם נמלאו ושם היו וקבל כל אחד חלקו מלא כאשר כתבו למעלה כלל הדברים כי בנח הנה נפש ורוח כל אדם חזידה גדולה הם חובדים היא החורה ואם האיש יאטע אזנו משמוע חורה כל חלקי הנפש יבנו לחזידה שחבדו ויכאבו כי חבדו חיי העולם אשר היה גם וגם שבהעדרה חזקת גם רעת מות באלו ואכדון אך בשרה לא מלא חזידה במואלו החורה כי לא לו היה מעולם כי לא מאיכותה הוא הפע"י כן גם שיעקר ההסנה הוא לאשר חזרה חזרה הם חלקי הנפש גם לבשר החיה הגולה רבה והוא כי חיים למולאיהם הם הנפש והרות אשר היזה חבודה מהם וגם לכל בשרו אשר לא למלאה תחשב לו חיה מרפא ע"ד פע"י האוזן החומרית חבא ע"י ידה ההקשבה ויהיה המרפא מאשר יחלה ממכת שומאח העבירות החלואים

הנעשיים כמדובר :

רפאות חיה לשרך וכו'. סירש רכינו הגאון זוק"ל בחפשי ב' ססוק ח' וז"ל :

ארז"ל חס בראשו יעסוק בחורה אל חקרי לשרך חלא לראשך והוא לשרך חלא לראשך והוא לשרך חלא לראשך ח"מ ריש"ן ואומר וגם למה יניח העיקר ויאמר שכל תרופת החורה

היה אל מיתוש קל שבשרך ולפי דרכנו הנה כחבנו כי בלא' ושנות חיים כלל כל טוב העוה"ז שלא יחיה חיי לער זולתי של חיים טובה והיה אפשר לומר כי גם סיגלל מחלואים רעים ומפרידים אך שחיס לא יערו ממנו מחילדים מעסק החורה בפצע והיה מקום לומר כי המה היו בכלל החשות כח שהחורה מתשה כמו של אדם שח"א בלחו והוא כי הנה זוננו להקשיב לחכמה ולחבונה ולבקשה ככסף וכמסמאנים שהוא בחקירה עיונית ב' שנעסוק בה חמיד כל נשכח בלומר בני חורתי אל חשכח והנה כפי הפצע התמדה העיון חעכב העכול וחוליד מיחוסים במעיס ובשרירי הנפן אשר מעס יסחטעו כלם מהתמדה עמלו בחורה יבא עד דכח וחייבם גרם כי על כן בך יעקב את יששכר יהיו גרמיו כמסיל ברזל לרבוץ בן המשפטים כחומר על בחינה זו עכ"א גם מאלה לא תחוש כי על הא' אדרבה רפאות חיה לשרך ועל הכ' ושיקוי לעצמותיך כי מח עצמותיך ישוקה כי אשר חשבת למכאוב יחשב :

אך יהיה שיעור הכחוב הלא אם כמו זר יחשב לך היות יסורין גדילים מהעוסק בחורה מבשרך הנה תחזה כי הלא דברים אמת כי הנה החורה רפאות חיה לשרך וכו' ושיהיון שלא כדרך הפצע כמדובר וח"ב חסיינה אלה לך לזאת ומופה על יתר הדברים כי השנחה הנה לא בפצע פע"י עסקך בחורה יהיו לך שנות חיים :

אך יאמר כמאז"ל שחשימת חולין כי אין חרופס בפצע למי שילא או נחלקלו הכותח מעין ושרירי בפני רק ע"י בעיטה שיפתדוהו ולא יכינו והפכו ה' לחרופת מי שנתייבש גרמו כי חרופתו השמחה והמנוחה כענין ושמועה עיבה חדשן עלש וכמעשה דלספסליונס ע"י ריב"ז בלחפן שחרופת השרר הוא עיקר כונניות האמנים וחרופת יבועה עלש עם הפכיים זה נבעיטה זה בשמחה ובפוחה אמר ראה לא השנחה החורה על המחזיקים בה כי רפאות חיה לשרך וגם שיקוי לעצמותיך כחמת :

אך יאמר כי למיחש השרר לר"ך דבר ממשי כהנהגות ולעלם משקה לר"ך שמות עצמותיו ישוקס והם הפכיים אמר כי שיהיון כחמת חעשה מאליה לעוסק בה :

עין חיים הוא וכו'. פירש רבינו הגאון זצוק"ל במשלי ג' פסוק י"ח וז"ל. עין חיים היא ארז'ל שידבר על מחזיקים בידו לומדיה ולדעתה יאמר אין לריך לומר לומדיה כי אש גם למחזיקים

עושר אשר הנחש המעיל והתענוג שיקנה על ידן כבוד :

והין אלה דברי שלמה פה לומר ראה נא בני מין ערך מוסר לביך וחורח אמן כי הלא מנותחם האדם ומינו לנ' הוא עין חיים כענין ואומר עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה יחלק א' סילוק היזק ישכר וזולתו ושמעון סאישר ואובר כי לוח הן הם לראשך להיות מלצה נחלג' כבוד אחי עזריה וימשיל וענקים לגרנרותיך ואובר תתן לראשך והדר ג' עושר קניינו הדבר אל עין חיים ולא ליות חז עשרת הפארת תבגנך ואובר והנה ג' אלה לך בעה"ז אמר אורך ימים למה אורך ימים ביימיה בשבאלה עושר וכבוד ובעה"ז כי הנה ליות שהעוסק בחורה בעלמו ואובר כי אורך ימים ושנות חיים ושלום חן הם לראשך כי בני ליות חיי עולם נעושים בחיבו

ובאכיהו כי הוא בחמת חיי עולם ועייה נאמר ונחרת בחיים והמחזיק בידו שלח ירפה ממנה גם הוא ימלא חיים חמר שידמה המחזיק היו לנטע חילן ומסקיהו ומקיימו לחבל משריו שאם יזויר יפע איש אשל בפירותיו יהיו חיים ממש ואכל והי לעולם מה מאד גדלו משעו וכן זה הדבר מחזיק ביד הלוואה אשר יעמידו ויאכילו וישקנו למען יתמיד להכריח ולהעיל פירות חבנה החורה יום יום הוא כמעמיד ומשקה חילן שפירותיו חיים ויאלח מהן מעמידו והי לזולג כי החורה עזמה מפרחה ועושה פירות בחלמיד חכם הוא וגם אשר לא יהיה למחזיק ולמענו בעלם כי אש תועך ומאעד בדבר מה גם הוא יאשר לפי ערכו וזהו וחומכיה מאושר ויאמיר בה לומר מש"כ לחומך ביד עוסק בחכמה זולתה :

כי ליות חן וכו'. פירש רבינו הגאון זצוק"ל במשלי א' פסוק פ' וז"ל. כי ליות וכו' בשם שכל והבין מה ענין הליות והענקים נחטירר גם על אומר גרנרותי ביו"ד הריבוי וכן בראשך לקח ספרים והוא' בהקדים כי הן ידענו כי מלצר שכל החורה כולה שמחיו של הקב"ה והן הם הדבקים במחזיקים ועוסקים בה זולת יתלוו אל האדם כמה וכמה מלחכים קדושים הנעשים מכל מלצה והדרכה ממוכר חנינו וחורח אמנו שהזכיר ואן הם המעילים אח האדם מכל לרה אח הניף בעה"ז ואח הנפש מכל המתגרס אחר המות :

עוד הקדמה ג' כי כחות הקדושה אשר יעשה בעסק תורה ומלצה וקיומם הם המהדרין ומעטרין אותו בעה"ז כמאז'ל לדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם הן עטרות שלהם אשר קנו במלכותיהם כי בהם יתהדרו ויתעטרו וזולת

לך שמותיו יתבדך ומלחכי קודש שממוכרי לביך וחורח ארך ולא בלכד לראש החומרי כי אש לכל ב' ראשך לגוף ולנפש וזהו ראשך ביו"ד הריבוי על לרות החומר בעה"ז ועל לרות הנפש בנא ואל הלר מלצה מדבר פן יכבו משכרך כי לא כן הוא רק מתחם חכם וזהו ליות חן בחורח חן וחסד כד"ל ואסתחן שהוא מחנת חכם זה הוא על העדר הלרות ועל כש"ד והדר ועושר ע"ב הקנייני אמר וענקים לגרנרותיך והוא כי כאשר לו ענקים על לזרחו שחם הנה עונותיו א' כבוד והדר אשר יתהדר בהם שניה הנחש רוב עושרו בהם שוים הון רב ככה יהיו חורה ומלצה לעושה כי הם המהדרים ומעטרים אותו כענין הקדמה הב' והם עלמם הנעשים עושר אשר חסענן חלמחותיהם נפשו וגם בעה"ז יקנו כדבר הזה כי אשר הכנה לעשות שרפי קודש בהרבות חורה ומלצה יתהדר לעיני כל רואיו כי מלאכיו אשר פעל ועשה וגלויים אליו יחמו חנו בעיניהם וגם יהיו לו עושר שמור להטיב לו גם פה וזהו וענקים לגרנרותיך ואמר לשון רבים על הניף והנפש כמדובר באומרו ראשך :

אן ע"ד זה כי הנה אשר ילך בקרב לרה יסור ממונו ומרגליותיו להשכיר שימיה לראשו אמר אלה אל חירא שיקרך בה שינוכו מלחך אשר חשפה בהליות לרוחך ולא חזכה לנרפס לעשות מהם ענקים יחד כי יוכו א' הנה וא' הנה כי אש גם כי חלך בקרב לרה יהיו שומרים לראשך וישארו לך כלניה לעשות ענקים לגרנרותיך להפסול ולהחענן בהם ולא יחסרו אש חשענן מוסר לביך ואל חמוש חורח אמן :

אן קרוב לזה כי המוליך ענקים בגרנרותיו חסרי אבות

ובן האמור אשר שש"ה כי כי ירכו ימך ויוספו לך שנות חיים הכונה כי כי לאשקוי חומרות ורבו ומיך שחשעדן נחורח ומיך הקלונים ירכו שיכיו ויראם כפלים וזה כמו כגשמיח אף כי יוספו לך שנות חיים חוספת ממש שנות חיים ולדעת ר"ע דוכה משלימין לו איכא חוספת השנות הקלונים בעולם כגון ההיא דר"ף דחגיגה גבי נפשה בלא חשענן דהנכו שני ורבי לורבל מרגנן דלעביד אמליו ואחי' גם לר"ע דהנכו שני שטר היו בעולם וז"ל ויוספו לך שנות חיים ככר היו בעולם וזהו שנות חיים :

הקרבן אליו לא משאלו עתמו רק לידבק בתלמיד הגדול
 בבימינו או הקטן שבמשאלו לא יבא מנוכח פניו רק
 ישה אל הנחב הסיה אל נדו ימית אשר בו התלמיד
 הגדול או אל אשר המשאל אל מגמתו אל הקטן
 כן הדבר הזה כי החורה
 רבי שמעון בן יהודה משום היא הנלצח בראש הומויות
 רבי שמעון בן יוחאי אימר הגוי והבח לקרא לעיני דרך לנו
 והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה לחמו בלחמי ובימינה
 והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם שינאמר חרך ימים בשמאלו עובר
 עשרת תפארת שיבה בדרך צרקה התצא וכבוד כי הבא נופח
 ואומר פיה ואין כל ממחמו

רק להחזיק בה מלד עתמה כי קדושה היא לאין
 תכלית או מלד היות' חרות ה' תמימה ונשיבת נפש
 הלא כן הדרכים הרחבים הפונים נגד פניה ואל דרה
 הימני יחלק נחיה הוא להוליך אליה להשיג אורך
 ימים להבנה האושר ולקבל פרס אורך ימים בעה"כ
 ונחיה נד שני הוא ההליך אליה משמאלה על השגת
 הטושר והכבוד עתה"ז ומה בין זה לזה אשר
 דרכיה דרכי וכו' כלומר דרכיה דרכיה אליה
 נגד פניה ה"ה בחינת הדבק בה מלד קדושה או
 דרך שני להיותה חרות ה' תמימה הלא כל דרכיה
 אליה הם דרכי נועם ואין למעלה מהם ולא שאגעל
 נחייבותיה הם בחינות ביימינה ובשמאלה לגמרי כי
 הלא גם כל נתיבותיה אפילו אשר לשמאלים בה
 שהוא על עושר וכבוד לא יחוייב מכשול כי גם בה
 יש שלוש שחוקי שלא לשמה בה לשמה אמוס עם
 כל זה עשה זאת חיפה והחוק בה מנחיתה עתה
 כי הלא עין חיים בעלם היא למחויקים בה בעתה
 וגם תומכיה המחויקים ביד לומדיה הם הוא על
 נהנהיה הנוגע אליה ולא להסתבד בנדיבות לעיני
 רואיו וזהו תומכיה הוא מאושר ולא מאושרים ע"ד
 שגם בתומכיה משאלו עתה לא יבצר השוללים מכל
 פניה מה רק לאחד מייצג עכ"ל ותומכיה הרבי' לא
 כולם יאושרו בעלם רק א' מכלל מדוברים :

עמרת תפארת שיבה וכו'. פירש רבינו הגאון
 ז"וקל במשלי ס"ו פסוק ל"א ח"ל יש
 וזכה לבנים ויש גם לבני בניו ואינו מגיע לשיבה
 ויש זוכה גם לשיבה אחר שיבה בלתי מהדרת
 מחמת שני המדרכים אלם להמלא חיש שלם
 בכל אלה יחד בניו ובני בניו ועורר ואירך ימים
 שכולל בני חיי ומוצוי אין זוכה זולתי דרך מחת
 ה' בחורה לזקנה מאחו ית' ח"ל עמרת שהוא בני
 בניו כד"ל עמרת זקנים ב"כ וגם תפארת שיבה
 שז"לד בשיבה גם היא לו תפארת כי העושר
 יכרן פאר ולא בניווי הנה כל זה יחד בדרך לזקנה
 מאחו יבכרן במתה ה' תמלא ולא על ידי זכות
 או מערכה כי גם שיהיו תלויים במלא לא יוסרו
 יחד לאש ח'. או ואמר למי שמחזיק בדרך מנות
 זקנה כי רבה היא תמלא :

נלכחו בדרך ישמח בעשירו ויחאדר בתפארתם אך
 ינסרך להספיר שומרים לראשון ונגנוס או יסיו
 אח ראשו בשילם אמר כי חורה ומוסר שהם שני
 מרגילות בתמח נהפך הוא כי הן הם העניקים והן
 הם השומרים לראשך וזהו
 לויית חן וכו' ועניקים וכו' : יוסיפו לך . רבי שמעון
אורך ימים בימינה כו' סי' רבי שמעון בן יוחאי
 רבינו ז"ל משלי ג' והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה לחמו בלחמי ובימינה
 סוקו ס"ו ח"ל : ראוי ומה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם שינאמר חרך ימים בשמאלו עובר
 לב מה היא סמרה ומה עשרת תפארת שיבה בדרך צרקה התצא וכבוד כי הבא נופח
 היא תבואתה ואיך יעריכיל

ככסף וחרון והם עשלים אליה ולא עוד אלא שאמר
 שסמרה טוב מכסף שיורה אך לא מחרוץ חלילה ועוד
 שהוא הורס מאמרו זה בתי' יקרה היא מפנינים והלא
 מחמלה לא אמר רק עטובה היא מחרוץ שיורה אך
 לא מפנינים :

אבותם הלא ידענו כי הנקרא חכמה הוא לימוד
 חורה שבע"פ אשר ידיעה חושב"כ אסור
 ללמד בשכר דברנו של' כאשר זוני וכו' מה אני בהמו
 וכו' ועל כן תגדל השמח אשר לא ילמדו כמאמרו והלא
 במאמר הכחוב היו כל צמח לבו למים וכו' בלא כסף
 ובלא מחיר והנה דרכו של עולם הוא כי הנקנה
 נדמים יקרים חשוב יותר מהניתן בחנם כי ע"כ
 נחשבו יקר חרוץ ורב פנינים כי מיעטו אמר ראו
 עשה כי לא זה דרכה של חורה כי אשרי אדם מלא
 חכמה כלו' שגאלה בחינם כדניה ודמם מעלמו יפיק
 חבו' בלא כסף ובלא מחיר כי לא לקוטן ערכה חליל'
 הנין חנם כי הן אמת כי טוב סמרה אם היית קונה'
 אותה בכסף בסמרה מסחר כסף טוב טוב הוא לקנות'
 מקנות מסחר כסף וקנות החבואה שהיא חבואה'
 החכמה שמזריעה החכמה בלב יוליד סבינה היא
 טובה מחרוץ כי לא מהנחן בחנם ירבה לך הוראת
 היותר בלתי יקרה כי הלא יקרה היא מפנינים ואשר
 נהנה בחנם הוא כי מי יכול לשלם שכרה כי הלא כל
 חמקך לא ישוו בה הכולל זהב וכסף ורב פנינים
 שכולם בלתי שוים לפניו ומה דמים עתברו לה כי
 הלא אורך ימים בימינה כו' לומר הלא חדמה החורה
 אלא טוב העה"כ והע"ל לרכו' תלמידים שהגדול
 עומד לימיו והקטן לשמאלו והוא באלמנ' כן
 החורה אליה בימינה נבב אורך ימים ובשמאלה
 העושר והכבוד והלא כל חפ"ך וזהב וכסף ורב
 פנינים לא יעלו למעלה מעושר וכבוד ולא יערכו
 רק אל הפסל אליה אשר משמאל אל המשמאלים
 בה ואך כל חפצים ישוו בה בעתמה אם יחד כלם
 אינם מערך עמחמה ולא מערך ה"לד בימינה
 רק מערך אשר בשמאלה וענין המשל הזה כי
 כאשר בהיות רב בין ב' תלמידיו א' המיומן וז'
 המשמאל אשר יחסך להקטן אל הרב שמת
 עתמו הולד יך חליו נדקך יתיר יבא פניו אך

עמרת זקנים בני בנים וכו'. פירש רבינו הגאון זק"ל בשמי"ז פסק ו' ח"ל חז"ל האבות עברה לבנים דכתיב והפארתי בנים אבותם והבנים עברה לאבות דכתיב עמרת זקנים בני בנים והנה ראיית היום הבנים

עברה לאבות הלא חת"י כי ואומר עמרת זקנים בני בנים ותפארת בנים בכלל מאתים מנה שאם אבותם ואומר תפארת בחורים כוחם והדר הבני בנים עמרה לזקנים זקנים שיבה ואומר ותפארה הלבנה ובושה מכ"ט הבנים אך האבות החמה כי טלך יי צבאות בהר ציון המשיח חלל שיטנד ג'ות עמרה לבנים חין הכחוב

מוכיר רק תפארת אמנם הוקשה להם שתקביל אל התקופה לשגורה הנס היה ראוי לומר ותפארת בני בנים זקנה וגם ההילו בעמרת ואלו בתפארת ע"כ פירשו הכחוב שענינו שהבנים עמרה לאבות עד דור שלישי שאם הבן זדיק עמרה לאב ואם חין הבן זדיק רק בן הבן גם הוא עמרה לזקן כי בני בנים הם כבנים והוא עמרת זקנים בני בנים אך לא יתהפך שגם עד דור ג' יהיו האבות עמרה לבנים שאם האב זדיק יהיה עמרה לבן אך אם חין האב זדיק כי אם האקן חינו עמרה לבן בנו והעצם כי לא חתיה תפארתו של איש מה שאני אביו היה שלם כאשר בן הבן עמרה לזקן כי סוף סוף הוא ילדו וממנו יאל ויול ויול אביו זדיק וזה ותפארת בנים אבותם לומר לא יתהפך שעמרת בני בנים זקנים כי הלא ותפארת בנים הוא אבותם בלבד אך לא זקנים ולכן למה שלא חתיה תפארתם של בנים רק האבות בלבד הוא לבדו חתיה עמרת ולא הוקן לכבודו גם היה אפשר לומר לרעתם כי אומרם ותפארת מוסיף על עמרת הנזכר והראשון נכון :

וער דרך הפשט יאמר כענין מאזיל על אם חשקר ילוני ולכדי עד כאן רחמי האב על הבן עד דור שלישי והנה זו רעה מולה ורבה היא על האדם כי האב מזיל שיחשאר אם יהיה בן חשוב כ"א גם יענדנו עמרות לראשו ואם בן בנו להועילו ולרוממו אך עתה הן חמת שיחשאר צבא אם חשבו חן אך לא יענדנו עמרות לו להועילו כאשר אביו חליו ומה גם לזקנו כי ישלכנו אחרינו חז"ל עמרת זקנים עד בני בנים אך לא יתהפך כ"א ותפארת בנים אבותם להחפאר גם בלבד אך לא להועילם ולרוממם כעמרה לראש ואף גם התפארת לא יגיע עד דור שלישי עד זקנו וגם שתרחש איש מההלל שמרבה להטיב גם את זקנו כאשר יטיב איש את בנו וגם מראה את מדיד את בנו מהנחתו והוא הפך כל האומר אל חסיה לך כי לא נאית לנבל שהוא הבן לבני האב שפת יתר שיתלה חינו נאות וזדק חליו כי לא יעשה בן וב"ט שלא נאית ג"כ לנדיב הוא האב לבני הבן שפת שקר כי מה שמורה בשפתיו שלא יתנהו שפת שקר הוא כי לא יעשה בן רק ליסרה אותו ומוסיב בלוננו כי הלא יתחר היבשה ויבקש נדדים

רבים לו להועילו או שאומר בן לפנים ושקר מליו : **ותפארה** הלבנה ובושה החמה . סי' רבינו הגאון זק"ל בישיעה כ"ד פסוק כ"ג ח"ל ותפארה הלבנה וכו' בגמרא ר' חסדא רמי כתיב ותפארה הלבנה וכו' ופתי' וביה אור הלבנה

וכו' לא קציה כאן לעה"ג כאן לימות המשיח ולשמאל דמטר חין בין העה"ז לימות המשיח חלל שיטנד ג'ות חידו וחידו לעה"ג כאן

במחנה לדיקים כאן במחנה שכינה כ"כ והפסר כי הצירוף הזה הוא כחוב במקרא שאתר אומרם ותפארה וכו' אמר ונגד זקניו כבוד שהוא במחנה לדיקים . או יאמר כי הנה חז"ל שעתיד הקב"ה שיהיה ראש חולה לדיקים והקב"ה דורש לפניו חסיה וחס מראש באצטען ואומרים זה חלי וכו' :

ונבא אל הענין והוא כי הלא כמו זר נחשב איך לא תחשכנה עיניהם מראות האור הגדול ואיך יוכלו לעמוד לפני אלהי העולמות הגדול והנורא אך זה חינו כ"א כבוד מרז"ל כי הארתן חתיה כ"כ גדולה עד שיאמרו לפניו מ"ה קדוש כי חלק אלה ממעל המה ונזמן ההוא חתיה הארתם שיזכרו ולא יתבוסשו מן הארת השכינה וזה יאמר כי עס היום שאז חתיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים עכ"ל נגד אור השכינה השירה בהר ציון וצירושלים כד"א חתיה חתיה לה חמת אש ואומר וכבוד ה' עליך וזה על כן עס כל חוספת אור חמה ולבנה יתה אורן לפניו ית' שיהיו כשדנא בטיהרא וע"כ ותפארה הלבנה ובושה חתיה נגד אורו ית' זה כולל צלל העולם ממה שמלך ה' נבאות בהר ציון וצירושלים כי עס שלא חתיהם השלחת מלכותו בשאר העולם יהיה התפשטות אורו כולל בכל העולם וזהו ותפארה כו' כי מלך וכו' והוא להיותו אלהי הנבאות כי יוצר כל הנבאות הוא וכל העולם שור אך לדיקים יהיו לפניו ית' ולא יבשו כ"א יהיה להם כבוד כי כל כך חתיה הארתן מעין השכינה שיהיה להם לכבוד היותר נגד ה' וזהו ונגד זקניו כבוד כי היות השם חת"י נגד יראיו ונגד זקניו ראש חולה להם יהיה להם כבוד ולא יבשו לפניו ית' מהפגנת הארתו כאשר יבשו חמה ולבנה כי גדול אור לדיקים מאד כי יהיו כחלק הממדבק אל הכל וכמ"ט ז"ל ששאי' מלאכים יאמרו לפניו קדוש :

והנה המחמס ז"ל פירש על עובדי הלבנה ועל עובדי חמה ואפשר לנו לומר מעין זה ותפארה הלבנה הם החושים ללבנה ובושה חמה אוחס שהיו מוסיב לחמה כי מלך ה' כו' ות"ה הלא גם ישראל מוסיב ומקדשים ללבנה ע"י זקני ישראל לז"א חין ישראל עושין עיקר חתיהם פניהם כי אש

אל השכינה הנקראת כבוד ה' שהיחה דוגמחה וכמחמר ר' ישמעאל אמר לא זכו ישראל אלף להקבל פני אלהים שנמסים פעם אחת בחדש דים וכתב הסליחו ר"ל זכרה שפחה החדש הזו לכם וכו' והו' ונגד זקניו הם חכמי ישראל המקדשים את החדש מנחת פניהם היא כבוד הוא שכינה ולא אל הלכנה עמיה :

ה' קנני ראשית דרכו וכו' . פירש רבינו הגאון זוק"ל במשלי ח' פסוק וכו' וז"ל אחרי מאמר שורחנו הקדושה כי זה ירכו סובחיו ואלוהותו ימלא אמרה אל יפלא צעניך כי הלא מאד האלינו הוא ית' הנה היה ע"פ מדת הרחמים פשוטים והוא כי הלא ידענו מרז"ל כי פסח נברא העולם עלה במחשבה

לסבראות צמדת הדיו וזכה הוא ית' כי לא יתקיים זשיהף בו מדה רחמים וע"כ נאמר בתהלה בראשית ברא אלהים ואח"כ ביום שפחה ה' אלהים נמלא כי קדם מפעליו יתברך לא עלה על רצונו רק דין אומרת החורה ראה כמה הרחמים נלווים אל הדברים כי בי הלא ה' שהוא מדה הרחמים לנדה בלי שיחוף דין קני משא"כ כשקנה פסים וחרץ וח"ל לומר בזמן מפעליו שכבר שיחף דין לפעול עולם כי אם ראשית דרכו אשר היה קדם מפעליו נעה היתה המחשבה להיות הכריחה מפעלות אלהים לנד מאז קני עס הרחמים לנדו כבוד כי אלפים שנה קמה מפעליו ומה גם לרז"ל האומרי' שהורהקדמה לכסף הכבוד וזהו מאז כד"א נכון כסוף מאז :

אך יאמר הלא אמרתי אליכם כי מלכים ימלוכו שתלמידי חכמים ימלוכו בעולם וישדרו המערכת כמפורש אל יפלא צעניכם כי הלא ה' קני כו' והוא כי הנה אל"ל כי ז' דברים קדמו לעולם חורה וכסה"כ וישראל וז"ל ותשובה ושמו של משיח וכו' נשפרש אלנו יפה צד"ר גם אמרו עס כי הזרה קדמה לכסף הכבוד שנאמר קדם מפעליו מאז קדם לנ"ה נכון כסוף מאז והנה יודע כל שער יודעי דת ודין כי מצלי כסה"כ לא היה מצוה אל הנדה עולם גשמי מחלית הרחמים חף נשתלשלה ההויה ע"י כ"ה כבוד גם ידענו כי האלי רוחניות הוא דרכו ית' מחייתם אליו משא"כ לפעול פעולה בשמיה רק ע"י השתלשלות כמדובר והוא ית' פסח יברא עולם גשמי האלי רוחניות מאחו ית' הוא את כסף כבודו וזה מחייתם אל דרכו ית' ואח"כ לנדה

מה שהוא גשמי חזן מדרכו הולך השתלשלות כבודו ונכח אל העיני כי הנה אמרתי חאמר החורה הקדושה הביטו וראו גם שחרחתי אלכם שחרחורת מלוכסת התנשמת מה אל חקל צעניכם כי הנה חין ערכי ביהוה מעל נבוה הוא עד חין חקר כי הלא גם שהוא ית' האלי כסה"כ להיות על ידה הכנה השתלשלות הכריחה האלי שלא נברחתי ע"י כסף כ"א שאדרכה אני קדמתי אלוה וז"ל ה' קני ראשית לא בראשית בראשית פעולת עולם הגשמי הכלמי מחייתם אל דרכו ית' לנדה גשמיות רק ראשית דרכו כלומר ראשית מה שהוא אלינות רוחני אשר היה דרכו צימוד קני כי הלא היה קדם מפעליו אשר היו מאז הם הז' דברים שפעל קדם לעולם שכללם

כסה"כ עליה גאמר נכון כסוף מאז והיה ראשית שהוא דרכי להאלי רוחניות כי בי החל הנדה הגדול הזה להאלי כסה"כ כלה שנס הוא דרכו כי אלינות רוחני נמץ הוא כבודו ואח"כ שני היה ית' נסכה ומשחרר' בעולמות כלל הלא המה ד' . עולם הנשמות שפחה כסה"כ ועולם המלאכים שלמפה ממנו ועולם הנגלים השפל וזהו מעולם נסכתי ולא מהכלמי לנד רק מראש מקדמי חרץ שהוא מאוחו ראש ואוחן אשר המה קדמי חרץ הוא עולם הנשמות שהוא כראש מעין המלאכים ומעולם הנגלים שבה קדמי חרץ הוא הפל שפחה קדמו לו למעלה ולמטה כי חרץ ספק כי עולם הנשמות הוא בערך השנים בלחמה ממנו בערך הראש אלל גוף האדם וח"כ חיפה לא יפלא צעניך אחר דברתי כי כי מלכים ימלוכו לשדר משרכות כי הלא נסכתי על כולם כמדובר :

ויברכהו ויאמר וכו' . פי' רבינו ז"ל בפי' דף אל"ל ויברכהו כו' הנה מרז"ל בבר"כ ע"י ז' שפחה נכתב שכינה עד דקיע ז' כאשר מנאום חפני בראשית כי הא' סילק' מהארץ לקיע ראשון והשני לשני עד שששני סילק' לו' וכשפולד ארבע ע"י זכותו הורידה לשני יתק' לה' יעקב לד' כו' ונכח אל הניאור והוא כי הנה ידענו כי העולם על נד החסד נברא והיה מתקיים ואחר ברוך הברס לאל הוא בעל החסד שנמדת החסד אל ברא העולם והיה כבודו מלא כל הארץ ונרמו העוונות להסתלק עד השביעי עס שנברא בחדת אל שהוא חסד ועוד מעט היה מסתלק גם משם ואלנד העולם ובכן ברוך הנה עסם היופוח מסולק עד השביעי שהוא עליון הססיק וכותך

זכורך שעל לא נמנע מלנכר והעשע שזכה אנכס
 להיות נכרך הוא קונה בזכותו שמים וירך כי מתחלה
 היה עולם בתורה חסד חס ועוד מעט היה מסתלק
 גם משם והיה העולם אבד שמים וארץ ואנכס קנאה
 בדמי מעשיו הטובים כאלו
 שמים וארץ שלו כי הוא אחד מנין דכתיב עד יעבור עמך יי עד שקראחילזה נבול קדשו על
 מקייסם בלא חורה נחמד יעבור עם זו קנית ואומר קרושים אשר יתרון שיש לו על השאר כי
 חס ומדה כנגד מדה עשה בארץ המה ואדירי כל הפצי כם בית הר זה קנאה ימינו וש"ת
 עמך כי נכרך אל עליון המקדש קנין אחד מנין שנאמר מקדש למה חלמך ויניחם שורה
 ששם היוח עליון ברקיע ז' ארני כוננו ירך ואומר ויביאם אל גבול שיהיה המקום כבוש וכסוח
 לא משם משפיע עליך כ"א קדשו הר זה קתה ימינו: אמר רבי יוסי ולא הולך כ"א הנאה אל
 גם בא עדיך למטה לארץ בן קסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך הר המוריה והלא הס כבשו
 להושיעך וזהו אשר מנן ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתני הארץ שבע שנים כנכר
 לריך נידך והוא כי דרכו

יח' שיפקוד על זנב המרוס שממכון שנתו מכניע חת
 השר תחלה ואח"כ ואת מלכי האדמה על האדמה
 חך לא עשה כן להכניע את שרי המלכים כמרוס
 ואח"כ לומר לך השמר כ"א גם את מלכי האדמה
 מנן ומסר למטה בידך נמלא כ"א בהיותו רחוק עורכת
 רחמי'עך רקיע העליון וגם יח' ה' עמך נכסבארץ מחמת:
י' ביאם אל הר קדשו כו'. פי' רבינו כההלים
 ע"פ ח' כ"ד ח"ל. ויביאם כו' לא אמר
 ויוליכם כ"א ויביאם להורות כי מושב שכניה בא"י
 הוא ויביאם אליו אל גבול קדשו הוא תחום א"י
 שארץ עמים היא גבול חגוים ואל יעלה על רוחך
 כי לא יקרא גבול קדשו רק המוריה אשר שם האלהים
 כי הנה הר זה חוצר גדול מזה יש לו שהוא כי הר
 זה קנה אוחו ימינו יח' אך כל שאר א"י לא יבצר
 מהקרא גבול קדשו. או יאמר אל תחמה את ראשית
 גבול א"י אני קורא גבול קדשו כי דע איפה כי
 אל"ל הר המוריה כ"א גם הר זה שנבול א"י קנאה
 ימינו והוא ענין מאז"ל ע"פ עד לא עשה ארץ
 ומחוצות כי תחלת כרייתו של עולם לא היה כ"א א"י
 ואח"כ נחשפתה חוזה לארץ וזהו עד לא עשה
 ארץ ומחוצות כי תחלה עשה ארץ ואח"כ מחוצות וידוע
 כי עולם חסד יבנה שהוא ימין נמלא שבהכרז
 העולם בימין חסדו הר זה קנאה ימינו חסוחן כי
 גם הר זה שבתחלה תחום הארץ גבול קדשו יקרא
 ומשם היתה הוא יח' ויגרם מפיניהם גוים ע"י עלמו
 ולא ע"י מלאך להיות כי שם גבול קדשו ויאמר
 על הנרגשי שמה לפני ישראל והלך למרחקי
 ארץ והבשורים מז' גוים ויטילם חללים כחבל
 נחלה שהוא בא"י עממה וישכן כהאליהם של אלו
 ואלו את שבטי ישראל. או יאמר ויביאם אל
 גבול קדשו כו' במשול"ל כי ביה"מ קנין א'
 שנ"ל הר זה קנאה ימינו וזכה יאמר כי זכות
 ביה"מ הביאם וכבש לפניהם הארץ וזהו ויביאם
 וכו' מי הביאם הר זה כו' הוא זכות ב"ה וש"ת
 כי אין כל הקדושה היא רק אחר שנבנה ביה"מ
 חך לא מקודש אשר עדין לא היה שמו ב"ל הר

הוא הר המורי' דע לך כי לא-כן הוא כי זה עוטר
 הר להיותו הר זה לייחוד קנאה ימינו אוחו. או יאמר
 ויביאם אל גבול קדשו הוא הר המוריה וש"ת האס
 לקדושתו יש גבול חלילה הלא מלא כל הארץ כבודו
 לו"ל אחת חוזה אלך מה
 ע"ל עמך עמך יי עד שקראחילזה נבול קדשו על
 יתרון שיש לו על השאר כי
 הר זה קנאה ימינו וש"ת
 למה חלמך ויניחם שורה
 אבד שמים וארץ ואומר ויביאם אל גבול
 אבד שמים וארץ ואומר ויביאם אל גבול
 אבד שמים וארץ ואומר ויביאם אל גבול
 אבד שמים וארץ ואומר ויביאם אל גבול

שלא היתה רק הנאה כי הנה לא כהרנס ירשו
 ארץ כי הלא ויגרם מפיניהם גוים וכו' :
א"ר י' בן קסמא כו'. פי' רבינו ז"ל כפ' שמות ח"ל
 ויאמר ה' אל אהרן וגו' הנה הוא יח' לא
 ח"ל בזה מקום מהמדבר ומאחורו רק ילך לקראתו
 המדברה חלה שם' היה לידו דרך מקום כבודו
 להקבילו וזהו ה' ויפגשוהו וגו' והנה באמרו ל'
 זה יורה כי הארץ ששג במשה ולא משה ב' ע"ד
 ויפגשוהו' האמור למעלה כי יח' פגש במשה ולמה
 לא יסתפק ויעוד לומר וישק לו ולא אמר וישקו
 איש אחיו ויתכן יאמר מה שכ' חללו על ר"י בן
 קיסמא באמרו מלאכי אדם א' ונחן לי שלום שהוא
 כי להיות ר"י סרוד בניכסא לא יתייחס למולא את
 שכבודו כי לא שם לבו אמנם האחר מלא אוחו וע"כ
 הקדים לו שלום וזה יאמר סה כי הנה משה היה
 מהבודד ומה גם כהר האלהים כי שם נגלה אליו
 הוא יח' והיה מקום קדוש אך הארץ לא היו מעיינו
 רק לבקש את משה ולא היה מכריז עלמו בניכסא
 על כן הוא היתה ויפגשוהו וישק לו וזה יאמר
 ויפגשוהו את משה ולא יתייחסו לפגשים זה בזה
 למה שיהיה כהר האלהים מקום התנבאו כי מן
 הכהם היה מהבודד שם ועל אהרן יתייחס לפגוש
 זו ולכן וישק לו ראשונה פרס הסתלק משה
 מהמבודדותו: **ג** פי' רבי' ז"ל על ר"י בן
 קיסמא בשמ"ח' פסוק ו' ח"ל. או יאמר ענין
 עלה ר"י בן קיסמא והוא קמו אשר הוריתי אחכם
 באומר שמעו כי נידים לבצר וכו' נלדך כל אמרי
 פי' כו' גם אם יחבר לבס ככפ ע"י לימוד התורה
 אשר זויה ואח"כ לא חתמרו הנה למדתי חכמה
 עשה חלכה לי אל מקום העדרה והלמדה להם
 ויעשרוני כי הלא -ודעת מחרוץ הוא נכחר כי
 כנחר בדעת ולימוד ויתר לעמך מאלפי זהב וכסף
 ולא תגלה דק למקום חורה שיהיה לומד וקונה
 דעת חסיד וש"ת הלא במקום העדרה יתשיבוה ויתר
 ואזכה שע"י תחכוד התורה משל"כ במקום רבייה כי
 אדרבה פונה חכמה מפנינו כי לא כפנינום היא

שחשיבונן מחמת מיעוּבן כי אדרבה כי במקום רבייה חגל חשיבונה ומה שייחסתי אותה למונה משוייטס ה'א בערך בחינה זו כאמור דך לא בערך שיווי כי הלא זאת המורה כל הפנים לא יעוּב בה: גם פי' רבינו ז"ל על ר"י בן קסמא

הכל נאמר מפיו יתברך בנינו נמלא שכל מה שאני עוסק ומחדש בתורה הכל הוא תורה סוף אך הנדקה גם שמקיים מצוה פי ה' עכ"ל בפעולת הנדקה אני עוסק נדבתי סוף יתברך :

אך יאמר כי הנה ארז"ל על פסוק י"ג פסוק י"ח וז"ל. לו שלום. אמר לי רבי מאיזה מקום אתה בא ואמר ריש וכו' ענין אברתי לו מעיר גדולה של חבטים ושל הכינוי לביט אלהי וכו' לימוד ר"י בן קיסמא שמאס להיות ראש לע"ה והכניס ממנו לדור עם חכמים וזה מאמר שלמה בחכמתו והקדים ואמר בני אש לא כנעת לדלות רב לא חירא שהלוח השמיטך מלקבל אשר אינך אש עוד מהספרים דרך כבוד אך אש גדול כאש דלוחך מאד שאסה מתפרנס בקלון

פסוק י"ג פסוק י"ח וז"ל. לו שלום. אמר לי רבי מאיזה מקום אתה בא ואמר ריש וכו' ענין אברתי לו מעיר גדולה של חבטים ושל הכינוי לביט אלהי וכו' לימוד ר"י בן קיסמא שמאס להיות ראש לע"ה והכניס ממנו לדור עם חכמים וזה מאמר שלמה בחכמתו והקדים ואמר בני אש לא כנעת לדלות רב לא חירא שהלוח השמיטך מלקבל אשר אינך אש עוד מהספרים דרך כבוד אך אש גדול כאש דלוחך מאד שאסה מתפרנס בקלון

הנה ודאי שהריש וקלון פירע מוסר כי על כיוצא בזה נאמר עניוה לא הניח מדה טובה לישראל אך שמע בקולי אינך ודע כי באומר תוכחתי יוכיחתי חתן קלוננו כי סוף הכבוד לבא כלומר וקבל נח חוכמתי ולא יענך ריש וקלון ממדה טובה זו והוא כי הנה האזה נכיה היא האזה שהיה חמיד בנינו שנעולם הוא הממון גם שעיקרה אל החומר הלא גם הערב לגפש שפי' ממון יסוד יתן לחביונים וחסרנו לירש ולנשמה ולזכור יסוד נפש והנה תראה ארובה לרש וקלון אשר לך בראות מדה עמדת לעומתך שבה יתוקן דלוחך והוא כי הלא חועבת כסילים הוא סור מרע מעמדם שהם משוללי חכמה כל' ולכן ישיאך ירך ללכת אליהם לראש לקנות התאזה נהיה וזהו ארובה לדלוחך ולקלונך כי תעשיר ותכבוד ותסור מרע ששם שחי חועלות כח' אך שמע נח חוכמתי ומוסרתי והוא כי יהי הריש והקלון אשר לך פירע מוסרתי והוא כי אל הולך רש חכמים יחכם ולכן אל תלך למקום תורה כי חספוס להיות רועה ורשע לכסילים לתקן ריש וקלון ולהכסיר מרע דע כי הנה אל גדר שתלפך ירעוך ולימודך גם אחה כי ורוע כסילים ירוע :

טוב לי תורה סוף . פי' רבינו הגאון זוק"ל בתהלים קי"ט פסוק ע"ב וז"ל: או יאמר טוב לי כי עוניתי בראשיתי ביסורי עוני למען ע"י יסורין אלמד חקך ושמא חאמר הלא לאיש כמך שאסה מסור ניהן לנדקה טוב היה לך שבזמן שהיית עני שהיא הכנה לתורה היית עשיר כי היית מרבה נדקה גם שלא היית לומד כ"כ תורה לז"א טוב לי כלומר לי שאני נזמן נדקה הרבה זכות תורה מאלפי זהב וכסף שהייתי ניהן נדקה מרובה והטעם הוא להיות סוף והוא כי אפילו כל מה שתלמיד ותיק מחדש מדעתו

שהוא הפנה רבה כבודע ואיני מירר על שנחלף לי חועלת היעניו מאזור בעפר בדר לבנין אדרבה סיב לי תורה סוף שאקנה בעניו מאלפי זהב וכסף שהכינוי לעשות בהם אשר זממתי :

בהרהלך מנחה אוחך וכו' . פי' רבינו ז"ל במשלי ו' פ"ב וז"ל: או יאמר הלא לוייתי לעסוק חמדת בתורה שבעה"ל חנחתי ובקברת ששמרתי הלא יתחמד לבני באומרי האם אית או מלאך הוא שחנחתי בעה"ל ששמרתי בקבר ואתרבה בעסקי בה יהיו לי יסורין ככ"ח בן דוסא ודומה לו ואם כה רוחני כמלאך הוא למה בהחמדי בה לא תשיחתי ואשקוט מנחמת לבי על דלותי לז"א הלא בשיתוך בנוף עכור בעה"ל חניך בדיאי שתדבר כך שהיית למעלה ממלאך עד אין קץ כי הוא חכמתו יתברך בלתי נפרדם ממנו אך כאשר והקניות בהחיה שאז גופך יהיה זך כמאמר אליהו שהקב"ה עושה להם כנפים שהוא אללי שיהיו זכים כמלאכים בעלי כנפים אז הנון שהיית חשיך. וחאמר לך כי נד וכו' לומר דע לך כי בעשומך מליה הוא נד כי עסק בתורה היא מליה מהמנות כבודע וקיום המליה שאסה מקיים הוא נד שהוא מלאך מאיר לך כי כל מליה נעשית מלאך וע"כ אל תחיה שחמה אוחך בעה"ל ומלימות התורה עצמה היא אור גדול מהמליה שהיא נד למעלה ממלאך הנעשה במליה עד אין קץ וע"כ אל תחמה מתינות לה כח לשמור עליך בקבר ועל הייסורין ועוני שהיה לך בה ג"כ אל תחמה בו' ודך חיים לעה"ב חובות מוסר. או יאמר הלא לוייתך גלור בני מליה חניך שתדבק במעשה המלות אך אל תסוב מלעסוק בנמרה שהוא תורה חניך רק קשרם כו' כמפורש למעלה כי הלא בלעדי לורך ידיעת הגמרא אל מעשה המלות כאמור למעלה הלא

עסק החורה וזכותו רב עד עלי ד' והנה חראנו כמעט
 בחוש כי הלא המזוה אינה מנינה עליך רק בשעת
 עשוקך אותה או בלכתך לעשותה או בנזוף מעשות
 אותה כי הולכי דרך מזוה חין נזקין כו' אמנם
 החורה שאמרת קשרם על

לומר כי נר עלי אור היא המזוה בהיותה משוללת
 תורת ה' והחורה היא אור נר המאירה עיני
 עושה המזוה אשר נעלמו מעיני הכלתי עסק
 בחורה רק במזוה לבדן וא"כ מכל זה תנחר
 וחקרב גם עסק החורה

עליך בקבר והקיצות היא השיחך לעולם
 הבא וכן כתיב בספר תהלים על ידי דוד מלך
 ישראל טוב לי תורת פיך מאפי זהב וכסף
 ואמר לי הכסף ולי הזהב נאום יי צבאות :
 כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו
 לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא
 בשמי ולכבודי בראתיו ויצרתיו אף עשיתיו
 ואומר יי ימלוך לעולם ועד :
 רבי חנינא בן עקשיא וכו' :

עם עשיית המזוה
 כראשית מאמרי נאור בני
 מותם חזק ואל תשוב
 חורה חמך ושמא חמך
 הלא יקשה ממני עול
 סורה על עול מזוה כי
 הלא התעסקו במזוה
 הלא חסתי גם לקנות חיי
 העה"כ והנה אינו
 נקנה זולתי ע"י יסורין כי
 הוא מהב' דברים שלא

והרהר והגל ולא עוד אלא שגם בלינה שאיך
 עסק בה שממך כי בשכר בהיותך ישן ככל מן
 החורה השמור עליך הן המזיקין הק"ש שקרית
 קודם חישן ולא בלי ד' חושל לך מה שנקרא
 ערכ חישן לשמר בשכר כ"א גם לשחקין כי
 והקולות היא תשיח ויהיה מאמר דוד ע"ה אם
 זכרתיך על יצועי באשמות אהנה כך שהוא אם
 זכרתיך ק"ש על יצועי הלא השכר נפשי מגופי
 מחור ד"ה שאדבר בשפתי גופי שצ"כ חוש של
 ה"ג נמשך מאחך בשונה אלי כי בידך אפקיד
 רוחי ועי"כ צבונה בנקר מאחך אלי חופלג
 השפע והדבקות עד שאני באשמות כהונה ומדבר
 כך כאלו רוח נבואי שאני כמתחבב ומשיח כך
 זה יאמר היא השיחך שע"י ק"ש שנקרא על
 מטהך חושל לך עד שנהקיך תנא אליך נספק
 בשפע דבקות מאחו ית' שכל אשר תעסוק בחורה
 באשמות חשינ דברים נבואיים כאלו אתה משיח
 אהו ית' וז"ל השיחך שחשיח אורך עם זולתך
 ולא חמר משיח אהך והנה כל אלה לך ע"י
 החורה בלעדי מה שאתה נריך אותה ג"כ להאיר
 לך במעשה המזוה כי הלא המזוה בלא חורה
 ובמר' המלמדנו דעת איכה נעבוד את ה' ונעשה
 יקולקל המעשה וידמה העושה מזוה ולא ידע
 פירושה ודקדוקיה אשר בחורה שבע"פ הוא הגמרא
 ועשה מזוה אנשים מלומד' כמי שזירו נר בלתי
 דלוק כי בחושך ילך וכמשל הנו' למעלה מי הניד
 לנו נייח חסילין על קבורת הנדוע ובמקום
 ההחלת נמיחה שיער הראש אלמלא גמ' ובלעדי
 זה גם לאשר ידע בכל אלה כו"כ דקדוקים
 ויפויי מזוה ידעו ממנו בבלחו החמסקו בנמ'
 ובה אל משכיתו חדר בחדר כגודע וז"ל כי נר
 מזוה כו' והוא כי נר יקרא בכל המקרא הכלי
 שבו השתילה כד"ל ועשיית את נרואיה שהן הנוצין

ניחנו אלא ע"י יסורין חורה וא"כ עה"כ והנה
 בעסק המזוה יש לי הא' היא עה"כ ויהיו לי
 ייסורין ואם גם אעסוק בחורה הלא יוכסלו אלי
 א' מסאת העה"כ שנית מסאת החורה ומי
 יעמוד אל תחוש כי הלא ודרך חיים חוכחות מוסר
 כי נשיחה חיה בפות בעלם בחיים הנלחמים
 כאלו אתה הולך מעתה בהם וזהו וד"ה הם ב'
 חוכחות של מוסר חוכחת שמלד העה"כ שע"י
 מזוה וחוכחת שע"י החורה וז"ל חוכחות ל' רבים
 ולכן אל תקן גם :

בר הנקרא בשמי כו' פי' רבינו ז"ל בשיעיה
 מ"ג פ"ו ח"ל' כל הנקרא כו' הנה רשע"ג
 בשם רבי יוחנן אמר ג' נקראו בשמו של הקב"ה
 נדיקים משיח וירושלים נדיקים דכתיב כל הנקרא
 בשמי כו' ואפשר שלא כל סוג נדיקים יקראו בשמו
 שא"כ מה יחרונו של משיח שיקרא בה האם
 גרע מכל נדיק שבישראל ע"כ אחשוב כי הנה
 טמאות הנדיקים לא כלן מגדר א' המה יש נפשו
 טמאות יש מבריאה יש מיציר' יש עטשיה ואפשר
 כי בא ללמד כל יעלה על דוחמו כי הנה טוב
 האמר למעלה לא לכל סוג נדיקים יהיה רק
 לאשר נשמתו מעולם האלילות או על הרוב אשר
 מעולם הבריאה לז"ל לא כן הוא כ"א בין כל
 הנקרא בשמי הוא אשר מעולם האלילות שע"כ
 שמו כשם רבו בין אשר לכבודי בראתיו שהוא
 מעולם הבריאה בין אשר יצרתיו שהוא מעולם
 היצירה אפי' אשר מעולם העשיה וזהו אף
 עשייתו וש"ם א"כ חשיה זה כל האדם ומה באת
 להוציא לז"ל הוליא עם עור כו' לומר שאשילו
 מי שהוא נריך והוא עור הנז' למעלה שרואה
 רבות ומעלים עיניו לבלתי חקן וכן מי שהוא
 חרש ואזנים לו שאזנים אצו משמיע ולחקן כי זה
 חין רוח ה' נוחה הימנו לכל הפוג האומר למעלה :